

Güvenlik Stratejileri Dergisi

The Journal of Security Strategies

STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ
STRATEGIC RESEARCH INSTITUTE

Yıl/Year: 12

Sayı/Issue: 23

Nisan/April 2016

DERGİMİZİ TARAYAN VERİ TABANLARI
DATABASES INDEXING OUR JOURNAL

EBSCO Publishing - Academic Complete Search

International Security and Counter-Terrorism Reference Center

Central and Eastern European Online Library

STRATEJİK ARAŞTIRMALAR ENSTİTÜSÜ
GÜVENLİK STRATEJİLERİ DERGİSİ

Yıl 12 • Sayı 23 • ISSN 1305-4740

Uluslararası Hakemli Dergidir.

Stratejik Araştırmalar Enstitüsü adına

Sahibi ve Sorumlusu

Dr. Hasan HOŞOĞLU

BAŞ EDITÖR

Dr. Hasan HOŞOĞLU

EDİTÖRLER

Dr. Engin AVCI

Dr. Cenker Korhan DEMİR

YAYIN KURULU

Prof.Dr. Ercüment TEZCAN

Prof.Dr. Gülden AYMAN

Prof.Dr. Esra HATIPOĞLU

Doç.Dr. Fuat AKSU

Doç.Dr. Hikmet KIRIK

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Dilek KARABACAK

BASKI KOORDİNATÖRÜ

M. Ercan ABBASOĞLU

DÜZELTMEN

Dilek KARABACAK

BASKI

Harp Akademileri Basımevi

YAZIŞMA VE HABERLEŞME ADRESİ

Harp Akademileri Komutanlığı	Telefon	: 0 212 398 01 00 Dâhili: 3842
Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Müdürlüğü	Belgegeçer	: 0 212 398 01 00 – 3802
Yenilevent / İSTANBUL	E-posta	: saren@harpak.edu.tr; makale@harpak.edu.tr
	Web	: www.harpak.edu.tr/saren/gsd

Stratejik Araştırmalar Enstitüsü yayını olan Güvenlik Stratejileri Dergisi, yılda iki kez nisan ve ekim aylarında yayımlanan uluslararası hakemli bir dergidir. Makalelerdeki düşünce, görüş, varsayım, sav veya tezler eser sahiplerine aittir; Harp Akademileri Komutanlığı ve Stratejik Araştırmalar Enstitüsü sorumlu tutulamaz.

STRATEGIC RESEARCH INSTITUTE
THE JOURNAL OF SECURITY STRATEGIES
Year 12 • Issue 23 • ISSN 1305-4740
International Peer-Reviewed Journal

Owner on behalf of
Strategic Research Institute
Hasan HOŞOĞLU, Ph. D.

CHIEF EDITOR
Hasan HOŞOĞLU, Ph.D.

EDITORS
Engin AVCI, Ph.D.
Cenker Korhan DEMİR, Ph.D.

EDITORIAL BOARD
Prof. Ercüment TEZCAN, Ph.D.
Prof. Gülden AYMAN, Ph.D.
Prof. Esra HATİPOĞLU, Ph.D.
Assoc. Prof. Fuat AKSU, Ph.D.
Assoc. Prof. Hikmet KIRIK, Ph.D.

PUBLICATION COORDINATOR
Dilek KARABACAK

PRINTING COORDINATOR
M. Ercan ABBASOĞLU

PROOFREAD
Dilek KARABACAK

PRINTED BY
Turkish War Colleges Publishing House

CORRESPONDENCE AND COMMUNICATION

Harp Akademileri Komutanlığı	Telephone	: +90 212 398 01 00 ext. 3842
Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Müdürlüğü	Fax	: +90 212 398 01 00 ext. 3802
Yenilevent / İSTANBUL	E-mail	: saren@harpak.edu.tr;
TÜRKİYE		makale@harpak.edu.tr
	Web	: www.harpak.edu.tr/saren/gsd

The Journal of Security Strategies is an international peer-reviewed journal and published biannually in april and october. The opinions, thoughts, postulations or proposals within the articles are but reflections of the authors and do not, in any way, represent those of the Turkish War Colleges Command or of the Strategic Research Institute.

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Yücel ACER
Prof. Dr. Ayşe Nüket ADIYEKE
Prof. Dr. Önder ARI
Prof. Dr. Sertaç Hami BAŞEREN
Prof. Dr. Luciano BOZZO (İTALYA)
Prof. Dr. Mitat ÇELİKPALA
Prof. Dr. Yaşar GÜRBÜZ
Prof. Dr. Nakanishi HISAE (JAPONYA)
Prof. Dr. Göksel İŞYAR
Prof. Dr. Kamer KASIM
Prof. Dr. Ulvi KESER
Prof. Dr. Mustafa KİBAROĞLU
Prof. Dr. Ayşegül KİBAROĞLU
Prof. Dr. Wang LI (ÇİN HALK CUMHURİYETİ)
Prof. Dr. Jean-Sylvestre MONGRENIER (FRANSA)
Prof. Dr. Masanori NAITO (JAPONYA)
Prof. Dr. Maçsudul Hasan NURI (PAKİSTAN)
Prof. Dr. Yaşar ONAY
Prof. Dr. Mustafa ÖZBİLGİN
Prof. Dr. Murat ÖZGEN
Prof. Dr. Ziya ÖNİŞ
Prof. Dr. Fırat PURTAŞ
Prof. Dr. Hasan SAYGIN
Prof. Dr. Hale ŞIVGIN
Prof. Dr. Füsun TÜRKMEN
Prof. Dr. Tolga YARMAN
Prof. Dr. Türel YILMAZ ŞAHİN
Doç. Dr. Fuat AKSU
Doç. Dr. Nihat Ali ÖZCAN
Doç. Dr. Soyalp TAMÇELİK
Doç. Dr. Ali Faik DEMİR
Doç. Dr. Ahmet Kasım HAN
Doç. Dr. Haldun YALÇINKAYA
Yrd. Doç. Dr. Victoria CLEMENT (ABD)
Dr. Giovanni ERCOLANI (İTALYA)
Dr. Muhammad KHAN (PAKİSTAN)

BU SAYININ HAKEMLERİ

Prof. Dr. Erhan BÜYÜKAKINCI
Prof. Dr. Hyun HONG
Prof. Dr. Hasan SAYGIN
Doç. Dr. Gültekin YILDIZ
Yrd. Doç. Dr. Özlen ÇELEBİ
Yrd. Doç. Dr. Nazmi ÇEŞMECİ
Yrd. Doç. Dr. Zeynep Ece ÜNSAL
Yrd. Doç. Dr. Filiz KATMAN
Dr. Cenker Korhan DEMİR
Dr. Akif DEMİREL
Dr. M. Kağan KOZANHAN
Dr. Mehmet KURUM

ADVISORY BOARD

Prof. Yücel ACER, Ph.D.
Prof. Ayşe Nüket ADIYEKE, Ph.D.
Prof. Önder ARI, Ph. D.
Prof. Sertaç Hami BAŞEREN, Ph.D.
Prof. Luciano BOZZO Ph.D. (ITALY)
Prof. Mitat ÇELİKPALA, Ph.D.
Prof. Yaşar GÜRBÜZ, Ph.D.
Prof. Nakanishi HISAE, Ph.D. (JAPAN)
Prof.. Göksel İŞYAR, Ph.D.
Prof. Kamer KASIM, Ph.D.
Prof. Ulvi KESER, Ph.D.
Prof. Mustafa KİBAROĞLU, Ph.D.
Prof. Ayşegül KİBAROĞLU, Ph.D.
Prof. Wang LI, Ph.D. (P.R.C.)
Prof. Jean-Sylvestre MONGRENIER, Ph.D. (FRANCE)
Prof. Masanori NAITO, Ph.D. (JAPAN)
Prof. Maqsudul Hasan NURI, Ph.D. (PAKISTAN)
Prof. Yaşar ONAY, Ph.D.
Prof. Mustafa ÖZBİLGİN, Ph.D.
Prof. Murat ÖZGEN, Ph.D.
Prof. Ziya ÖNİŞ, Ph.D.
Prof. Fırat PURTAŞ, Ph.D.
Prof. Hasan SAYGIN, Ph.D.
Prof. Hale ŞIVGIN, Ph. D.
Prof. Füsün TÜRKMEN, Ph.D.
Prof. Tolga YARMAN, Ph.D.
Prof. Türel YILMAZ ŞAHİN, Ph.D.
Assoc. Prof. Fuat AKSU, Ph.D.
Assoc. Prof. Nihat Ali ÖZCAN, Ph.D.
Assoc. Prof. Soyalp TAMÇELİK, Ph.D.
Assoc. Prof. Ali Faik DEMİR, Ph.D.
Assoc. Prof. Ahmet Kasım HAN, Ph.D.
Assoc. Prof. Haldun YALÇINKAYA, Ph.D.
Asst. Prof. Victoria CLEMENT, Ph.D. (USA)
Giovanni ERCOLANI, Ph.D. (ITALY)
Muhammad KHAN (PAKISTAN)

REFEREES FOR THIS ISSUE

Prof. Erhan BÜYÜKAKINCI, Ph.D.
Prof. Hyun HONG, Ph.D.
Prof. Hasan SAYGIN, Ph.D.
Assoc.Prof. Gültekin YILDIZ, Ph.D.
Asst.Prof. Özlen ÇELEBİ, Ph.D.
Asst.Prof. Nazmi ÇEŞMECİ, Ph.D.
Asst.Prof. Zeynep Ece ÜNSAL, Ph.D.
Asst.Prof. Filiz KATMAN, Ph.D.
Cenker Korhan DEMİR, Ph.D.
Akif DEMİREL, Ph.D.
M. Kağan KOZANHAN, Ph.D.
Mehmet KURUM, Ph.D.

İÇİNDEKİLER

Editörden

Bilimsel Yöntemlerle Savaşın Nedenlerini Açıklama Yolu
olarak Savaş Çalışmaları Disiplini 1

Öner AKGÜL

NATO'nun Dönüşümünün Sınırları:
Bir Uygulama Vakası Olarak Enerji Güvenliği 35

Hasan Deniz PEKŞEN

Ekonomi ve Siyaset Bağlamında
İngiltere-Avrupa Birliği İlişkileri: Tarihsel Bir Analiz 71

Didem SAYGIN ve Mehlika Özlem ULTAN

Orta Güçlerin Deniz Tedarik Zinciri Güvenlik Açıkları (İngilizce) 103

Oğuzhan TÜREDİ ve Hakkı KİŞİ

Güney Kore ve Türkiye Arasında Gelişen Ticaret Ortaklığı:
Savunma Sanayi Örneği (İngilizce) 137

Engin AKMAN

İktisadi, Politik ve Mekânsal Dinamikleri Dâhilinde
Küreselleşen Terörizm 163

Necmettin ÇELİK

Yayın Esasları..... 205

CONTENTS

Editör's Note

The War Studies as a Scientific Way
to Understand the Causes of War (in Turkish) 1

Öner AKGÜL

The Limits of NATO's Transformation:
Energy Security as a Case Study (in Turkish) 35

Hasan Deniz PEKŞEN

United Kingdom and the European Union Relations in the Context of
Economics and Politics: A Historical Analysis (in Turkish) 71

Didem SAYGIN and Mehlika Özlem ULTAN

Maritime Supply Chain Security Gaps of Middle Powers 103

Oğuzhan TÜREDİ and Hakkı KİŞİ

Emerging Trade Partnership between the South Korea and Turkey:
The Case of Defense Industry 137

Engin AKMAN

Globalizing Terrorism within the Economic, Politic,
and Regional Dynamics (in Turkish) 163

Necmettin ÇELİK

Publishing Principles..... 211

Editörden

Değerli “Güvenlik Stratejileri Dergisi” okuyucuları,

Dergimizin 23’üncü sayısında sizlerle yeniden birlikte olmanın mutluluğunu yaşıyoruz. Bu vesileyle, dergimize yayın gönderen değerli akademisyen ve araştırmacılar ile makale inceleme aşamasında desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen hakem heyetine, dergi yayın ve danışma kurulu üyelerine, derginin yayıma hazırlanmasında ve baskıda emeği geçen herkese teşekkür ederiz.

Bu sayımızda güvenliği farklı boyut ve bakış açılarıyla ele alan altı makale yer almaktadır. Sayımızın ilk makalesi Öner Akgül’ün yazdığı “*Bilimsel Yöntemlerle Savaşın Nedenlerini Açıklama Yolu Olarak Savaş Çalışmaları Disiplini*” adlı çalışmadır. Alanın kendine özgü yöntemlerini, analiz düzeylerini Türkçe uluslararası ilişkiler literatürüne kazandırmak amacını taşıyan bu makalede yazar, savaş çalışmaları alanının kapsamını, yöntemlerini ve tarihsel gelişimini detaylı bir şekilde ele almaktadır.

Hasan Deniz Pekşen’in çalışması, “*NATO’nun Dönüşümünün Sınırları: Bir Uygulama Vakası Olarak Enerji Güvenliği*” başlığını taşımaktadır. Bu makalede, NATO’nun dönüşüm süreci ve enerji güvenliği olgusunun NATO’yu nasıl etkilediği incelenmekte ve enerji güvenliğinin NATO’nun geleceğindeki yeri araştırılmaktadır.

Bu sayımızın üçüncü makalesi ise Didem Saygın ve Mehlika Özlem Ultan tarafından yazılan “*Ekonomi ve Siyaset Bağlamında İngiltere-Avrupa Birliği İlişkileri: Tarihsel Bir Analiz*” başlıklı makaledir. Yazarlar bu makalede, son dönemde İngiltere’de yükselen Avrupa şüphecilği tutumunu, hükümetlerin Avrupa Birliği politikalarını dikkate alınarak değerlendirmekte ve İngiltere’de son dönemde gerçekleşen Avrupa Birliği karşıtlığı söylemlerinin nedenleri incelemektedir.

Oğuzhan Türedi ve Hakkı Kişi’nin “*Maritime Supply Chain Security Gaps of Middle Powers (Orta Güçlerin Deniz Tedarik Zinciri Güvenlik Açıkları)*” başlıklı makalesinde, orta güç Türkiye ve dominant güç ABD’nin deniz tedarik zincirleri karşılaştırılmakta, lojistik kanalda çok katmanlı güvenlik analizi için geliştirilen TAMS (İki Eksenli Çok Sektörlü) modeli çerçevesinde yapılan karşılaştırmada, orta güçlerin deniz tedarik zinciri güvenlik açıklarının üç farklı grupta toplanabileceği ileri sürülmektedir.

Bu sayımızdaki beşinci makale “*Emerging Trade Partnership between the South Korea and Turkey: The Case of Defense Industry (Güney Kore ve Türkiye Arasında Gelişen Ticaret Ortaklığı: Savunma Sanayi Örneği)*” başlıklı çalışmadır. Engin Akman bu makalede, Güney Kore ve Türkiye’nin uyumlu platformlara ve ürünlere sahip olmalarının savunma alanındaki iş birliğini kolaylaştırdığını ileri sürmekte, yakın ilişki içindeki iki ülkenin mevcut anlaşmaları etkin olarak uygulamasının iş birliğini daha da artıracaklarını vurgulamaktadır.

Bu sayımızdaki son makale ise Necmettin Çelik’in yazdığı “*İktisadi, Politik ve Mekânsal Dinamikleri Dâhilinde Küreselleşen Terörizm*” başlıklı makaledir. Terörizmin literatürde ön plana çıkan muhtemel iktisadi, politik, psikolojik ve mekânsal dinamiklerinin saptanması amacını taşıyan makalede, 2002-2011 dönemi ve 156 ülke Vaka-Kontrol Metodolojisine dayalı nitel analizin yanı sıra, Rassal Etkiler Panel Modeli üzerinden ekonometrik analiz kullanılarak elde edilen bulgular ortaya konulmaktadır.

Bir sonraki sayıda buluşmak umuduyla saygılar sunarım.

Dr. Hasan HOŞOĞLU

Editor's Note

Dear readers of the Journal of Security Strategies

We are happy to be with you again by presenting our 23rd issue. On this occasion, we owe many thanks to the academics and researchers who have contributed to our journal by sending their articles and to the referees, members of our advisory, editorial and publication boards who provided their support in the process of peer reviewing and editing, and to all the staff who has contributed to our journal.

We have six articles examining security in different dimensions and points of view. The first article of the issue is titled as "*The War Studies as a Scientific Way to Understand the Causes of War*" written by Öner Akgül. Aiming to bringing the unique methods of the area and its analytical levels into the Turkish literature of international relations in his article, the author examines the coverage, methods, and historic development of the area of war studies in detail.

Hasan Deniz Pekşen's article has the title of "*The Limits of NATO's Transformation: Energy Security as a Case Study*". In his article, the author examines the transformation process of NATO and the influence of the energy security on NATO and evaluates the potential position of energy security in NATO's future.

The third article in this issue has the title of "*United Kingdom and the European Union Relations in the Context of Economics and Politics: A Historical Analysis*". Written by Didem Saygın and Mehlika Özlem Ultan, the article evaluates the Eurosecpticism attitude that rises in the United Kingdom by considering the attitude and economy policies of governments in regard to European Union and thus explains the reasons for the discourse against the European Union in the United Kingdom.

In their article titled as "*Maritime Supply Chain Security Gaps of Middle Powers*", Oğuzhan Türedi and Hakkı Kişi compare the maritime supply chain security of the dominant power, the US, and the middle power, Turkey, and argue that the maritime supply chain security gaps of the middle powers can be divided into three different groups in the comparison done within the framework of TAMS (Two Axes Multi-Sector) Model.

The fifth article in this issue is titled as “*Emerging Trade Partnership between the South Korea and Turkey: The Case of Defense Industry*”. In this article, Engin Akman puts forth that the fact that the South Korea and Turkey have compatible platforms and products makes defense collaboration easier and emphasizes that effective implementation of bilateral agreements will promote the collaboration further.

The last article of the issue is titled as “*Globalizing Terrorism within the Economic, Politic, and Regional Dynamics*” written by Necmettin Çelik. In order to determine the potential economic, political, psychological and regional dynamics which stand out in the literature on terrorism, the article puts forth the findings via an econometric analysis by using Random Effects Panel Model, as well as qualitative analysis which depends on the period of 2002-2011 and 156 countries Case-Control Methodology.

Hoping to meet again in our next issue, I offer my deepest respect to all of you.

Hasan HOŞOĞLU, Ph.D.

Bilimsel Yöntemlerle Savaşın Nedenlerini Açıklama Yolu Olarak Savaş Çalışmaları Disiplini

The War Studies as a Scientific Way
to Understand the Causes of War

Öner AKGÜL*

Öz

Bu çalışma, geleneksel uluslararası ilişkiler kuramlarının dışında, davranışsal yöntemleri benimseyen savaş çalışmaları alanının, savaşın nedenleri üzerine geliştirerek sunduğu yöntemler, alanın özellikleri ve bulguları hakkında bilgi vermek amacıyla hazırlanmıştır. Bu bağlamda savaş çalışmaları alanının neyi içerip neyi içermediği, tarihsel geçmişi, metodolojisi ve analiz düzeyleri bir bütünlük içerisinde ele alınarak alan ile ilgili bilgilerin Türkçe literatüre kazandırılması amaçlanmıştır. Savaşın koşullayıcılarını, devletin gücünü, savaşın başlamasını, evrilmesini ya da sonlandırılmasına kadar geçen her sayfayı inceleyen bu alanın bilim insanları, bu verilerin analizi aracılığı ile öngörülebilir sonuçlara ulaşmayı hedeflemektedirler. Sonuç olarak alanın tarihsel gelişiminin kümülatif bir biçimde ilerlemesi, ve elde ettiği veri zenginliği savaşın analizi noktasında önem kazanmıştır. Bu açıdan uluslararası ilişkiler disiplini içinde yükselen bir dal olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Savaş Çalışmaları, Savaş Nedenleri, Nicel Yöntemler, Analiz Düzeyleri, Çatışma.

* Yrd.Doç.Dr., Ahi Evran Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-posta: oakgul@ahievran.edu.tr.

Abstract

This study was prepared with the purpose of presenting information on the methods, findings and basics of the war studies discipline, which is standing out of the traditional theories of international relations by accepting behaviorist methods. In this regard, the context of discipline, its historical background, methods and levels of analysis were explained in an integrity in order to bring into Turkish scholars. The scholars in war studies field aimed to access predictable results by examining each step of the wars such as conditioners, onset, evolution, duration and termination. As a consequence, the war studies findings gained importance thanks to its cumulative knowledge. In this context it can be assessed that the war studies field is a rising subsection within international relations scholars.

Keywords: *War Studies, Causes of War, Quantitative Methods, Level of Analysis, Conflict.*

1. Giriş

Savaş neden çıkar sorusuna verilen her yanıt, aslında bir savaş teorisidir. Verilen bu cevapların varsayımsal oluşu, savaşın çıkma nedenine dönük tartışmaların sayısını artırarak düşünürlerin ve bilim insanlarının ortak paydada birleşmesini engellemiştir. Geleneksel yöntemlerle bir savaşın incelemesi askerî tarih alanını zenginleştirirken; dünya siyasetinin kanseri olan savaş olgusuna onkologlar yetiştirmek için 1900'lü yılların ikinci yarısını beklenecektir. Düşünürler, diplomatlar, devlet adamları ya da bilim insanları, Birinci Dünya Savaşı sonrası dönemde her ne kadar savaşın nedenlerini en azından sistem düzeyinde inceleyen eserler ve fikirler ortaya koymuşsa da, tarihin derinliklerinden günümüze kadar yıkıcılığını ve şiddetini artıran savaşın nedeni konusunda genel bir kuramsallaştırma gerçekleştirememişlerdir. Bilimsel yöntemlerin, savaşın nedenlerinin araştırılmasında kullanılması fikrinin doğuşuyla birlikte, özellikle Batı'da bazı bilim insanlarının gelenekselin dışında yöntemlerle savaşın nedenlerinin incelendiği bir disiplinin kapısını açmıştır. Uluslararası ilişkilerdeki teorik varsayımların sınanarak, savaşın nedenlerine ilişkin bilgilerin yeniden sorgulanmasıyla başlayan süreç, aslında yeni bir ekolün ve uluslararası ilişkiler disiplini içinde bir büyük tartışmanın daha yaşanmasını sağlamıştır.

Siyasal şiddetin her bir ögesi ayrı bir inceleme konusu olabildiğinden, bu şiddetin en eskilerinden biri olan devletler arası savaşlar, uluslararası barış araştırmaları yapan bilim insanları tarafından derinlemesine analiz edilmektedir. Alanın yöntemleri ve bulguları eleştiriye açık olsa da özellikle uluslararası ilişkiler disiplinine katkısı tartışılmazdır. Bu çalışmada özellikle devletler arası savaşların neden ve nasıl meydana geldiğini, nicel veriler ve biçimsel modeller aracılığıyla açıklama çabasında olan savaş çalışmaları disiplininin odak noktalarını, yöntemlerini, geçmişlerini ve uluslararası ilişkiler alanına katkıları ortaya konulmaktadır.

Bu amaçla çalışmanın yöntemi 1940'lardan günümüze oluşturulan alan bibliyografyaları üzerine konumlanmıştır. Yaklaşık 70 yıldır üretilen bilginin kümülatif nitelikli olması, yazarların birçoğunun ölümünden sonra da çalışmalarının farklı yazarlar tarafından devam ettirilmesini sağlamıştır. 1960'larda başlayan ve farklı araştırmacılar tarafından da hâlen devam ettirilen programlar bulunmaktadır. Bu çalışma kapsamında savaş çalışmaları alanının kapsamının ne olduğu, ne olmadığı, tarihçesi, yöntemleri, analiz düzeyleri aktarılmaktadır.

2. Savaş Çalışmaları Disiplininin İnceleme Alanı

Uluslararası ilişkiler disiplininin hem kendi içinde hem de diğer bilim dallarının savaş üzerine çalışmalar yaptığı görülmektedir. Bu konuda antropologlardan felsefecilere kadar ve biyologlardan etimologlara kadar birçok bilim insanının savaşın neden meydana geldiği yönünde gerek pozitivist, gerekse post-pozitivist önermeler ve hipotezler geliştirdiği ve bulgularını bilim dünyasıyla paylaştığı görülmektedir. Ulusal ya da uluslararası kolektif siyasal şiddet eylemlerine ilişkin gelişen akademik altyapı, günümüzde farklı isimlerle ekoller oluşturmuş durumdadır. Uluslararası akademik literatürde, kolektif siyasal şiddet eylemlerinin pek çok türü, farklı ekoller tarafından farklı kuramsal ve yönetsel perspektiflerle incelenmektedir. Bunların üzerine eğildikleri alanlar birbirinden farklı olmakla birlikte, savaş çalışmaları; savaş sosyolojisi (polemoloji), çatışma ve barış araştırmaları (bazı yerlerde *conflictology* ve *irenology*), paxoloji, savaş antropolojisi, strateji, askerî tarih ve benzeri adlar alabilmektedir.

Her biri yöntemsel ve kuramsal anlamda farklı yaklaşımlara sahip olmakla birlikte, bu alanların tümünün “şiddetin doğası” ve “savaşın nedeni” konusunda bir cevap arayışı içinde oldukları gözlemlenmektedir. Bir isim olarak “savaş nedenleri çalışmaları”, günümüzde savaş çalışmaları veya barış ve çatışma araştırmaları ile birbirlerinin yerine kullanılabilir. Alanın yazarlarının çoğunlukla kitap çalışmalarına verdikleri isimleri takip edilerek, bu çalışma içerisinde “savaş çalışmaları” adı, alanı betimleme açısından kullanılmıştır. Dolayısıyla bu çalışmaya konu edinilen alanın ne olduğu ve ne olmadığı üzerine kısa bir tanımsal açıklama gereği doğmuştur.

2.1. Savaş Çalışmaları Disiplini Nedir?

Sosyal bilimlerin doğası gereği, toplumsal olguların açıklanmasına dönük teoriler normatif ya da ampirik olabilir. Bu çalışma kapsamında savaş çalışmaları olarak adı geçen disiplinde, normatif kuramlardan ziyade fazlasıyla ampirik metodolojiler tercih edilmektedir. Savaş kuramlarının çok büyük bir kısmını tek bir kitap çatısı altında toplayan Greg Cashman, “What Causes War: An Introduction to the Theories of International Conflict” adlı çalışmasında, savaş üzerine bilimsel çalışma yapmanın iki metodolojik perspektifi üzerinde durmaktadır.¹ Bunlardan biri, normatif unsurları temel alırken; diğeri ampirik yöntemlere eğilmektedir. Bir savaşta hangi araçların kullanılmasının etik olduğu ya da savaşın haklılık gerekçeleri gibi normlara dayalı unsurlardan ziyade, savaş çalışmaları, olaylar arasında neden sonuç ilişkileri kurmakta ve nedensellik ilişkisini biçimsel modellerle ya da nicel metotlarla kanıtlamaya çalışmaktadır. Başka bir deyişle, başta devletler arası olmak üzere, savaş çalışmaları savaş olgusunu ampirik yöntemlerle inceleyen disiplinin adıdır. Bu yönüyle disiplinin bibliyografyasını dikkate aldığımızda, aşağıdaki şekilde genel ve kapsayıcı bir tanıma ulaşabiliriz.

Savaş çalışmaları alanı, başta devletler arası savaş olgusu olmak

¹ Greg Cashman, *What Causes War: An Introduction to the Theories of International Conflict*, 2. Baskı, Rowman & Littlefield, Maryland, 2014, p. 1-3

üzere bunun nedenlerini, süreçlerini ve sonuçlarını, olay ve davranış sıklıklarına dayalı nicel ya da nitel veriler ile biçimsel modelleri kullanarak ampirik olarak açıklama amacı taşıyan disiplinler arası bir araştırma programıdır. Alan; siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler, sosyoloji, tarih, iktisat ve antropoloji gibi sosyal bilim dallarının yanı sıra, analizler açısından istatistik ve modeller açısından da matematik biliminden fazlasıyla faydalanmaktadır. Yazarların birçoğu savaş çalışmaları disiplini için, disiplinin ampirik yöntemleri kullanmasından ötürü, çatışmaların “bilimsel” analizi (*scientific study of conflict*) ifadesini kullanmaktadır.²

Devletler arası veya devlet içi ilişkilerde topyekûn-sınırlı savaş, etnik temizlik, soykırım ve terörizm gibi kolektif siyasal şiddet örnekleri, tarih öncesi dönemlerden beri sıklıkla gerçekleşmektedir. Savaş, bu bahsedilen kolektif siyasal şiddet eylemlerinden sadece birini teşkil etmektedir. Alanın savaş için oluşturduğu tipolojilere göre, savaş; muhataplarına, amacına, büyüklüğüne ya da taraf sayısı açısından farklılaşabilir. Bunlara iç savaş, devlet-harici savaş ya da devletler arası savaş adı verilebilir.³ Bu açıdan bakıldığında, savaşın her bir türünün savaş çalışmalarının inceleme alanına girdiği görülse de, alanın öncü yazarlarının esasen devletler arası savaşlar ve askerleşmiş krizler üzerine eğildiği belirgindir. Bunun sebebi özellikle hâkim devlet merkezli uluslararası ilişkiler kuramlarına karşı bir

² Glenn Palmer, *Causes and Consequences of International Conflict*, (New York: Routledge, 2008), John Vasquez ve Marie T. Henehan, *The Scientific Study of War: A Text Reader*, Lexington Books, Oxford, 1999.

³ Savaş tipolojileri, yazarın savaşı inceleme biçimine göre birbirinden farklılaşabilir. Alanda savaşın amacına, nedenine ya da muhatapına bağlı olarak farklı savaş tipolojileri kullanılmaktadır. Alanda yaygın kabul edilen savaş tipolojisi Singer ve Small tarafından geliştirilen ve günümüzde de hâlen üzerinde çalışılan COW Projesi'nin tipolojisidir. Bu konuda bkz., Meredith Reid Sarkees and Frank Whelon Wayman, *Resort to War: 1816-2007*, COW Series, Washington, 2010, pp. 40-46; Meredith Reid Sarkess, Frank Whelon Wayman, J. David, Singer, “Inter-state, Intra-state, and Extra-state Wars: A Comprehensive Look at Their Distribution over Time: 1816-1997”, *International Studies Quarterly*, Vol.47, 2003.

meydan okuma olabilir. Nitekim alanın bulgularına bakıldığında, anarşi kuramlarına karşı hiyerarşi, güç dengesi kuramlarına karşı güç baskınlığı gibi ampirik olarak ispatlanabilir metotlarla karşılık vermeleri, bu meydan okumanın göstergesi olabilir.⁴

Uluslararası ilişkiler kuramlarında pozitivist ya da post-pozitivist neredeyse her metodolojik bakış, diğer uluslararası konuların yanı sıra, savaşın nedenleri üzerine de farklı neden-sonuç ilişkileri varsaymıştır. Savaş çalışmaları alanı ise sadece bununla ilgilenmekte olup, özellikle yöntemsel açıdan diğer kuramlardan epey farklılaşır. Bu yöntemsel farklılaşma, doğal olarak, alanın uluslararası ilişkiler teorilerinin temel varsayımlarına ilişkin bulgularında da farklılığa neden olur. Dolayısıyla, birçok yönüyle bu kuramlardan ayrılır. Başka bir deyişle, alanın öncüleri ve hâlihazırda katkıda bulunanlar realist, liberal, Marksist ya da konstrüktivist değildir. Bu yönüyle bir araştırma programı hâline gelen alan, bireysel çalışmalardan ziyade, farklı disiplinlerden bilim insanlarının da çoğunlukla katıldığı zengin bir akademik kitlenin ampirik çalışmalar yapmalarına olanak sağlamıştır.

Savaş çalışmaları alanının konu ve yöntem olarak odak noktası, en net biçimde Stuart A. Bremer tarafından ortaya konulmuştur. Bremer'e göre, savaş çalışmaları alanı (1) askerleşmiş uluslararası uyuşmazlıkların (*militarized interstate disputes*) meydana gelmesini, (2) askerleşmiş uluslararası uyuşmazlıkların yayılmasını, (3) askerleşmiş uluslararası uyuşmazlıkların değişimini, (4) devletler arası savaşların meydana gelmesinin nedenini, (5) devletler arası savaşların yayılmasını, (6) devletler arası savaşın değişim sürecini ve (7) devletler arası savaşın etkilerini açıklamak üzere yedi başlık altında toplanmaktadır.⁵ Burada Bremer'in başlıklarının her biri, alandaki onlarca bilim insanı tarafından gerek istatistikî yöntemlerle, gerekse biçimsel modeller aracılığıyla

6

Security
Strategies
Year: 12
Issue: 23

⁴ Cashman, *a.g.e.*, p. 224.

⁵ Stuart A. Bremer, "Advancing the Scientific Study of War", (der.) Stuart A. Bremer and Thomas R. Cusack, *The Process of War: Advancing the Scientific Study of War*, Gordon and Breach Publ. Luxembourg, 1995, p. 7-9.

birçok çalışmayla açıklanmıştır.⁶ Çatışma ve barış alanlarından farklı olarak, savaş çalışmaları alanının fazlasıyla devletler arası krizler ve savaşlar olduğu görülmektedir. Her ne kadar 1990'lardan sonra iç savaşların incelenmesi de alanın ilgisine girmişse de, hâlen devletler arası ilişkiler üzerinde fazlasıyla durmaktadır.

Bu bahsedilen yedi başlıkta araştırma yapmak; sayısız değişkenin, aktörlerin, aktör çiftlerinin (*dyads*), sistemlerin, olayların ve tipolojilerin hesaba katıldığı analizleri gerçekleştirmeyi gerektirir. Bunlar arasındaki nedenselliği araştırmak kuramsal varsayımların ve hipotezlerin sınanmasını ve modellerin geliştirilmesini sağlar. Dolayısıyla savaş çalışmaları alanı, özellikle devletler arasında krizin başlamasından savaşın sonlamasına kadar geçen her evreyi bu nedensellikte açıklamaya çalışan pozitif kuramcılık alanıdır.

Yukarıda bahsedilen yedi başlıkta araştırma yapan bilim insanlarının hem çalışmalarının başlıklarına bakıldığında, hem de yayınlarının sorunsallarına bakıldığında, tamamen bir nedensellik ilişkisi görülmektedir. İttifaklar ve savaş olasılıkları, sistemdeki kutuplaşma ve savaş davranışı, silahlanma ve tırmanma, güç ve savaş, rejim ve savaş, anarşi ve hiyerarşi ile devlet merkezli aktör analizinin tüm değişkenlerinin irdelenerek bu değişkenler arasında bir nedenselliğin aranması, bu yazarların çalışmalarının özünü oluşturmaktadır. Kaldı ki alandaki yazarların birçoğu da bu nedenselliği ifade eden “neden” (*cause*) kavramını çalışmalarının başlığı olarak kullanmıştır.⁷ Buradaki “neden” sözcüğü, sadece savaşın sebebini araştıran bir çalışma olmanın ötesinde, nedensellik ilişkisine de vurgu yaptığından

⁶ Yazarların konularına göre dağılımı ile ilgili çalışmalar yayımlanmıştır. Bu konuda bkz. Daniel S. Geller, J. David Singer, *Nations at War: A Scientific Study of International Conflict*, Cambridge University Press, 2000. pp. 198-203.

⁷ Farklı yöntemleri de kullansalar yazarların nedenselliğe bakışı benzer niteliktedir. Bunların çalışmalarına birkaç örnek vermek gerekirse, Stephen Van Evera, *Causes of War: Power and Roots of Conflict*, Cornell University Press, Ithaca and London, 1999; Jack. S. Levy and William R. Thompson, *Causes of War*, Wiley-Blackwell, UK, 2010; Richard Ned Lebow, *Why Nations Fight: Past and Future Motives of War*, Cambridge University Press, New York, 2010.

metodolojik bir önem taşımaktadır.

Savaş çalışmaları alanının neyi kapsadığı ya da hangi alanları ve hangi değişkenleri içerdiği dikkate alındığında, bir savaş durumuna etki eden tüm unsurları alanın içine dâhil etmek mümkündür. Alanın kapsamı genel anlamda devletler arası savaşları ve askerleşmiş uluslararası uyumsuzlukları kapsadığından, Bremer tarafından ortaya konulan oluşum ya da kendi tabiriyle “*genesis*” Şekil 1’de ifade edilmektedir.

Bremer’in “*genesis*” olarak tarif ettiği süreç, aslında savaş çalışmalarının hem veri bazlı analizlerinin, hem de kullandığı biçimsel modellerin temelini teşkil etmektedir. Başka bir deyişle, aşağıda, 1, 2, 3, 4, 5 ve 6 noktaları başlı başına ampirik analizlere tabi tutulurken; A, B, C, D, E, F ve G noktaları ile ifade edilen geçiş (*transition*) süreçleri de alanın yazarları tarafından modellere konu edilmiştir ve edilmektedir.

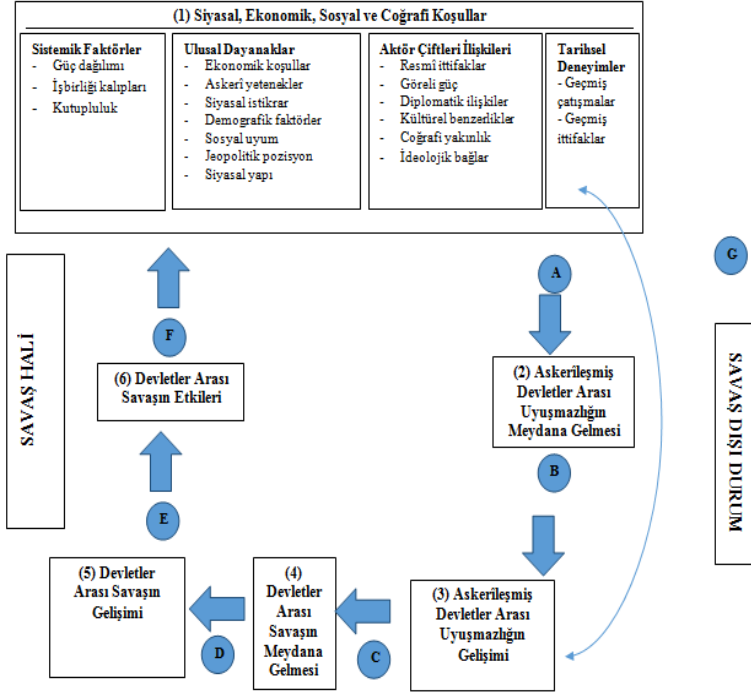
8

Security
Strategies

Year: 12

Issue: 23

Bilimsel Yöntemlerle Savaşın Nedenlerini Açıklama Yolu Olarak
Savaş Çalışmaları Disiplini

Şekil 1: Uluslararasılaşmış Askerî Uyuşmazlıklar
ve Devletler Arası Savaşlar Oluşum Süreci⁸

2.2. Savaş Çalışmaları Disiplini Ne Değildir?

Günümüzde olduğu kadar geçmişte de kolektif siyasal şiddet eylemlerine ilişkin sistemli çalışmalar farklı disiplinlerden bilim insanları tarafından araştırılmıştır. Savaşma eylemi bilim insanları tarafından incelemeye değer bulunduğu, ilk akla gelen ismin Carl

⁸ Bremer, a.g.e., p. 13.

von Clausewitz olduğunu görmekteyiz. Clausewitz'in bakış açısından, savaş düşmanı iradeyi kabule zorlamamız için girişilen kuvvet kullanma eylemiyken, aynı zamanda politikanın başka araçlarla devamıdır.⁹ Teoride Hobbes'cu ve Makyavelist düşünceyle örtüşen Clausewitz ile savaş çalışmalarının yazarlarının ilgilendikleri alana bakıldığında, Clausewitz'in bakış açısının “dışında” bir entelektüel birikim olduğu görülmektedir. Clausewitz, savaşın doğası ve anlamı gibi kavramlara eğilmekte; bu da ona savaş stratejisinin babası unvanını kazandırmaktadır. Bir savaşta sevk ve idare, lojistik ve ordunun kabiliyetleri gibi durumların analiz edildiği çalışması, aslında savaş nedenlerinin ayrıntılı izahından ziyade, savaş sürecinin idaresi üzerinde yoğunlaşmaktadır. Geleneksel anlamda strateji alanı, bir generallik sanatı olup,¹⁰ günümüzde askerî muhtevasını kaybederek farklı disiplinlerin kullandığı bir kavram hâline gelmiştir. Bu bağlamda savaş nedenlerinin kantitatif analizi üzerine eğilen savaş çalışmaları alanı, Clausewitz, Gray, Sun Tzu ve Moltke gibi stratejik çalışmalar ya da askerî tarih gibi alanlarından farklıdır. Ancak bu varsayım, savaş çalışmaları alanının strateji yazarlarını tümenden dışladığı anlamına gelmemektedir. Savaşı kazanmak için devletlerin ne yapması gerektiğinden ziyade, bir savaşın neden meydana geldiğini anlama çabası, savaş çalışmaları alanının hedefidir. Dolayısıyla Normandiya çıkarmasının hangi taktik hesaplarla yapıldığı, hilal taktiğinin ne olduğu ya da nükleer füzelerin ne zaman kullanılması “gerektiği” üzerinde durmaz. Bu alanın araştırmacıları, aktörleri bunları kullanmaya karar verdiren ve motive eden şeyin ne olduğu üzerinde odaklanarak savaşların nedenlerini, süreçlerini ve sonuçlarını bulmaya çalışır. Verdikleri eserler dikkatle incelendiğinde, alanın yazarlarının “olması gerekenden” ziyade “olanla” ilgilendiği görülmektedir.

Savaş çalışmaları alanı, sosyolojik unsurları daha fazla dikkate alan ve büyük ölçüde Johan Galtung öncülüğünde ilerleyen barış

⁹ Carl Von Clausewitz, *Savaş Üzerine*, (çev.) Selma Koçak, Doruk Yayınları, 2007, s. 29-30.

¹⁰ David J. Dunn, *The Fifty Years of Peace Research: A Survey and Interpretation*, Ashgate, Hampshire, 2005, p. 33.

çalışmaları alanından farklıdır.¹¹ Barış çalışmaları alanı da nicel verilerin analizini dikkate almakta ve ampirik yöntemlerin de kullanılmasına imkan tanımaktadır. Ancak temel farklılık şudur: Barış çalışmaları sadece devletler arası savaşları değil, kolektif siyasal şiddet eylemlerinin tümünü ele alırken; savaş çalışmaları alanının daha fazla devlet davranışlarını, rasyonaliteyi ve devletler arası savaşları temel aldığı görülmektedir. Sonuç olarak, savaş çalışmaları analitik ve davranışsal bir yaklaşımı benimserken; barış çalışmalarının post-modernist olduğu değerlendirilebilir.

Teknoloji ve küreselleşme ile çatışma alanında yaşanan dönüşüm kayda değerdir. Buna paralel olarak, çatışma sahasında da ciddi bir dönüşüm gözlemlenmektedir. Savaş çalışmaları içinde değerlendirilse de, daha çok çatışma araştırmacılarının üzerine eğildiği bir konu olan “savaşın dönüşümü” de savaş çalışmaları alanına dâhil edilebilecek bir konu değildir. Askerî endüstrinin nasıl değiştiği ve yeni aktörlerin çatışma sahasında nasıl belirdiği, daha çok stratejik araştırmalar ile çatışma dönüşümü (*conflict transformation*) alanının yazarları tarafından incelenmektedir. Dolayısıyla savaş çalışmaları alanı, sistemdeki aktörlerin “harekâtlarından” ziyade, bunların “hareketleri” ile ilgilenmektedir. Bununla beraber dünyada bu konu üzerine çalışmalar yürüten enstitülerinin birçoğu, savaş çalışmalarının bahsettiğimiz bağlamının dışında, çatışma dönüşümü ve askerî strateji gibi eğitimleri de vermektedir.

3. Savaş Çalışmaları Alan Yazınının Tarihçesi ve Alan İçi Yöntemsel Farklılıklar

Dünya neden belirli aralıklarla çok büyük savaşlar yaşamaktadır? Savaşın nedeni nedir? Devletin içindeki değişimler, dönüşümler, iktisadi göstergeler ya da gözlemlenebilir diğer değişkenler savaşı öngörmemize yardımcı olur mu? Güç, anarşi, denge ile devletler arası çatışma arasındaki nedensellik ilişkileri, dönemin kuramcılarının varsayımlarının tam tersi olabilir mi?

¹¹ Barış çalışmaları için bkz. Johan Galtung, “Violence, Peace, and Peace Research”, *Journal of Peace Research*, Vol. 6, No.3, 1969, pp. 167-191.

Tarihte belirli aralıklarla sistemin büyük bir savaşa sürüklenmesi, 1900'lerin başlarından beri akademik alanda tartışılan ve birçok yazarın ve düşünürün üzerinde fikir yürüttüğü bir alandır. Bu çabalar günümüzde hâlen tartıştığımız bazı uluslararası ilişkiler teorilerinin çıkış noktasını teşkil etmekle birlikte, esasen alan 1940'larda dünya ikinci bir büyük sistemik savaş görürken şekillenmiştir. Bu dönemde bazı bilim insanlarının savaş araştırmalarını bir bilim alanı hâline dönüştürdüğü görülmektedir.

Uluslararası ilişkiler teorisyenlerinin savaşın nedenlerini geleneksel yöntemlerle araştırdığı 1940'larda alternatif metodolojiler geliştirilmeye başlanmıştır. Bu dönemde doğa bilimlerinin yöntemlerinin sosyal bilimlere aktarıldığı ve tarih biliminin bir laboratuvar gibi kullanıldığı çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Lewis Richardson'un "Deadly Quarrels"¹² adlı eserinin ve Quincy Wright'ın iki ciltlik "A Study of War" adlı *opus magnumunun* yayınlanmasıyla birlikte, savaşın alternatif metotlarla açıklanan bir bilimsel alan olarak ortaya çıkmaya başlaması, uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde de en azından bir metodolojik ayrışmanın altını çizmektedir. Bu yazarlardan önce de bazı yazarların savaş konusunda sistematik çalışmaları bulunmakla birlikte, esasen günümüzde dahi Wright ve Richardson'un ortaya koyduğu savaş profili temel teşkil etmektedir.

Çatışma araştırmalarına bilimsel ve yöntemsel bir boyut esasen 1950'lerin başlarında oluşmuştur. Alanın öncüleri, Kenneth Boulding, matematikçi Anatol Rapoport, sosyal psikoloji uzmanı Herbert Kelman ve sosyolog Robert Cooley Angell tarafından 1957 yılında kurulan *Journal of Conflict Resolution* (çatışma çözümü dergisi) adlı dergi, çatışma konularını varsayımsallıktan sınıranabilirlik aşamasına geçirme hedefiyle yayın hayatına başlamıştır. Boulding ve Rapoport daha sonra

¹² David Wilkinson, *Deadly Quarrels: Lewis F. Richardson and the Statistical Study of War*, Berkeley-LA-London, University of California Press, 1980; Quincy Wright, *A Study of War*, Vol. 1, Chicago, The University of Chicago Press, 1941; Quincy Wright, *A Study of War*, Vol. 2, Chicago, The University of Chicago Press, 1941.

“Barış Bilimi Toplumu”nu (*Peace Science Society-PSS*) kuracaklardır.¹³ Bu akımın kazandığı ivme ile çatışma araştırmalarında, David Singer ve Melvin Small’un çalışmaları bir okulun oluşmasını sağlayacaktır.

Ancak, yukarıda da kısaca belirtildiği gibi çatışma araştırması yapan tüm bilim insanları, bu yöntemlere katılmamışlardır. Eleştirel bir grup yazar savaş çalışmaları alanının yöntemlerinin sosyal dünyanın karmaşıklığını, inançlar, idealler, insan doğası gibi unsurları görmezden geldiğini belirterek nicelden çok nitel yöntemlerle ilerleyen, insani ve söylemsel verilere odaklanan yeni bir akımın doğmasını da sağlamıştır. Bu eleştirel grup, artık Kuzey Amerikan okulu olarak tanımlanan Barış Bilimi Topluluğu’nun dışında bulunan ve çoğunlukla davranışsal yöntemleri reddeden “Uluslararası Barış Araştırmaları Derneği”ni (*International Peace Research Association-IPRA*) kuracaklardır.¹⁴ Bu alanın yazarları alanı tanımlamak için “çatışma” ve “barış araştırmaları” kavramlarını sıklıkla kullanmaktadır.

Savaş çalışmaları alanında ise 1960’lara geldiğinde savaş bilimsel anlamda proje gruplarıyla çalışma dönemi başlamıştır. Bunlardan 1964 yılında başlayan Savaş Korelasyonları (*Correlation of War-COW*) Projesi, günümüzde de savaş çalışmaları içinde bir ekol hâline gelmiştir. Savaş çalışmalarının yazarlarının çok büyük bir kısmının aynı zamanda COW Projesi’nin araştırmacıları olması da bakış açımızı desteklemektedir. Dolayısıyla savaş çalışmaları alanının gelişimi ile COW projesinin sürecinin eşzamanlı ilerlediği kayda değerdir.

COW Projesi’nin savaş çalışmaları alanına katkıları birbirini takip eden beş aşamada gerçekleşmiştir.¹⁵ 1964 yılında başlayan ve

¹³Govinda Clayton, *Quantitative and Econometric Methodologies*, (der.) Edward Newman ve Karl DeRouen, Jr. *Routledge Handbook of Civil Wars*, Routledge, New York, 2014, p.28.

¹⁴ Clayton, a.g.m., s.28-29

¹⁵ Melvin Small and J. David Singer, “Patterns in International Warfare, 1816-1965, *Annals of American Academy of Political Science and Social Science*, Vol. 391-Collective Violence, September 1970. Ayrıca bkz. Susumu Suzuki, Volker Krause and

1972 yılında sonlanan ilk aşamada projenin kökenleri, mantıksal çerçevesi, teorik varsayımları, rakamsal göstergeleri ve veri setleri hazırlanmıştır.¹⁶ Bunlara dayanarak başta uluslararası sistemin analizi olmak üzere dikey ve yatay olarak ifade edilen çeşitli yapılar parametrik olarak tasnif edilmiştir. Bu parametrelere dayanarak ittifaklar, hükümetler arası örgütlere üyelikler, kapasite dağılımı ve yoğunlaşması, kapasitelerine ve diplomatik statülerine göre devletlerin sıralanması gibi konular yine bu aşamada araştırılmıştır. Projenin odak noktası savaş nedenlerine ve savaş yatınlığına ilişkin kantitatif analizler olduğundan, bu amaca ulaşmak için proje devletler arası sisteme, uluslararası savaşların gerçekleşme durumuna, askerî ittifaklara ve uluslararası uyuşmazlıklara ilişkin diğer konular üzerine veri setleri geliştirmiştir.¹⁷ Projenin en önemli sorunsalı, savaşa neden olan ve savaşla sonuçlanmayan askerileşmiş uluslararası uyuşmazlıklar arasındaki farkları bulmak ve bir açıklama getirmektir. 1973’de başlayan ve 1980’de sonlanan ikinci aşamasında “realpolitik” modellerin sistem düzeyinde ampirik yöntemlerle incelenmesine dayanmaktadır. Bu aşamanın odak noktasını savaşı öngörebilirlik sağladığı varsayımına dayanan sistemin kutupları, askerî artırımlar ve silahlanma yarışları oluşturmaktadır. Bu aşama geçmiş veri setlerinin yeniden gözden geçirilmesini de sağlamıştır. Üçüncü aşamaya gelindiğinde artık savaşa ilişkin ampirik bulgular, alanda yer almaya başlamış ve kümülatif bir birikim büyük ölçüde oluşmuştur. 1981-1990 yılları arasında gerçekleşen üçüncü aşamada aktör çiftleri ya da eşleşmeler (*dyads*) üzerinde durularak askerileşmiş uluslararası uyuşmazlıklara ampirik açıklamalar getirilmiştir. Aktör çiftlerine dayalı analizlerin yapılabilmesi

J. David Singer, “The Correlates of War Project: A Bibliographic History of the Scientific Study of War and Peace-1964-2000”, *Conflict Management and Peace Science*, Cilt 19, Sayı 2, 2002, pp. 71-73.

¹⁶ J. David Singer and Melvin Small, *The Wages of War 1816-1965: A Statistical Handbook*, John Wiley & Sons Publ., New York/London, 1972; J. David, Singer, “The Correlates of War Project: Interim Report and Rationale: Research Note”, *World Politics*, Vol. 24, 1972.

¹⁷ Suzuki, Krause ve Singer, *a.g.m.*, pp. 71-72.

için COW projesi, fazlasıyla kapasite değişkenliği, beklenen fayda kuramı ve caydırıcılık üzerine yoğunlaşmıştır. Bu dönemde dünyada iç savaşların, uyuşmazlıkların ve krizlerin artması ile birlikte toplumsal niteliği yüksek veri setleri oluşturulmaya başlanmış ve devlet merkezli hipotez testlerinin yanı sıra, toplum düzeyinde de benzer metotlar uygulanmaya başlanmıştır. 1991 ile 2000 yılları arasında gerçekleşen dördüncü aşamada, COW projesi, “realpolitik” ve liberal hipotezleri sınyayan çok değişkenli modellerin veri bazlı analizini gerçekleştirmeye başlamıştır. Üçüncü ve ikinci aşamada bahsedilen konuların yanında, bu dördüncü aşamada uluslararası ticaret, örgütlere üyelik, rejim türü (özellikle demokrasi) ve kültür gibi alanlar, savaşı öngörmenin bir parametresi olarak değerlendirilmiştir. İlk aşamadaki görüşlerin aksine, bu dönemde savaşın yalnızca askerleşmiş uluslararası uyuşmazlıklardan meydana gelmediği, devletler arası rekabet ve tekrarlayan siyasal çatışmaların da savaşın başlamasında önemli bir unsur olduğu tespit edilerek uluslararası rekabete ilişkin nicel verilere dayalı çalışmalara başlanmıştır.¹⁸ Son aşama ise 2000 yılı ile günümüz arasında geçen dönemdir. Bu dönemde yapılan çalışmalar genel anlamda geçmiş dönemlerde elde edilen bulguların derlemelerinden oluşurken, bu dönem devlet dışı örgütlere ilişkin veri setlerinin ve iç savaşlara ilişkin verilerin güncellendiği dönemdir. COW projesi devam ederken, onunla aynı dönemde farklı yazarlar da benzer metotlarla savaş çalışmalarına katkıda bulunmuştur.

Savaş çalışmalarının yazarlarının tümünün özellikle savaşın nedenleri üzerine yoğunlaştığı çalışmalarında görülmektedir. Bremer vd, alanın yazarlarını yöntemsel açıdan ayırarak üç grupta toplamaktadır. Buna göre ilk grup, 1942’de Quincy Wright’ın “A Study of War” adlı eseriyle başlayarak savaş nedenlerini araştıran yazarlardır. İkinci grup, 1960’da Lewis Fry Richardson’un “Arms and Insecurity” ve “Statistics of Deadly Quarrels” adlı eserleriyle istatistiksel modelleri ve yöntemleri kullandığı grup ve onu takip eden yazarlardır. Son grup ise 1982’de

¹⁸ Suzuki, Krause ve Singer, **a.g.m.**, pp. 71-72.

“Resort to Arms” adlı eseri yayınlarak savaş çalışmaları içinde hâkim konumda bulunan ve yukarıda da bahsedilen David Singer ve Melvin Small’dur.¹⁹ Bununla birlikte, bu yazarların tümü pozitivist ve nicel analizleri benimseyen yazarlar olmakla birlikte, çalışmaların yöntemlerinde bazı farklılıklar bulunmaktadır ve kanımızca üç grupta toplanabilir:²⁰

Alanın ilkleri, uluslararası sistemin dönüşümü ile sistemik bir savaşın meydana gelmesi arasındaki ilişkiyi açıklayan döngüler üzerine yoğunlaşmıştır. Sonrasında gelenler ise savaşlara ilişkin bilgileri rakamsallaştırılmadan sınıflandırma çalışması yapmaktadır. Bunlar genel savaş eğilimleri konusunda bilgi demetleri hazırlayarak ileri düzey matematiksel araçları kullanmamaktadır. Alandaki diğer bir okul ise en ileri istatistiksel metotlar ya da matematiksel modeller kullanmaktadır.

Bunlardan birinci grup yazarlar, büyük ölçüde sistemik ya da genel savaşlar üzerine eğilen ve nicel veriler aracılığı ile belirli aralıklarla dünyanın başat güçlerinin savaşa sürüklendiğini öngören döngü kuramcılarıdır. Bunlar Nikolai Kontratıeff,²¹ Pitirim Sorokin,²² A.F.K. Organski ve Kugler,²³ George Modelski, William Thompson²⁴

¹⁹ Stuart Bremer, Cynthia Cannizzo, Charles W. Kegley, James Lee Ray, “The Scientific Study of War: A Learning Package”, (der) John A. Vasquez and Marie T. Henehan, *The Scientific Study of Peace and War: A Text Reader*, Lexington Books, Maryland, 1999, pp. 375-376

²⁰ Özellikle belirtmek gerekir ki bu alt başlıklar altında belirtilen yazarlar, savaş çalışmaları alanında eserler veren yazarlardan sadece birkaçıdır. Sınıflandırarak açıkladığımız her bir grubun içine onlarca yazar dahil olmaktadır. Konuyu sınırlandırmak açısından sadece bazı yazarların isimlerine yer verilmiştir.

²¹ Goldstein, Joshua S., “Kontratıeff Waves as War Cycles”, *International Studies Quarterly*, Vol. 29, 1985; Goldstein, Joshua S., *Long Cycles: Prosperity and War in the Modern Age*, Yale University Press, New Haven and London, 1988.

²² Pitirim A. Sorokin, “A Survey of the Cyclical Conceptions of Social and Historical Process”, *Social Forces*, Vol. 6, No. 1, September 1927.

²³ Jacek Kugler ve Organski, A.F.K., “The Power Transition: A Retrospective and Prospective Evaluation”, (ed.) Manus Midlarsky, *Handbook of War Studies I*, Michigan Uni. Press, Boston, 1989.

ve Charles F. Doran²⁵ gibi yazarların yanı sıra, Chase Dunn²⁶ ve Robert Gilpin²⁷ gibi teorisyenlerin bulgularına da sıklıkla atıfta bulunurlar. Bunların ortak özellikleri, sistemin özelliklerinin ve devletin içsel değişkenlerinin dikkate alınmasıyla uluslararası sistemdeki 50, 100 ve 150 yıllık döngülerin incelenmesidir. Döngülerin incelenmesi, sistemik savaşların nedenlerini ortaya çıkarma konusunda önemlidir. Çünkü bu bahsettiğimiz döngü kuramcılarının neredeyse her biri, farklı bilim dallarından ve farklı değişkenlerden benzer verilere ulaşarak alana önemli katkılarda bulunmuştur.

İkinci grup yazarlar, yukarıda bahsedilen COW Projesi'nin yazarlarının kullandığı veri setleri ve nicel analizleri yoğun bir biçimde kullanan Lewis Fry Richardson, Quincy Wright, Small ve Singer, ile bunları takip eden Paul Diehl, Stuart Bremer, Glenn Palmer, Kristian Skrede Gleditsch, Bruce Bueno de Mesquita, Dinna Zinnes, Gary Goertz, Charles Gochman, Russel Leng, Nazli Choucrive Robert North, Manus Midlarsky Henk Houwelling ve Jan Geert Siccama ve Zeev Maoz gibi araştırmacıdır.²⁸ Bu yazarların nicel verileri son derece yoğun biçimde kullandığı, analizlerin çok büyük ölçüde rasyonalist olduğu ve ana akım uluslararası ilişkiler teorilerinin savaşın nedenlerine ilişkin varsayımlarını kendi yöntemleri ile sınamaya tabi tuttukları görülmektedir. Savaş çalışmaları alanı içinde en kalabalık araştırma grupları ve projeler bu ikinci grup yazarlar içerisinde olup

²⁴ George Modelski and William R. Thompson, "Long Cycles and Global War", (ed.), Manus Midlarsky, *Handbook of War Studies I*, Michigan Uni. Press, Boston, 1989; William R. Thompson, "Polarity, the Long Cycle, and Global Power Warfare", *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 30, No. 4, December 1986.

²⁵ Charles F. Doran, *Systems in Crisis: New Imperatives of High Politics at the Century's End*, Cambridge University Press, Cambridge and NY, 1996.

²⁶ Christopher Chase Dunn, Peter Grimes, "World System Analysis", *Annual Review of Sociology*, Vol. 21, 1995.

²⁷ Robert Gilpin, *War and Change in World Politics*, Cambridge University Press, New York, 1989.

²⁸ Burada bahsedilen yazarlar ve çalışmaları hakkında yayımlanan bibliyografik birleştirmeler için bkz. Geller and Singer, *a.g.e.*, pp. 198-202.

bunların çalışmalarını yorumlamak, sayısal yöntemler ya da istatistik gibi bazı diğer bilim dallarına da vakıf olmayı gerektirmektedir.

Üçüncü ve son grup yazarlara bakıldığında, bunlar daha çok tarihsel analizler yapan ve olay sıklıklarını tarihsel anlatılar aracılığı ile açıklayanlardır. Bu yönetime rakamları da dâhil eden Frederick Adams Woods ve Alexander Baltazly, John A. Vasquez, Kalevi Holsti, Geoffrey Blainey, (Wright bu gruba da dâhil edilebilir), Collier ve Anneke Hoffler, George Stoessinger, Dale Copeland ve Richard Ned Lebow gibi yazarların çalışmaları dikkate değerdir.²⁹

Bu bahsettiğimiz üç grup yazar, metodolojik olarak birbirlerinden bütünüyle farklı araştırmacılar değildir. Yalnızca aynı sorunsalı aynı perspektifle farklı yollardan araştıran kişilerdir. Yöntemsel farklılıklar (örneklem büyüklüğü, kullanılan analiz yöntemi, vb) nedeniyle aynı konuda farklı sonuçlar buldukları çalışmalar da bulunmaktadır.

Dolayısıyla savaş çalışmaları, konularına göre ayrılmış ve her yazarın bir uzmanlık alanı bağlamında eserler ortaya koyduğu bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yazarlar “savaş neden çıkar?” sorusuna cevap ararken ihtiyaç duydukları materyali geliştirerek aslında bir yöntemsel kapı açmıştır. Bu nedenle öncelikle savaş çalışmaları araştırmacılarının hangi yöntemleri kullanarak hipotez testlerini geliştirdiklerini açıklamakta fayda görülmektedir.

Türkçe literatürde güvenlik ve strateji bilimlerine ilişkin pek çok çalışma bulunmaktadır. Hatta bunlar “savaş” başlığı ile yayınlanmıştır.

²⁹ Geoffrey, Blainey, *Causes of War*, MacMillan Press, 3. Baskı, London, 1988; Kalevi J. Holsti, *Peace and War: Armed Conflict and International Order: 1648-1989*, Cambridge University Press, 1998; Vasquez, John A., *The War Puzzle Revisited*, Cambridge University Press, New York, 2009; Vasquez, John, “Why Do Neighbors Fight? Proximity, Interaction, or Territoriality”, *Journal of Peace Research*, Cilt. 32, Sayı.3, 1995; Vasquez, John and Marie T. Henehan, “Territorial Disputes and the Probability of War 1816-1992”, *Journal of Peace Research*, Cilt. 38, Sayı. 2, 2001; Woods, Frederick Adams and Baltazly, Alexander, *Is War Diminishing? A Study of Prevalance of War in Europe from 1450 to the Present Day*, Houghton Mifflin Company, Boston, 1915.

Ancak yukarıda bahsedilen yöntemleri içeren savaş nedenleri ve kuramlarına yönelik Türkçe birkaç çalışma dikkat çekmektedir. Erhan Büyükkakıncı editörlüğünde hazırlanan “Savaş Kuramları: Temel Düşünürler ve Yaklaşımlar”,³⁰ Haldun Yalçinkaya’nın “Savaş: Uluslararası İlişkilerde Güç Kullanımı”³¹ ve Muzaffer Ercan Yılmaz’ın “Savaş ve Uluslararası Sistem”³² adlı çalışmaları kuramsal anlamda Türkçe literatür açısından önemli çalışmalardır. Öte yandan, savaş çalışmaları alanının referans kitaplarından biri olan John A. Vasquez’in “The War Puzzle” çalışması, “Savaş Bulmacası”³³ adıyla Haluk Özdemir tarafından Türkçe literatüre kazandırılmıştır. Sigmund Freud ile Albert Einstein’in mektuplarının derlemelerinden oluşan “Warum Krieg?” adlı çalışma da “Niçin Savaş?” adıyla Emre Ak tarafından Türkçe’ye çevrilmiştir.³⁴ Tüm bu çalışmalar “neden savaşıyoruz?” sorusuna cevap arayan çalışmalardır.

4. Savaş Nedenlerinin İncelenmesinde Metodoloji

Hobbes’un tanımına göre, savaş ardışık üç davranışın meydana gelmesi ile oluşur. İnsanlar eşit doğarlar. Eşitlikten güvensizlik doğar. Güvensizlik savaşı yaratır.³⁵ Öte yandan, Clausewitz’e göre, savaş politikanın başka araçlarla devamıdır.³⁶ Kant’a göre, demokratik cumhuriyetler savaşmazlar. Örneğin John Keegan’a göre, savaş Clausewitz’in dediği gibi bir şey olsaydı, her şeyi açıklamak son derece basit olurdu.³⁷ Ya da Hobbes ile Kant’ın dediği gibi olsaydı

³⁰ Erhan Büyükkakıncı (der.), *Savaş Kuramları Temel Düşünürler ve Yaklaşımlar*, Adres Yayınları, İstanbul, 2015.

³¹ Haldun Yalçinkaya, *Savaş-Uluslararası İlişkilerde Güç Kullanımı*, İmge Kitabevi, Ankara, 2008.

³² Muzaffer Ercan Yılmaz, *Savaş ve Uluslararası Sistem*, Dora Yayınları, Bursa, 2013.

³³ John A. Vasquez, *Savaş Bulmacası*, (çev.) Haluk Özdemir, 1. Baskı, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, İstanbul, 2015.

³⁴ Albert Einstein ve Sigmund Freud, *Niçin Savaş*, (çev.) Ayraç Yayınları, Ankara, 2009.

³⁵ Thomas Hobbes, *Leviathan veya Bir Din ve Dünya Devletinin İçeriği, Biçimi ve Kudreti*, (çev.) Semih Lim, YKY, 10. Baskı, İstanbul, Ocak 2012, ss. 99-101.

³⁶ Clausewitz, *a.g.e.*, s. 45.

³⁷ John Keegan, *Savaş Sanatı Tarihi*, (Çev.) Selma Koçak, Doruk Yayınları, 2007, s. 22.

savaşın nedenini bulmuş olacaktık. Dolayısıyla savaş gibi kompleks sistem arızalarının incelenmesi, yaşadıkları dönemleri dikkate alan düşünürlerin çok ötesinde, farklı yöntemlerle ve geniş bir perspektif ele alınarak incelenmesi gerekliydi. Dolayısıyla savaş tarihçileri ayrı ayrı ve birbirinden farklı gerçekleşen savaşları incelerken, savaş çalışmaları alanı yüzyıllardır devam eden savaş olgusunun dinamiklerini ve devletlerin savaş eğilimlerini belirli genelleştirmelerle açıklama çabasına girmiştir. Bu, uluslararası ilişkilerin geleneksel bakış açılarına ciddi bir metodolojik muhalefet getirirken, aslında uluslararası ilişkiler disiplini içindeki ikinci büyük tartışmanın da başlamasına neden olmuştur. Eleştiriler almakla birlikte, savaş çalışmaları, pozitif bilimlerin yöntemlerinden ciddi biçimde faydalanmıştır. Uluslararası ilişkilerde geleneksel kuramcılığın fazla Avrupa merkezci oluşu, savaş çalışmalarının verilerinin tüm küreyi kapsayacak şekilde planlanmasını da sağlamıştır. Dolayısıyla tüm küre için geçerli olan bir olgunun, dünyanın başat güçlerine göre yorumlanmasının dışında, Hindî Çin, Güney Amerika, Doğu Afrika ve ana akım kuramcılarının aslında “çok dikkate almadığı” bölgelerin de analizlere dâhil edilmesini sağlamıştır. Özellikle 1990 sonrası dönemde oluşturulan veri setlerinin, dünyanın her bölgesi hakkında güncel bilgi sağlaması noktasında önemli olduğu düşünülebilir. Geniş kapsamlı analizler sonucunda elde edilen benzerlikler, savaşı teorileştirmenin en önemli aşamasıdır. Dolayısıyla savaş teorilerinin oluşturulması için alanın belirli yöntemleri sistematik biçimde uygulaması gerekmektedir.

Buradan hareketle, savaş çalışmalarının yöntemlerinin (1) nicel analizler ve (2) biçimsel modeller üzerine kurgulandığı söylenebilir. Oyun kuramcılarının alana katkıları da yadsınamayacak düzeydedir.

4.1. Veri Analizleriyle Savaşın Nedenlerini Açıklamak

Alanın metodolojisinde, birbirine sıkı sıkıya bağlı üç konunun oldukça önemli olduğu görülmektedir. Bunlardan birincisi, savaşın “tanımı”dır. İkincisi, araştırma örnekleminin oluşmasını sağlayan “savaş listeleri”dir. Üçüncüsü ise, “veri analizi” kısmıdır. Aslında ilk iki konunun, üçüncüsünün hazırlık aşaması olduğu değerlendirilebilir.

Her silahlı çatışma savaş olarak kabul edildiğinde, sınırı

bilinmeyen bir araştırma örneklemini ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle alanın yazarları, savaşı unsurlarını belirleyen ölçütler ortaya koyarak örneklemelerini daraltma yoluna gitmiştir. Örneğin Wright'a göre "en az 50.000 kişilik bir silahlı gücün dâhil olduğu ve uluslararası sistemin üyeleri arasında gerçekleşen her çatışmayı savaş durumu" olarak kabul etmektedir. "Çatışma" kavramı her ne kadar günümüzde devletler arası ya da devlet içi siyasal şiddeti tanımlamak için kullanılsa da, aslında kavramın içeriği bazı yazarlar açısından oldukça geniştir. Örneğin Gochman ve Leng'a göre çatışma; olayları, uyuşmazlıkları, krizleri ve savaşları da içine alan genelleyici bir terimdir. Dolayısıyla bir çatışmada verilen ölü (kayıp) sayısı, savaş olgusunu diğer çatışmalardan ayırmayı kolaylaştırarak onun "büyüklüğü" konusunda bilgi vermektedir.³⁸ Savaş çalışmaları alanının bir savaşı diğer çatışma türlerinden ayırmasını doğrudan büyüklüğe bağlaması ve bu büyüklüğü de savaş nedeni ölü sayılarının belirlediği konusundaki varsayımı, savaşı tanımlamayı kolaylaştırmıştır. Bu bakış açısına göre "savaş, askerî örgütlenmeler arasında aktif biçimde sürdürülen ve en az 1000 savaş nedeni ölümlü sonuçlanan bir çarpışma biçimidir".³⁹

Bu tanımlama çabaları, yöntemin ikinci aşaması olarak belirlediğimiz savaş listelerinin oluşturulmasını sağlamıştır.⁴⁰ COW Pojesi bu tanıma göre belirlediği savaşlardan örneklemini oluştururken, buna eleştiren diğer yazarlar da farklı savaş listeleri oluşturmuştur.⁴¹

³⁸ Charles S. Gochman and Russell J. Leng, "Militarized Disputes, Incidents, and Crises: Identification and Classification", *International Interactions*, Vol. 14, No.2, 1987, p. 160; Small and Singer, "Patterns in International Warfare", p. 147; ayrıca Jack S. Levy, Clifton Morgan, "Frequency and Seriousness of War: An Inverse Relationship?", *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 28, No.4, December 1984.

³⁹ Sarkees and Wayman, *Resort to War...*, p. 61

⁴⁰ Kristian Skrede Gleditsch, "A Revised List of Wars Between and within Independent States: 1816-2002", *International Interactions*, Vol. 30, 2004., p. 244. Ayrıca Lebow'un savaş listesi için bkz, Lebow, *a.g.e.*, pp. 227-247, Holsti'nin savaş listesi için Kalevi J. Holsti, *Peace and War: Armed Conflict and International Order: 1648-1989*, Cambridge University Press, 1998. pp. 48-49, 85-87, 140-142, 214-216.

⁴¹ Gleditsch, *a.g.m.*, p. 244.

Savaş listeleri metodolojik olarak araştırmacının örnekleme olmakla birlikte, eleştiriye de oldukça açıktır. Nitekim aynı dönemi inceleyen yazarların savaş listeleri, meydana gelen savaşların sayıları açısından farklılaşabilmektedir. Bu savaş listelerinin oluşturulması, aynı zamanda yazarlar tarafından geliştirilen tipolojilere uygun olarak belirli verilerin bu listelere dâhil edilmesini de sağlamaktadır. Başka bir deyişle, savaşlara ilişkin bilgiler savaş listelerine eklendiğinde, araştırmacının nicel analizlerini yapabilmesi için gerekli olan veri seti oluşmaktadır. Dolayısıyla örneklemin büyüklüğü, tutarlılığı, tipolojilerin oluşturulması bu açıdan önemlidir.

Savaşın nedenlerine ilişkin son kısım ise verilerin analiz kısmıdır. Bu kısımda ilk iki aşama aracılığı ile elde edilmiş verilerin bilimsel araştırma yöntemlerinin özellikle nicel anlamda analizi söz konusudur. Bu analizlerin yapılması için henüz veri seti hazırlanmadan bazı sorunsalların oluşturulmasını gerektirmektedir. Örneğin, en fazla hangi devletler savaşmaktadır? İttifaklar savaşa mı neden olur yoksa sistemi istikrarlı hâle mi getirir? Savaşa en fazla neden olan uluslararası sistem biçimi hangisidir? Demokratik devletler daha mı az savaşır? Ülkedeki etnik ayrışma seviyesi, iç savaşların oluşumunda etkili olur mu? Devletler güçlendiği zaman daha mı fazla savaşa yatkın hale gelirler? Bu sorular sonsuz sayıdadır. Bazı yazarlar, liderlerin yaşlarının dahi hesaba katıldığı çalışmalar yayınlamıştır.⁴²

Savaş çalışmaları alanının hazırladığı verilerin analizinden elde edilen bilgiler, çeşitli dönemlerde derlemeler hâlinde araştırmacıların dikkatine sunulmuştur. Kanımızca bunlardan birkaçı savaş çalışmaları alanının bulgularını anlamak açısından önem taşımaktadır. COW Projesi'nin bulgularının ortaya konulduğu ve her bir savaşın tek tek anlatılarının da bulunduğu “*Resort to War: 1816-2007*” adlı çalışma, içerik anlamında nicel bulguların nasıl bir sonuç ortaya çıkardığının

⁴² Michael Horowitz, Rose McDermott and Allan C. Stam, “Leader Age, Regime Type, and Violent International Relations”, *Journal of Conflict Resolution*, Vol.49, No. 5, October 2005, p. 682.

görülmesi açısından kapsamlı bir çalışmadır.⁴³

4.2. Biçimsel Modellerle Savaşın Nedenlerini Açıklamak

Savaş çalışmaları alanının savaşın nedenlerini, süreçlerini ve sonuçlarını açıkladığı bir diğer yöntem ise biçimsel modellerdir. Pozitivist yöntemlerin uluslararası ilişkiler alanında uzun bir süreden beri uyguladığı biçimsel modeller, savaşın nedenlerine ya da savaşın meydana gelmesini etkileyen değişkenlere göre kullanılmaktadır. David Singer, veri temelli analizlerin uygun bir entelektüel çerçeveye eklenmedikçe büyük bir atılım yakalanamayacağını ileri sürmüştür.⁴⁴ Michael Intriligator, 1982 yılında yayınladığı çalışmasında, çatışma kuramlarına eğilen yazarlar için hangi modellerin savaş davranışına ilişkin hangi konularda kullanılabileceğini incelemiştir.⁴⁵ Analitik yaklaşımlar, savaş çalışmalarında değil; aynı zamanda uluslararası güvenlik araştırmalarında da kullanılmaktadır. Silahlanma yarışları, savaş başlatma ya da sonlandırma, savaşın süresi (*duration research*), tehditler, krizler ve tırmanma süreçleri gibi savaşla ilişkilendirilmesi mümkün konuların modeller aracılığı açıklanması, alan yazarlarının üzerine eğildiği bir konudur.⁴⁶ Bu bahsedilen olguların açıklanmasında, diferansiyel eşitlikler, karar ve kontrol teorileri, oyun teorisi, pazarlık teorisi, belirsizlik modelleri, istikrar teorisi, aksiyon-reaksiyon modelleri ve örgüt teorisi gibi analitik yaklaşımların kullanıldığı görülmektedir.⁴⁷ Özellikle oyun teorisi modelleri savaş çalışmalarının yazarları tarafından karar verme ve rasyonel tercihler gibi konularda sıklıkla kullanılmaktadır.

⁴³ Sarkees ve Wayman, *Resort to War...*, pp. 541-562.

⁴⁴ J. David Singer, "Metaphors and Models in the Explanation of War", (der.) Stuart A. Bremer ve Thomas R. Cusack, *The Process of War: Advancing the Scientific Study of War*, Gordon and Breach Publ. Luxembourg, 1995.

⁴⁵ Michael D. Intriligator, "Research on Conflict Theory: Analytic Approaches and Areas of Application", *Journal of Conflict Resolution*, June 1982, pp. 307-327.

⁴⁶ Intriligator, *a.g.e.*, p. 309.

⁴⁷ Intriligator, *a.g.e.*, pp. 308-309.

5. Savaş Çalışmalarının Analiz Düzeyleri

Uluslararası ilişkilerde teorileştirmenin önemli aşamalarından birinin analiz düzeylerinin belirlenmesi olduğu yukarıda belirtilmişti. Dolayısıyla savaş çalışmaları alanında da savaş olgusunu hangi düzeylerde ampirik analizlere konu edildiği, uluslararası ilişkiler alanı ile benzerlik taşımaktadır. Savaş çalışmaları alanında analiz düzeyleri denildiğinde akla ilk gelen, David Singer'ın konuya ilişkin makalesi olsa da, esasen alanın birikiminin kümülatif hale gelmesiyle yeni analiz düzeylerinin araştırma programlarına konu edildiği görülmektedir. Waltz'un "İnsan, Devlet ve Savaş" çalışmasında ileri sürdüğü ve yapısalcı teorilerin benimsediği birey, devlet ve sistem gibi üçlü analiz düzeyi, devlet-içi çatışmaların artmasıyla "toplum" gibi bazı değişkenlerin de analizlere katılmasını zorunlu hâle getirmiştir. Bununla birlikte, devlet düzeyli analizin fazlasıyla devletin rejimine odaklanması ve sistem analizinin büyük ölçüde sistemik yapının kutuplarına yoğunlaşması, sığ analizlere neden olmuş; bu nedenle aktör çiftleri (*dyads*) de yeni bir analiz düzeyi olarak savaşların nedenlerinin araştırılmasında önem kazanmıştır. Savaş çalışmaları alanının kümülatif birikimi ilerledikçe bunları derleyen ve araştırmacılarla paylaşan çalışmalarda, aktör çiftleri kavramı bir analiz düzeyi hâline gelmiştir. Örneğin Manus Midlarsky tarafından derlenen farklı zamanlarda yayınlanmış üç ciltlik "Handbook of War Studies" adlı çalışmada, yukarıda bahsedilen yöntemlerle ileri sürülen savaş teorilerinin üç başlık altında değerlendirildiğini görmekteyiz. Birinci başlık, yapı tabanlı savaş teorileri olup uluslararası sistemin yapısına dayalı savaş nedenlerini ele almaktadır. Sistemin durumu, uluslararası çatışmaların yayılması, uzun döngüler, hiyerarşik denge durumları gibi yapıya dayalı unsurların sistemik savaş teorileri olarak adlandırılabilir.⁴⁸ İkinci başlık, aktör çiftlerine (*dyadic*) dayalı savaş teorileridir. Bu düzeydeki teoriler güç geçiş teorisi, beklenen fayda teorisi, silahlanma yarışları ve çatışma sarmalı gibi devletlerin birbirlerine karşı

⁴⁸ Manus I. Midlarsky, *Handbook of War Studies*, pp. 1-143.

yürüttükleri aksiyon reaksiyon süreçlerine dayalıdır. Son olarak, üçüncü başlık, devletlerin içsel değişkenlerine dayanan devlet merkezli savaş teorileridir. Bunlar arasında yanıl basınç (*lateral pressure*) teorisi, oyalayıcı savaş teorisi (*diversionary theory*) ve kamuoyu gibi unsurlar görülmektedir.⁴⁹

Bununla birlikte Daniel S. Geller ve J. David Singer tarafından yayımlanan “Nations at War: A Scientific Study of International Conflict” adlı çalışma, savaşın nedenlerinin analizini birkaç analiz düzeyi ile açıklayarak alandaki yazarların bulgularını bu analiz düzeyleri içinde sınıflandırmıştır.⁵⁰ Bu bağlamda çalışmada dört farklı analiz düzeyi görülmektedir. Bunlar (i) savaş yatkını devletler, (ii) savaş yatkını aktör çiftleri (*dyads*), (iii) savaş yatkını bölgeler ve son olarak (iv) savaş yatkını sistemlerdir. Her bir analiz düzeyinde birbirinden farklı değişkenlerin hesaba katıldığı görülmektedir. Bu yatkınlık kavramıyla kastedilen, bir önyargı ya da taraflı bir bakış değildir. Yatkınlık, nicel veriye dayalı analiz edildiğinden, olayın görülme sıklığı ve zaman içindeki sürekliliğiyle ilgilidir. Bu çalışmalardan hareketle belirli durumların, rejimlerin, sistemlerin ya da devletlerin mukayeseli olarak diğerlerinden daha fazla savaşa yatkın olup olmadığının ampirik incelenmesi sonucu bu çalışma ortaya çıkmıştır.

Savaşın nedenlerini, süreçlerini ve sonuçlarını açıklama konusunda yapılan ampirik analizleri ve bunların sonucu olarak ileri sürülen teorileri en kapsamlı şekilde analiz düzeylerine ayırarak derleyen çalışma Cashman tarafından yapılmıştır. Alandaki kümülatif bilginin en basit anlatımıyla tedvin edildiği çalışmasında, analiz düzeylerine ilişkin benimsenen yöntem büyük ölçüde disiplinler arası niteliktedir. O kadar ki her bir analiz düzeyini de kendi içinde sınıflara ayırarak incelemiş ve burada savaş çalışmalarının disiplininin bulgularının yanına ana akım uluslararası ilişkiler teorilerinin varsayımlarını ve

⁴⁹ Midllarsky, a.g.e., pp. 1-143.

⁵⁰ Daniel S. Geller and J. David Singer, *Nations at War: A Scientific Study of International Conflict*, Cambridge University Press, 2000.

ampirik sınamalarını da eklemiştir. Cashman, savaş teorilerini genelde beş farklı düzeyde, özeldede ise on farklı konuda sınıflandırmaktadır. Cashman'ın kitap çalışmasını tablo hâline getirdiğimizde analiz düzeyleri ve içerikleri aşağıdaki Tablo 1 ile açıklanabilir.

Yukarıdaki Şekil 1'de gösterilen Bremer'in "genesis"indeki her bir rakamın ve harfin yukarıda belirtilen analiz düzeylerine göre dağılımı mümkündür. Cashman'ın sınıflandırmasına dayanarak savaş davranışına etki eden tüm faktörler, bireyden sisteme kadar araştırılmakta ve bu konuda bilgi üretim süreci devam etmektedir. Bu bilgi üretim süreci sadece sorunsala cevap bulmakla bitmemekte; aynı zamanda özellikle realist ve realist türevli teorilerin varsayımlarını da sınamakta, çürütmekte ya da kabul etmektedir.

6. Sonuç

Savaş çalışmaları alanının binlerce bulgusundan sadece birkaç tanesini sıralayabildiğimiz bu çalışmanın amacı, savaş çalışmaları alanının neyi kapsadığını ya da kapsamadığını, hangi yöntemleri kullandığını ve tarihsel gelişimini aktarmaktır. Alanın özgün kendine özgü yöntemlerini, analiz düzeylerini Türkçe uluslararası ilişkiler literatürüne kazandırmak amacıyla yapılan bu çalışmada, aynı zamanda güncelliğini hâlen koruyan devletler arası savaş olasılıklarının nasıl incelenebileceği de dâhil edilmiştir. Dolayısıyla bu çalışma aslında bir savaş çalışmaları rehberi biçiminde hazırlanmıştır.

Alanın tarihsel gelişiminin kümülatif bir biçimde ilerlemesi, farklı metodolojik bakışlardan aldığı eleştirilerle yönetsel değişimlere uğraması, elde ettiği veri zenginliği uluslararası politika analizi araştırmalarında önem kazanmıştır. Bahsedilen yazarların tümü alanın sadece önemli yazarları olup bu isimler dışında da çok sayıda bilim insanı hâlâ savaş nedenleri üzerine çalışmalar yürütmeye devam etmektedir. Alanın uluslararası ilişkiler literatürüne yaptığı katkıları aracılığıyla günümüzde birçok araştırma enstitüsü bu yöntemlerle dünyadaki krizler hakkında veri depolamakta ve analizlerini bu verilere göre gerçekleştirmektedir.

Bilimsel Yöntemlerle Savaşın Nedenlerini Açıklama Yolu Olarak
Savaş Çalışmaları Disiplini

Tablo 1: Creg Cashman’ın “What Causes War” adlı çalışmasında savaş teorilerinin analiz düzeylerine dağılım biçimi

	Analiz Düzeyi	Alt Sınıflandırma	İçerdiği Teoriler/Modeller
1.	Birey Düzeyi	1. İnsan Saldırganlığı	Doğa-Çevre tartışması, etiyolojik, primatolojik bulgular, kültürler evrim, barışçılık, sosyal öğrenme teorisi, arkeolojik ve antropolojik diğer bulgularla, siyaset felsefesinin varsayımları
		2. Psikolojik Açıklamalar	Rasyonalite, nedenler, kişilikler, hisler, önyargılar, algılama/ yanlış algılama, inançlar, imgeler, farklılaşan duyu durumları
2.	Alt Devlet/ Küçük Gruplar Düzeyi		Karar alma gruplarının analizi, rasyonalite, beklenen fayda teorisi, sınırlı rasyonalite teorisi, örgütsel süreç modeli, bürokratik politika modeli, grup psikolojisi
3.	Devlet Düzeyi	1. Siyasal, Ekonomik ve Demografik Faktörler	Rejim türü, demokratikleşme süreçleri, iktisadi dalgalar teorisi, güç, devletin boyutları ve kalkınma, nüfus, yanal basınç teorisi
		2. İç Çatışmalar, Milliyetçilik ve Savaş Bıkkınlığı	Oyalayıcı savaş teorisi, devrimler, iç savaşların uluslararasılaşması, milliyetçilik ve savaş ilişkili teoriler
4.	Aktör Çiftleri (Dyads) Düzeyi	1. Aktör çiftlerinin doğası	Devletler arası yakınlık/bitişiklik, paylaşılan etnisiteler, rekabet, aktör çiftlerinin rejim türleri, aktör çiftlerinin güç dengeleri
		2. Uluslararası etkileşimler	Aksiyon-reaksiyon süreçleri (sarmal modeli), güvenlik ikilemi, Savaş Basamakları (<i>Steps to War</i>) modeli
		3. Oyun teorisi/Pazarlık ve Caydırıcılık Teorileri	Bu teorilere ilişkin ampirik bulgular, nükleer caydırıcılık
5.	Uluslararası Sistem Düzeyi	1. Realizm, Anarşi ve Güç Dengesi	Uluslararası anarşi, realizm ve realist türevli teoriler, sistemin kutuplaşması (kutup sayıları ve savaş davranışına ilişkin ampirik bulgular), ittifaklar, realizmin savaşa olgusuna dönük varsayımların ampirik yöntemlerle sınanması
		2. Güç Dinamikleri	Statü uyumsuzluğu, güç geçiş teorisi, dinamik diferansiyeller teorisi, Gilpin’in hegemonik savaş teorisi, Modelski’nin uzun döngüleri, Wallerstein’in dünya sistemi yaklaşımı, Doran’ın Güç Döngüleri teorisi

Her bir analiz düzeyinin ayrı ayrı uzmanlaşma hâline gelmesi, günümüzde bunlar üzerinde daha derin analizler yapılabilmesine olanak tanımıştır. Günümüzde hem istatistiksel yöntemlerdeki gelişim, hem de bilgisayar teknolojilerindeki atılım sayesinde veri analizi de çeşitlenerek 1970'lerde yapılan çalışmaların dahi yeniden analiz edilmesini sağlamıştır. Alanın savaşa neden olabilecek tüm unsurları dâhil eden çalışmalarının hem akademik alana, hem de karar vericilere önemli bilgiler sunduğu açıktır.

Summary

Causes of war and conditions for peace are the matters of debate among many scholars, including philosophy, political science, international relations and sociology. Beside these social sciences, other scientific areas such as biology, archeology, anthropology, and military sciences focused mostly on the nature of war. The question of “why war” is the origin of all above-mentioned sciences. Nevertheless, none of these could achieve to find out a comprehensive understanding for this question.

Before the First World War, philosophers and statesmen mostly focused on idealist or realist dimension of the causes of war. Classical theories of international relations mostly explained the causes of wars in a putative or presumptive way by considering the historical events. However, the conventional methods that political philosophers used could not provide a scientific result to prevent the outbreak of war. In this context, perspectives on war research had to be changed by giving an impetus through a new methodology.

Understanding the nature of war is much harder than the other issues of daily political life of human in so far, as its roots is not only embedded of instincts but also external events that affected the decisions for war. In that sense, understanding the causes of war entails multidisciplinary roots due to its nature.

The pioneers of the war studies mostly concentrated their research on the cyclical conceptions of systemic wars. They used historical data and event analyses to find out some correlations between state behaviors and systemic wars. The followers of the pioneers frequently focused on

creating datasets and went towards explaining the causes of war by using formal models. Lewis Fry Richardson can be regarded as the most important writer who used quantitative data to analyze wars. Also, Quincy Wright is another writer that used interdisciplinary methods to give an explanation to the matter of subject. Richardson and Wright contributed to understanding the causes of war both with their works and led to construction of war studies field. It must also be noted that the war studies is not synonymous with the strategy science. Strategic and military sciences mostly focus on win-loss considerations of states/armies. However, it can clearly be seen that the writers of war studies mostly considered on the causes of war by using quantitative methods in different levels of analysis. Besides, the war studies field does not focus on specific wars; rather they make long term analyses on the causes of wars.

In 1960s, the first systematical research on war studies was introduced by J. David Singer and Melvin Small named as Correlation of War (COW) Project. The first comprehensive datasets were emerged in international relations by way of COW Project. Also COW project challenged to the traditional international relations scholars due to its alternative methods and quantifications. Developing formal models for explanation of war is another significant method of war studies.

The level of analysis is a significant issue for the war studies. Its significance stems from the fact that each level can be explained by the outcomes of different sciences or methods. Individual, small group, state, dyadic, and international system levels benefited from psychology, sociology, anthropology, political science, mathematics, biology, statistics, and the other sciences. This multidisciplinary dimension of war studies provides probabilistic analyses for the researchers.

Kaynakça

- BENNET, D. Scott and STAM III, Alan, “Duration of Interstate Wars”, *American Political Science Review*, Vol. 90, No. 2, June 1996.
- BENNET, D. Scott and STAM III, Alan, *The Behavioral Origins of War*, The University of Michigan Press, Ann Arbor, 2004.
- BEN-YEHUDA, Hemda, “Territoriality and War in International Crises: Theory and Findings, 1918-2001”, *International Studies Review*, Vol. 6, 2004.
- BLAINEY, Geoffrey, *Causes of War*, MacMillan Press, 3. Baskı, London, 1988.
- BÜYÜKAKINCI, Erhan (der.) *Savaş Kuramları Temel Düşünürler ve Yaklaşımlar*, Adres Yayınları, İstanbul, 2015.
- BREMER, Stuart A., “Advancing the Scientific Study of War”, (der.) Stuart A. Bremer ve Thomas R. Cusack, *The Process of War: Advancing the Scientific Study of War*, Gordon and Breach Publ. Luxembourg, 1995.
- BREMER, Stuart, CANNIZZO, Cynthia, KEGLEY, Charles W. RAY, James Lee, “The Scientific Study of War: A Learning Package”, (der) John A. Vasquez ve Marie T. Henehan, *The Scientific Study of Peace and War: A Text Reader*, Lexington Books, Maryland, 1999.
- CASHMAN, Greg, *What Causes War: An Introduction to the Theories of International Conflict*, 2. Baskı, Rowman & Littlefield, Maryland, 2014.
- CLAUSEWITZ, Carl Von, *Savaş Üzerine*, (çev.) Selma Koçak, Doruk Yayınları, 2007.
- CLAYTON, Govinda Quantitative and Econometric Methodologies, (der.) Edward Newman ve Karl DeRouen, Jr. *Routledge Handbook of Civil Wars*, Routledge, New York, 2014.
- DORAN, Charles F. *Systems in Crisis: New Imperatives of High Politics at the Century's End*, Cambridge University Press, Cambridge and NY, 1996.
- DUNN Christopher Chase ve GRIMES Peter, “World System Analysis”, *Annual Review of Sociology*, Vol. 21, 1995.
- DUNN, David J., *The Fifty Years of Peace Research: A Survey and Interpretation*, Ashgate, Hampshire, 2005.
- EINSTEIN, Albert ve FREUD, Sigmund, *Niçin Savaş*, (çev.) Ayraç Yayınları, Ankara, 2009.

- EVERA, Stephen Van, *Causes of War: Power and Roots of Conflict*, Cornell University Press, Ithaca and London, 1999.
- GALTUNG, Johan, "Violence, Peace, and Peace Research", *Journal of Peace Research*, Vol. 6, No.3, 1969.
- GELLER, Daniel S., SINGER, J. David *Nations at War: A Scientific Study of International Conflict*, Cambridge University Press, 2000.
- GILPIN, Robert, *War and Change in World Politics*, Cambridge University Press, New York, 1989.
- GLEDITSCH, Kristian Skrede, "A Revised List of Wars Between and within Independent States: 1816-2002", *International Interactions*, Vol. 30, 2004.
- GOCHMAN, Charles S. And LENG, Russell J. "Militarized Disputes, Incidents, and Crises: Identification and Classification", *International Interactions*, Vol. 14, No.2, 1987.
- HOBBS, Thomas, *Leviathan veya Bir Din ve Dünya Devletinin İçeriği, Biçimi ve Kudreti*, (çev.) Semih Lim, YKY, 10. Baskı, İstanbul, Ocak 2012.
- HOLSTI, Kalevi J., *Peace and War: Armed Conflict and International Order: 1648-1989*, Cambridge University Press, 1998.
- HOROWITZ, Michael, MCDERMOTT, Rose and STAM, Allan C., "Leader Age, Regime Type, and Violent International Relations", *Journal of Conflict Resolution*, Vol.49, No. 5, October 2005.
- INTRILIGATOR, Michael D., "Research on Conflict Theory: Analytic Approaches and Areas of Application", *Journal of Conflict Resolution*, June 1982, ss. 307-327.
- JERVIS, Robert, "War and Misperception", (ed.) Robert I. Rotberg ve Theodore K. Rabb, *The Origin and Prevention of Major Wars*, Cambridge Uni. Press, Cambridge, 1988.
- JOSHUA, S. Goldstein, *Long Cycles: Prosperity and War in the Modern Age*, Yale University Press, New Haven and London, 1988.
- JOSHUA, S. Goldstein,, "Kontratoeff Waves as War Cycles", *International Studies Quarterly*, Vol. 29, 1985.
- KEEGAN, John, *Savaş Sanatı Tarihi*, (Çev.) Selma Koçak, Doruk Yayınları, 2007.

- KUGLER Jacek and ORGANSKI, A.F.K., “The Power Transition: A Retrospective and Prospective Evaluation”, (ed.) Manus Midlarsky, *Handbook of War Studies I*, Michigan Uni. Press, Boston, 1989.
- LEBOW, Richard Ned, *Why Nations Fight: Past and Future Motives of War*, Cambridge University Press, New York, 2010.
- LEVY Jack. S. and THOMPSON, William R., *Causes of War*, Wiley-Blackwell, UK, 2010.
- LEVY, Jack S., “War and Misperception”, (ed.), Robert O. Matthews, Arthur G. Rubinoff and Janice Gross Stein, *International Conflict and Crisis Management*, 2. Baskı, Englewood Cliffs, New Jersey, 1989.
- LEVY, Jack S., Clifton Morgan, “Frequency and Seriousness of War: An Inverse Relationship?”, *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 28, No.4, December 1984.
- MAOZ, Zeev, “Realist and Cultural Critiques Of The Democratic Peace: A Theoretical And Empirical Re-Assessment”, *International Interactions: Empirical and Theoretical Research in International Relations*, Vol. 24, No. 1, 1998.
- MIDLARSKY, Manus, *Handbook of War Studies I*, 1-143.
- MODELSKI, George and THOMPSON, William R., “Long Cycles and Global War”, (ed.), Manus Midlarsky, *Handbook of War Studies I*, Michigan Uni. Press, Boston, 1989.
- MORGENTHAU, Hans J., *Politics Among Nations: The Struggle for Power and Peace*, Alfred Knopf Publ., New York, 1948.
- PALMER, Glenn, *Causes and Consequences of International Conflict*, Routledge, New York, 2008.
- SARKEES, Meredith Reid ve WAYMAN, Frank Whelon, *Resort to War: 1816-2007*, COW Series, Washington, 2010.
- SARKESS, Meredith Reid, WAYMAN, Frank Whelon, SINGER, J. David, “Inter-state, Intra-state, and Extra-state Wars: A Comprehensive Look at Their Distribution over Time: 1816-1997”, *International Studies Quarterly*, Vol.47, 2003.
- SHEENAN, Michael, *The Balance of Power: History and Theory*, Routledge, London and NY, 2005.

- SINGER, J. David, “Metaphors and Models in the Explanation of War”, (der.) Stuart A. Bremer ve Thomas R. Cusack, *The Process of War: Advancing the Scientific Study of War*, Gordon and Breach Publ. Luxembourg, 1995.
- SINGER, J. David and SMALL, Melvin, *The Wages of War 1816-1965: A Statistical Handbook*, New York/London: John Wiley & Sons Publ., 1972.
- SINGER, J. David, “The Correlates of War Project: Interim Report and Rationale: Research Note”, *World Politics*, Vol.24, 1972.
- SMALL, Melvin and SINGER, J. David “Patterns in International Warfare, 1816-1965, *Annals of American Academy of Political Science and Social Science*, Vol. 391-Collective Violence, September 1970.
- SMALL, Melvin and SINGER, J. David, *Resort to Arms: International and Civil Wars: 1816–1980*, Beverly Hills: Sage. 1982.
- SOROKIN, Pitirim A., “A Survey of the Cyclical Conceptions of Social and Historical Process”, *Social Forces*, Vol. 6, No. 1, September 1927.
- SUZUKI, Susumu, KRAUSE, Volker and SINGER, J. David, “The Correlates of War Project: A Bibliographic History of the Scientific Study of War and Peace-1964-2000”, *Conflict Management and Peace Science*, Cilt 19, Sayı 2, 2002.
- THOMPSON, William R., “Polarity, the Long Cycle, and Global Power Warfare”, *Journal of Conflict Resolution*, Vol. 30, No.4, December 1986.
- VASQUEZ, John A., *The War Puzzle Revisited*, Cambridge University Press, New York, 2009.
- VASQUEZ, John A., *Savaş Bulmacası*, (çev.) Haluk Özdemir, 1. Baskı, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, İstanbul, 2015.
- VASQUEZ, John and HENEHAN, Marie T. *The Scientific Study of War: A Text Reader*, Lexington Books, Oxford, 1999.
- VASQUEZ, John and HENEHAN, Marie T., “Territorial Disputes and the Probability of War 1816-1992”, *Journal of Peace Research*, Cilt. 38, Sayı. 2, 2001.
- VASQUEZ, John, “Why Do Neighbors Fight? Proximity, Interaction, or Territoriality”, *Journal of Peace Research*, Vol. 32, No. 3, 1995.

WILKINSON, David, *Deadly Quarrels: Lewis F. Richardson and the Statistical Study of War*, Berkeley-LA-London, University of California Press, 1980.

WOODS, Frederick Adams and BALTAZLY, Alexander, *Is War Diminishing? A Study of Prevalence of War in Europe from 1450 to the Present Day*, Houghton Mifflin Company, Boston, 1915.

WRIGHT, Quincy, *A Study of War, Vol. 1*, Chicago, The University of Chicago Press, 1941.

WRIGHT, Quincy, *A Study of War, Vol. 2*, Chicago, The University of Chicago Press, 1941.

YALÇINKAYA, Haldun, *Savaş-Uluslararası İlişkilerde Güç Kullanımı*, İmge Kitabevi, Ankara, 2008.

YILMAZ, Muzaffer Ercan, *Savaş ve Uluslararası Sistem*, Dora Yayınları, Bursa, 2013.

ZINNES, Dina A. "An Analytical Study of the Balance of Power Theories", *Journal of Peace Research*, Vol. 4, No. 3, 1967.

NATO'nun Dönüşümünün Sınırları: Bir Uygulama Vakası Olarak Enerji Güvenliği

The Limits of NATO's Transformation:
Energy Security as a Case Study

Hasan Deniz PEKŞEN*

Öz

NATO, Soğuk Savaş dönemi şartlarında kurulmuş bir uluslararası örgüt olarak, kendisini ortaya çıkaran uluslararası konjonktürün değişmesiyle birlikte ortadan kalkmamıştır. Aksine, uluslararası güvenlik içindeki yerini korumasını sağlayan bir dönüşüm süreci geçirmiş ve böylece ortadan kalkmak yerine genişlemiştir. Enerji güvenliği alanı ise, 1973 krizi sonrasında uluslararası ilişkilerde kazandığı konuma Soğuk Savaş sonrası oluşan jeopolitik faktörleri de katarak, NATO üyesi ülkelerin ve özellikle de Avrupalı üyelerin güvenlikleri açısından yeni bir perspektif kazanmıştır. Bu doğrultuda, enerji güvenliği konusunun NATO'nun güvenlik konseptlerindeki yerinin ne olacağı meselesi örgütün tartışma konularından biri olmuştur. Çalışmada ilk olarak NATO'nun dönüşüm süreci ve bu sürecin NATO belgelerine nasıl yansıtıldığı incelenmiştir. Ardından enerji güvenliği olgusu ve bu olgunun NATO'yu nasıl etkilediği açıklanmıştır. Bu iki unsurun ışığında enerji güvenliğinin NATO'nun geleceğindeki yeri değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: NATO, Enerji Güvenliği, Soğuk Savaş Sonrası Güvenlik, NATO Konseptleri, NATO'nun Dönüşümü.

* Galatasaray Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü Doktora Adayı, Okan Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü Öğretim Görevlisi, e-posta: hasan.peksen@okan.edu.tr.

Abstract

As an international organization founded in the conditions of Cold War period, NATO has not disappeared with the change of the international conjuncture. On the contrary, NATO has transformed into another form that has provided means to its new position in international security, and has helped itself to succeed to enlargement rather than abolish. Energy security has become a prominent security issue, which points out a new perspective for NATO member countries. In this respect, it has become a debate whether the energy security is accepted a component of the NATO Concepts or not. In this study, first, the transformation process of NATO and its reflections into the strategic concepts will be examined. Then, it will be explained how the energy security has affected NATO's security perspective. Consequently, the potential position of energy security in NATO's security perspective will be evaluated.

Keywords: NATO, Energy Security, Security in Post-Cold War Period, NATO Concepts, NATO's Transformation.

36

Security
Strategies
Year: 12
Issue: 23

1. Giriş

Soğuk Savaş sona ererken yanıt aranan onlarca temel konudan biri, kuruluşundaki temel dinamiğini kaybeden Kuzey Atlantik İşbirliği Örgütü'nün (*North Atlantic Treaty Organization-NATO*), yeni başlayan dönemde ne yapacağı olmuştur. Yapılan tartışmalarda örgütün varlık nedenini kaybettiği ve bu nedenle artık mevcudiyetini sürdürmesinin anlamsız olduğu gibi nedenlerle sonunun geldiğini savunanların sayısı oldukça belirginleşmiştir. Oysa bugün NATO, yaşadığı dikkat çekici dönüşümün ardından, enerji güvenliği gibi en başından beri devletler arası ilişkilerin bir bileşeni sayılan ve "soft security" konusu olagelmiş bir alanı konseptine dâhil edip etmeyeceğini tartışacak kadar başarılı bir güvenlik örgütüne dönüşmüş durumdadır. Bugün örgütle ilgili sorgulanan unsur, örgütün varlığının değil, sınırlarının ne olacağıdır.

Bu çalışma dâhilinde sorgulanacak unsur, enerji güvenliği olgusunun NATO'nun güvenlik perspektifi içerisinde ne ölçüde yer bulabileceği olacaktır. Böylece NATO'nun güvenlik perspektifini

NATO'nun Dönüşümünün Sınırları:
Bir Uygulama Vakası Olarak Enerji Güvenliği

nereye kadar sınırladığı hakkında değerlendirme yapılabilecektir. Enerji güvenliği, NATO içersinde giderek artan oranda tartışılmış, bazı aktörler enerji güvenliğine başat bir konum vermek için çaba göstermiştir. Bununla birlikte, enerji güvenliğinin NATO belgelerinde kendine marjinal boyutlarda yer bulduğu görülmektedir. Dolayısıyla sorgulanacak unsur, enerji güvenliğinin NATO belgelerinde bulunduğu yerin konuya giderek artan bir ilgi ve konseptlere dâhil etme iradesini mi ortaya çıkaracağı yoksa NATO'nun sınırlarının dışında kaldığının kabullenilmesi anlamına mı geldiği sorusudur.

Bu doğrultuda ilk olarak NATO'nun geçirdiği dönüşümün anlaşılmasına çaba gösterilecek ve tarihsel arka planı içerecek şekilde NATO'nun güvenlik anlayışları ele alınacaktır. İlk olarak Soğuk Savaş dönemi konseptler ele alınarak 'klasik dönem' olarak adlandırılabilir güvenlik yaklaşımlarına değinilecektir. Ardından Soğuk Savaş'ın bitişi ile 11 Eylül arası dönem ele alınarak Soğuk Savaş sonrasında neyin değiştiği sorgulanacaktır. Son olarak 11 Eylül saldırıları sonrası NATO'nun güvenlik anlayışı incelenerek, günümüzdeki yaklaşımlara şekil veren temel yaklaşım anlaşılmasına çalışılacaktır.

NATO'nun dönüşümünün incelenmesi ve günümüzdeki durumunun ortaya konmasının ardından, NATO içersinde enerji güvenliği olgusunun ne şekilde ele alındığı sorgulanacak ve NATO belgelerinde enerji güvenliğine ne şekilde yer verildiği incelenecektir. Bu bağlamda ilk olarak enerji güvenliği olgusu ve temel bileşenleri açıklanacak; böylece kavramsal arka plan oluşturulacaktır. Ardından enerji güvenliğinin NATO içersinde dikkat çekmesinde önemli rol oynayan enerji temelli Rus dış politikasının etkileri incelenecek; özellikle de Avrupa enerji güvenliğinde büyük rolü olan doğal gaz üzerinden oluşan tehdit algısının ne şekilde oluştuğu ele alınacaktır. Son olarak söz konusu tarihsel ve kavramsal arka planın ışığında enerji güvenliğinin NATO belgelerinde ne şekilde yer aldığı incelenecektir.

NATO ve enerji güvenliği üzerinden ilerleyen iki inceleme alanının ışığında bir sonuca ulaşmaya çalışılarak, enerji güvenliği olgusunun devletler arası bir ekonomi-politik mesele olarak mı algılanacağı yoksa üyelerinin tümünün üzerinde uzlaştığı bir ortak hedef ve bu hedefe yönelik tehditlerin ele alınacağı bir güvenlik

meselesi olarak mı algılanacağı sorgulanacaktır. Bu sorgulama, NATO'nun dönüşümünün sınırlarının nereye kadar uzanacağı konusunda bize fikir verecektir. Sonuç olarak, enerji güvenliğinin örgüt içerisindeki yerinin tartışılması ile NATO'nun sınırlarının değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

2. NATO: Soğuk Savaşın Savunma İttifakından Küresel Dünyanın Güvenlik Örgütüne

NATO'nun 1991 sonrasındaki konumu büyük bir tartışma konusu olmuş ve bu tartışma örgütün dönüşümü ile sonlanmıştır. 1991 tarihini geçmiş ve geleceğin bir çatışma noktası olarak kabul etmek gerekirse, söz konusu dönüşümü anlayabilmek için önce 1991'e kadar NATO'yu oluşturan ve yönlendiren temel olay ve olguların neler olduğunu anlamak gerekmektedir. Ardından uluslararası sistemin değişmesine örgütün verdiği yanıtın ve değişimin anlaşılması gerekmektedir. Bu bağlamda, ilk olarak Soğuk Savaş dönemi bütün olarak ele alınacaktır. Müteakiben 1991 sonrası dönüşüm süreci, 11 Eylül 2001 öncesi ve sonrası uluslararası ortamın ışığında ayrı ayrı ele alınacaktır.

2.1. 1949'dan 1991'e NATO Konseptleri

NATO'nun Soğuk Savaş konseptlerini açıklamadan önce, örgütün kuruluş sebeplerini kısaca açıklamak gerekmektedir. II. Dünya Savaşı sırasında Berlin'e kadar gelmiş olan Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB), savaş sonrasında Doğu ve Orta Avrupa'da kendi etki alanını oluşturarak henüz 1946 yılında Batı Avrupa devletleri tarafından Avrupa'yı ikiye bölen bir "demir perde"¹ çekmekle itham edilmiştir. 1949 yılına gelindiğinde, SSCB, hem bu ülkelerde kendi modelinde ve güdümünde totaliter yönetimler kurmuş, hem de Avrupa'nın geri kalanından üstün bir konvansiyonel gücü elinde tutmaya başlamıştır. Stalin'in bununla da yetinmeyerek Kuzey Doğu Anadolu ve stratejik önemi büyük Türk Boğazları üzerinde hak

¹ Winston Churchill, *Sinews of Peace*, 1946. Churchill'in söz konusu konuşmasını izlemek için bkz. <http://www.winstonchurchill.org/learn/biography/in-opposition/qiron-curtainq-fulton-missouri-1946/120-the-sinews-of-peace>.

NATO'nun Dönüşümünün Sınırları:
Bir Uygulama Vakası Olarak Enerji Güvenliği

iddia etmesi ve Balkanlardaki baskısını artırması, Batı Avrupa ve ABD'de söylem düzeyinde bulunan iradeyi somut önlemler yönüne dönüştürmüştür.² Bu doğrultuda ilk olarak, Çekoslovakya'daki Prag Darbesi'ne paralel olarak,³ 1948 yılında Brüksel Antlaşması imzalanmıştır.⁴ Ne var ki, I. Dünya Savaşı'nda Almanya'nın kıtaya hâkim olma ihtimalini önlemek üzere savaşa müdahale eden ve ardından topraklarına çekilen ABD, II. Dünya Savaşı sonrasında aynı düşünceyle savaşa müdahale etmiş fakat bu kez tamamen geri çekilmemiştir.⁵ ABD savaşta kullanılan füze teknolojisinin geliştirilmesinin kendisini de tehdit edeceğini düşünerek Avrupa kıtasında oluşacak savunma ittifaklarına katılmak ya da bu tür ittifakları kurmak yönünde bir politika izlemeye başlamış; böylece hem kendisi için siyasi, ekonomik ve stratejik açıdan önemli olan Atlantik hattını korumak hem de kendisi için bir ön savunma hattı oluşturacak bir stratejik yapı ortaya çıkarma imkânı da yakalamıştır.⁶ Bu doğrultuda Washington'da, 4 Nisan 1949 tarihinde Kuzey Atlantik Antlaşması imzalanmıştır ve Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO) kurulmuştur. Böylece, Avrupa üzerinden ikiye bölünmüş ve iki kutbun etrafında toplanmış bir uluslararası yapı ile Soğuk Savaş adı verilecek olan bir uluslararası konjonktürün Batı'daki savunma ayağı ortaya çıkmıştır. Söz konusu yapıda Batı kutbunun savunmasını ifade eden NATO, Soğuk Savaş boyunca görülecek gelişmelere paralel şekilde stratejiler ve bunları ifade eden stratejik konseptler geliştirmiştir. Söz konusu konseptler

² Ali Karaosmanoğlu, *NATO'nun Dönüşümü*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2012, s. 5.

³ Mehmet Hasgüler, Mehmet Uludağ, "Batı Avrupa Birliği", içinde *Uluslararası Örgütler*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2012, s. 327.

⁴ Bu antlaşma, 1954 yılında Batı Avrupa Birliği'ni (BAB) kuracaktır.

⁵ Mustafa Kibaroglu, *NATO'nun Kuruluşu Misyonu Geleceği ve Türkiye'nin Rolü*, <http://www.mustafakibaroglu.com/sitebuildercontent/sitebuilderfiles/Kibaroglu-2023Dergisi-Soylesi-NATO-Nisan2004.pdf> (Erişim tarihi: 24 Nisan 2014).

⁶ Mustafa Kibaroglu, **a.g.y.**

- 6 Ocak 1950’de kabul edilen “Tecavüzü Caydırma” stratejisi
- 3 Aralık 1952’de kabul edilen “Entegre Kuvvetlerin Oluşturulması” stratejisi,
- 23 Mayıs 1957’de kabul edilen “Topyekûn Karşılıklılık” stratejisi ve
- 16 Ocak 1968’de kabul edilen “Esnek Karşılıklılık” stratejisi olmuştur.

NATO Kurucu Antlaşması’nın 5’inci maddesinde de açıkça belirtildiği ve 1950 tarihli ilk stratejik konseptte de yer aldığı üzere, SSCB’nin olası herhangi bir üyeye yapacağı bir tecavüz üyelerin tamamına yapılmış kabul edilecek ve bu kolektif savunma anlayışı SSCB üzerinde caydırıcı etkide bulunacaktı.⁷ Burada en önemli husus, söz konusu savunmanın sağlanabilmesi için gerektiğinde nükleer silahların da kullanılabilmesinin belirtilmesi ile daha sonra ‘nükleer şemsiye’ ile korunma olarak anılacak olan stratejinin kullanılmasıdır.⁸ Çünkü SSCB’nin konvansiyonel güçlerinin Almanya üzerinden başlayacak bir yıldırım harekâtı ile iki-üç haftada Manş Denizi’ne ulaşabileceği varsayılmış ve SSCB’yi caydırabilmek için nükleer silahlar stratejinin ana unsuru hâline gelmiştir.⁹ Kore Savaşı ise gerek NATO’nun gerekse SSCB’nin doğrudan taraf olmadığı bir hadise olmasına rağmen, NATO’nun stratejilerine önemli etkide bulunmuştur.¹⁰ Bu bağlamda, ABD’nin çevreleme politikasına paralel şekilde örgütün güneydoğu kanadının oluşturulması gerektiği düşünülerek 1952 Lizbon Zirvesi ile Türkiye ve Yunanistan NATO’ya kabul edilmiştir.¹¹ Bu bağlamda 1952 yılında kabul edilen strateji ile

⁷ Stephen Twigge and Alan Macmillan, “Britain, United States and the Development of NATO Strategy 1950-1964”, *Journal of Strategic Studies*, Cilt 19 Sayı 2, 1996, ss. 271-273.

⁸ Stephen Twigge & Alan Macmillan, **a.g.m.**

⁹ Ali Karaosmanoğlu, **a.g.e.** s. 12.

¹⁰ Walter Lafeber, “NATO and the Korean War: A Context”, *Diplomatic History*, Cilt 13 Sayı 4, 1989, ss. 461-477.

¹¹ Walter Lafeber, **a.g.e.** s. 468.

farklı kanatlardaki kuvvetlerin bütünleşik şekilde hareket edebilmesi düzenlenmiştir.¹² Söz konusu yaklaşım SSCB'nin de nükleer güç dengesini koruduğu, hatta Sputnik Krizi ile bir süre için öne geçtiği dönemde düzenlenen 1957 tarihli topyekûn karşılıklılık stratejisinde de korunmuşsa da 1962 Küba Krizi sonrasında gerilimin bir nükleer felakete yol açabileceğinin anlaşıldığı bir “dehşet dengesine” ulaşılması ile bu strateji değiştirilmiş; esnek karşılıklılık stratejisine geçilmiştir. Bununla birlikte, esnek karşılıklılık stratejisi yalnız bir askerî strateji olarak düşünülmemiş; Harmel Raporu'nun da yol gösterdiği üzere söz konusu gerilimi tırmandırmadan önlem alacak çeşitli siyasi mekanizmalar oluşturulmuştur. Yumuşama dönemi ile paralellik gösteren bu uygulamalar, bloklar arası çeşitli silah indirimi anlaşmalarının da önünü açmıştır.¹³

Tüm bu bilgiler ışığında görülmektedir ki, Soğuk Savaş dönemi konseptleri, belirli bir düşmanın olası hareket tarzlarına karşı girişilecek eylem biçimlerini saptayıp bildirmek ilkesi ışığında oluşturulmuştur. Bu anlayış 1991 sonrasında iki önemli meydan okumayla karşılaşacaktır. Meydan okumaların ilki, belirli düşmanın yani SSCB'nin dağılması sonrasında örgüte ihtiyaç kalmadığı düşüncesidir. İkincisi ise NATO'ya ihtiyaç kalmadığını ortaya koyan yeni tehditlerin üzerinde uzlaşma meselesidir.

2.2. 1991'den 2001'e Değişim

1991 yılı Soğuk Savaş için son anlamına gelirken, NATO için bir sorgulama sürecinin başlangıcı anlamına gelmiştir. Söz konusu sorgulama sürecinde örgütün varoluş nedenini kaybettiği sorusu odak noktasındayken, verilen yanıtlarda ikili bir yaklaşım ortaya çıkmıştır. Buna göre, NATO'yu salt bir askerî ittifak olarak ele alan ilk görüştekiler, örgütün karşısındaki tehdidin ortadan kalkması ile NATO'nun da varlığına son verilmesi gerektiğini değerlendirmiştir. İkinci görüştekiler

¹² NATO, “The Korean War and NATO's Second Strategic Concept”, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_56626.htm (Erişim tarihi: 24.04.2014).

¹³ Ali Karaosmanoğlu, **a.g.e.**, ss. 7-14.

ise, NATO'nun siyasi bir işlevinin de olduğunu, bu durumun ortak bir kimlik anlamına da geldiğini ve ortak güvenlik kimliğinde buluşan üyelerin karşısında örgüte ihtiyaç duyacağı yeni tehditlerin belirlemekte olduğunu savunmuştur. İkinci görüştekiler, NATO'nun 1949 sonrası yaklaşık 40 yılda ABD ile Avrupa arasında kurumsal bir bağlantı kurduğunu, kendi üyeleri arasında nükleer silahların yayılmasını önlediğini, Avrupa'daki uyumsuzlukların çözümünde rol oynadığını, Almanya'nın intikamcı bir politikaya yönleneceği korkusunu giderdiğini ve güvenlik politikalarının koordinasyonu için bir tartışma forumu sunduğu gerekçelerini öne sürmüştür.¹⁴ Bu görüşlerin etkisiyle önce 1991 stratejik konsepti oluşturulmuş, ardından Yugoslavya Krizi sonrasında da NATO'nun yeni işlevi aktörlerce kabul edilmiştir.

1991 sonrası stratejik konseptte vurgulanan temel konu, konumu, gücü ve hedefleri genel hatlarıyla bilinen Doğu Bloku tehdidinin yerini önceden belirlenmesi mümkün olmayan çeşitli risk ve tehditlerin aldığı bir güvenlik ortamının alması olmuştur.¹⁵ Bu bağlamda, belgenin 15'inci maddesinde yer aldığı üzere, ittifakın amaçları olarak üyelerin yalnızca askerî değil, siyasi anlamda da güvenliğinin sağlanması, ayrıca demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü olgularına dayalı bir üyelik sisteminin korunması vurguları yapılmıştır.¹⁶ Benzer şekilde, örgütün temel görevleri başlığı altında, 20'nci maddede de vurgulanan üyeler arası ve üyelerin çevresinde istikrarlı bir güvenlik ortamı oluşturulması hedefi,¹⁷ daha sonra 'alan dışı müdahale' olgusunu temellendiren ana kaynaklardan biri olacaktır.

Tüm bunlarla birlikte, NATO'nun Soğuk Savaş sonrası kimliğini oturtan ana konu, Bosna Krizi olmuştur. Bu krizle birlikte,

¹⁴ David Yost, *NATO Transformed: The Alliance's New Roles in International Security*, United State Institute of Peace Press, Washington, 1998, ss.50-72'den aktaran, Ali Karaosmanoğlu, **a.g.e.** ss. 8-11.

¹⁵ NATO, "The Alliance's New Strategic Concept", http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23847.htm (Erişim tarihi: 26.04.2014).

¹⁶ NATO, a.g.y.

¹⁷ NATO, a.g.y.

NATO'nun Dönüşümünün Sınırları:
Bir Uygulama Vakası Olarak Enerji Güvenliği

ittifakın güvenliğinin ittifaka komşu bölgelerin istikrarına bağlı olduğu anlayışı kabul görmüş;¹⁸ bu anlayışla yeniden güvenlik anlayışları tasarlamak ve bunun da ötesinde ortaklık programları başlatmak mümkün olmuştur.¹⁹ Böylece NATO, üyelerini tehdit eden bir unsura karşı caydırıcılık yaratan bir savunma örgütünden üyelerini tehdit eden bir güvenlik ortamına karşı ortak önlem almak üzere yapılan bir kolektif güvenlik örgütüne doğru evrim geçirmeye başlamıştır.

Bu bağlamda ortaklıkların en önemlisi olan Barış İçin Ortaklık (BİO) programının ortaya çıktığı ortam ve NATO'nun yeni rolünün belirginleşmesini içeren süreç üzerinde durulması, NATO'nun yeni rolünü ortaya çıkaran faktörlerin anlaşılması ve 11 Eylül'e kadar süren güvenlik perspektifinin açıklanması açısından gereklidir. Buna göre, Soğuk Savaş'ın bitmesine paralel şekilde Avrupa Birliği ortaya çıkmış ve ortak güvenlik ve savunma için çeşitli adımlar atmaya başlamıştır. Benzer şekilde, Rusya'nın artık bir tehdit olmadığı ve Avrupa'daki güvenlik sorunlarının artık politik meseleler üzerine yoğunlaştığı; dolayısıyla Avrupa'daki güvenlik mekanizmasının NATO'suz, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Konferansları (AGİK) ya da Rusya'nın da yer alacağı yeni bir güvenlik örgütü ile çerçevelenmesi gerektiği düşüncesi yaygınlaşmıştı.²⁰ Ne var ki, Yugoslavya'nın dağılması sırasında ve özellikle de Bosna Krizi'nde Avrupa Birliği (AB) ve AGİK oldukça yetersiz kalmış; Rusya ise mücadelenin dolaylı bir tarafı olarak sert güvenlik anlamındaki bu sorunun gelişiminde rol oynamıştı.²¹ İşte bu durum, bölgedeki sorunun çözümünde temel mekanizmanın NATO üzerinden gerçekleşebileceği gerçeğini gözler önüne serdi. Nihayetinde Bosna ile ilgili Birleşmiş Milletler (BM)-NATO eşgüdümündeki sorunlar da çözüldükten sonra,²² NATO bombalamaları başladı ve

¹⁸ Nurşin Ateşoğlu Güney, *Batı'nın Yeni Güvenlik Stratejileri: AB-NATO-ABD*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2006, s. 36.

¹⁹ Nurşin Ateşoğlu Güney, *a.g.e.* s. 37.

²⁰ Tarkan Oğuzlu, *NATO Ortaklıkları ve Türkiye*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012, ss. 11-12.

²¹ Tarkan Oğuzlu, *a.g.e.* s. 12.

²² Richard Holbrooke, *To End a War*, Random House, New York, 1998, ss. 70-72.

silahsız çözüme giden yol açıldı. Böylece NATO'nun 'alan dışı müdahalesi' ile güvenlik konsepti genişlediği gibi, örgütün eski Doğu Bloku ülkelere yönelik genişlemesi ve üyelerinin güvenliğinin çevresindeki alanların istikrarına bağlı olduğu görüşü, bu ülkelerle yapılan BİO programı ile hayata geçmiştir.²³ BİO ile paralel şekilde, 1994 yılında başlatılan Akdeniz Diyalogu ise, BİO ile benzer şekilde NATO üyelerini çevreleyen coğrafyalardaki meselelerde eşgüdüm ve iş birliğini artırmayı hedeflemektedir ve oluşturulma mantığı yukarıda da açıklanmış olan 1991 sonrası güvenlik anlayışında yatmaktadır.²⁴ Söz konusu mekanizmalar konjonktürel olmamış; kendi ortaklık araçlarını geliştirmiş²⁵ ve ortak sayılarını zaman içerisinde önemli ölçekte artırmıştır.²⁶

Soğuk Savaş sonrasındaki on yılın ikinci yarısı ise, Doğu Avrupa'ya yönelik genişleme, bu genişlemeye karşı Rusya ve Ukrayna'da oluşan endişelerin giderilmesi ve güvenliğin ortaklaştırılması için oluşturulan ortaklık mekanizmaları ve bunların işlerlik kazanmasının ve Kosova Krizi'nin ardından görülen bir stratejik konsepttir. Bu bağlamda, Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan'ın 1997 yılında NATO'ya davet edilmelerine paralel olarak, NATO-Rusya Daimi Ortaklık Konseyi ve NATO-Ukrayna Daimi Ortaklık Konseyi kurulmuş; böylece bölgenin istikrarlılaşması amacı için iş birliği ve uzlaşma temelinde bir anlayış öncelenmiştir.²⁷ NATO'nun kuruluşunun 50'nci yılında ve üç ülkenin örgüte kabul edildiği 1999 yılında ise ikinci stratejik konsept yayınlanmıştır. Bu konseptle

Aktaran Ali Karaosmanoğlu, op cit. s. 42.

²³ NATO, "The Partnership for Peace Programme", http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50349.htm (Erişim tarihi: 02.05.2014).

²⁴ NATO, "NATO Mediterranean Dialogue", http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_60021.htm (Erişim tarihi: 02.05.2014).

²⁵ NATO, "Partnership Tools", http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_80925.htm (Erişim tarihi: 02.05.2014).

²⁶ NATO, "Partners", <http://www.nato.int/cps/en/natolive/51288.htm> (Erişim tarihi: 02.05.2014).

²⁷ NATO, "Framework for Cooperation", http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50090.htm? (Erişim tarihi: 02.05.2014).

birlikte topraksal olmayan ve önceden belirlenmesi mümkün olmayan yeni tehditler yer almış, 2001 sonrası güvenlik ortamının öncelikli tehditleri olan terörizm, kitle imha silahlarının (KİS) yayılması, organize suç örgütleri, göç, etnik ve milliyetçi çatışmalar ve fundamentalizm gibi tehditler vurgulanmıştır.²⁸

2.3. 11 Eylül Sonrası Güvenlik Ortamı ve NATO

NATO'nun ilk Genel Sekreteri Lord Ismay örgütün amacını “Amerikalıları içeride, Rusları dışarıda ve Almanları aşağıda tutmak”²⁹ olarak özetlediğinde, aslında Soğuk Savaş'ın güvenlik ortamını da özetlemekteydi. Oysa 2000 yılına gelindiğinde Avrupa'nın doğusuna doğru genişlemiş ve genişlemesini sürdürme iradesinde olan ve Rusya ve Ukrayna ile ortaklık konseyleri kurmuş bir örgüt olarak amacını, Askerî Komite Başkanı Giampaolo di Paola'nın ifade ettiği şekliyle, “Kuzey Amerika'yı içeride, Avrupa'yı yukarıda ve Rusları birlikte tutmak”³⁰ olarak güncellemekteydi. Söz konusu güncellemeye çok önemli bir uluslararası gelişme yardımcı olacak; Kuzey Amerika'yı da, Rusya'yı da, Avrupa'yı da ortak bir tehdit üzerinde iş birliğine itecektir. Bu tehdit, 11 Eylül saldırıları ile dönemin en üstün gücü sayılan ABD'yi dahi vurabilecek kapasitede olduğunu kanıtlayan terörizm tehdididir.

11 Eylül sonrasında yalnızca NATO'nun 5'inci maddesi ilk kez uygulamaya sokulmakla kalmamış; aynı zamanda bu tarihten sonraki düzenlemeler ve tartışmalara odağında terörizmin, kitle imha silahlarının ve kültürel temelli çatışmaların olduğu bir üçgen yön vermiştir. NATO, 2002 Prag, 2004 İstanbul, 2006 Riga, 2008 Bükreş, 2010 Lizbon ve 2012 Chicago Zirveleri ve 2010 Lizbon Zirvesinde kabul edilen son stratejik konsept ile söz konusu güvenlik ortamına uygun çözümler üretmeye çalışmıştır. Söz konusu süreçte yapılan

²⁸ NATO, “The Alliance's Strategic Concept”, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm (Erişim tarihi: 02.05.2014).

²⁹ NATO, “The Portrait of Lord Ismay”, http://www.nato.int/ebookshop/video/declassified/#/en/sources/604_portrait_of_lord_ismay/ (Erişim tarihi: 02.05.2014).

³⁰ NATO, “After Dinner Speech”, http://www.nato.int/cps/en/SID-DE86AFCD-89BCBE0C/natolive/opinions_69910.htm?selectedLocale=en (Erişim tarihi: 02.05.2014).

düzenlemelerin zirveler etrafında dönmesi ve stratejik konsept üzerinde uzlaşımın 2010 yılına kadar uzamasının arka planında ABD'nin Bush Doktrini ışığında giriştiği uluslararası manevralar sonrasında ve NATO'ya yansması sonrasında oluşan Transatlantik Bölünme ve Rusya'nın 2007 yılından sonra uygulamaya başladığı dış politika sonrasında oluşan koordinasyon ve uyum sorunu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

2002 Prag Zirvesi, 1999 Stratejik Konsepti'nde belirtilen tehditlere yönelik yapılması istenen düzenlemelerin -tıpkı tehdidin somutlaşması gibi- somutlaştırılması ve daha başarılı bir şekilde düzenlenmesi meselesine odaklanmıştır. “Yeni Yetenekler, Yeni Üyeler ve Yeni Ortaklıklar” başlıkları³¹ ile ifade edilen ana alanlar üzerinden, 2001 sonrası faaliyetlerin dönüşümüne yön verilmiştir. Yeni yetenekler başlığı ile, düzenli olmayan silahlı kuvvetler ve bunların kullanabileceği her türlü saldırı tehdidine karşı özel bir yapılanma öngörülmekteydi.³² Bu bağlamda 2002 yılında Transformasyon Yüksek Müttefik Komutanlığı (*Supreme Allied Commander Transformation-SACT*) kurulmuş ve NATO Karşılık Gücü (*NATO Response Force-NRF*) oluşturulmuştur.³³ İttifakın üye sayısının ve askerî kapasitesinin artacak olmasına karşın sayısının -ve komutanlıklarının- düşürülmesine ve farklı uzmanlık/tehdit alanlarına göre uzmanlaşmış yeni komutanlıkların oluşturulmasına karar verilmiştir.³⁴ Bu doğrultuda, “Prag Taahhütleri” olarak bilinen ve 1999 Washington Zirvesi'nde de ‘Savunma Yetenekleri Girişimi’ başlığıyla

³¹ NATO, “The Prague Summit and NATO's Transformation”, <http://www.nato.int/docu/rdr-gde-prg/rdr-gde-prg-eng.pdf> (Erişim tarihi: 02.05.2014).

³² NATO, **a.g.y.**

³³ NRF için bkz, “Prague Summit Declaration” madde 4 (a), <http://www.nato.int/docu/pr/2002/p02-127e.htm>.

³⁴ Nitekim, günümüzden bir karşılaştırma yapmak gerekirse: 1980'lerde 66 olan askerî karargah sayısı 11'e düşmüştür ve asker sayısı, üye sayısındaki %75'lik artışa rağmen artmamış, aksine %30'luk bir düşüş yaşamıştır. Bruce Weinrod & Charles Barry, *NATO Command Structure: Considerations for the Future*, National Defence University, Center for Technology and National Security Policy, Washington, 2010, s. 8. aktaran Ali Karaosmanoğlu, **a.g.e.** s. 36.

NATO'nun Dönüşümünün Sınırları:
Bir Uygulama Vakası Olarak Enerji Güvenliği

gündeme gelen³⁵ uyumlaştırma kurallara bağlanmış oldu.³⁶ Yeni üyeler başlığı ile, 2004 yılında yaşanacak olan büyük genişlemenin önü açılırken; yeni ortaklıklar başlığı ile, 1991 sonrasında oluşturulan ortaklık mekanizmalarının yeni ortak tehditler karşısında etkin şekilde kullanımını içermiştir. Bu yönüyle etkin şekilde işlediği değerlendirilmektedir.³⁷

2004 İstanbul Zirvesi ise, dönemin uluslararası ilişkilerine yön veren önemli olgulardan Büyük Orta doğu Projesi ve ABD'nin Irak işgali ile bunların NATO içerisinde yarattığı tartışma ve bölünmelerin ışığında gerçekleşmiştir. Bununla birlikte, öncelikle İstanbul İşbirliği Girişimi'ni (*Istanbul Cooperation Initiative-ICI*) oluşturan³⁸ ve değişen politikalarla beraber daha geniş bir coğrafi alana hitap eden bir yaklaşımı da ortaya çıkarmıştır. Bu bağlamda, zirve ilk olarak NATO'nun Balkanlardaki, Irak'taki ve Afganistan'daki varlığı ile ilgili tartışmaları başlatmış; bölge ülkelerini de sürecin içine katarak yeni stratejiye yöne vermeye çalışmıştır. Zirvenin diğer bir önemli yanı ise, üyelik durumundaki devletler için konsensüsün oluşması ile söz konusu yıl içerisinde en büyük genişleme dalgasının yaşanmasıdır.³⁹ Ayrıca bu zirve ile Prag kararlarının uygulama aksayan yönlerinin de ele alınması mümkün olmuştur.⁴⁰

2006 Riga Zirvesi ise örgütün Afganistan tecrübesinin üzerine,⁴¹ yalnızca askerî yöntemlerle değil, sivil ve askerî alanları bütünleştiren

³⁵ Nurşin Ateşoğlu Güney, **a.g.e.** s. 47.

³⁶ Prag Taahhütleri ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. "Prague Capability Commitments", http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50087.htm.

³⁷ Nurşin Ateşoğlu Güney, **a.g.e.** ss. 49-50.

³⁸ NATO, "The Istanbul Cooperation Initiative-ICI", http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_58787.htm (Erişim tarihi: 03.05.2014).

³⁹ NATO'nun son genişleme dalgası ile birlikte tüm genişleme dalgalarını içeren başarılı bir grafik için bkz. http://www.nato.int/multi/interactive-maps/NatoFlash_EN.html.

⁴⁰ Nurşin Ateşoğlu Güney, **a.g.e.** s. 65.

⁴¹ ISAF'ın komutayı ele alıp tüm Afganistan temeline aktarmasına rağmen şiddet olaylarının artması ve Taliban'a karşı tüm Afganistan sathında egemenlik sağlayacak bir iktidarın tesis edilememesi ile NATO'nun yalnızca askerî yönünün çözümü sağlayamayacağı tecrübesi kastedilmektedir.

“kapsamlı bir yaklaşımın” nasıl sağlanabileceği başlığı ile toplandı ve sonucunda da “Kapsamlı Siyasi Kılavuz” kabul edildi.⁴² Böylece NATO’nun dönüşümünde önemli bir adım atılıyor ve örgüt bir anlamda “devlet inşası” faaliyetlerinde de bulunmaya başlıyordu.⁴³ Bununla birlikte, kılavuzun eylem planına geçmesi, 2008 Bükreş Zirvesi ile mümkün olabilmektedir.⁴⁴

2010 Lizbon Zirvesi ise, Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığınca dahi belirtildiği üzere, “alınan kararlar itibariyle tarihi olarak nitelendirilmektedir”.⁴⁵ Bu zirvede NATO’nun son stratejik konsepti kabul edilmiştir. Buna göre, görevlerde bir güncellemeye gidilerek “Ortak Savunma”, “Kriz Yönetimi” ve “Güvenlik için İşbirliği” üçlüsünün örgütün temel amaçları olduğu ifade edilmiştir.⁴⁶ Bu bağlamda, oldukça uzun bir hazırlık süreci geçiren ve yaklaşık iki yıl boyunca tüm üye ülke başkentlerine gidilerek fikir alınması sonucunda hazırlıkları tamamlanan yeni stratejik konseptin son hâlini alması da önemli tartışmaların sonucunda olmuştur. Buna göre NATO Kurucu Antlaşması’nın 4’üncü maddesinde yer alan konsültasyon maddesinin konseptin omurgasını oluşturmasını düşünen “dördüncü maddeciler”, aynı antlaşmanın 5’inci maddesinde yer alan ünlü kolektif savunma maddesinin konseptin omurgasını oluşturması gerektiğini savunan “beşinci maddeciler” arasında bir fikir ayrılığı oluşmuş; bununla birlikte tartışmada beşinci maddeciler üstün gelmiştir.⁴⁷ Bu yaklaşım

⁴² NATO, “Comprehensive Political Guidance”, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_56425.htm (Erişim tarihi: 03.05.2014).

⁴³ Ali Karaosmanoğlu, **a.g.e.** s. 54.

⁴⁴ Ali Karaosmanoğlu, **a.g.e.**

⁴⁵ TC Dışişleri Bakanlığı, “NATO ve Türkiye’nin Güncel NATO Konularına İlişkin Görüşleri”, http://www.mfa.gov.tr/ii_-nato-ve-turkiye_nin-guncel-nato-konularina-iliskin-gorusleri.tr.mfa (Erişim tarihi: 03.05.2014).

⁴⁶ NATO, “Stratejik Kavram: Aktif Katılım, Modern Savunma”, http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120207_strategic-concept-2010-tur.pdf (Erişim tarihi: 05.05.2014).

⁴⁷ Bu görüş, ilk olarak Galatasaray Üniversitesi’ndeki doktora dersinde Prof. Dr. Füsün Türkmen tarafından belirtilmiştir.

NATO'nun son stratejik konseptine de yansiyacaktır.

Buna göre ortak savunmanın, konseptin başlığında da belirtildiği üzere, modern bir yapıda olabilmesi için mevcut güvenlik ortamında ağırlığını artıran balistik füzelere karşı tedbir alınması gerekliliğine değinilmiş; ayrıca terörizm ile KİS'lerin yayılımı arası ilişkiye de dikkat çekilerek dönüştürülmekte olan kuvvetlerin söz konusu tehditlere çözüm bulabilecek kapasiteye getirilmeleri konusunda çalışılmaya devam edileceği belirtilmiştir.⁴⁸ Bunun dışında siber tehditler, korsanlıkla mücadele ve bir sonraki bölümde ayrıntılı olarak ele alınacağı üzere enerji güvenliğine yönelik tehditler de konseptte dâhil olmuş, bu yeni alanlara yönelik yeni yapılanmalara gidilmesi gerektiği vurgulanmıştır.⁴⁹ Kriz yönetimi ile ilgili olarak ise, Balkanlarda ve Afganistan'da edinilen tecrübenin ışığında, gerektiğinde alan dışı müdahaleyi de gerektirecek şekilde krizlere müdahale edecek bir güç olacağının altı çizilmiştir.⁵⁰ Güvenlik için iş birliği ile kastedilen ise, mevcut ortaklık mekanizmalarının dışında, güvenlik sorunlarına müdahil olmuş tüm hükümetlerarası/hükümetler dışı örgütlerle temas içinde bir güvenlik yönetimi oluşturmaktır.⁵¹ Bu bağlamda NATO'nun oluşturulmak istenen bir güvenlik yönetimi ağının merkezinde yer almak istediği değerlendirilmektedir.⁵²

Sonuç olarak NATO, Soğuk Savaş'ın bitişini izleyen 20 yıl içinde üyelerinin toprak bütünlüğüne ve egemenliğine yönelecek belirli bir tehdide karşı kolektif savunma sağlayacak bir örgüt olmaktan çok daha öteye geçerek, üyelerinin üzerinde uzlaştıkları güvenlik sorunlarının aşılması için yeni düzenlemeler ve işbirliklerine girişen bir kolektif güvenlik örgütüne dönüşmüştür. İşte NATO'nun dönüşümün sınırları

⁴⁸ NATO, "Strategic Concept: Active Engagement, Modern Defence", http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68580.htm (Erişim tarihi: 05.05.2014).

⁴⁹ NATO, "Bilgilendirme", http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120207_new-security-challenges-tu.pdf (Erişim tarihi: 05.05.2014).

⁵⁰ NATO, "Stratejik Kavram..." ss. 20-24.

⁵¹ NATO, **a.g.e.**, ss. 24-33.

⁵² Tarık Oğuzlu, **a.g.e.** s. 3.

meselesi de tam burada tartışılmaktadır. Yukarıda ayrıntılı olarak açıklandığı üzere söz konusu tehditlerin bazıları, örneğin terörizm, tüm üyelerin çözümü için iş birliği yapmalarını gerektiren ve -içeriğinin belirsizliğine rağmen- yöntemi oldukça belirgin olan tehditlerdir. Bununla birlikte tehditlerin bazıları, üyelerin tümü için aynı şekilde algılanması mümkün olmayan ve üstelik bir tehdit alanı olarak tanımlanarak ikili ilişkilere zarar verme ihtimali bulunan konulardır. Bu bağlamda, enerji güvenliği gibi bugüne kadar ikili ilişkiler anlamında ele alınmış bir konunun NATO'nun gündemine girmesi süreci ele alınarak, ilk bölümde tarihsel gelişimi aktarılan bir dönüşüm sürecinin bundan sonra izleyeceği yol ile ilgili tahminde bulunulmaya çalışılacaktır.

3. NATO ve Enerji Güvenliği

Enerji güvenliği olgusunun NATO gündemine ne şekilde girdiğinin ve ne şekilde ele alındığının anlaşılması için öncelikle iki konuya değinmek gerekmektedir. Bunların ilki enerji güvenliği olgusunun zaman içerisinde yaşadığı kavramsal evrimdir ve bu doğrultuda enerji güvenliğinin günümüzde ne ifade ettiği ile boyutları ele alınacaktır. Değnilmesi gereken ikinci konu ise Rus dış politikası ile enerji arasındaki bağıntıdır, çünkü enerji konusunun NATO gündemine girmesinde en önemli rolü oynayan durum, Rusya'nın enerjiyi bir dış politika kozu olarak kullanması sonrası yaşanan krizlerin, ittifakın Avrupalı üyelerinde oluşturduğu tehdit algısı ve konuyu NATO gündemine sokma iradesidir. Bu iki hususa değinildikten sonra, NATO belgelerinde ve aktiviterinde enerji güvenliği olgusunun kendisine ne ölçüde yer bulabildiği aranacaktır.

3.1. Enerji Güvenliği Olgusu

Enerji güvenliği, bütün ülkeler için nihai hedefin 'enerji bağımsızlığı' olduğu bir süreci içermektedir. 1973 krizi sonrasında ABD Başkanı Richard Nixon'un da belirttiği üzere, enerji bağımsızlığını sağlamanın yolu, "enerji ihtiyaçlarını herhangi bir dış enerji kaynağından sağlamaksızın giderebilmektir".⁵³ Ne var ki, gelişmiş ülkelerin

⁵³ Daniel Yergin, "Energy Independence", *Wall Street Journal*, <http://online.wsj.com/>

NATO'nun Dönüşümünün Sınırları:
Bir Uygulama Vakası Olarak Enerji Güvenliği

tamamının mevcut enerji kaynaklarının ihtiyaçlarının belirli bir kısmını karşılayabiliyor olması gerçeğinden hareketle, enerji güvenliğinin diğer bir odağı, dışarıdan sağlanan enerjinin fiyat ve ulaştırmasında görülen kırılganlıkların önüne geçebilmektir.⁵⁴ Bu bağlamda, enerji güvenliği üç sütunlu olarak ve dört bileşen üzerinden tanımlanmaktadır.⁵⁵ Söz konusu üç sütun enerji arzının, ulaştırmasının ve talebinin güvenliğidir.⁵⁶ Dört bileşen ise mevcudiyet, erişilebilirlik, hesaplılık ve sürdürülebilirliktir.⁵⁷ Buna göre, ilk olarak enerji güvenliğinin üç sütununa değinilmelidir. Enerji arz güvenliği, enerjinin kesintisizliğinin ve fiyatının arz edildiği bölgedeki her türlü istikrarsızlıktan etkilenmemesi durumudur. Ulaştırma güvenliği, söz konusu enerji iletiminin herhangi bir sorunla karşılaşmaksızın sağlanabilmesidir ve günümüzde bunun anlamı dünya petrolünün büyük bölümün ulaştırıldığı deniz yollarının güvenliği ve dünya doğal gazının büyük bölümünün ulaştırıldığı boru hatlarının güvenliğidir. Talep güvenliği ise, büyük talep edici aktörlerin enerji politikalarını yönlendirmemesi ve fiyatta istikrar yaratması durumudur. Bileşenleri açıklamak gerekirse, mevcudiyet enerji kaynaklarının istenildiğinde elde edilmeye hazır bir şekilde var olması anlamına gelmektedir ve arz güvenliğiyle ilgilidir. Erişilebilirlik, ulaştırma güvenliğinin kesintisizliğini ifade etmektedir. Hesaplılık, talep ve arz güvenliğinin bir bütünüdür ve siyasi koşullar başta olmak üzere, dışsal faktörlerin enerji fiyatlarına yansımaması anlamına gelmektedir. Sürdürülebilirlik ise, enerji kaynağının talep edilen süre boyunca tedarik edilebilmesi anlamına gelmektedir.⁵⁸

Bu bilgiler ışığında enerji güvenliği NATO gibi bir güvenlik örgütü ile birlikte düşünüldüğünde,

news/articles/SB116951954739284514, (Erişim tarihi: 20.11.2013).

⁵⁴ Daniel Yergin, **a.g.y.**

⁵⁵ Daniel Yergin, "Ensuring Energy Security", *Foreign Affairs*, Cilt:85 Sayı 2, 2006, ss. 69-82.

⁵⁶ Daniel Yergin, **a.g.m.**

⁵⁷ Daniel Yergin, **a.g.m.**

⁵⁸ Mitat Çelikpala, *Enerji Güvenliği, NATO'nun Yeni Tehdit Algısı*, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013, ss. 18-19.

• Boru hatları ve bu hatlara entegre rafinelere düzenlenecek terörist saldırılar,

• Boru hatlarının geçiş coğrafyasında ortaya çıkacak iç savaşlar, etnik-mezhep çatışmaları veya uluslararası krizler,

• Kaynak ülkelerin ya da boru hatlarının geçtiği ülkelerin bu hatları bir silah olarak kullanmak istemesi ve küresel enerji trafiğini engellemesi,

• Boru hatlarında deprem, yangın, bombalama, çalma vb. nedenlerle ortaya çıkacak delinme, patlama ya da sızıntıların yaratacağı geniş çaplı ekolojik ve ekonomik sorunlar tüm üyeleri ilgilendiren güvenlik risk ve tehditleri olarak görülmektedir.⁵⁹

Enerji güvenliğini NATO kapsamında anlamlı kılan bir diğer husus, doğal gaz anlamında merkezinde Rusya'nın olduğu boru hattı güzergâhları ile merkezinde dünyanın farklı yerlerindeki yedi önemli boğazın olduğu deniz taşımacılığı güzergâhlarının güvenliği meselesidir. Söz konusu tablo açıldığında, Avrupa ülkelerinin gaza olan bağımlılığı, petrol taşımacılığında özellikle Boğazların ve deniz yollarının güvenliğinin önemi daha açık şekilde ortaya çıkmaktadır. Buna göre, kanıtlanmış petrol kaynaklarının %73'ü ve kanıtlanmış doğal gaz kaynaklarının %72'si, Orta Doğu ve Hazar havzalarından çıkarılmakta ve dünya pazarlarına ulaştırılmaktadır.⁶⁰ Ayrıca, petrol ve doğal gazın ulaştırmasında farklı metotlar kullanılmakta; petrolde ağırlıklı olarak deniz taşımacılığı ve nispeten yakın bölgelere boru hattı ile ulaştırma tercih edilirken, doğal gaz taşımacılığının büyük bölümü boru hatlarıyla ve küçük bir kısmı ise sıvılaştırılmış olarak deniz yoluyla taşınmaktadır. Bu kaynak zengini bölgelerin en önemli ihracatçılarından birisi AB'dir. Bu durum, AB'nin enerji talebini ve dolayısıyla Rusya'nın

⁵⁹ Mert Gökırmak, *Kafkaslar'da Enerji Güvenliği ve Türkiye'nin Rolü, Küreselleşme Sürecinde Kafkasya ve Orta Asya Sempozyumu Bildirisi*, Bakü, 2007.

⁶⁰ Emre İşeri, "Küresel Düzeyde Enerji Meseleleri ve Türk Dış Politikası", içinde Faruk Sönmezoğlu vd. (ed.), *XXI. Yüzyılda Türk Dış Politikasının Analizi*, İstanbul, Der Yayınları, 2012, s. 273.

jeostratejik konumunu önemli kılmaktadır. ABD ve Çin'den sonra gelen en büyük enerji tüketicisi olan AB, enerji kaynaklarına sahiplik açısından değerlendirildiğinde, dünya sıralamasında oldukça geridedir. AB'nin enerji üretimi, özellikle 2004'teki büyük genişlemeden sonra artan bir ivmeyle düşmektedir ve enerji bağımlılığı %54 olarak gerçekleşen AB'nin enerji üretimi, ihtiyaç duyulan enerji miktarının yarısını dahi karşılayamayacak düzeydedir.⁶¹ Avrupa enerji ithalatının en büyük bölümünü %60'lık pay ile petrol oluşturmaktadır. Petrolü, %26'lık pay ile doğal gaz ve %13'lük pay ile katı yakıtlar izlemektedir. Yenilenebilir enerji kaynaklarında ve elektrikte ithalatın payı ise %1'den daha azdır.⁶² Bu noktada belirtilmesi gereken bir husus, AB'nin doğal gaz ithalatının toplam ithalatın %26'lık bir kısmını tutmakla beraber, büyük oranda Rusya üzerinden yapılması ve bu durumun Rusya karşısında bir bağımlılık oluşturmasıdır.⁶³ Ayrıca, yapılan projeksiyonlarda 2030 yılında Avrupa'nın doğal gaz tüketiminin %85'nin ithalatla karşılanacağı göz önünde bulundurulduğunda, bu bağımlılığın stratejik etkileri daha açık şekilde görülür.⁶⁴

Nitekim Rusya, söz konusu bağımlılığı en üst düzeyde değerlendirecek; enerji güvenliği meselesini dış politikasının tam merkezine oturtacaktır. Bu durum ve Rusya'nın enerji kozunu sıkça bir dış politika kozu olarak kullanmasına ve NATO'nun bazı Avrupalı üyelerinde enerji güvenliği konusunda bir tehdit algısının oluşmasına etki edecektir. Bu nedenle, Rus dış politikasına ve yaşanan enerji krizlerine değinmek gerekmektedir.

3.2. Rus Dış Politikası, Enerji Kozu ve Etkileri

Rus dış politikasında enerji politikalarının nasıl siyasi bir silaha

⁶¹ Avrupa Komisyonu, "An EU Energy Security and Solidarity Action Plan", http://ec.europa.eu/energy/strategies/2008/doc/2008_11_ser2/strategic_energy_review_wd_future_position2.pdf (Erişim tarihi: 17.11.2012).

⁶² Avrupa Komisyonu, **a.g.y.**

⁶³ Arzu Yorkan, "Energy Supply Security of the European Union and the Role of Turkey as a Potential Energy Hub", *Bilge Strateji*, Cilt:3, Sayı:5, 2011, s. 208.

⁶⁴ Mitat Çelikpala, **a.g.y.** s. 2.

dönüştürüldüğü ve bunun etkileri ele alınmadan önce, Rus dış politikasında 2000’li yıllarla birlikte yaşanan dönüşüme değinerek Putin dönemi Rus dış politikasının genel hatlarını belirtmekte fayda vardır.

1991 sonrasında yaşadığı sorunları ilk on yıl içerisinde önemli oranda aşan ve yakın çevresi ile daha fazla ilgilenmeye başlayan Rusya, çevresindeki enerji arz edicileri ile enerji talep edicileri arasındaki birincil köprü hâline gelmeyi başarmasının ardından, mevcut uluslararası yapının kendi çıkarlarıyla örtüşmediğini belirtmeye başlamış ve nihayetinde de eleştirir noktaya gelmiştir. Bu bağlamda, Putin’in 2007 Münih konuşması bu yaklaşımın dönüm noktasını oluşturmaktadır; bu tarihten sonra, -Putin’in konferanstaki konuşmasına paralel şekilde- Rusya doğrudan NATO, ABD ve AB’ye yönelik karşı açık karşı çıkışlarda bulunmaktaydı. Söz konusu karşı çıkışlar pratikte kendini iki enerji krizi, Gürcistan Krizi ve en sonunda da Ukrayna Krizi olarak gösterecektir. Bu doğrultuda, Putin’in 2007 Münih Konferansı konuşmasındaki NATO’ya eğilir ifadeleri üzerinden NATO odaklı bir dış politika incelemesi yapılacaktır.

Münih’te deklare edilen ve temel özelliği çok taraflılık vurgusu olan yeni dönemde, başta NATO’nun Rusya’nın çevresinde ve özellikle de Avrupa’da kurmak istediği füze kalkanı sistemleri olmak üzere, sert güvenlik konularındaki yeni tavır, demokrasiye ilişkin tutum ve Gürcistan ve Moldova’dan çekilme gibi konular Rus dış politikasının temel ilgi alanları olarak öne çıkacaktır. Putin’in konuşmasında en çok vurguladığı konu çok taraflılık olmuştur. Bu bağlamda tek taraflılığın açık eleştirisi mevcuttur:

“Soğuk Savaş sonrasında öngörülen tek kutuplu dünya da kendini gerçekleştirememiştir. (...) Tek kutuplu dünya nedir? Bunu ne kadar süslerseniz süsleyin, netice itibarıyla tek tip durum, tek erk, tek güç merkezi, tek efendi anlamına gelir. (...) Bunun yanı sıra, şu anda dünyada olan ve tartışmaya henüz başlamış olduğumuz şey, geçici bir kavramdır, tek kutuplu

NATO'nun Dönüşümünün Sınırları:
Bir Uygulama Vakası Olarak Enerji Güvenliği

dünya kavramı. (...) Tek taraflı ve çoğu kez gayrimeşru olan eylemler hiçbir soruna çare olmamıştır. Üstelik yeni insanlık trajedilerine sebep olmuş ve yeni gerilim noktaları yaratmıştır.”⁶⁵

Putin çok kutupluluğa geçiş sebepleri olarak dünya ekonomisindeki dönüşümü ve güvenliğin tek taraflı unsurlarca (ABD ve NATO) sağlamaması üzerinden göstermekte; dolayısıyla bir karşı model önermek yerine Birleşmiş Milletler (BM) temelli uluslararası hukuk anlayışının temel yaklaşım hâline getirilmesi söylemini öne çıkarmaktadır. Uluslararası güvenliğin sağlanması açısından BM mekanizmalarının öne çıkarılması ise, yine ABD'nin tek taraflılığı öne çıkaran küresel anlayışına bir karşı çıkışı içermektedir. Buna göre, ABD ve NATO'nun tek taraflı müdahaleleri kadar AB'nin bu durumu onaylamasına karşı olduğu bu konuşmada vurgulanan konular arasındadır:

“Askerî gücün kullanımı konusunda karar verecek tek mekanizmanın, son merci olarak, Birleşmiş Milletler Kurulu Sözleşmesi olduğu kanaatindeyim. (...) Her hâlükârda, güç kullanımının meşru görülebilmesi için, kararın NATO, AB veya BM tarafından alınmış olması gerektiğini anladım. Şayet gerçekten böyle düşünüyorsa, bakış açılarımız farklı demektir. (...) Güç kullanımının meşru kabul edilebilmesi için mutlaka BM tarafından onaylanması gerekir. Ve BM yerine NATO ya da AB'yi koymamıza gerek yok.”⁶⁶

2007 sonrasında Rus dış politikasındaki önemli bir dönüşüm nükleer silahların kullanımı konusunda yaşanmıştır. Bu anlamda kendisine yönelik füze sistemlerinin kurulumu, nükleer silahların kullanımı ve uzayda silahlanmaya ilişkin yaklaşımların gerekçeleri Münih konuşmasında görülmektedir ve bu gerekçeler 2012 yılında Putin

⁶⁵ Vladimir Putin, “Speech and the Following Discussion at the Munich Conference on Security Policy”, http://archive.kremlin.ru/eng/speeches/2007/02/10/0138_type82912_type82914type82917type84779_118123.shtml (Erişim tarihi: 08.01.2014). Çeviri, **Diplomatik Gözlem**, Putin'in 43. “Münih Güvenlik Konferansı Konuşması”, <http://www.diplomatikgozlem.com/TR/belge/1-4904/putinin-43-munih-guvenlik-konferansi-konusmasi.html> (Erişim tarihi: 08.01.2014) .

⁶⁶ Vladimir Putin, **a.g.y.**

Doktrinine yansıyarak, “Milli Güvenliğin Garantileri” adını alacaktır.⁶⁷

Buna göre, Rusya’nın yeni politikasında iki husus önemlidir. Bunların birincisi, NATO çerçevesince kurulacak olan Anti Balistik Füze Sistemlerinin (ABM), Avrupa’da herhangi bir tehdit olmaması nedeniyle kurulma sebebinin yalnızca kendisine yönelik olabileceğinin vurgulanması ve buna karşı çıkılmasıdır. Doğu Avrupa’da kurulacak olan sistemlerin -özellikle Polonya’daki sistemin- kime karşı kurulmuş olabileceğini sorarak kendi yanıtını gerekçelendirmektedir. Bu nedenle Rusya, 2007 yılından sonra sürekli olarak çevresinde kurulacak olan ABM sistemlerine karşı çıkacaktır.⁶⁸ Bir diğer husus olarak ise, nükleer silahların yayılmasının önlenmesi bağlamında Rusya’nın yükümlülük altında olmasına rağmen farklı devletlerin bu yükümlülüklerden kurtulmalarının Rusya’da güvenlik kaygılarını ortaya çıkardığının ifade edilmesidir. Burada vurgulanması gereken önemli bir nokta, Rusya’nın tek taraflı anlayışın nükleer silahların yayılmasını önleyemediği tespitinden hareketle farklı politikalara yöneleceğini ifade etmesi olmuştur.⁶⁹

Yukarıda da görüldüğü üzere, kendi egemenlik ve nüfus alanlarındaki jeostratejik üstünlüğünü kaybetmek istemeyen Rusya, NATO politikaları ile açıkça ters düşmekte olduğunu beyan etmiş ve olası anlaşmazlık durumlarında güç kullanmaktan çekinmeyeceğini açıklayarak kendi askerî doktrinlerini ilan etmiştir. Söz konusu yapıyı sürdürebilmesi için en temel kozu olan enerji ulaştırma güvenliğindeki rolünü kaybetmemek için NATO ile karşı karşıya gelmeyi dahi göze alabilen bir Rusya’nın bu tutumu, özellikle 2008 Gürcistan Savaşı sonrasındaki askerî manevralarıyla, yakın çevresindeki post-Sovyet cumhuriyetlerini oldukça rahatsız etmiştir. Bu bağlamda gelişmişlikleri ve ekonomik kalkınmaları Rusya üzerinden gelecek doğal gazın kesintisiz akışına bağlı olan Doğu Avrupa ve Baltık devletlerinin

⁶⁷ Aleksey Druzhinin, “*Being Strong, Why Russia Needs to Rebuild Its Military*”, http://www.foreignpolicy.com/articles/2012/02/21/being_strong (Erişim tarihi: 09.01.2014).

⁶⁸ Richard Sakwa, “‘New Cold War’ or Twenty Years’ Crisis? Russia and International Politics”, *International Affairs*, Cilt 84 Sayı 2, ss. 241-267.

⁶⁹ Richard Sakwa, *a.g.m.* ss. 245-248.

başını çektiği devletler, konuyu yukarıdaki arka planı da göz önünde bulunduracak şekilde NATO gündemine taşımaya başlamıştır.

Sonuç olarak, Rus dış politikası ve enerji bir paranın iki yüzü gibi birbirine bağlanmış ve çevredeki eski Sovyetler Birliği ve yeni NATO üyesi ülkelerde endişeye neden olmuştur. Buna göre, gücünü ve çevresindeki ülkelerdeki nüfusunu korumak için enerji kartını dış politikasının merkezine alan Rusya, enerji temelli dış politikasını sürdürmek için ise NATO tarafından yapılan genişlemelere ve savunma konseptlerine karşı önlem almak ihtiyacı hissetmekte ve NATO'ya birçok alanda karşı çıkabilmektedir. Bu durum, gerek yüksek yüzdeli enerji bağımlılıkları gerekse güvenlik kaygıları olan Doğu Avrupa ve Baltık ülkelerinin başını çektiği bazı üyeleri, NATO'nun güvenlik konseptinde enerjiye önemli yer verilmesi konusunda girişimlerde bulunmaya itmektedir. İlerleyen bölümde bu çabalara yer verilecektir.

3.3. NATO'da Enerji Güvenliği

Her ne kadar enerji güvenliğinin NATO'nun konseptlerinde yer alması için Soğuk Savaş'ın bitmesi gerekmişse de, enerji güvenliği konusunun NATO'nun çeşitli platformlarında tartışılması 1973 Krizi sonrasına kadar gitmektedir.⁷⁰ Bununla birlikte, enerji güvenliğinin NATO içerisindeki önceliğini artırması Soğuk Savaş sonrasına uzanmaktadır. Bu bağlamda, enerji güvenliğinin konumunun ilerleyişi çeşitli aşamalarla değerlendirilebilir. Buna göre, ilk dönemin 1991-2005 arasında olduğu değerlendirilmektedir. 2005 yılı, Sovyet sonrası ülkelerinin ittifaka alındığı büyük genişlemenin ertesini yılı, ilk Rusya-Ukrayna krizinin arifesi ve enerji güvenliği konusunu NATO konseptine sokmak ve şekillendirmek için en büyük çabayı gösterecek Polonya Devlet Başkanı Leh Kaçinski'nin göreve geliş yılıdır. Enerji güvenliğinin farklı NATO platform ve zirvelerinde tartışıldığı ikinci dönemin 2009 Rusya-Ukrayna enerji krizinin bir yıl sonrasında yapılan Lizbon Zirvesi'ne kadar sürdüğü değerlendirilmektedir. Son dönem ise

⁷⁰ Mehmet Efe Birsellioglu, "NATO'nun Değişen Enerji Güvenliği Algısı: Türkiye'nin Olası Konumu", *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt 9 Sayı 34, 2012.

2010 Stratejik Konsepti'nden günümüze uzanan süreçtir.

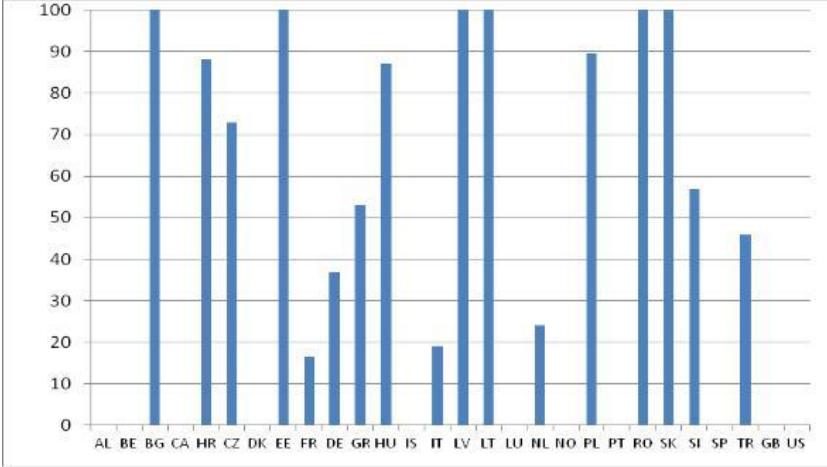
Enerji güvenliği, bu kavramla olmasa dahi, “hayati önem taşıyan kaynakların tedarikinin korunması” kavramı ile birlikte, dolaylı olarak 1991 Stratejik Konsepti'nde yer almıştır. Geleneksel olmayan tehditler kapsamında, hayati önem taşıyan kaynakların tedarikine yönelik terörist saldırılar ya da sabotajın önlenmesi ifadesiyle günümüzdeki anlamıyla enerji güvenliği olgusunun ima edildiği değerlendirilmektedir.⁷¹ 1991'deki atıfa benzer şekilde, 1999 tarihli stratejik konseptte de, ‘kritik altyapının korunması’ ifadesi ile enerji güvenliği bir alt unsur olarak ele alınmıştır. Bu konseptte, 1991’de yer alan ifadeye ek olarak, organize suç örgütleri de kritik altyapıya yönelik tehdit oluşturan bir unsur olarak görülmektedir.⁷²

Enerji güvenliğinin bu konumu 2000’li yıllarla birlikte değişmeye başlayacaktır. İlk olarak 2004’te yaşanan büyük genişleme dalgasıyla, Rusya’nın yapacağı hamlelere hassasiyet gösterecek Estonya, Letonya, Litvanya, Slovenya, Slovakya, Bulgaristan ve Romanya NATO’ya kabul edilmiştir. Bu ülkelerin hassasiyetinin sebebi yalnızca Sovyet sonrası ülkeler olarak yaşadıkları güvenlik kaygıları değil; aynı zamanda Şekil-1’de de görüleceği üzere, %100’e varan oranlarda yaşadıkları doğal gaz bağımlılığıdır. Söz konusu talepleri dillendirecek olan ve %90’lık bir doğal gaz bağımlılığına sahip bulunan Polonya’nın Devlet Başkanı Leh Kaçinski’nin de 2005’te iktidara gelmesiyle, konu NATO gündeminde daha sık ve daha somut önerilerle ele alınmaya başlayacaktır. Bununla birlikte, konuyu gündemde öne çeken gelişme 2006 yılbaşı gecesinde yaşanan Rusya-Ukrayna doğal gaz krizi olacaktır. Bu krizden Avrupa’nın neredeyse tamamının zarar görmesi ve Rusya’nın gerektiğinde enerjisi siyasi bir koz olarak kullanabileceğinin görülmesiyle diğer platformlarda olduğu gibi NATO nezdinde de girişimler başlamıştır.

⁷¹ Mitat Çelikpala, **a.g.e.** ss. 24-25.

⁷² NATO, “The Alliance’s Strategic Concept”, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm (Erişim tarihi: 04.05.2014).

NATO'nun Dönüşümünün Sınırları:
Bir Uygulama Vakası Olarak Enerji Güvenliği

Şekil 1. NATO Üyesi Ülkelerin Toplam Doğal Gaz İthalatın Rusya'ya Bağımlılık Oranları⁷³

NATO'yu Rusya'dan algılanan tehdidin önüne geçip enerji güvenliğini sağlayacak ana enstrüman olarak gören Kaçinski,⁷⁴ ilk olarak "NATO-like European Energy Union" girişiminde bulunmuş ve bunu Varşova'da dönemin NATO Genel Sekreteri Jaap de Hoop Scheffer ile görüşmüştür.⁷⁵ Bu görüşmeyi, yine 2006 yılında yapılan Enerji Güvenliği konulu NATO Sempozyumu izlemiştir.⁷⁶ Söz konusu çabalar, Riga Zirvesi'nde de devam etmiş ve bildiri metnine de yansımıştır. Bu bağlamda, Riga Zirvesi'nde Kaçinski, enerji güvenliğinin de üyelerin birbirlerine karşı taahhütte bulunacakları bir alan olarak ele

⁷³ Mehmet Efe Birsellioğlu, **a.g.m.** s. 241.

⁷⁴ Mitat Çelikpala, **a.g.e.** s. 27.

⁷⁵ NATO, "Defending Values and Security", http://www.nato.int/cps/en/SID-878EA148-7EED3C78/natolive/opinions_22581.htm?selectedLocale=en, aktaran Mitat Çelikpala op cit, s. 27.

⁷⁶ IAGS, "NATO Forum On Energy Security & Technology", <http://www.iags.org/natoforum.htm> (Erişim tarihi: 07.05.2014).

alınmasını ve 100.000 kişilik bir NATO-AB ordusunun kurulmasını önerirken; ABD’li Senatör Lugar, enerji güvenliğinin de 5’inci madde kapsamında bir taahhüt olarak değerlendirilmesi yönünde öneride bulunmuştur.⁷⁷ Söz konusu tartışmaların ardından, enerji güvenliği zirvenin sonuç metnine de yansımıştır. Buna göre, sonuç metninde ittifakın kritik altyapıda oluşabilecek sorunları çözmeye yönelik girişimleri destekleyeceğine dair bir ifade yer almıştır.⁷⁸ Riga Zirvesi’nden sonra yapılan konferanslarda ve 2008 Bükreş Zirvesi’nde, enerji güvenliği kapsamında uluslararası deniz yollarında enerji güvenliğinin başta deniz korsanlığı ve terörist faaliyetler olmak üzere her türlü nedenle sekteye uğraması ihtimaline karşı, deniz yolları güvenliği ve boğazların (*chokepoints*) güvenliği konusunda NATO’nun rol alabileceği vurgulanmıştır. Ne var ki, söz konusu çabaların 2009’da yaşanan ikinci Rusya-Ukrayna krizini önleyememesi, ardından çabaların en önemli destekçisi Kaçinski’nin Rusya üzerinde yaşadığı bir uçak kazasında hayatını kaybetmesi⁷⁹, NATO dâhilinde enerji güvenliği konusunu farklı bir düzleme taşıyacak ve bu düzlem Lizbon Zirvesi’nde kabul edilen son stratejik konseptte yansıtacaktır.

Lizbon Zirvesi ise, enerji güvenliğini öncelikli güvenlik konularından biri olarak tanımlanmasıyla, süreçte önemli bir dönemeci ifade etmiştir. Bu bağlamda, NATO’nun katma değer sağlayabileceği alanlara yoğunlaşarak kapasitesinin artırılacağı ifade edilmiş; NATO politikalarının planlanması ve aktivitelerinde enerji güvenliği olgusunun da göz önünde bulundurulacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda zirvede kararlaştırıldığı gibi 2012’de Litvanya’da Enerji Güvenliği Mükemmeliyet Merkezi de kurularak örgüte konu ile ilgili bakış

⁷⁷ Mitat Çelikpala, **a.g.e.** s. 29.

⁷⁸ NATO, “Riga Summit Declaration”, <http://www.nato.int/docu/pr/2006/p06-150e.htm> (Erişim tarihi: 11.05.2014).

⁷⁹ Kaçinski ve aralarında Polonya Genelkurmay Başkanı ve Kuvvet Komutanları ile üst düzey onlarca bürokratın olduğu uçak, Rusya tarafından reddedilen resmî görüşme taleplerinin ardından gayriresmî bir ziyaret için Rusya’da olduğu sırada, II. Dünya Savaşı’nda öldürülen yaklaşık 5.000 Polonyalı askerin mezarının olduğu yere düşmüş ve Kaçinski diğer yolcularla birlikte hayatını kaybetmiştir.

açısını sağlayacak bir düşünce kuruluşu faaliyete geçirilmiş,⁸⁰ yine 2012 Chicago Zirvesi'nde enerji güvenliğine vurgu yapılmıştır.

Sonuç olarak, NATO içerisinde enerji güvenliğinin yer edinmesi, önce Rusya'nın faaliyetlerinden tehdit algılayacak devletlerin üyeliği ve inisiyatifi, ardından Rusya'nın odağında olduğu enerji krizleri sonucunda olmuştur. Dolayısıyla NATO'da enerji güvenliğinin hangi noktaya gelebileceği, Rusya-NATO ilişkileri ve Rusya'nın algılanması meselesine bağlıdır. Sonuç kısmında iki konu tartışılacaktır: Bunların ilki, enerji güvenliği olgusunun tek başına yukarıda çalışma mantığı ve tarihsel süreci açıklanmış olan NATO'da bir tehdit olarak algılanmayı başarabilecek kapasitede olup olmadığıdır. İkincisi ise Rusya-NATO ve Rusya-Ukrayna ilişkilerinin son durumunun NATO'da enerji güvenliğinin araçsallaştırılarak bir yeni tehdit alanı oluşturulmasını sağlayıp sağlayamayacağıdır.

4. Sonuç Yerine: NATO'nun Dönüşümünün Sınırları

NATO, Soğuk Savaş sonrasında bir kolektif güvenlik örgütüne dönüşmek yönünde önemli mesafe kat ettiyse de, birlik, savunma yapma ihtiyacını gerektiren açık tehditler haricinde, çeşitli işbirlikleri ile güvenliği sağlama yolunu seçmektedir. İlgili bölümlerde de açıklandığı üzere NATO, gerek iş birliği yapılan devletler ile ortak girişimlerde bulunmak yönünde olsun, gerekse çeşitli örgüt ve merkezler aracılığıyla güvenlik sorununun tespiti ve tedbirindeki başvuru kurumuna dönüşmek yoluyla olsun, güvenlik yönetişiminin merkezindeki kurum olma hedefi ile konulara müdahil olmaktadır. Enerji güvenliği olgusu da bu yaklaşımdan etkilenmiş ve şekillenmiştir.

Bilindiği üzere, enerji güvenliğinde NATO üyelerini doğrudan ilgilendiren iki unsur olan enerji arz güvenliği ve enerji ulaştırma güvenliği alanlarında her devlet kendi imkânları doğrultusunda ve ilgili konuda da anlatılan çeşitlendirme yöntemine başvurmaktadır. Her bir devletin kendi kaynakları farklılık arz ettiği gibi, kullandığı metotlar da farklılaşmaktadır. Bu durumun doğal bir sonucu ise, enerji güvenliğinde

⁸⁰ Merkez hakkında bilgi için bkz. <http://www.ensecocoe.org/en/home.html>.

yaşanan sorunlarla ilgili aynı algının NATO genelinde olmadığıdır. Buna göre, Rusya ile önemli bir enerji partnerliği kurmuş olan Almanya ve Rus doğal gazına küçük oranda bağımlı olan ve enerji çeşitliliğini büyük oranda nükleer enerji ve ayrıca farklı rotalardan gelen enerji nakilleriyle karşılayan Fransa enerji güvenliğini NATO’da değerlendirmek yönünde bir iradeye sahip değildir. Benzer şekilde, Avrupa’nın orta ve güney bölgeleri ise Rusya’nın enerji güvenliğinde yaşadığı aksatmaların karşısında çözüm yolu olarak Doğu-Batı hattındaki ikinci güzergâh olan ‘Güney Hattı’na yani Türkiye’ye ağırlık vererek sorunu çözme eğilimindedir. NATO’nun en büyük gücü olan ABD ise, kendi enerji güvenliğini zaten Rusya’dan bağımsız şekilde ele alan bir ülke olarak, konuyu uluslararası dengeler açısından değerlendirmektedir. Dolayısıyla, konuyu NATO’nun gündemine taşımak isteyen ülkeler hem askerî açıdan hem de enerji açısından Rusya’dan tehdit algılayan ve bu konuda NATO’ya güvenmek durumunda olan Sovyet sonrası devletler durumundadır ve Rusya’nın hamlelerine karşı NATO dâhilinde enerji güvenliği hamleleri yapma girişimleri de Kaçinski’nin ölümü sonrasında ivmesini kaybetmiş görünmektedir. Sonuç olarak, enerji güvenliği konusunu NATO’nun temel tehditlerinden biri yapacak arka plan günümüzde oluşmamıştır. Bu durum, yukarıda ele alınan NATO belgelerine de yansımış; enerji güvenliği alanı adeta güvenlik kurumlarının iş birliği için dikkatine sunulan bir iş birliği alanı gibi yansıtılmıştır. Bunun haricinde, NATO’nun müdahil olduğu alanlar yapılmakta olan ve yapılacak olan çeşitli faaliyetlere destek vermek şeklindedir. Dolayısıyla, enerji güvenliği konusunun büyük oranda devletlerin kendi çözümlerine bırakılan bir konu olduğu ve tek başına NATO’da bir tehdit olarak algılanmasına yetecek bir kapasitesinin bulunmadığı değerlendirilmektedir.

Rusya’nın 2007 Münih Konferansı’ndan beri giderek artan dozdaki faaliyetlerinin iki enerji krizini⁸¹ ve iki sıcak çatışmayı beraberinde getirmesi,⁸² özellikle de 2014’te Kırım’ı aşamalı olarak topraklarına

⁸¹ 2006 ve 2009 Rusya-Ukrayna doğal gaz krizleri.

⁸² 2008 Rusya-Gürcistan ve Rusya’nın 2014 Kırım ve Ukrayna Müdahaleleri.

katması, NATO-Rusya ilişkilerini kopma noktasına taşımış ve Rusya'nın yeniden NATO'nun radarına girmesini beraberinde getirmiştir. Bu doğrultuda, NATO içerisinde Rusya'nın politikalarına karşı üç farklı yanıt önerisi öne çıkmıştır.⁸³ Çoğunluğunu Polonya'nın başını çektiği Sovyet sonrası ülkelerinin oluşturduğu birinci gruptakiler, ittifakın savunma taahhütlerini güçlendirerek kritik bölgelerde tatbikatları ve askerî konuşlanmalarını artırması gerektiğini savunmaktadır. Anglosakson yaklaşımın ağırlıkta olduğu ikinci gruptakiler, kriz yönetimi ve barışa destek operasyonlarının daha ağırlıklı olması gerektiğini savunmakta ve Rusya'nın doğrudan karşıya alınmaması gerektiğini düşünmektedir. Almanya, İtalya ve Fransa'nın başını çektiği üçüncü gruptakiler ise, savunma taahhütlerinin sağlamlştırılması sırasında Rusya'nın taahhütlerini göz önünde bulundurmaya gayret gösterilmesi ve iş birliği politikalarına devam edilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu noktada Rusya'nın Kırım'ı kendisine bağlaması ve Ukrayna'nın doğusunda da ayrılıkçı hareketlerin başlamasıyla, grupların önceliğinde bir kırılma noktasının yaşandığı ve bu kırılmanın enerji güvenliğinin konumuna da etkileri olabileceği değerlendirilmektedir. Kırım vakasından sonra Rusya ile tüm ilişkilerini donduran⁸⁴ ve birinci gruptakilerin endişelerini en somut biçimde gören ittifakın⁸⁵ Rusya'yla doğrudan karşı karşıya gelmek yerine dolaylı bir yoldan yani enerji güvenliği üzerinden karşı karşıya gelmesi ihtimalinin son krizden sonra belirdiği düşünülmektedir. Bu doğrultuda, Kırım'daki gelişmelerin Ukrayna'nın enerji güvenliği için açıkladığı programından sonra, en önemli enerji alanlarının olduğu bir bölgeye yapılması ile birlikte,⁸⁶

⁸³ Ali Karaosmanoğlu, **a.g.e.** ss. 32-33.

⁸⁴ NATO-Russia Council, "Statement by NATO Foreign Ministers", <http://www.nato-russia-council.info/en/articles/20140327-announcement/> (Erişim tarihi: 15.05.2014).

⁸⁵ NATO, "Secretary General Sets out NATO's Position on Russia-Ukraine Crisis", http://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_110643.htm (Erişim tarihi: 15.05.2014).

⁸⁶ NATO Review, "The Energy Dimensions of Russia's Annexation of Crimea", <http://www.nato.int/docu/review/2014/NATO-Energy-security-running-on-empty/Ukraine-energy-independence-gas-dependence-on-Russia/EN/index.htm> (Erişim tarihi: 15.05.2014).

ititafk üyelerinin güvenliüklerinin de enerji güvenliüiyle doğrudan ilgili olduğu anlayışı oluşabilir ve gelecekteki stratejik konseptlere yansiyabilir.

Yukarıda değinilen değerlendirmelerden hareketle, NATO dâhilinde enerji güvenliüi üzerinden bir tehdit tanımlaması yapmanın en azından yakın gelecekte mümkün olmadığı görölmektedir. Enerji güvenliüi konusunda farklı perspektiflere sahip olan üye ölkeler, tümü için ortak olan bir enerji güvenliüi tehdidinde uzlaşamadıkları gibi, enerji güvenliüi alanında oluşması muhtemel bir tehdidin ise ancak Rusya ile bağlantılı olduğunda etki ettiği ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla, NATO açısından enerji güvenliüi olgusu kendi başına bir unsur olarak değil, jeostratejik bir unsur olarak güvenlik algılarının içine girebilmektedir. Bu bağlamda, NATO'nun dönüşümünün sınırlarını anlamak için enerji güvenliüi yerine Rusya ile olan ilişkilere odaklanmak daha işlevsel görünmektedir. Diğer bir deyişle, enerji güvenliüi ilerleyen dönemlerde de NATO'nun temel ilgi odakları arasında yer alacaksa da, örgütün stratejisine etki edecek bir unsur konumuna yükselmesinin -öngörölemeyen bir kriz çıkmadığı sürece-zor olduğu değerlendirilmektedir.

Sonuç olarak NATO'nun sınırları, savunma ititafkı özelliğini aşarak bir güvenlik örgütü hâline dönüşmesine yetecek kadar geniş olsa da, her bir üyenin farklı bir algısının olduğu enerji güvenliüi gibi bir konuyu içerisine alacak kadar esnek değildir. Bu bağlamda örgütün tüm üyelerini etkileyeceği kabul edilmiş olan, çözümü iş birliğinden geçen alanlarda bir araya gelmesi mümkün olabildiği gibi, üye devletlerin farklı çözümler ürettikleri alanlarda ortak tehdit algısı yaratmaları mümkün olmamaktadır. Diğer bir deyişle NATO, üyelerinin 'ne olması gerektiğinden' ziyade 'ne olmaması gerektiği' üzerinde uzlaştıkları bir örgüt durumundadır ve enerji güvenliüi ile ilgili bir 'olmaması gereken algısı' mevcut değildir. Bu noktada Rusya'nın Kırım'ı kendi topraklarına katması vakasının enerji güvenliüi ile doğrudan bağlantısının olması, enerji güvenliüi ile üyelerin toprak bütünlükleri arasında bir tehdit bağlantısı kurup enerji güvenliüğünün konumunu değiştirebilme potansiyeline sahip bir gelişme gibi görölebilir. Buma karşılık, örgüt içinde önemli konumlarda olan devletlerin farklı düşünceleri nedeniyle, yaklaşımın konjonktüre bağlı

kalacağı ve enerji güvenliği olgusunun örgütün temel tehdit alanlarından birisi olmayı başaramayacağı değerlendirilmektedir.

Summary

NATO's transformation has been one of the prominent issues in international relations discipline since the end of Cold War. The debates have focused whether NATO can become successful in creating a new harmony with the new threats of the post-Cold War World or it must end its existence as a result of collapse of Eastern Block. With the help of more than 20 years, one may easily say that NATO is successful in transforming itself in the new security environment. After the first decade of new century, the core questions focus on the limits of NATO.

Energy security concept transformed itself from being a component of economy to becoming a prominent topic of international relations, as well. The crises since 1973 makes the politics-energy-economy links closer and energy security became one of the prominent inputs of foreign policy-making process. The development of integrated energy systems brings the issue of the supply of and transportation of energy resources to a security perspective. As a result of these ever closing ties of energy and international security, energy security has become one of the candidate issues of NATO Concepts. This situation reflects itself directly in the NATO summits and the documents of NATO; nevertheless it still remains on its marginal level.

This study examines the place of energy security in NATO's security perspective and also questions the limits of NATO. In this respect, two fundamental components shape the outline of the study. As first, the examination of NATO's transformation process puts forth the differences of function logics of Cold-War NATO and post-Cold War NATO. By investigating the NATO Concepts and the NATO Summits, this study endeavors to find out how NATO identifies the threats and measures. Secondly, the place of energy security is searched in NATO documents. The aim of the second investigation is to understand the will of NATO by considering the energy security in construction processes of new concepts. Through the investigation,

it is also seen that energy security issue is becoming one of the prominent topics in the NATO-Russia relations. Due to this reason, the study focuses on the foreign policy of post-Putin Russia especially in context of energy. The reflections of NATO member countries towards the foreign policy maneuvers of Russia are also considered by observing NATO-Russia relations. Finally, the study evaluates that the issue of energy security still remains its inter-state paradigm by considering all dimensions of NATO-Russia relations and balance, the different perspectives of NATO members, and place of energy security in NATO Concepts and summits.

Kaynakça

Resmî Dokümanlar

Avrupa Komisyonu, *An EU Energy Security and Solidarity Action Plan*, Kasım 2008.

Dışişleri Bakanlığı, *NATO ve Türkiye'nin Güncel NATO Konularına İlişkin Görüşleri*, http://www.mfa.gov.tr/ii_nato-ve-turkiye_nin-guncel-nato-konularina-iliskin-gorusleri.tr.mfa (Erişim Tarihi: 3 Mayıs 2014).

NATO, *"The Korean War and NATO's Second Strategic Concept"* http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_56626.htm (Erişim Tarihi: 24 Nisan 2014)

NATO, *The Alliance's New Strategic Concept*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_23847.htm (Erişim Tarihi: 26 Nisan 2014).

NATO, *The Partnership for Peace Programme*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50349.htm (Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2014).

NATO, *NATO Mediterranean Dialogue*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_60021.htm (Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2014).

NATO, *Partnership Tools*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_80925.htm (Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2014).

NATO, *Partners*, <http://www.nato.int/cps/en/natolive/51288.htm> (Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2014).

NATO'nun Dönüşümünün Sınırları:
Bir Uygulama Vakası Olarak Enerji Güvenliği

NATO, “*Framework for cooperation*”, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50090.htm? (Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2014).

NATO, *The Alliance's Strategic Concept*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_27433.htm (Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2014).

NATO, “*The Portrait of Lord Ismay*”, http://www.nato.int/ebookshop/video/declassified/#/en/sources/604_portrait_of_lord_ismay/ (Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2014).

NATO, *The Prague Summit and NATO's Transformation*, <http://www.nato.int/docu/rdr-gde-prg/rdr-gde-prg-eng.pdf> (Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2014).

NATO, *Prague Capability Commitments*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_50087.htm

NATO, *The Istanbul Cooperation Initiative-ICI*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_58787.htm? (Erişim Tarihi: 3 Mayıs 2014).

NATO, *Comprehensive Political Guidance*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_56425.htm (Erişim Tarihi: 3 Mayıs 2014).

NATO, *Stratejik Kavram: Aktif Katılım, Modern Savunma*”, http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120207_strategic-concept-2010-tur.pdf (Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2014).

NATO, *Strategic Concept: Active Engagement, Modern Defence*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_68580.htm (Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2014).

NATO, *Bilgilendirme*, http://www.nato.int/nato_static/assets/pdf/pdf_publications/20120207_new-security-challenges-tu.pdf (Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2014).

NATO, *Defending Values and Security*, http://www.nato.int/cps/en/SID-878EA148-7EED3C78/natolive/opinions_22581.htm?selectedLocale=en.

NATO, *Riga Summit Declaration*, <http://www.nato.int/docu/pt/2006/p06-150e.htm> (Erişim Tarihi: 11 Mayıs 2014).

PUTIN Vladimir, Speech and the Following Discussion at the Munich Conference on Security Policy.

Kitaplar

ÇELİKPALA Mitat, *Enerji Güvenliği, NATO'nun Yeni Tehdit Algısı*, İstanbul, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013.

GÜNEY Ateşoğlu Nurşin, *Batı'nın Yeni Güvenlik Stratejileri: AB-NATO-ABD*, Bağlam Yayınları, İstanbul, 2006.

HASGÜLER Mehmet, ULUDAĞ Mehmet, *Uluslararası Örgütler*, Alfa Yayınları, İstanbul, 2012.

HOLBROOKE Richard, *To End a War*, Random House, New York, 1998.

KARAOSMANOĞLU Ali, *NATO'nun Dönüşümü*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2012.

OĞUZLU Tarık, *NATO Ortaklıkları ve Türkiye*, Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2012.

TÜRKMEN Fusun, *2014 Doktora Ders Notları*, İstanbul, 2014.

WEINROD Bruce, BARRY Charles, *NATO Command Structure: Considerations for the Future*, National Defence University, Center for Technology and National Security Policy, Washington, 2010.

YOST David, *NATO Transformed: The Alliance's New Roles in International Security*, United State Institute of Peace Press, Washington, 1998.

Makaleler

BİRSELLİOĞLU Mehmet Efe, “NATO’nun Değişen Enerji Güvenliği Algısı: Türkiye’nin Olası Konumu”, *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, Cilt 9 Sayı 34.

DRUZHİNİN Aleksey, “Being Strong, Why Russia Needs to Rebuild Its Military”, *Foreign Policy*, http://www.foreignpolicy.com/articles/2012/02/21/being_strong, (Erişim Tarihi: 09.01.2014).

GÖKIRMAK Mert, “Kafkaslar’da Enerji Güvenliği ve Türkiye’nin Rolü”, *Küreselleşme Sürecinde Kafkasya ve Orta Asya Sempozyumu Bildirisi*, Bakü, 2007.

KİBAROĞLU Mustafa, “NATO’nun Kuruluşu Misyonu Geleceği ve Türkiye’nin Rolü”, <http://www.mustafakibaroglu.com/sitebuildercontent/sitebuilderfiles/Kibaroglu-2023Dergisi-Soylesi-NATO-Nisan2004.pdf> (Erişim Tarihi: 24 Nisan 2014).

LA FEBER Walter, “NATO and The Korean War: A Context”, *Diplomatic History*, Cilt 13 Sayı 4, 1989.

SAKWA Richard, “‘New Cold War’ or Twenty Years’ Crisis? Russia and International Politics”, *International Affairs*, Cilt 84 Sayı 2.

TWIGGE Stephen, MACMILLAN Alan, “Britain, United States and the Development of NATO Strategy 1950-1964”, *Journal of Strategic Studies*, Cilt 19 Sayı 2, 1996.

NATO'nun Dönüşümünün Sınırları:
Bir Uygulama Vakası Olarak Enerji Güvenliği

YERĞİN Daniel, "Energy Independence", *Wall Street Journal*, <http://online.wsj.com/news/articles/SB116951954739284514>.

YERĞİN Daniel, "Ensuring Energy Security", *Foreign Affairs*, Cilt:85 Sayı 2, 2006.

YORKAN Arzu, "Energy Supply Security of the European Union and Role of Turkey as a Potential Energy Hub", *Bilge Strateji*, Cilt:3, Sayı:5, 2011.

Elektronik Kaynaklar

CHURCHILL Winston, "*Sinews of Peace*", 1946, <http://www.winstonchurchill.org/learn/biography/in-opposition/qiron-curtainq-fulton-missouri-1946/120-the-sinews-of-peace>.

IAGS, *NATO Forum On Energy Security & Technology*, <http://www.iags.org/natoforum.htm> (Erişim Tarihi: 7 Mayıs 2014).

NATO, "*The Portrait of Lord Ismay*", http://www.nato.int/ebookshop/video/declassified/#/en/sources/604_portrait_of_lord_ismay/ (Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2014).

NATO, "*After Dinner Speech*", http://www.nato.int/cps/en/SID-DE86AFCD-89BCBE0C/natolive/opinions_69910.htm?selectedLocale=en (Erişim Tarihi: 2 Mayıs 2014).

NATO-Russia Council, *Statement By NATO Foreign Ministers*, <http://www.nato-russia-council.info/en/articles/20140327-announcement/> (Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2014).

NATO, *Secretary General Sets Out NATO's Position on Russia-Ukraine Crisis*, http://www.nato.int/cps/en/natolive/opinions_110643.htm (Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2014).

NATO Review, *The Energy Dimensions of Russia's Annexation of Crimea*, <http://www.nato.int/docu/review/2014/NATO-Energy-security-running-on-empty/Ukraine-energy-independence-gas-dependence-on-Russia/EN/index.htm> (Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2014).

Ekonomi ve Siyaset Bağlamında İngiltere-Avrupa Birliği İlişkileri: Tarihsel Bir Analiz

United Kingdom and the European Union Relations in the Context of Economics and Politics: A Historical Analysis

Didem SAYGIN* ve Mehlika Özlem ULTAN**

Öz

Avrupa'nın hem ekonomik hem de siyasi açıdan güçlü ülkelerinden biri olan İngiltere, 1970'li yıllarda Avrupa Birliği'nin bir üyesi hâline gelmiştir. İngiltere'nin üyeliği çok kolay bir süreçten geçmemiş, politik birtakım nedenlerle üç başvuru sonrasında gerçekleşmiştir. Katılım sonrası süreçte de İngiltere'nin Birlik ile ilgili sorunları devam etmiş, özellikle son dönemde Avrupa şüpheciliği İngiltere'de yayılmıştır. İngiltere Başbakanı David Cameron konuyla ilgili olarak Avrupa Birliği'nden ayrılık konusunu gündeme getirmiş, 2015'te yapılacak genel seçimleri tekrardan Muhafazakâr Parti'nin alması hâlinde Avrupa Birliği üyeliğini referanduma taşıyacağını belirtmiştir. Bu çalışmada, son dönemde İngiltere'de yükselen Avrupa şüpheciliği tutumu, ekonomi politikaları, geçmiş hükümetlerin Birliğe karşı bu yöndeki politikaları ve tarihsel perspektiften mevcut hükümetlerin tutumu dikkate alınarak değerlendirilecektir. Böylece İngiltere'nin son dönemdeki Avrupa Birliği karşıtlığı söylemlerinin nedenleri anlaşılmasına çalışılacaktır.

* Arş.Gör. Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü, e-posta: didemsaygin@gmail.com.

** Arş.Gör. Dr. Kocaeli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, e-posta: ozlemultan@gmail.com.

Anahtar Kelimeler: İngiltere-AB İlişkisi, Avrupa Şüphenciligi, David Cameron, Tony Blair, Margaret Thatcher.

Abstract

The United Kingdom, one of the most powerful countries in both economic and political aspects in Europe, became a member of the European Community in the 1970s. Membership of the United Kingdom went through a very hard process and was realized after three applications. The problems about the Union continued after the process of accession, especially Euroscepticism spread into the United Kingdom recently. Prime Minister David Cameron brought up some issues about the separation from the European Union and he stated that the membership would be moved to referendum when Conservative Party would gain victory again in the general election in 2015. In this study, Euroscepticism attitude that rises in the United Kingdom will be evaluated by considering the current attitude and economy policies of governments for the European Union. Thus, the reasons for being against the European Union of United Kingdom will be explained.

Keywords: The United Kingdom-EU Relationship, Euroscepticism, David Cameron, Tony Blair, Margaret Thatcher.

72

Security
Strategies
Year: 12
Issue: 23

1. Giriş

İngiltere'nin Avrupa Birliği'ne üye olarak katılımı ve sonrasında Avrupa Birliği ile olan ilişkileri inişli çıkışlı bir politika izlemiştir. Topluluğun ilk kuruluş yıllarında İngiltere, daha çok ekonomik iş birliğini içeren ve devlet egemenliğini sınırlamayan bir yapılanmayı tercih etmiş ve bu nedenlerle Avrupa Topluluğu'na sıcak bakmamıştır. Ancak 1951 Paris ve 1957 Roma Antlaşmaları'yla kurulan üç Topluluğun başarıyla varlığını sürdürmesi, İngiltere'yi harekete geçirmiş ve Avrupa Topluluğu'na rakip olarak Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi (EFTA) adı altında yetkilerde kısıtlama içermeyen bir örgüt oluşturmuştur. Avrupa'da oluşan böylesine önemli bir Birliğin dışında kalmak istemeyen İngiltere, 1961'de üyelik başvurusunda bulunmuştur. Ancak bu başvuru, dönemin Fransa Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle'un etkisiyle reddedilmiştir. 1967 yılında tekrardan başvuruda bulunan

İngiltere, yine aynı sebeple Avrupa Topluluğu'na katılamamıştır. 1969 yılında Gaulle'un Fransa devlet başkanlığından istifa etmesi sonrasında, İngiltere'nin 1973 yılında Avrupa Topluluğu'na katılımı gerçekleşmiştir.

Topluluğa katılımı güçlükle gerçekleşen İngiltere'nin üyeliğinden itibaren Toplulukla ilişkileri Topluluğa muhalif yönde ilerlemiştir. İngiltere, Muhafazakâr Parti hükûmeti Başbakanı Edward Heath döneminde başladığı Avrupa Birliği sürecine, günümüzde yine Muhafazakâr Parti lideri David Cameron ile devam etmektedir. Bu çalışma kapsamında, Topluluğa katıldığı dönemden günümüze kadar olan İngiltere-Avrupa Birliği ilişkileri ekonomik ve siyasi açılardan değerlendirilecek; İngiltere'nin AB üyeliği sürecinde ekonomik politikaların siyasi etkisi üzerine yorum yapılmaya çalışılacaktır. Ancak bu değerlendirme yapılırken, İngiliz Hükûmetlerinin dönemsel tutumları karşılaştırılacaktır. Tarihsel süreçte İngiliz hükûmetlerinin Avrupa Birliği'ne yönelik yaklaşımları Muhafazakâr Parti ve İşçi Partisi'nin dış politika tutumları bağlamında analiz edilecektir. Çalışmada; İngiltere'nin Avrupa Birliği'ne katılımı öncesi durumundan bahsedildikten sonra, üyelik sürecinde her iktidar döneminin Birlik ile ekonomik ve siyasi ilişkilerine bakışı üzerine yoğunlaşacaktır. Bu kapsamda ekonomik verilerden yararlanılarak, dış politika davranışlarının şekillenmesinde ve Avrupa şüpheciliği düşüncesinde ekonomik faktörlerin etkili olup olmadığı anlaşılmasına çalışılacaktır.

2. İngiltere'nin Avrupa Birliği'ne Katılımı Öncesi Durum

1951 yılında imzalanan Paris Antlaşması'yla Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nun ve ayrıca 1957 yılında Roma Antlaşması'yla kurulan Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nun ve Avrupa Ekonomik Topluluğu'nun başarıyla varlığını sürdürebilmesi, Avrupa'da II. Dünya Savaşı sonrası dönemde istenilen barışı getirmiştir.

II. Dünya Savaşı sonrasında İngiliz devlet adamı Winston Churchill'in Avrupa bütünleşme süreci içerisindeki katkısı yadsınamasa da, 1946 yılında Zürih'teki konuşmasında bahsettiği bütünleşmeye İngiltere'yi dâhil etmemiştir. İngiltere'nin bu dönemdeki duruşu, Kıta Avrupasındaki bir bütünleşmeyi desteklerken, mevcut egemenliğinin

ve bağımsızlığının korunmasına yöneliktir. Bu duruş ileriki dönemlerde İngiltere'nin Avrupa Topluluğu'na olan genel tavrını da biçimlendirmiştir.¹ "İlk Altılar" olarak bilinen Almanya, Fransa, İtalya, Lüksemburg, Belçika ve Hollanda'nın Avrupa Topluluklarını başarıyla oluşturması ve bu Toplulukların devamlılığı, başlangıçta bu bütünleşmeye kendisini dâhil etmeyen İngiltere'nin de harekete geçmesine sebep olmuştur.

Öncelikle İngiltere, 1955 Messina Konferansı'nda kurulması düşünülen Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) yerine, ulusüstü bir yapıya sahip olmayan daha çok hükümetler arası bir konumda faaliyet gösterecek bir serbest ticaret bölgesi oluşturulmasını istemekteydi. Tarafsız bir tavır sergileyen Avusturya ve İsviçre ile bazı İskandinav ülkeleri İngiltere'nin yanında olurken; diğer ülkeler AET'nin oluşumunu destekleyerek, 1958 yılında AET'yi kurmuştur. 1960 yılında ise İngiltere'nin desteğiyle Avrupa Toplulukları'na bir alternatif olarak Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi (EFTA), yedi üye ülke² tarafından oluşturulmuştur.³ 1960'lı yıllar Avrupa Toplulukları açısından ekonomik büyümenin görüldüğü iyi bir dönemdir. Bu iyi dönemin yansıması olarak da Gümrük Birliği tahmin edilenden daha önce tamamlanmıştır.⁴

İngiltere, Avrupa bütünleşmesinin başarılarıyla yüzleşince, bu bütünleşme hareketinin dışında kalmak istememiş ve 1961 yılında Muhafazakâr Parti lideri olan Başbakan Harold Macmillian döneminde Avrupa Topluluklarına katılmak için başvuruda bulunmuştur. Ancak bu dönemde İngiltere'nin Birleşik Devletler'le olan yakın ilişkisi ve İngiltere Başbakanı'nın Birleşik Devletler Başkanı Kennedy ile görüşmesi, zaten İngiltere'nin üyeliğine sıcak bakmayan Fransız Cumhurbaşkanı Charles de Gaulle'ü şüpheye düşürmüştür. Bu durum

74

Security
Strategies
Year: 12
Issue: 23

¹ Desmond Dinan, *Avrupa Birliği Ansiklopedisi*, çev. Hale Akay, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2005, s. 300.

² Avrupa Serbest Ticaret Bölgesi'nin (EFTA) kurucu ülkeleri İngiltere, Avusturya, İsviçre, İzlanda, Danimarka, Norveç ve Portekiz'dir.

³ Desmond Dinan, 2005, a.g.e., ss. 179-180.

⁴ Desmond Dinan, *Avrupa Birliği Tarihi*, çev. Hale Akay, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2008, s. 114.

İngiltere'nin Avrupa Topluluklarına üyeliğini etkileyerek Fransa'nın, İngiltere'nin üyeliğini veto etmesiyle sonuçlanmıştır.⁵ Bu süreçte de Gaulle, İngiltere'nin "Altılar"a katılmak için henüz köklü bir ekonomik ve siyasi dönüşüme hazır olmadığını iddia etmiştir.⁶ Temelde Fransa'nın İngiltere'yi veto etmesi iki temel nedene bağlanır. Bu sebeplerden ilki, savaş sırasında İngiltere'nin Fransız gemisini batırması; ikincisi ise İngiltere'nin ABD ile yakın ilişkiler içinde olmasıdır.⁷ Veto sürecinin ardından İngiltere ikinci başvurusunu İşçi Partisi Hükûmeti Başbakanı Harold Wilson döneminde 1967 yılında yapmıştır. Ancak başvurusu yine de Gaulle tarafından reddedilmiştir. 1969 yılında de Gaulle'ün Fransa devlet başkanlığı görevinden ayrılmasıyla, İngiltere 1970 yılında tekrar başvuruda bulunmuş, 1973 yılında da bir Topluluk üyesi hâline gelmiştir.⁸

3. İngiltere-Avrupa Birliği İlişkileri

İngiltere'nin Avrupa Topluluğu'na katılımı çok kolay olmamış; gerek Fransa ile olan ilişkiler, gerekse dönemin Fransa Devlet Başkanı de Gaulle'ün İngiltere'ye karşı olan tutumu bu süreci mümkün olduğu kadar geciktirmiştir. Tüm bunların yanı sıra İngiltere'nin de Topluluğun başlangıçtaki oluşumuna gereken ilgiyi göstermemiş olması ve Topluluğu sadece Fransız-Alman sorununun çözümü olarak görmesi de bir başka etkendir. Ayrıca İngiltere'nin Topluluğun siyasi bütünleşmesine ve özellikle de yetkilerin üye devletler tarafından bir üst merciye devredilmesine pek sıcak baktığı da söylenememektedir. Tüm bunlar dikkate alındığında, İngiltere'nin Birlik ile ilişkisinin günümüze

⁵ 1965 yılında Fransa ile diğer üyeler arasında meydana gelen ve Topluluğun tarım politikasından kaynaklı sorun nedeniyle yedi ay süresince Fransa Topluluk kurumlarına katılmamıştır. Literatürde bu olay "Boş Sandalye Krizi" olarak adlandırılmaktadır. Detaylı bilgi için bkz: Desmond Dinan, *Avrupa Birliği Ansiklopedisi*, çev. Hale Akay, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2005, ss. 262-263.

⁶ Desmond Dinan, *Ever Closer Union: An Introduction to European Integration*, Lynne Rienner Publishers, USA, 1999, pp. 51-53.

⁷ İrfan Kaya Ülger, *Avrupa Birliği Rehberi 2011*, Türk Demokrasi Vakfı, Ankara, 2010, s. 39.

⁸ Kristine Mitchell, "From Whitehall to Brussels: Thatcher, Delors and the Europeanization of the TUC", *Labor History*, Vol: 53, No: 1, 2012, 25-50, p. 27.

yansımalarının, aslında başlangıçtan beri süregelen ilişkilerin devamı niteliğinde olduğu söylenebilir. Çalışmanın bu kısmında; İngiltere'nin Topluluğa katılımından sonra yaşananlar, ekonomik ve siyasi alanda Topluluk politikasına yönelik değişimler incelenecektir.

3.1. İngiltere'nin Topluluğa Katılımı ve Edward Heath Dönemi

1970 yılında İngiltere, Muhafazakâr Parti Hükûmeti Başbakanı Edward Heath döneminde Topluluğa üçüncü başvurusunda bulunmuştur. Üyelik Antlaşması Ocak 1972'de imzalanmış, tam üyelik ise 1 Ocak 1973 tarihinde gerçekleşmiştir. Aynı dönemde İrlanda ve Danimarka da üye olmuş; Norveç, üyeliği kabul edilmesine rağmen, kendi ülkesinde yaptığı referandumda olumsuz sonuç çıktığı için Topluluğa katılmamıştır.⁹

1970'li yıllarda yeni üyelerin katılımı Topluluk içerisinde kurumsal anlamda da yenilikleri beraberinde getirmiştir. Örneğin, Avrupa Parlamentosu 22 Nisan 1970 tarihinde yaptığı Lüksemburg Antlaşması'yla bütçe ile ilgili ilk gücünü elde etmiş ve 1979 yılında da doğrudan ilk seçimlere gitmeyi başarmıştır. Özellikle 1974 yılında Paris'te yapılan toplantıda Avrupa Topluluğu liderleri, Avrupa federalizmi savunucularından Belçika Başbakanı Leo Tindemans'dan Avrupa Topluluklarını ve hükûmetler arası diyalogları kapsayan bir rapor hazırlayıp 1975 yılına kadar sunmasını istemiştir.¹⁰ Tindemans Avrupa Konseyi'nin kurumsal yapısını desteklerken, Komisyon'un ve Avrupa Parlamentosu'nun daha güçlendirilmesini hedeflemekte; ayrıca Konsey'de oybirliğinden nitelikli oy çokluğuna geçilmesi gibi birçok yenilik önermekteydi. Ancak bu rapor, başta Fransa ve İngiltere olmak üzere birçok üye ülkenin tepkisini çekmekteydi. İngiltere'nin nitelikli oyçokluğuna ilişkin tepkileri¹¹ gibi üye ülkelerin verdikleri tepkiler, Tindemans raporunun faaliyete geçememesine neden olmuştur. İngiltere'de 1970'lerde enflasyonun %13'ün üzerinde seyretmesi ve

⁹ James Hanlon, *European Community Law*, Sweet&Maxwell, London, 2003, p. 6.

¹⁰ İrfan Kaya Ülger, *Avrupa Birliği Ansiklopedisi*, AB-Türkiye İşbirliği Derneği Yayını, İstanbul, 2003, s. 155.

¹¹ Desmond Dinan, 2008, a.g.e., ss. 208-210.

petrol krizinin negatif etkileri, ekonomik açıdan sıkıntılı bir dönem yaşanmasına yol açarken; ülke yönetimine dair şüphelerin artmasına ve 1975 yılında Avrupa Topluluğu (AT) üyeliğinin devam edip etmemesi hakkında referanduma gidilmesine neden olmuştur. Ancak referandum sonucunda, İngiltere'nin üyeliğinin devam etmesinin %67'lik bir oranla istenildiği görülmektedir. Referandumda dönemin İngiltere Başbakanı Edward Heath Avrupa Topluluğu'nu desteklerken, İngiltere'nin Topluluğa girmesi ve yürütülen üyelik müzakereleri Heath'in kariyerindeki önemli başarılar arasında sayılmaktadır.¹²

3.2. Margaret Thatcher Dönemi İngiltere-Avrupa Birliği İlişkileri

İngiltere'nin Birlik ile ilişkilerinin ekonomik ve siyasi açıdan değerlendirilebilmesi, öncelikle inişli çıkışlı ilişkinin sebebinin anlaşılmasını gerektirmektedir. Margaret Thatcher dönemi, hem Avrupa şüpheciliğinin (*Eurocepticism*) ortaya çıktığı, hem de İngiltere'nin ekonomi politikalarının Birliğin ekonomi politikalarından farklı olmasının savunulduğu dönem olması açısından önem teşkil etmektedir. Margaret Thatcher döneminde İngiltere-Avrupa Birliği ilişkileri bağlamında öncelikle Avrupa kuşkuculuğu olgusuna değinilecek, ekonomi politikaları incelenecek ve bu dönemde izlenen dış politika değerlendirilecektir.

Avrupa şüpheciliği, İngiltere'nin Toplulukla olan ilişkisini etkileyen önemli olgulardan biridir. 1980'lerde ortaya çıkan "Avrupa şüpheciliği" terimi, siyaset literatüründe ilk defa Paul Taggart tarafından kullanılmıştır. Taggart'a göre, Avrupa şüpheciliği, en genel anlamıyla Avrupa bütünleşmesine karşı olmak ve şüpheyle yaklaşmak şeklinde ifade edilmektedir.¹³ Ancak bu karşıtlığın derecesi de önemli görülmektedir. Bu sebeple sert ve yumuşak Avrupa şüpheciliği şeklinde bir ayırım yapılmıştır. Sert Avrupa şüpheciliği, Avrupa bütünleşmesini

¹² J. M. Roberts, *Avrupa Tarihi*, çev. Fethi Aytuna, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2010, s. 734.

¹³ Paul Taggart, "A Touchstone of Dissent: Eurocepticism in Contemporary Western European Party Systems", *European Journal of Political Research*, Vol: 33, 1998, 363-388, p. 365.

hem ekonomik, hem de siyasi anlamda tamamen reddetmek ve Birlik üyeliğine muhalefet olmak anlamına gelirken; yumuşak Avrupa şüpheciliği, bütünleşmeyi tam olarak reddetmeden Birliğin bazı politikalarına karşı çıkmak anlamına gelmektedir.¹⁴

Avrupa bütünleşmesine şüphe ile yaklaşılmasının sebepleri 1990'lara kadar ülke ekonomilerinin makroekonomik performansı ile değerlendirilmekteydi. Ülkelerde enflasyon ve işsizlik oranlarının artmasıyla şüpheciliğin yükseldiği, ekonomik büyüme durumlarında ise düştüğü bilinmektedir. Avrupa Birliği'ne yönelik kamuoyu fikri, bireylerin iş güvensizliği ile doğru orantılı olarak şekillenmektedir. 1990'larda ekonomik koşulların iyi olmasına rağmen kuşkuculuğun çok fazla azalmaması, sorunun ekonomiden ziyade siyasi ya da sosyal sebeplerden kaynaklanabileceği düşüncesini ortaya çıkarmıştır. Bunun en önemli sebebi ise, Maastricht Antlaşması sonrasında gittikçe artan ulusal egemenlik ve ulusal kimliklerin tehdit altında olduğuna yönelik kuşkudur. Bu doğrultuda, Avrupa kuşkuculuğunun temelinde, Birliğin ulusal olana bir tehdit oluşturduğu algısı ve ülkelerin ekonomik çıkarları arasındaki ilişki yer almaktadır.¹⁵

Avrupa şüpheciliği çerçevesinde, İngiltere başbakanları arasında akla gelen isimlerden ilki, Margaret Thatcher'dır.¹⁶ 1979 yılında iktidara gelen Margaret Thatcher, 1975 yılındaki referandumda Toplulukta kalınması gerektiği fikrini savunmuş, ancak göreve başladığında İngiltere'nin Topluluk bütçesindeki sıkıntıları ile ilgilenmek zorunda kalmıştır. Thatcher döneminin Sanayi ve Ticaret Bakanı Nicholas Ridley, Almanya'nın tüm Avrupa'yı kontrol altına almak için para birliğini bir araç olarak kullandığını ifade etmiş ve istifa etmiştir. Thatcher da bu

78

Security
Strategies
Year: 12
Issue: 23

¹⁴ Paul Taggart and Aleks Szczerbiak, "The Party Politics of Euroscepticism in EU Member and Candidate States", *'Opposing Europe Research Network' Working Paper*, No: 6, 2002, 1-45, p. 7.

¹⁵ Liesbet Hooghe and Gary Marks, "Sources of Euroscepticism", *Acta Politica*, No: 42, 2007, pp. 122-123.

¹⁶ Georges-Henri Soutou, *Avrupa Birliği Tarihi: 1815'ten Günümüze*, çev. Eylem Alp, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2014, s. 338.

doğrultuda hareket ederek, Sterlin’i egemenliğin en güçlü ifade aracı olarak değerlendirmiş ve para birliğini reddetme eğilimi göstermiştir.¹⁷

Avrupa Para Sistemi ve Avrupa Tek Pazarı’nın oluşturulması sürecinde, Ekonomik ve Parasal Birlik gündeme gelmiştir. Bu kapsamda hazırlanan Delors Raporu; ülkeler arasında ekonomik koordinasyon sağlayacak, Topluluğa üye ülkelerin ulusal bütçelerine yönelik kısıtlamalar getirecek, bağımsız bir Avrupa Merkez Bankası kurulmasını ve ortak para biriminin kullanılmasını sağlayacak bir program ortaya koymaktadır.¹⁸ Ekonomik ve Parasal Birlik oluşturulması fikrine başından beri karşı çıkan İngiltere¹⁹, bu davranışı ile diğer Topluluk üyesi ülkelerden ayrı bir tutum içerisinde olmuştur.²⁰ Bu durum, 1984 yılına kadar Avrupa Konseyi toplantılarında Topluluğun zor durumda kalmasına yol açmıştır. İngiltere’nin ithalatının büyük kısmını Topluluk dışından yapması, sahip olduğu tarım sektörünün ufak olması, bunun yanı sıra İngiltere’nin Avrupa Topluluğu bütçesine büyük katkı sağlaması ve bütçeden orantısız şekilde faydalanması gibi konular İngiltere’nin mevcut durumunu zorlaştırmıştır. Bu dönemde Thatcher, Avrupa Topluluğu’nu ortak ekonomik kazanımlar için bir araya gelen ülkeler topluluğu olarak görmekte ve Fransız-Alman yakınlığının İngiltere’nin etkinliğini olumsuz yönde etkilediği eğilimindedir.²¹

¹⁷ Kamer Kasım, “Soğuk Savaş Sonrası İngiltere-ABD İlişkileri”, *Bir Başka Açından İngiltere*, Der. Sedat Laçiner, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Ankara, 2001, ss. 271-272.

¹⁸ “Report on Economic and Monetary Union in the European Community”, pp. 7-13. http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication6161_en.pdf, (Erişim Tarihi: 01.02.2016).

¹⁹ Edward Heath, “European Unity over the Next Ten Years: From Community to Union”, *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, Vol: 64, No: 2, 1988, 199-207, p. 203.

²⁰ Jocelyn Statler, “British Foreign Policy to 1985. VIII: The European Monetary System: From Conception to Birth”, *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, Vol: 55, No: 2, 1979, 206-225, p. 206.

²¹ Desmond Dinan, 2008, a.g.e., ss. 230.

Thatcher iktidarının ilk 18 ayı, İngiltere'nin savunma ve ekonomi politikalarını uygulamada ne kadar kararlı olduğunu göstermektedir ki zaten bu durum "Thatcherizm" terimini ortaya çıkarmakta ve Thatcher'ın lakabının "Demir Leydi" olarak benimsenmesine yol açmaktadır.²² Bu kapsamda Thatcherizmi; düşük enflasyonu, devleti iktisadi alanda küçültmeyi ve serbest pazar ekonomisini geliştirmeyi savunan bir siyaset üslubu olarak tanımlamak mümkün olmaktadır.

1980 yılında Dublin'deki Avrupa Konseyi'nde Thatcher, İngiltere'nin Avrupa Topluluğu bütçesine olan katkısının indirilmesini istemiştir. Dört yıl süren bu baskı sonucunda Ocak 1984'te Fransızlar da bütçe sorununa kalıcı bir çözüm bulma konusunda hemfikir olmuştur. Mart ayında yapılan Brüksel Zirvesi'nde Mitterrand, İngiltere'nin 1,1 milyar indirim alması gerektiğini önermiş; Thatcher ise asgari 1,25 milyarda ısrar etmiştir. Ancak Haziran ayında düzenlenen Fontainebleau Zirvesi, Brüksel Zirvesi'nden farklı olmuş,²³ İngiltere'nin lehine sonuçlanmıştır. Bu zirve, İngiltere'nin Birlik'ten kazanımları açısından önem teşkil etmektedir. Çünkü bu zirvede, 1979 yılından itibaren Topluluğa kazandırdıklarının aldıklarından daha fazla olduğunu ileri süren Thatcher'ın istediği olmuş, AT İngiltere'nin yükünü azaltmaya karar vermiş, bu amaçla da ülkenin katkılarıyla kazandıklarının arasındaki farkın %66'sının Birleşik Krallık'a iade edilmesi öngörülmüştür. Buna göre, Birleşik Krallık tarafından Topluluğa verilen her 1,5 Pound'un 1 Pound'u geri verilecektir.²⁴ Thatcher, 20 Eylül 1988 tarihinde gerçekleştirdiği ve "*The Bruges Speech*" olarak anılan konuşmasında; "Devletin sınırlarının başarıyla daraltılmasının sadece Avrupa seviyesinde tekrardan genişletildiğini seyretmek ve

²² Edward Hampshire, "Margaret Thatcher's First U-Turn: Francis Pym and the Control of Defence Spending, 1979-81", *Contemporary British History*, Vol: 29, No: 3, 2015, 359-379, p. 377.

²³ John Peterson, "The European Community", *Implementing Thatcherite Policies*, Eds. David Marsh and R.A.W. Rhodes, Open University Press, Buckingham, 1992, pp. 162-163.

²⁴ Fontainebleau Report (25-26 June 1984), http://aei.pitt.edu/1448/1/Fontainebleau__june_1994.pdf (Erişim Tarihi: 23.03.2014).

Brüksel’den bir Avrupa üst devletinin etkin olduğunu görmek değildir.”²⁵ şeklinde bir ifadeye yer vermiş, böylece Birleşik Krallık’ın aslında Topluluğun ekonomik kısmıyla daha çok ilgilendiğini vurgulamıştır.²⁶ Ayrıca bu konuşma çerçevesinde Thatcher’ın federalizm öğeleri taşıyan her türlü harekete karşı olduğu da anlaşılmaktadır.²⁷

Thatcher, sadece ekonomik alanda değil, siyasi ve ideolojik açıdan da Topluluktan farklı düşünmektedir.²⁸ Komisyon’un federalizm yanlısı olması dolayısıyla Topluluğu eleştirmekte ve ulusal egemenliği savunmaya devam etmektedir.²⁹ Avrupa Topluluğu’na karşı negatif bir politika izleyen Thatcher, dış politikayı parti politikasının bir aracı olarak kullanarak, bu şekilde İngiliz halkının dikkatini iç politikadan Topluluk ile ilgili konulara çekmeye çalışmıştır. İngiltere açısından Fontainebleau Zirvesi’nden sonra Topluluk ile ilişkiler düzene girmeye başlamış, ekonomik sorunlarda azalma görülmüştür.³⁰

Genel olarak milliyetçi bir tavır sergileyen Thatcher, İngiltere ve ABD arasındaki ilişkiyi sürekli güçlendirmeye çalışmış ve dönemin ABD Başkanı Ronald Reagan ile sıkı bir ilişki kurmuştur. Bu durum, Thatcher’ın Avrupa’ya yönelik politikasını “Amerika politikası” çerçevesinde geliştirmesine neden olmuştur. Muhafazakâr Parti üyesi olan Edward Heath’in tutumu ile kıyaslandığında, Thatcher’ın daha negatif bir politika izlediğini söylemek mümkündür. Avrupa Topluluğu

²⁵ Margaret Thatcher Foundation, <http://www.margaretthatcher.org/document/107332>. (Erişim Tarihi: 23.03.2014); Ayrıca BBC News, 8 April 2013, <http://www.bbc.com/news/uk-politics-11598879> (Erişim Tarihi: 23.03.2014).

²⁶ Peter Marshall, “Forty Years on: Britain in the EU”, *The Round Table*, Vol: 102, No: 1, 2013, 15-28, p. 24.

²⁷ Iain Begg, “Margaret Thatcher Maintained a Difficult Relationship with Europe, but she was from a Figurehead for Euroscepticism”, *The Legacy of Margaret Thatcher*, LSE Public Policy Group, London, 2013, ss. 28-29.

²⁸ Jeremy Richardson, “Government, Interest Groups and Policy Change”, *Political Studies*, Vol: 48, 2000, 1006–1025, p. 1010.

²⁹ Desmond Dinan, 2008, a.g.e., s. 358.

³⁰ David Gowland and Arthur Turner, *Reluctant Europeans: Britain and European Integration 1945-1998*, Longman, London, 2000, p. 247.

konusunda daha şüpheli olan Thatcher'ın politikasının daha fazla ABD yanlısı olduğu görülmektedir.³¹

Thatcher önderliğindeki İngiltere'nin Avrupa Topluluğu'na karşı genel politikasının Topluluktan uzak durmak şeklinde olduğu söylenebilmektedir. Thatcher'ın Topluluğun ekonomik açıdan daha çok üzerinde durduğu "Serbest Pazar" fikrini, Birlik bütünleşmesine göre daha çok önemseydiği görülmektedir. Özellikle Fountainebleau Zirvesi'nde, İngiltere'nin Topluluk karşısında haklarını savunması ve Topluluğa karşı bir zafer elde etmesi, İngiltere'nin Toplulukla çatışma içerisinde olduğunu gösteren önemli bir noktadır. Görevinin ilk döneminde, iç politikadaki eksik yönleri kapatmak için Avrupa Topluluğuna karşı negatif politika izleyen Thatcher, görevinin ikinci döneminde daha yumuşak bir tavır sergilemiştir. Bu durumun AT'nin ve İngiltere'nin ekonomik çıkarlarının örtüşmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Thatcher, ülkenin çıkarları doğrultusunda Avrupa Topluluğu ile ortak hareket ederken, federalizm başlığı altında değerlendirilebilecek her türlü girişime karşı çıkmıştır. Tek Senedi kabul etmiş ancak sınırların kaldırılmasını hem federalizm açısından, hem de terörizm ve uyuşturucu kaçakçılığını kontrol etmenin zorlaşması ihtimali yüzünden reddetmiştir. Avrupa Siyasi İşbirliği'ne de olumlu yaklaştığı görülmüş, ancak savunma ve güvenlik konularında Avrupa Topluluğundan çok ABD yanında hareket etmeyi tercih etmiştir. Thatcher'ın dış politikasının ekonomik şartlardan daha fazla etkilendiğini söylemek ve Avrupa şüpheliliğinin de bu doğrultuda geliştiğini söylemek mümkün olmaktadır.

3.3. John Major Dönemi İngiltere-Avrupa Birliği İlişkileri

Thatcher'dan sonra İngiltere Başbakanı olan John Major'un Thatcher'a göre hem daha sakin bir dış politika izlemesi beklenmekte, hem de Avrupa Topluluğu konusunda da fazla engel çıkarmayacağı düşünülmekteydi. Major, Topluluk ile ilgili konularda Thatcher'dan

³¹ Desmond Dinan, 2008, *a.g.e.*, ss. 358.

farklılaşarak daha yapıcı bir yaklaşımı benimsemiştir.³² Avrupa Birliği'ne üyeliğinin hemen ardından bile üyelik konusunu tartışan İngiltere, Thatcher'ın iktidarının bitmesi ile birlikte, Birlik içinde daha fazla rol üstlenmiştir. Bu dönemde Birleşik Avrupa devletlerine karşı çıkan Muhafazakâr Parti içindeki gruplara rağmen, İngiltere'nin Birliğin çevre, tarım, sağlık gibi politikalarına uyum sağladığı görülmüştür.³³

Major, ABD ile ilişkileri geliştirmekten ziyade, bir Avrupa ülkesi olarak Avrupa Topluluğu ile ilişkilere önem vermiş; Topluluktan izole olmak yerine bütünleşmeye katılma doğrultusunda hareket etmeye çalışmıştır.³⁴ Ancak, 1991 yılında gerçekleştirilen Maastricht Zirvesi'nde, Ekonomik ve Parasal Birliğin oluşturulmasında İngiltere'nin korunması ve avantaj elde etmesini amaçlarken, sosyal şartlardan da muaf olmasını kabul ettirmiş; Thatcher gibi, Major da taviz vermeme fikrini benimsemiştir.³⁵

Genel olarak Major dönemi Tek Pazarın gerekliliğinin savunulduğu, federalizme karşı olunan, egemenlik konusunda ise Thatcher ile aynı kaygıların taşındığı bir süreç olarak görülmektedir.³⁶ Bu dönemde de ekonomi politikalarının Avrupa şüpheciliğine temel oluşturduğu anlaşılmaktadır.

3.4. Tony Blair Dönemi İngiltere-Avrupa Birliği İlişkileri

18 yıllık Muhafazakâr Parti yönetiminden sonra 2 Mayıs 1997 tarihinde Tony Blair'in yönetime gelmesi ile birlikte, İngiltere'nin yönetimi 13 yıllığına İşçi Partisi'ne geçmiştir.³⁷ Avrupa Birliği bütünleşme

³² J. M. Roberts, a.g.e., s. 739.

³³ Kamer Kasım, a.g.e., s. 276.

³⁴ Stuart Ball and Anthony Seldon, *Recovering Power: The Conservatives in Opposition Since 1867*, Palgrave Macmillan, London, 2005, pp. 247.

³⁵ Desmond Dinan, 2008, a.g.e., ss. 360.

³⁶ Anthony Seldon Headmaster and Pranay Sanklecha, "United Kingdom: A Comparative Case Study of Conservative Prime Ministers Heath, Thatcher and Major", *The Journal of Legislative Studies*, Vol: 10, No: 2-3, 2004, 53-65, pp. 60-63.

³⁷ John Pendlebury, "Conservation, Conservatives and Consensus: The Success of Conservation under the Thatcher and Major Governments, 1979-1997", *Planning*

sürecinde İngiltere'nin hangi pozisyonda olacağı konusu, İşçi Partisi'nin kendi içerisinde bölünmesine yol açan en önemli meselelerden biri olmuştur.³⁸

Blair hükûmeti ile birlikte, İngiltere sosyal politika konusundaki tutumunu 1998 yılında değiştirmiş; ancak Ekonomik ve Parasal Birlik konusunda taviz vermemiş ve Avro'ya geçiş yapmamıştır.³⁹ Avro konusunda yaşanan sıkıntılarda hazinenin ve dönemin Maliye Bakanı Gordon Brown'un rolünden de bahsetmek gerekmektedir. Başlangıçta Avro ile ilgili ılımlı bir tavır sergileyen Brown'un, Avro'ya geçiş için kriterleri ortaya koyması ile, tavrında değişim yaşandığı görülmüştür. 1999 yılında Brown, Avro'nun uyumlaşma, esneklik, yatırımların, işsizliğin ve finansal piyasaların üzerindeki olumlu etkisi olmadan İngiltere'nin Avro'ya geçemeyeceğini belirtmiştir. İşçi Partisi'nin bu kriterleri Avro'yu kabul etmemek adına öne sürdüğünü söylemek mümkündür.⁴⁰

Avro'ya geçiş ekonomik bir karar olsa da, politik sonuçları da beraberinde getirmiştir. Avrupa Birliği bütünleşme sürecinde aşılması gereken önemli bir basamak olan Avro'ya geçişin sağlanamaması, Blair'in Avrupa Birliği'nde reform gerçekleştirme ya da savunma politikası konusunda liderlik koltuğuna oturamayacağını göstermiş, Parasal Birliğe dâhil olamayan bir ülkenin başbakanının bütünleşme aşamalarında ne kadar faydalı olabileceği tartışma konusu olmuştur. Bunun yanı sıra, Gordon Brown'un Avro konusundaki kriterlerinin kabine tarafından benimsenmesi, Blair'in bu konuda tek başına kalmasına yol açmıştır.⁴¹

84

Security
Strategies
Year: 12
Issue: 23

Theory & Practice, Vol: 1, No: 1, 2000, 31-52, p. 33.

³⁸ Julie Smith, "A Missed Opportunity? New Labour's European Policy 1997-2005", *International Affairs*, Vol: 81, No: 4, 2005, 703-721, p. 705.

³⁹ İrfan KayaÜlger, 2003, a.g.e., s. 95.

⁴⁰ Kirsty Hughes and Edward Smith, "New Labour-New Europe?", *International Affairs*, Vol: 74, No: 1, 1998, 93-103, pp. 97-98.

⁴¹ Christian Schweiger, "British-German Relations in the European Union After the War on Iraq", *German Politics*, Vol: 13, No: 1, 2004, 35-55, pp. 47-48.

Blair dönemi, Avrupa Birliği'nde ortak savunma politikalarının oluşturulması sürecinin ön planda olduğu yıllardır. Egemenlik devrine karşı olan İngiltere, Amsterdam Antlaşması ile başlayan Ortak Dış ve Güvenlik Politikası (ODGP) ve Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikasının (AGSP) gelişim sürecine de kuşkuyla yaklaşmayı sürdürmüştür. 1998 yılında başlayan Saint Malo süreci bu sebeple ayrı bir önem teşkil etmektedir.⁴² Saint Malo süreci, hem İngiltere'nin Avrupalılaşıma eğilimine girdiğinin bir göstergesi, hem de güvenliğin ABD desteği ile sağlanmasının gerekliliği görüşü sebebiyle İngiltere'nin tutumunda bir değişiklik olmadığını düşünülmesi açılarından farklı şekillerde yorumlanabilmektedir.⁴³ Bunun da en önemli sebebi, AGSP'nin uygulanması konusunda İngiltere'nin, Fransa ve Almanya ile farklı düşüncelere sahip olması ve güvenlik alanında ABD yanlısı olmasından kaynaklanmaktadır. Almanya, güvenlik ve savunma konusunda Avrupa Birliği'nin rolünü bölgesel düzeyde ele alırken, İngiltere küresel düzeyde düşünülmesi gerektiğini savunmaktadır. Ayrıca, İngiltere, Fransa'nın AGSP'yi NATO'dan bağımsız ve ayrı bir örgüte dönüştürme düşüncesine de karşı çıkmakta; NATO üyesi olup Avrupa Birliği üyesi olmayanların dışlanmaması gerektiğini öne sürmektedir. Bu durum İngiltere'nin Fransa'nın NATO'yu Avrupa güvenliğinin tamamen dışında tutma girişimini engellemek istediğinin bir göstergesidir.⁴⁴ Sonuç olarak, Saint Malo Zirvesinde bir araya gelen Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac ve İngiltere Başbakanı Tony Blair, NATO içerisinde oluşum aşamasında olan AGSP'nin Avrupa Birliği bünyesine alınmasını kabul etmişlerdir.⁴⁵

Tarihsel açıdan bakıldığında, Blair döneminde İngiltere'nin

⁴² Chris Gifford, "The UK and the European Union: Dimensions of Sovereignty and the Problem of Eurosceptic Britishness", *Parliamentary Affairs*, Vol: 63, No: 2, 2010, 321-338, p. 322.

⁴³ Robert Dover, *Europeanization of British Defence Policy*, Ashgate Book, Hampshire, 2007, pp. 29-30.

⁴⁴ Jolyon Howorth, "Britain, France and the European Defence Initiative", *Survival*, Vol: 42, No: 2, 2000, 33-55, pp. 39-40.

⁴⁵ İrfan KayaÜlger, 2003, a.g.e., s. 58.

AGSP'ye yaklaşımını etkileyen bazı faktörler olduğunu söylemek mümkündür. ABD'de hükûmetin değişerek Bush hükûmetinin göreve gelmesi ve izlediği tek taraflı dış politika, İngiltere'nin Avrupa ile ilişkilerini de etkilemiştir. Bill Clinton dönemindeki İngiltere-ABD ilişkileri, özellikle "Üçüncü Yol" politikasında ortak bir tutum sergilemelerinden dolayı daha uyumlu ilerlemiş,⁴⁶ eski Muhafazakâr iktidarla karşılaştırıldığında Avrupa bütünleşmesine daha sıcak bakan Blair iktidarı, İngiltere-ABD ilişkilerine de önem vermeye devam etmiş⁴⁷ ve İngiltere'nin ABD ile Avrupa arasında bir köprü görevi gördüğünü her fırsatta dile getirmiştir.⁴⁸ Ancak bu köprü olma görevini başarıyla yürütebilmek için, öncelikle Muhafazakâr hükûmet döneminde bozulan ilişkilerin düzeltilmesi gerekmektedir. Blair, bunun için de Clinton ile olan yakın ilişkisinden yardım almaktadır.⁴⁹

ABD'de George W. Bush yönetiminin iktidarına gelmesi ve barışçıl bir tutum izlememesi, İngiltere-ABD ilişkilerinin uyumsuzlaşmasına yol açmıştır. 11 Eylül saldırıları ve Afganistan Müdahalesi de, Blair'in dış politika anlayışı ile örtüşmeyen sonuçların ortaya çıkmasına sebep olmuştur.⁵⁰ 2002 Irak Krizi sırasında, Saddam rejiminin bölgesel ve uluslararası güvenliğe tehdit oluşturduğu düşüncesi ile Amerika'nın harekete geçmesi karşısında Avrupa hükûmetleri sadece tepki göstermekle yetinmişti. Bush yönetiminin gerektiği takdirde askerî güç kullanarak Irak'taki kitle imha silahlarını yok etme düşüncesine, İngiltere dışındaki Avrupa ülkeleri karşı çıkmış; ancak ortak bir politika belirleyemeyerek ulusal politikalar çerçevesinde hareket etmişlerdir.⁵¹

⁴⁶ Steve Marsh, "September 11 and Anglo-American Relations: Reaffirming the Special Relationship", *Journal of Transatlantic Studies*, No: 1, 2003, 56-75, pp. 59-60.

⁴⁷ Kamer Kasım, *a.g.e.*, s. 273.

⁴⁸ William Wallace, "The Collapse of British Foreign Policy", *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, Vol: 81, No: 1, 2005, 53-68, p. 55.

⁴⁹ Frederick Hood, "Atlantic Dreams and European Realities: British Foreign Policy After Iraq", *Journal of European Integration*, Vol: 30, No: 1, 2008, 183-197, p. 188.

⁵⁰ Steve Marsh, *a.g.m.*, pp. 59-60.

⁵¹ Sevilay Kahraman, "Avrupa Birliği ve Irak Krizi: Bölünmeden Yeniden Birleşmeye Uzun,

1990’lardaki Yeni Sol ve Üçüncü Yol arayışları arasında ön plana çıkan Tony Blair, Avrupa ile ilişkilerinde ve Transatlantik ilişkilerde yeni düzenlemeler yapmayı hedeflemişti. Ancak 11 Eylül olayları Transatlantik ilişkilerini sekteye uğratmış ve Blair’in George W. Bush’la kurduğu ittifak siyasi kariyerinde olumsuz bir etki yaratmıştır.⁵² Ayrıca, Blair döneminde İngiltere, ABD ile olan yakın ilişkileri sebebiyle Avrupa Birliği’nin çıkarlarına ihanet ettiği gerekçesiyle de eleştirilere maruz kalmıştır.⁵³

Avrupalılaştırma sürecini benimsemeye çalışan Blair Hükûmeti, Thatcher ve Major’dan farklı olarak İngiliz Dışişleri Bakanlığı’nın yapısında reform hareketlerini hızlandırmıştır.⁵⁴ Ayrıca, Blair Hükûmeti kendine özgü yeni bir yön arayışına girmiş, hem Avrupa sosyal demokrasi politikalarından hem de serbest pazarın liberal politikalarından farklılaşmış ve “Üçüncü Yol Politikası” adı altında yeni bir girişim başlatmıştır.⁵⁵ Bu sayede, AB politikalarında uyumlaşma ve çevre, insan hakları ve güvenlik gibi konularda uzmanlaşma süreci başlamıştır.⁵⁶

Blair dönemindeki İngiltere-Avrupa Birliği ilişkileri sonucunda, İngiltere, sürekli pürüz çıkaran bir ülkeden “normal” bir üye ülke hâline gelmiş⁵⁷ ve bu anlamda Blair’in Avrupa Birliği’nin bütünleşme

İnce Bir Yol”, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 4, 2003, 151-161, s. 152.

⁵² İbrahim Kalın, “Tony Blair ve Üçüncü Yol’un Sonu”, *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayınları*, 2007, <http://arsiv.setav.org/public/HaberDetay.aspx?Dil=tr&hid=12475&q=tony-blair-ve-ucuncu-yol-un-sonu>, (Erişim Tarihi: 04.02.2015).

⁵³ Ioan Drago Mateescu, “International Policies of Great Britain 1979-2007 (The Relationship with the United States and Europe, the Antiterrorist War)”, *Political Science International Relations*, Vol: 10, No: 1, 2013, 11–21, p. 18.

⁵⁴ Chris Gifford, a.g.m., p. 336.

⁵⁵ John Hills and Jane Waldfogel, “A ‘Third Way’ in Welfare Reform? Evidence from the United Kingdom”, *Journal of Policy Analysis and Management*, Vol: 23, No: 4, 2004, 765-788, p. 768.

⁵⁶ Simon Bulmer and Martin Burch, “The Europeanization of UK Government from Quiet Revolution to Explicit Step-Change?”, *Public Administration*, Vol: 83, No: 4, 861-890, pp. 862-864.

⁵⁷ Clara Marina O’Donnell and Richard G. Whitman, “European Policy under Gordon Brown: Perspectives on a Future Prime Minister”, *International Affairs (Royal*

sürecinde, özellikle Amsterdam ve Nice Antlaşmalarının imzalanması esnasında sağladığı katılım çok önemli görülmüştür.⁵⁸ Tony Blair, İngiltere'nin her açıdan bir Avrupa ülkesi olduğunu göstermek isterken,⁵⁹ aynı zamanda Avrupa Birliği liderliği için de kendini ön plana çıkarmak istemiştir. Blair'in Lizbon Antlaşması'nın onaylanma sürecinde referanduma gitmeden antlaşmayı onaylaması, AB lideri olmak için attığı adımlardan biri olarak değerlendirilmektedir.⁶⁰ Ancak, Blair, İngiltere daha önce koyduğu çekincelerden taviz vermeyerek, Avro'ya geçilmesini kabul etmemiştir.⁶¹ Bu durumun Tony Blair'in liderlik rolü üzerinde olumsuz etki yarattığı görülmektedir. Blair'in Saint Malo sürecinde üstlendiği rolün ve savunma sanayisinin Avrupalılaştırılması düşüncesinin, bu olumsuz etkiyi bertaraf etmek istemesinden kaynaklandığı da öne sürülmektedir. Avrupa Birliği politikaları ve Avrupa şüpheciliğinin azaltılması konusunda önemli ilerlemeler kaydeden Blair'in siyasi kariyeri, olumlu sayılan tüm gelişmelere rağmen Irak Savaşı ile gölgelenmiştir. Kitle imha silahlarının varlığının ispatlanamaması, İngiliz dış politikasını sekteye uğratan önemli etkenlerden biri olmuştur.

3.5. Gordon Brown Dönemi İngiltere-Avrupa Birliği İlişkileri

27 Haziran 2007'de Tony Blair'den görevi devralan eski Maliye Bakanı Gordon Brown da İşçi Partisi lideri olarak iktidara gelmiştir. Blair ve Brown'un Avrupa Birliği'ne yönelik politikaları karşılaştırdığında, Brown'un daha küresel bir yaklaşımı benimsediğini söylemek mümkündür. Brown, Avrupa Birliği konusuna ekonomik açıdan yaklaşarak ekonomi politikalarına odaklanmış, müzakere

88

Security
Strategies
Year: 12
Issue: 23

Institute of International Affairs 1944-), Vol: 83, No: 2, 2007, 253-272, p. 253.

⁵⁸ Ioan Drago Mateescu, a.g.m., p. 20.

⁵⁹ Oliver Daddow, "Margaret Thatcher, Tony Blair and the Eurosceptic Tradition in Britain", *The British Journal of Politics and International Relations*, Vol: 15, 2013, 210-227, p. 211.

⁶⁰ Peter Marshall, a.g.m., p. 25.

⁶¹ Oppermann, Kai. "The Politics of Avoiding Referendums on the Treaty of Lisbon", *Journal of European Integration*, Vol: 35, No: 1, 2013, 73-89, p. 84.

yöntemleri açısından da, Brown'un sahip olduğu düşünceleri daha kararlılıkla savunduğu görülmüştür.⁶² Bu açıdan, İşçi Partisi'nin fikirlerinden ziyade, muhafazakâr düşüncelerin ön planda olduğu söylenebilmektedir. Brown'un özellikle finansal hizmetlerin liberalleştirilmesi ve özelleştirme gibi konularda Thatcher ile aynı düşünceleri paylaşması da bunun bir göstergesidir.⁶³

Gordon Brown dönemi ile birlikte, ABD ve Avrupa Birliği arasındaki ilişkiler Blair döneminden daha farklı bir çizgiye kaymıştır. Blair döneminde, Blair ve Bush arasındaki ilişki savaş ortamında ilerlemiş ve ilişkinin sağlamlığının korunması adına İngiltere zor durumda kalmıştır. Irak Savaşı'nda ve Afganistan müdahalesinde en çok asker yollayan Avrupa ülkesi olması nedeniyle İngiltere ekonomik güçlükler yaşamıştır. Brown döneminde ise, daha çok Irak savaşında yapılan hataların tekrarlanmayacağı şeklinde bir vizyon oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu durum, Brown'un tek taraflı dış politika anlayışından, çok taraflı dış politikaya geçmesindeki en önemli etken olarak değerlendirilmektedir. Yeni politika çerçevesinde uluslararası örgütlerle iş birliğini artırmayı ve daha aktif rol almayı en önemli hedefler olarak belirlemiştir.⁶⁴ Brown, Avrupa Birliği'ni içe kapalı ve korumacı ticari blok şeklinde değerlendirirken, Avrupa'nın esnek, global ve yeniliğe açık olması gerektiğini savunmakta, uluslararası örgütlerin yeniden yapılanması gerektiğini düşünmektedir.⁶⁵ Ayrıca dönemin İngiltere Dışişleri Bakanı David Miliband'ın Avrupa Birliği'nin süper güç olmaya çalışmaktan vazgeçip, terörizm, iklim değişikliği, enerji güvenliği gibi konulara daha fazla önem göstermesi gerektiği şeklinde açıklamaları da bunu destekleyici niteliktedir.⁶⁶

⁶² "British Foreign Policy since 1997", *House of Commons Library*, Research Paper 08/56, 23 June 2008, pp. 23-25; 70. <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/rp2008/rp08-056.pdf>, (Erişim Tarihi: 01.02.2015).

⁶³ Clara Marina O'Donnell and Richard G. Whitman, a.g.m., p. 254.

⁶⁴ Simon Lee, *Best of Britain?: The Politics and Legacy of Gordon Brown*, Oneworld Publications, United Kingdom, 2008, pp. 162-165.

⁶⁵ Clara Marina O'Donnell and Richard G. Whitman, a.g.m., p. 253.

⁶⁶ Speech by David Miliband to Fabian Society's New Year Conference 2008, <http://labourlist.org/2015/01/ed-milibands-fabian-conference-speech-full-text/>,

3.6. David Cameron Dönemi İngiltere-Avrupa Birliği İlişkileri

13 yıllık İşçi Partisi iktidarından sonra, 6 Mayıs 2010 tarihinde yapılan seçimler sonucunda, 11 Mayıs 2010 tarihinde başbakanlık görevi Muhafazakâr Parti'den David Cameron'a geçmiştir. Cameron 2007 yılında Avrupa Parlamentosu seçimleri esnasında yaptığı bir konuşmasında; Avrupa'nın küreselleşme, küresel iklim değişikliği ve küresel yoksulluk konularına önem vermesi gerektiğinden bahsetmiştir.⁶⁷ Genel olarak, hem İşçi Partisi'nin, hem de Muhafazakâr Parti'nin küreselleşmenin önemini altını çizdiğini söylemek mümkündür. Küreselleşmenin ön plana çıktığı ilk yıllarda devlet liderleri genellikle kötü tarafları ile karşılaşmış olsa da, teknolojinin kullanımı açısından çok büyük avantajlar getireceği, uluslararası örgütler nezdinde de göz önünde bulundurulmalıdır.⁶⁸ Bu açıdan Cameron, İngiltere Başbakanı olarak göreve başladığında da aynı düşünceleri savunmaya devam etmiş, Avrupa'nın küreselleşmenin etkilerine odaklanması gerektiğini belirtmiştir. Cameron'a göre, Avro Bölgesi'nde yaşanan kriz ve demokrasi açığı gibi konular da Avrupa Birliği'nin kendi içinde reform çalışmalarına başlaması gerektiğini işaret etmektedir.⁶⁹

Cameron döneminde yaşanan Arap Baharı süreci, bu döneminin en önemli dış politika olaylarından biri olmuştur. İngiltere, Mısır ve Tunus'ta yaşanan gelişmelere hazırlıksız yakalanırken, Libya krizinde daha aktif şekilde rol oynamaya çalışmıştır.⁷⁰ Aslında İngiltere'nin Arap Baharı sürecine bakışı, politik olmaktan ziyade ekonomik

90

Security
Strategies
Year: 12
Issue: 23

(Erişim Tarihi: 02.02.2015).

⁶⁷ Frederick Hood, a.g.m., p. 194.

⁶⁸ Oliver Daddow and Pauline Schnapper, "Liberal Intervention in the Foreign Policy Thinking of Tony Blair and David Cameron", *Cambridge Review of International Affairs*, Vol: 26, No: 2, 2013, 330-349, p. 339.

⁶⁹ "Review of the Balance of Competences between the United Kingdom and the European Union", *The Stationery Office Limited*, London, CM8415, July 2012, 1-24, p. 7.

⁷⁰ Müjge Küçükkeleş, "AB'nin Ortadoğu Politikası ve Arap Baharına Bakışı", *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayınları*, Sayı: 63, 2013, s. 17. http://file.setav.org/Files/Pdf/20130118172742_setav_analiz_ab_arap_bahari.pdf, (Erişim Tarihi: 07.02.2015).

olmuştur.⁷¹ Arap Baharı'nın başladığı dönemde, ülkede yaşanan ekonomik krizi dış ticaret ile aşmaya çalışan ve ekonomik kriz sorunlarıyla eşzamanlı yürütülen Avrupa Birliği tartışmalarında söz sahibi olamayan Cameron Hükûmeti'nin, hem Avrupa Birliği düzeyinde, hem de ulusal düzeyde farklı politikalar izlediği ve bunları birbirine entegre etmeye çalıştığı görülmektedir. Cameron Hükûmeti, Avrupa Birliği düzeyinde askerî, diplomatik ve ekonomik yaptırımlar da dâhil olmak üzere birçok girişimi desteklerken, hem Birliğin bu konuda harcama yapacağı fonlara yaptığı yatırımları artırmış, hem de ulusal düzeyde Arap İşbirliği Belgesi'ni yayınlayarak yumuşak gücünü ortaya koymaya çalışmıştır.⁷²

Genel olarak, bu dönemde İngiltere-Avrupa Birliği ilişkileri değerlendirildiğinde; Cameron'ın da aslında Thatcher'ın fikirleri doğrultusunda hareket ettiği görülmektedir. Ada ülkesi olmasından, ABD ile yakın ilişkiler içinde bulunmasından, Avro'ya geçmeyi kabul etmemesinden ve mali sisteminde Avrupa'dan farklı hareket etmesinden kaynaklanan sebeplerle Avrupa ile bütünleşmenin tam sağlanamadığı ve İngiltere'de Avrupa şüpheliğinin bu dönemde gittikçe yayıldığı bir gerçektir.⁷³ Bu durum, İngiltere'de Avrupalılığın ve Avrupa kimliğinin sorgulanmasına yol açmıştır. Ayrıca İngiltere'nin Avrupa Birliği'ne aidiyeti ve Birlik bilincine ne kadar sahip olduğu konuları da daha fazla tartışılmaya başlanmıştır.⁷⁴ Sonuçta, Cameron, Mayıs 2015'te yapılacak olan genel seçimleri Muhafazakâr Parti'nin kazanması hâlinde Avrupa Birliği üyeliğinin referanduma götürüleceğini açıklayarak, bu tartışmaları ileri bir boyuta taşımış⁷⁵ ve kazanması hâlinde

⁷¹ Ozan Örmeci, "David Cameron'ın Tehlikeli Oyunu", *Uluslararası Politika Akademisi*, 2013, s. 1. <http://politikaakademisi.org/david-cameronin-tehlikeli-oyunu/>, (Erişim Tarihi: 05.02.2015).

⁷² Müjge Küçükkeleş, a.g.m., s. 16.

⁷³ Ozan Örmeci, a.g.m., s. 1.

⁷⁴ Özlem Sefer, "Birleşik Krallık-Avrupa Birliği İlişkileri Üzerine Bir İnceleme", *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 6, 2014, 47-61, s. 48.

⁷⁵ Göktürk Tüysüzoğlu, "İngiltere AB'den Kopuyor mu?", *Uluslararası Politika Akademisi*, 2013, <http://politikaakademisi.org/ingiltere-abden-kopuyor-mu/>, (Erişim Tarihi:

referandum tarihi olarak da Ekim 2017'yi düşündüğü belirtmiştir.⁷⁶ Lizbon Antlaşması ile getirilen Birlikten ayrılabilme mekanizması, hukuki olarak devletlere Birlikten çıkma hakkı tanırken, Cameron'ın bu açıklamasına dayanak teşkil etmektedir.⁷⁷ İngiltere'nin çoğunlukla Avrupa'dan ayrı hareket etmesi, iç politikada yaşanan gelişmeler ve ekonomik çekinceler sebebiyle, Cameron, seçimleri kazanması hâlinde İngiltere'nin üyeliğini referanduma götürmeyi düşündüğünü her fırsatta dile getirmiştir. Cameron'ın bu tavrının AB'de gittikçe güçlenen Alman liderliğine ve derinleşen federalizme karşı tepki olduğunu da söylemek mümkündür. Cameron'un üyelik konusunu referanduma götüreceğini açıklamasının nedenlerinden bir diğeri ise, iç politika ile ilgilidir. 1993 yılında kurulan ve kendine özgü bir kitle oluşturmayı başaran Avrupa Birliği karşıtı Büyük Britanya Bağımsızlık Partisi'nin (UKIP) yükselişi Cameron'ı iç politikada daha milliyetçi bir pozisyonda yer almaya yöneltmektedir.⁷⁸ Ayrıca Cameron'ın düzenlediği yeni göçmenlik yasaları ve artan göç oranını azaltmaya yönelik politikasının Birlik ile olan ilişkisini etkilediği de bir gerçektir. Cameron serbest dolaşım hakkına sahip Avrupa Birliği vatandaşlarının İngiltere'ye yerleşmesine yönelik girişimlerinin katılaştırılması yönünde politika izleyeceğini sürekli ifade etmektedir. Özellikle göçmenlerin İngiltere'ye gelmeden önce iş bulması, aksi takdirde İngiliz vatandaşlarının faydalandığı yardım haklarından yararlanamayacağı şeklinde düzenlemeler yapmaya başlayarak⁷⁹ daha ulusal bir politikanın sinyalinin vermiştir.

Bununla birlikte, Cameron dönemindeki Avrupa şüpheciliğinin önemli sebepleri arasında ekonomik nedenler de etkilidir.⁸⁰

05.02.2015).

⁷⁶ Rafael Behr, "Cameron is running out of time to show that he is serious about keeping Britain in the EU", *Newstatesman*, 04 June 2014, http://www.newstatesman.com/writers/rafael_behr, (Erişim Tarihi: 03.02.2015).

⁷⁷ Özlem Sefer, a.g.m., s. 57-58.

⁷⁸ Ozan Örmeci, a.g.m., s. 1.

⁷⁹ Euronews, <http://tr.euronews.com/2014/11/28/ingiltere-basbakani-cameron-goc-yasasi-katilastirilmali/>, (Erişim Tarihi: 03.03.2015).

⁸⁰ Özlem Sefer, a.g.m., s. 48.

2008 ekonomik krizinin Avrupa'ya yansımaları ve Yunanistan'da yaşanan borç krizi, Avrupa Birliği'ne duyulan güvensizliğin artmasına yol açmıştır. Bu dönemde sadece İngiltere değil, AB destekçisi olarak bilinen Almanya, Fransa, İtalya, İspanya ve Polonya gibi ülkelerde de güvensizlik artış göstermiştir.⁸¹ Ekonomik krizin etkili olduğu ülkelere yardım yapılması konusu, Cameron'un olumsuz yaklaştığı bir durumdur. Cameron 2008 ekonomik krizinin aşılması için yapılan finansal planlamalara ve Avro kriziyle başa çıkılması için Lizbon Antlaşması'nda değişiklik yapılmasına onay vermemiştir. Bu durum Avrupa Birliği ile İngiltere arasında yeniden gerginlik yaşanmasına yol açmıştır. İngiltere, Avro Bölgesi'nde yer almamasına rağmen yaşanan sorunların kendi ekonomisini de tehdit etmesinden endişe duymuştur.⁸² Yine bu dönemde, İngiltere-ABD ilişkilerinin emin adımlarla ilerlemeye devam etmesi gerektiği belirtilmiştir. İlişkinin güçlü, sağlam ve samimi olması sonucunda diğer ülkelerle olan ilişkilerde de dengenin sağlanması beklenmektedir.⁸³

Mayıs 2015 tarihinde yapılan seçimler, tekrar Muhafazakâr Parti'nin lehine sonuçlanmış ve David Cameron önderliğindeki parti, parlamentoda 331 sandalye çıkarmayı başarmıştır. Hemen arkasından 232 sandalyeyle İşçi Partisi ve 56 sandalyeyle İskoç Ulusal Partisi parlamentoda yerlerini almıştır.⁸⁴ Seçimlerden sonra AB ile İngiltere arasındaki ilişkiler tekrar önem kazanmış, özellikle David Cameron'un seçimler öncesi vaat ettiği AB üyeliğinin 2017'de referanduma sunulması gündeme yerleşmiştir. Seçim öncesi AB ülkelerinden gelen göçmenlere yönelik yapılan sosyal yardımların kısıtlanmasının gerekliliğini ileri süren Cameron'un seçim sonrası duruşu önemli hale

⁸¹ "Crisis for Europe as trust hits record low", <http://www.theguardian.com/world/2013/apr/24/trust-eu-falls-record-low>, (Erişim Tarihi: 03.02.2016).

⁸² Andrew Grice, "It is time for the British people to have their say": David Cameron promises EU exit vote by 2017", (23.01.2013), *The Independent*, <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/it-is-time-for-the-british-people-to-have-their-say-david-cameron-promises-eu-exit-vote-by-2017-8462253.html>, (Erişim Tarihi: 04.02.2015).

⁸³ Olivier Daddow and Pauline Schnapper, a.g.m., p. 338.

⁸⁴ BBC News, <http://www.bbc.com/news/election/2015/results>, (Erişim Tarihi: 12.05.2015).

gelmiştir. AB karşıtlarının baskısı ile karşı karşıya kalan Cameron, aynı zamanda seçim öncesi UKIP'e karşı oy kaybetmekten endişe duymuş ve AB referandumunu önemli seçim vaatlerinden biri hâlinde getirmiştir. Özellikle AB'ye tanıdığı bazı yetkileri geri almak, İngiltere'ye AB ülkeleri içinden gelecek göçe kısıtlama getirmek ve böylece AB'ye üyelik koşullarını 2017 referandumu ile yeniden tartışmaya açmak, Cameron'un en önemli politikaları arasında sayılabilmektedir.⁸⁵ Cameron, AB ile tekrardan pazarlığa oturarak, İngiliz vatandaşları dışında kalanlara yönelik sosyal yardımları kısmayı, Avro bölgesinin Avrupa ülkelerine getirdiği olumsuzlukların etkisinden uzak durmayı ve "daha sıkı bir Birlik" hareketi adına alınabilecek kararların olumsuz etkilerinden korunmayı hedef almaktadır.

4. Genel Değerlendirme

İngiltere, Avrupa Birliği ile olan diyalogunda hiçbir zaman tam olarak bir bütünleşme sağlayamamıştır. İngiltere'nin ABD ile yakın ilişkiler içerisinde bulunarak Avrupa'nın bir parçası olmaktan ziyade ABD'nin yakın müttefiki olarak hareket etmesi, Avrupa Birliği ile olan diyalogunda temkinli davrandığını ve kendi çıkarlarını ön plana alan bir politika izlediğini göstermektedir. Geçmiş İngiliz hükûmet başkanlarının söylemleri, parti politikaları ve son dönemde David Cameron'un kullandığı söylemler bu durumu doğrular niteliktedir. Tarihsel açıdan bakıldığında, hem Muhafazakâr Parti, hem de İşçi Partisi iktidarlarında İngiltere'nin Avrupa Birliği ile olan ilişkisi hep mesafeli olmuş, arada ılımlı bir politika izlense de, Avrupa Birliği ile derin ilişki kurulamamıştır. 1970'lerde Muhafazakâr Parti iktidardayken Birliğe katılım gerçekleşmiş ancak bu dönemde dünyada meydana gelen petrol krizi ve ekonomik sıkıntılar üyelik tartışmasını gündeme taşımıştır. İngiltere, Thatcher dönemiyle Avrupa Birliği'ne yönelik politik tutumunu daha da katılaştırmıştır. Thatcher her ne kadar Birlik içerisinde kalmayı destekler gibi görünse de dönemin diğer üyelerinden

⁸⁵ Euractiv Haber, <http://www.euractiv.com.tr/abnin-gelecegi/article/ingilterede-cameron-surpriz-yapti-ab-referandumu-ufukta-gorundu-031515>, (Erişim Tarihi: 12.05.2015).

farklı olarak ekonomik ve parasal birliğe karşı katı politika izlemiştir. Özellikle Sterlini İngiltere'nin bir egemenlik simgesi olarak görmüş, yetki devrine ve ulusüstü yapıya karşı olan bir İngiltere imajından taviz vermemiştir. Thatcher bu dönemdeki duruşuyla Birlikle “derin” bir ilişki içerisinde bulunmaktan daha çok “ortaklık” anlayışında bir politikaya yönelmiştir. Bu durum, Avrupa şüphecilığının ülkede ön plana çıkmasına imkân tanımıştır.

İngiltere’de 20 yıla yakın bir dönem görev yapan Muhafazakâr Parti, 1997 yılında yerini İşçi Partisi’ne ve Başbakan Tony Blair’e bırakmıştır. Blair dönemi de, aynı Muhafazakârlar yönetiminde olduğu gibi, ekonomik ve parasal birlikten uzak durmuş; Sterlin’i korumuştur. Bunun yanı sıra çevre, AB politikalarına uyum ve insan hakları gibi alanlara ağırlık verse de, Blair döneminin Muhafazakâr Parti döneminden çok farklı bir adım attığını ve İngiltere’yi Birlik ile tam olarak bütünleştirmeyi başardığını söyleyemeyiz. İngiltere’nin bir Avrupa ülkesi olduğuna yönelik söylemlerin artmasına rağmen, Avrupa şüphecilığının ülkede varlığını koruduğu anlaşılmaktadır. Muhafazakâr Parti lideri David Cameron döneminde ise İngiltere’de Avrupa şüpheciliği artmış; Cameron’ın göçmenlere yönelik katı tutumu ile bu yöndeki düzenlemeleri, Birliğin temeli olan serbest dolaşımı olumsuz yönde etkilemiştir. Bu durum Cameron’un Birlik karşıtı bir tutum sergilediğini gösterir niteliktedir. Bu konudaki en önemli söylemi 2015 seçimlerinde iktidara gelmesi hâlinde 2017 yılı içinde Birlik üyeliğini referanduma taşıyacağıdır. Nitekim 20 Şubat’ta yapılan açıklama ile referandum tarihi 23 Haziran 2016 olarak belirlenmiştir. İngiltere’nin Avrupa Birliği’nden ayrılması, ülkenin ABD, Rusya ve Çin gibi büyüyen ülkelerin karşısında tek kalacağı izlenimini doğurmaktadır. Bunun yanı sıra, 43 yıllık birlikteliği sonlandırılması, zaten ekonomik krizle zor bir süreç geçiren Birlik için prestij kaybına neden olacaktır. Çin’in yükselen gücü, dikkatleri Asya ülkelerine ve yeni ortaklıklara yöneltecektir; bu süreçte olası bir ayrılık Avrupa içerisinde yalnız hareket etmesine sebep olabilir. İngiltere gibi güçlü bir halkasını kaybedecek olan Avrupa Birliği’nin ise krizden etkilenen zayıf halkalarla baş başa kalacağı düşünülmektedir. Ancak burada dikkat çekilmesi gereken husus, İngiltere’nin Avrupa Birliği’nden ayrılma söylemiyle asıl kastedilenin,

kendisini tamamen Avrupa Birliği'nden soyutlamak mı, yoksa sadece yeni bir ortaklık adı altında mevcut üyelik koşullarını tekrardan düzenlemek mi olduğudur. Bu süreçte Cameron'un söylemlerinden İngiltere'nin kendi ulusal çıkarlarını daha ön plana taşıyacak ancak bunu yaparken de kendisini Birlikten soyutlamayacak birtakım düzenlemeler yapılacağı anlaşılmaktadır. Özellikle 2014 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde UKIP'in başarısı, 2015 seçimlerine gidecek İngiltere'de Cameron'un bu tarz politikalara yönelmesinde etkin rol oynamıştır. Cameron'un seçimleri kazanması, İngiltere'nin AB ile ilişkisini gündeme taşımıştır. Özellikle ülkenin AB ile ilişkisini referanduma götürüp götürmeyeceği yönündeki tartışmalar devam etmektedir. Ancak Cameron, başından beri daha yakın bir bütünleşme yerine, kısmi üyelik yanlısı söyleminden seçim sonrasında da vazgeçmemiştir. Bu süreçte AB içerisindeki Almanya ve Fransa gibi büyük ülkelerin tutumu ve olası bir ayrılışın her iki taraf açısından etkileri günümüz AB gündemini meşgul edecektir.

İngiltere, aslında hem Avrupa kıtasından coğrafik olarak ayrı bulunması, hem de kendisini Avrupa bütünleşme hareketine psikolojik olarak uzak hissetmesi sebebiyle, Avrupa şüpheciliğinin geliştiği bir ülke hâline gelmiştir. Dil, din, kültür, kimlik, tarih veya ekonomi gibi faktörler, bir ülkede Avrupa şüpheciliğini etkileyebilmektedir. İngiltere'nin Birliğin ortak politika alanlarının çoğundan uzak durması, Schengen Alanı'na dâhil olmaması, Avro'yu para birimi olarak kabul etmemesi, Ekonomik ve Parasal Birliğe şüphe ile yaklaşması ve hatta Birlik'ten ayrılma düşüncesine sahip olması, ülkede Avrupa şüpheciliğinin varlığını kanıtlamaktadır. Avrupa şüpheciliğinin en çok geliştiği ülkelerden biri olarak kabul edilen İngiltere'de hükümetlerin dış politikaları incelendiğinde, Avrupa şüpheciliğine yönelik yaklaşımın genellikle ekonomi politikalarından etkilendiği düşünülmektedir.

Sonuç olarak, İngiltere Avrupa bütünleşmesinin bir parçası olmaktan daha çok, fayda ilişkisine dayalı, ortaklık içeren ve revizyon metinlerinin büyük çoğunluğunda çekinceleri bulunan bir katılım modeli sergilemektedir. İngiltere'nin üyeliğinden, hatta daha öncesinden itibaren bütünleşme hareketine uzak bir yapı sergilemesi, gerek Muhafazakâr Parti, gerekse İşçi Partisi dönemlerinde bu tutumun

devam ettirilmesi; İngiltere'nin Avrupa Birliği-İngiltere ilişkisinde derinleşmenin bir parçası olmaktan ziyade Avrupa Birliği'nin sağladığı faydalardan yararlanmak amacıyla yaptığı faaliyetlerde bulunduğu bir göstergesidir. Bu noktada İngiltere'nin son dönemde Cameron liderliğinde gösterdiği Avrupa karşıtı tavrın temelde geçmişten gelen hem Avrupa federalizmine ve Almanya egemenliğine, hem de Avrupa'da yaşanan ekonomik krize yönelik tepki olduğunu söylemek mümkündür. İngiltere'nin dış politika davranışlarının belirlenmesinde ve Avrupa şüpheciliğinin yaygınlaşmasında ekonomik faktörlerin etkili olduğu, ancak dönemsel gelişmelere bağlı olarak ulusal egemenlik ve ulusal kimlik gibi siyasi ya da sosyal faktörlerin de ön plana çıkabildiği görülmektedir.

Summary

The challenging relations between the United Kingdom and European Union (EU) have been discussed starting from the EU accession process and the discussion issue has recently turned into the “conditional membership”. Throughout the history, attitudes and behaviors of the British governments towards the EU have directed the relationship. After the Eurosepticism grew, the United Kingdom has recently begun to increase its importance. The United Kingdom had a distanced position during the first years of the European Community but the process has ended with the success of the Community via non-negligible efforts of de Gaulle. During the first years of the European Community, the United Kingdom's distant stance against the Community ended with the success of the European Community. Nevertheless, the coercive effect of the French President Charles de Gaulle should not be underestimated. The attitude of the United Kingdom, even after the process of accession to the EU, has progressed in terms of partnership, not integration. This can be seen as a reflection of policies, which are pursued through British governments' relations with the EU. Especially, because of the parties of Margaret Thatcher, Tony Blair, and David Cameron and the policies that these leaders follow can cause to increase difficulties in the relationship. David Cameron has just won the general election of 2015 and now the

matter of debate is whether the United Kingdom will hold a referendum on the European Union membership in 2017.

In order to understand the relationship between the United Kingdom and the EU from a historical perspective, one should analyze the policies of all-important British presidents in terms of their party policies.

Kaynakça

Kitaplar

BALL, Stuart and Anthony Seldon. *Recovering Power: The Conservatives in Opposition Since 1867*, Palgrave Macmillan, London, 2005.

BEGG, Iain. "Margaret Thatcher Maintained a Difficult Relationship with Europe, but she was from a Figurehead for Euroscepticism", *The Legacy of Margaret Thatcher*, LSE Public Policy Group, London, 2013.

DINAN, Desmond. *Avrupa Birliği Ansiklopedisi*, çev. Hale Akay, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2005.

DINAN, Desmond. *Avrupa Birliği Tarihi*, çev. Hale Akay, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2008.

DINAN, Desmond. *Ever Closer Union: An Introduction to European Integration*, Lynne Rienner Publishers, USA, 1999.

GOWLAND, David and Arthur Turner. *Reluctant Europeans: Britain and European Integration 1945-1998*, Longman, London, 2000.

HANLON, James. *European Community Law*, Sweet&Maxwell, London, 2003.

KASIM, Kamer. "Soğuk Savaş Sonrası İngiltere-ABD İlişkileri", *Bir Başka Açıdan İngiltere*, Der. Sedat Laçiner, Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Yayınları, Ankara, 2001.

LEE, Simon. *Best of Britain?: The Politics and Legacy of Gordon Brown*, Oneworld Publications, United Kingdom, 2008.

PETERSON, John. "The European Community", *Implementing Thatcherite Policies*, Eds. David Marsh and R.A.W. Rhodes, Open University Press, Buckingham, 1992.

ROBERTS, J. M. *Avrupa Tarihi*, çev. Fethi Aytuna, İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2010.

SOUTOU, Georges-Henri. *Avrupa Birliği Tarihi: 1815'ten Günümüze*, çev. Eylem Alp, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2014.

ÜLGER, İrfan Kaya. *Avrupa Birliği Rehberi 2011*, Türk Demokrasi Vakfı, Ankara, 2010.

ÜLGER, İrfan Kaya. *Avrupa Birliği Ansiklopedisi*, AB-Türkiye İşbirliği Derneği Yayını, İstanbul, 2003.

Makaleler

“British Foreign Policy since 1997”, *House of Commons Library*, Research Paper 08/56, 23 June 2008, <http://www.parliament.uk/documents/commons/lib/research/rp2008/rp08-056.pdf>, (Erişim Tarihi: 01.02.2015).

“Review of the Balance of Competences between the United Kingdom and the European Union”, *The Stationery Office Limited*, London, CM8415, July 2012, 1-24.

BULMER, Simon and Martin Burch. “The Europeanization of UK Government from Quiet Revolution to Explicit Step-Change?”, *Public Administration*, Vol: 83, No: 4, 861-890.

DADDOW, Oliver and Pauline Schnapper. “Liberal Intervention in the Foreign Policy Thinking of Tony Blair and David Cameron”, *Cambridge Review of International Affairs*, Vol: 26, No: 2, 2013, 330-349.

DADDOW, Oliver. “Margaret Thatcher, Tony Blair and the Eurosceptic Tradition in Britain”, *The British Journal of Politics and International Relations*, Vol: 15, 2013, 210-227.

DOVER, Robert. *Europeanization of British Defence Policy*, Ashgate Book, Hampshire, 2007.

GIFFORD, Chris. “The UK and the European Union: Dimensions of Sovereignty and the Problem of Eurosceptic Britishness”, *Parliamentary Affairs*, Vol: 63, No: 2, 2010, 321-338.

HAMPSHIRE, Edward. “Margaret Thatcher’s First U-Turn: Francis Pym and the Control of Defence Spending, 1979-81”, *Contemporary British History*, Vol: 29, No: 3, 2015, 359-379.

HEADMASTER, Anthony Seldon and Pranay Sanklecha. “United Kingdom: A Comparative Case Study of Conservative Prime Ministers Heath, Thatcher and Major”, *The Journal of Legislative Studies*, Vol: 10, No: 2-3, 2004, 53-65.

- HEATH, Edward. "European Unity over the Next Ten Years: From Community to Union", *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, Vol: 64, No: 2, 1988, 199-207.
- HILLS, John and Jane Waldfogel. "A 'Third Way' in Welfare Reform? Evidence from the United Kingdom", *Journal of Policy Analysis and Management*, Vol: 23, No: 4, 2004, 765-788.
- HOOD, Frederick. "Atlantic Dreams and European Realities: British Foreign Policy After Iraq", *Journal of European Integration*, Vol: 30, No: 1, 2008, 183-197.
- HOOGHE, Liesbet and Gary Marks. "Sources of Euroscepticism", *Acta Politica*, No: 42, 2007, 119-127.
- HOWORTH, Jolyon. "Britain, France and the European Defence Initiative", *Survival*, Vol: 42, No: 2, 2000, 33-55.
- HUGHES, Kirsty and Edward Smith. "New Labour-New Europe?", *International Affairs*, Vol: 74, No: 1, 1998, 93-103.
- KAHRAMAN, Sevilay. "Avrupa Birliği ve Irak Krizi: Bölünmeden Yeniden Birleşmeye Uzun, İnce Bir Yol", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt: 2, Sayı: 4, 2003, 151-161.
- KALIN, İbrahim. "Tony Blair ve Üçüncü Yol'un Sonu", *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayınları*, 2007, <http://arsiv.setav.org/public/HaberDetay.aspx?Dil=tr&hid=12475&q=tony-blair-ve-ucuncu-yol-un-sonu>, (Erişim Tarihi: 04.02.2015).
- KÜÇÜKKELEŞ, Müjge. "AB'nin Ortadoğu Politikası ve Arap Baharına Bakışı", *Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı Yayınları*, Sayı: 63, 2013, http://file.setav.org/Files/Pdf/20130118172742_setanaliz_ab_arap_bahari.pdf, (Erişim Tarihi: 07.02.2015).
- MARSH, Steve. "September 11 and Anglo-American Relations: Reaffirming the Special Relationship", *Journal of Transatlantic Studies*, No: 1, 2003, 56-75.
- MARSHALL, Peter. "Forty Years on: Britain in the EU", *The Round Table*, Vol: 102, No: 1, 2013, 15-28.
- MATEESCU, Ioan Drago. "International Policies of Great Britain 1979-2007 (The Relationship with the United States and Europe, the Antiterrorist War)", *Political Science International Relations*, Vol: 10, No: 1, 2013, 11-21.

MITCHELL, Kristine. “From Whitehall to Brussels: Thatcher, Delors and the Europeanization of the TUC”, *Labor History*, Vol: 53, No: 1, 2012, 25-50.

O’DONNELL, Clara Marina and Richard G. Whitman. “European Policy under Gordon Brown: Perspectives on a Future Prime Minister”, *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, Vol: 83, No: 2, 2007, 253-272.

OPPERMANN, Kai. “The Politics of Avoiding Referendums on the Treaty of Lisbon”, *Journal of European Integration*, Vol: 35, No: 1, 2013, 73-89.

PENDLEBURY, John. “Conservation, Conservatives and Consensus: The Success of Conservation under the Thatcher and Major Governments, 1979–1997”, *Planning Theory & Practice*, Vol: 1, No: 1, 2000, 31-52.

RICHARDSON, Jeremy. “Government, Interest Groups and Policy Change”, *Political Studies*, Vol: 48, 2000, 1006–1025.

SCHWEIGER, Christian. “British-German Relations in the European Union After the War on Iraq”, *German Politics*, Vol: 13, No: 1, 2004, 35-55.

SEFER, Özlem. “Birleşik Krallık-Avrupa Birliği İlişkileri Üzerine Bir İnceleme”, *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 6, 2014, 47-61.

SMITH, Julie. “A Missed Opportunity? New Labour’s European Policy 1997-2005”, *International Affairs*, Vol: 81, No: 4, 2005, 703–721.

STATLER, Jocelyn. “British Foreign Policy to 1985. VIII: The European Monetary System: From Conception to Birth”, *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, Vol: 55, No: 2, 1979, 206-225.

TAGGART, Paul. “A Touchstone of Dissent: Euroscepticism in Contemporary Western European Party Systems”, *European Journal of Political Research*, Vol: 33, 1998, 363-388.

TAGGART, Paul and Aleks Szczerbiak. “The Party Politics of Euroscepticism in EU Member and Candidate States”, *Opposing Europe Research Network’ Working Paper*, No: 6, 2002, 1-45.

WALLACE, William, “The Collapse of British Foreign Policy”, *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, Vol: 81, No: 1, 2005, 53-68.

İnternet Kaynakları

“Crisis for Europe as trust hits record low”, <http://www.theguardian.com/world/2013/apr/24/trust-eu-falls-record-low>, (Erişim Tarihi: 03.02.2016).

“Report on Economic and Monetary Union in the European Community”
http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/publication6161_en.pdf,
(Erişim Tarihi: 01.02.2016).

BBC News, 8 April 2013, <http://www.bbc.com/news/uk-politics-11598879> (Erişim Tarihi: 23.03.2014).

BBC News, <http://www.bbc.com/news/election/2015/results>, (Erişim Tarihi: 12.05.2015).

BEHR, Rafael. “Cameron is running out of time to show that he is serious about keeping Britain in the EU“, *Newstatesman*, 04 June 2014, http://www.newstatesman.com/writers/rafael_behr, (Erişim Tarihi: 03.02.2015).

Euractiv Haber, <http://www.euractiv.com.tr/abnin-gelecegi/article/ingilterede-camersonsurpriz-yapti-ab-referandumu-ufukta-gorundu-031515>, (Erişim Tarihi: 12.05.2015).

Euronews, <http://tr.euronews.com/2014/11/28/ingiltere-basbakani-cameron-goc-yasasi-katilastirilmali/>, (Erişim Tarihi: 03.03.2015).

Fontainebleau Report (25-26 June 1984), http://aei.pitt.edu/1448/1/Fontainebleau_june_1994.pdf (Erişim Tarihi: 23.03.2014).

GRICE, Andrew. “It is time for the British people to have their say”: David Cameron promises EU exit vote by 2017”, (23.01.2013), *The Independent*, <http://www.independent.co.uk/news/uk/politics/it-is-time-for-the-british-people-to-have-their-say-david-cameron-promises-eu-exit-vote-by-2017-8462253.html>, (Erişim Tarihi: 04.02.2015).

Margaret Thatcher Foundation, <http://www.margaretthatcher.org/document/107332>. (Erişim Tarihi: 23.03.2014).

ÖRMECİ, Ozan. “David Cameron’ın Tehlikeli Oyunu”, *Uluslararası Politika Akademisi*, 2013, <http://politikaakademisi.org/david-cameronin-tehlikeli-oyunu/>, (Erişim Tarihi: 05.02.2015).

Speech by David Miliband to the Fabian Society’s New Year Conference 2008, <http://labourlist.org/2015/01/ed-milibands-fabian-conference-speech-full-text/>, (Erişim Tarihi: 02.02.2015).

TÜYSÜZOĞLU, Göktürk. “İngiltere AB’den Kopuyor Mu?”, *Uluslararası Politika Akademisi*, 2013, <http://politikaakademisi.org/ingiltere-abden-kopuyor-mu/>, (Erişim Tarihi: 05.02.2015).

Maritime Supply Chain Security Gaps of Middle Powers*

Orta Güçlerin Deniz Tedarik Zinciri
Güvenlik Açıkları

Oğuzhan TÜREDİ** and Hakkı KIŞI***

Abstract

This paper aims to find out the maritime supply chain security gaps that middle powers might encounter by comparing the maritime supply chain security of the dominant power, the US, and the middle power, Turkey. To accomplish this benchmarking, the Two Axes Multi-Sector (TAMS) model that enabled the multi-layered based security analysis throughout the two flows -cargo flow and transit flow- running in the logistics channel is introduced. As a result of the comparison with the TAMS model, the maritime supply chain security gaps of the middle powers can be divided into three distinct categories. First group of security gaps need the efforts of the international organizations to be overcome. Second group of security gaps need grants and funds from the dominant power or international organizations to be overcome. Third group of security gaps need the middle power vision regarding maritime supply chain security.

* This paper is achieved as a result of a research engaged the Ph.D. thesis carried out at the California Maritime Academy of the United States in 2012, which was sponsored by the Turkish General Staff and the Turkish Coast Guard and funded by the Scientific and Technological Research Council of Turkey (TÜBİTAK). Special thanks go to Dr. Donna J. Nincic, the research supervisor, at the California Maritime Academy.

** Ph.D. Candidate, Dokuz Eylül University, Maritime Faculty, e-mail: oguzhan.turedi@ogr.deu.edu.tr.

*** Prof. Ph.D., Dokuz Eylül University, Maritime Faculty, Department of Marine Transportation Engineering, e-mail: hakki.kisi@deu.edu.tr.

Keywords: SCS (Supply Chain Security), security initiatives, TAMS (Two Axes Multi-Sector) model, logistics channel, middle powers.

Öz

Bu makalenin amacı, orta güç Türkiye ve dominant güç ABD'nin deniz tedarik zincirlerini karşılaştırmak suretiyle, dünyadaki orta güçlerin karşılaşılabileceği deniz tedarik zinciri güvenlik açıklarını bulmaktır. Bu karşılaştırmayı yapabilmek için, yük akışı ve transit akış olmak üzere, lojistik kanaldaki iki akış boyunca çok katmanlı güvenlik analizine imkân sağlayan TAMS (İki Eksenli Çok Sektörlü) modeli geliştirilmiştir. TAMS modeli ile yapılan karşılaştırma neticesinde, orta güçlerin deniz tedarik zinciri güvenlik açıklarının üç farklı grupta toplanabilir olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Birinci grup, kapatılması için uluslararası organizasyonların çabasına ihtiyaç duyulan güvenlik açıkları; ikinci grup, kapatılması için uluslararası organizasyonların veya dominant gücün maddi yardımına ihtiyaç duyulan güvenlik açıkları; üçüncü grup, kapatılması için orta güçlerin deniz tedarik zinciri güvenliği ile ilgili bütünlük bir vizyona sahip olmasının gerektiği güvenlik açıkları.

Anahtar Kelimeler: Tedarik Zinciri Güvenliği, güvenlik inisiyatifleri, TAMS (İki Eksenli Çok Sektörlü) modeli, lojistik kanal, orta güçteki ülkeler.

1. Introduction

The “dominant nation” resides at the top of the global hierarchy in the Power Transition Theory¹ which conceptualizes world politics as a hierarchical system. “Great powers” populate the second tier of

¹ For more about Power Transition Theory, see A.F. Kenneth Organski, *World Politics*, Knopf, New York, NY, 1968; A.F. Kenneth Organski and Jacek Kugler, *The War Ledger*, University of Chicago Press, Chicago, IL, 1980; Douglas Lemke and Jacek Kugler, “The Evolution of the Power Transition Perspective”, Jacek Kugler and Douglas Lemke, (ed.), *Parity and War: Evolutions and Extensions of The War Ledger*, University of Michigan Press, Ann Arbor, MI, 1996, 3-34; Ronald L. Tammen et. al. *Power Transitions: Strategies for The 21st Century*, Chatham House, New York, NY, 2000.

international power. Beneath the great powers are the ‘middle powers’ and further down the power hierarchy reside the ‘small powers’.

The dominant nation in this theory is not the hegemon but rather the recognized pre-eminent, most powerful international leader.² After September 2001 attacks, the US (United States), as a dominant power, forced the member states of International Maritime Organization (IMO) to adopt the International Ship and Port Facility Security (ISPS) Code. In stark contrast with the usual time frame of about 10 years for adaptation of such conventions, for the first time in IMO history, mandatory international measures covering the world’s shipping were drafted, adopted and implemented within a span of two years.³ The US also imposed the Container Security Initiative (CSI) and the Custom-Trade Partnership against Terrorism (C-TPAT) as the bilateral voluntary measures and enacted the Maritime Transportation Security Act (MTSA) of 2002 and imposed 96-hour advance notification of arrival, crew visa requirements, and 24-hour advance manifest rule as the unilateral measures.

Neither middle powers nor great powers would be able to force all the other states and stakeholders to adopt these measures. The US, as a dominant nation, created the status quo in maritime domain and still defends it.

On the other hand, according to the Power Transition Theory, middle powers can make serious demands that cannot be dismissed but they do not have the capabilities to challenge the dominant power for control of the global hierarchy.

Most of the middle powers cannot make maritime security policies that they need. This may be due to their insufficient resources,

² Jacek Kugler and Ronald L. Tammen, “Regional Challenge: China’s Rise To Power”, Jim Rolfe, (ed.), *The Asia-Pacific: A Region in Transition*, Asia-Pacific Center for Security Studies, Honolulu, HI, 2004, 33-53, p. 35.

³ Prakash Metaparti, “Rhetoric, Rationality and Reality in Post-9/11 Maritime Security”, *Maritime Policy and Management*, 2010, Vol. 37, No. 7, 723-736, p. 726.

the resistance of the stakeholders or their non-maritime vision. For example, even in European Union (EU) which is a great power in toto⁴ and comprises of middle and small powers, the general public attitude as regards to the existing, or perceived, security policy gaps seems to be a minor issue, whereas cost implications of the rule are assessed to be substantial.⁵ In other words, a middle power is not a policy maker on both national and international level.

2. Factors Effecting to the Subject

2.1. United Nations (UN)-led Security Initiatives

The Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Maritime Navigation (SUA), 1988: The main purpose of this convention is to ensure that appropriate action is taken against persons committing unlawful acts against ships.

International Ship and Port Facility Security (ISPS) Code: IMO introduced a new chapter XI-2 concerned maritime security to the International Convention for the Safety of Life at Sea, 1974 (SOLAS 74) and a new Code with two parts including mandatory Part A and recommendatory Part B in 2002.

SAFE Framework of Standards: World Customs Organization (WCO) presented SAFE Framework of Standards to Secure and Facilitate Global Trade in 2005. Eventually, SAFE Framework was improved in 2007, 2010, and 2012.

The Seafarers' Identity Documents Convention (Revised), 2003: ILO revised the former 1958 convention in 2003. This convention was adopted to facilitate the entry of seafarers into the territory of members, for the purposes of shore leave, transit, transfer, or repatriation.

Code of Practice on Security in Ports: The ISPS Code

⁴ Jacek Kugler and Ronald L. Tammen, p. 36

⁵ Athanasios A. Pallis and George K. Vaggelas, "EU Port and Shipping Security", Wayne K. Talley, (ed.), *Maritime Safety, Security and Piracy*, Informa, London, 2008, 235-255, p. 247.

requirements are related to the security of ship and to the immediate ship-port interface (port facility). On the other hand, this code of practice of 2004, which is approved by the International Labor Organization (ILO) and IMO, extends the consideration of port security beyond the area of the port facility into the whole port. It is not a legally binding instrument and is not intended to replace the ISPS code.

Convention on Contracts for the International Carriage of Goods Wholly or Partly by Sea: The Convention is adopted in 2008 and establishes a uniform and modern legal regime governing the rights and obligations of shippers, carriers and consignees under a contract for door-to-door carriage that includes an international sea leg.

2.2. US-led Security Initiatives

Customs-Trade Partnership against Terrorism (C-TPAT): C-TPAT, that began in November 2001 and codified by the SAFE Port Act of 2006, is a voluntary partnership between Customs and Border Protection (CBP) and industry to secure the international supply chain from end to end.

Advance Electronic Cargo Information (24-Hour Rule): Adopted in 2002 (in force since February 2003), this rule requires that manifest information on cargo destined for the US must be provided 24 hours prior to container being loaded onto a vessel in a foreign port.⁶

Container Security Initiative (CSI): CSI was developed by the CBP in the aftermath of 9/11 terrorist attacks (codified by SAFE Port Act of 2006) and it proposes a security regime to ensure all containers that pose a potential risk for terrorism are identified and inspected at participating foreign ports before they are placed on vessels destined for the US.⁷

Megaports: Under this program, which began in 2003, the Department of Energy's National Nuclear Security Administration

⁶ US Department of Homeland Security, *Strategy to Enhance International Supply Chain Security*, 2007, p. 67.

⁷ US Department of Homeland Security, *ibid*, 2007, p. 68.

(DOE/NNSA) installs radiation detection equipment in the world's largest and busiest ports to help detect, deter, and interdict illicitly trafficked nuclear and other radioactive materials through the global maritime system before they reach the US shores.⁸

Secure Freight Initiative (SFI): SFI is initiated as a requirement of SAFE Port Act, which introduces the deployment of pilot integrated scanning system including non-intrusive inspection (NII) and radiation detection equipment at three distinct foreign ports. Major difference between the SFI and CFI is that the latter works on a reciprocal base, while the former is a unilateral.⁹

Proliferation Security Initiative (PSI): PSI, announced by President Bush on May 31, 2003, seeks to stop shipments of weapons of mass destruction (WMD), their delivery systems, and related materials to and from the States and the non-State actors worldwide.¹⁰ The initiative gives the US the right to board and inspect ships flying the flags of the partner states on the high sea suspected of carrying VMD.¹¹

International Port Security Program (IPSP): Under this program, which was established by the US Coast Guard (USCG) in April 2004, the USCG and host nations work jointly to evaluate the countries' overall compliance with the ISPS code.¹² Coast Guard officials reported that from its inception in April 2004 through June 2013, IPS program officials have visited port facilities in 151 countries and overseas

⁸ US Department of Homeland Security, *International Outreach and Coordination Strategy*, 2005a, p. B-1.

⁹ Athanasios A. Pallis and George K. Vaggelas, *ibid*, p. 238.

¹⁰ US Department of Homeland Security, *ibid*, 2005a, p. B-3.

¹¹ Chris Rahman, "Evolving U.S. Framework for Global Maritime Security from 9/11 to the 1000-ship Navy", Rupert Herbert-Burns, et. al., (ed.), *Lloyd's MIU Handbook of Maritime Security*, CRC Press, London, 2008, 39-53, p. 43.

¹² US Department of Homeland Security, *ibid*, 2005a, p. B-5.

protectorates engaged in maritime trade with the United States.¹³

2.3. Industry-led Security Initiatives

ISO standards: ISO has produced Publicly Available Specifications (PAS) on security management systems, best practice for implementing supply chain security, requirements for bodies providing audit and certification of supply chain security management systems, and others topics. Applicable ISO/PAS includes ISO/PAS 17712, ISO/FDIS 18185, ISO/IEC 18000, ISO/PAS 28001, and ISO/PAS 28003.¹⁴

Smart and Secure Trade Lanes (SST): The ultimate goal of SST, based on the Radio Frequency Identification (RFID), is to enhance the visibility of each container shipment, as well as the transparency of those shipments within the overall supply chain; improve the physical security of containers and their contents; and create an audit trail that enables the system to analyze, learn, and adjust to dynamic changes.¹⁵

3. Maritime Supply Chain Security

Maritime security dates back to early maritime history under the themes of piracy and cargo theft and now includes also stowaways, people and drug trafficking, information security, and, of course, maritime terrorism after the 9/11 events.¹⁶ Nations have a common interest in achieving two complementary objectives: to facilitate the vibrant maritime commerce that underpins economic security, and to protect against ocean-related terrorist, hostile, criminal, and dangerous acts.¹⁷ In the simplest form, international supply chain security requires that

¹³ US Government Accountability Office, *Report to Congressional Requesters: Supply Chain Security-DHS Could Improve Cargo Security by Periodically Assessing Risks from Foreign Ports*, 2013, p. 12.

¹⁴ US Department of Homeland Security, *ibid.*, 2007, p. 84.

¹⁵ Thomas A. Cook, *Managing Global Supply Chains: Compliance, Security, and Dealing with Terrorism*, Auerbach Publications, Boca Raton, FL., 2008, p. 116.

¹⁶ Vinh V., Thai, "Effective Maritime Security: Conceptual Model and Empirical Evidence" *Maritime Policy and Management*, Vol. 36, No. 2, 2009, 147-163, p. 147.

¹⁷ US Department of Homeland Security, *The National Strategy for Maritime Security*, 2005b, p. 2.

the cargo is secure from the point of origin, and that it remains secure during transit until the point of deconsolidation and domestic distribution.¹⁸ Clearly, any measures adopted must cover the whole of the international logistics supply chain and not just the shipping component of such distribution channels.¹⁹

Threats to maritime security are labeled variously by different resources. Hansen proposes the “Four Circles Model” which maritime security threats are labeled as “piracy”, “terrorism”, “insurgency”, and “organized crime”.²⁰ On the other hand, Department of Homeland Security (DHS) groups the maritime security threats as “nation state threats”, “terrorist threats”, “transnational criminal and piracy threats”, “environmental destruction”, and “illegal seaborne immigration”.²¹

Although the total threat picture in the maritime domain consists of a number of levels of threats that are distinctive and that represent different types of criminal activities directed toward the maritime sector, terrorism has been the most widely discussed maritime security threat in international media as well as in expert studies by academics, think tanks, and analytical institutes since 2000.²²

4. Maritime Supply Chain Security Measures

The hijacking of the Italian cruise ship “Achille Lauro” and the killing of a disabled American tourist in October 1985 marked one of the first terrorist acts in maritime history.²³ As a result, IMO developed “The Convention for the Suppression of Unlawful Acts against the

110

Security
Strategies
Year: 12
Issue: 23

¹⁸ US Department of Homeland Security, *ibid*, 2007, p. 27.

¹⁹ Peter B. Marlow, “Maritime Security: An Update of Key Issues”, *Maritime Policy and Management*, 2010, Vol. 37, No. 7, 667-676, p. 675.

²⁰ Hans T. Hansen, “Distinction in the Finer Shades of Gray: The ‘Four Circles Model’ for Maritime Security Threat Assessment”, Rupert Herbert-Burns, et. al., (ed.), *Lloyd’s MIU Handbook of Maritime Security*, CRC Press, London, 2008, 73-83, p. 75.

²¹ US Department of Homeland Security, *The National Strategy for Maritime Security*, 2005c, pp. 3-6.

²² Hans T. Hansen, *ibid*, p. 74.

²³ Peter B. Marlow, *ibid*, p. 670.

Safety of Maritime Navigation (SUA)” to ensure that appropriate action is taken against persons committing unlawful acts against ships.²⁴ Nevertheless, most of the security measures currently enforced in the maritime domain are the results of heightened security threat perceptions after September 2001.²⁵ After 9/11 attacks, United States-led national security initiatives were followed by United Nation-led multilaterally security initiatives and industry-led security initiatives.

5. Two Axes Multi-Sector (TAMS) Model Approach to the Maritime Supply Chain Security

Supply chain links many companies together, starting with the unprocessed raw materials and ending with the final customer using the finished goods. Attempts to overcome the independent efforts of the firms at optimizing their logistical systems have resulted in the creation of Maritime Supply Chain Management (MSCM).²⁶ Security in a supply chain is an important Supply Chain Management (SCM) issue and it should be achieved with a holistic approach. This approach includes the security quality in all processes of SCM and prevention from source rather than the final inspection.

Different perspectives have been put forward to achieve the international supply chain security. The Organization for Economic Cooperation and Development (OECD) has broken down the complex web of supply chain into three principal flows.²⁷ Willis and Ortiz have asserted three perspectives on the supply chain.²⁸ Department of Homeland Security (DHS) has described a framework in terms of four

²⁴ Devinder Grewal, “International Ship Safety Regulations”, Wayne K. Talley, (ed.), *Maritime Safety, Security and Piracy*, Informa, London, 2008, 11-30, p. 13

²⁵ Prakash Metaparti, *ibid.*, p. 723.

²⁶ Ruth Banomyong, “The Impact of Port and Trade Security Initiatives on Maritime Supply-Chain Management” *Maritime Policy and Management*, 2005, Vol. 32, No. 1, 3-13, p. 4.

²⁷ OECD, *Security in Maritime Transport: Risk Factors and Economic Impact*, OECD, Paris, 2003, p. 24.

²⁸ Henry H. Willis and David S. Ortiz, *Evaluating The Security Of The Global Containerized Supply Chain*, RAND Corporation, Santa Monica, CA., 2004, p. 14.

parts to achieve the international supply chain security.²⁹ Finally, Bichou, and Bichou and Evans have used the multi-channel layered approach.³⁰

Various movements throughout the supply chain in the four different points of view are shown in Table 1.

In addition to these approaches to the supply chain security in a horizontal manner, “The National Strategy for Maritime Security of DHS” and “its plans” introduce a “Multi-Layered Risk Based Management” approach to the supply chain security in a vertical manner.³¹ These layered measures seek to protect the three phases of the maritime commerce chain –“overseas”, “in-transit”, and “on the US shores”- each of which has different jurisdiction zones and rules.

²⁹ US Department of Homeland Security, *ibid*, 2007, p. 27.

³⁰ See Khalid Bichou, “Review of Port Performance Approaches and a Supply Chain Framework to Port Performance Benchmarking”, Mary R. Brooks and Kevin Cullinane, (ed.), *Devolution, Port Governance and Port Performance, Research in Transportation Economics*, Volume 17, JAI Press, The Netherlands, 2007, 567-598, p. 586; Khalid Bichou, “Security and Risk-Based Models in Shipping and Ports: Review and Critical Analysis” discussion paper no. 2008-20, *the OECD/ITF Round Table of 11-12 December 2008 on Security, Risk Perception and Cost-Benefit Analysis*, 2008, p. 19; Khalid Bichou and Andrew Evans, “Maritime Security and Regulatory Risk-Based Models: Review and Critical Analysis”, Khalid Bichou, et. al., (ed.), *Risk Management in Port Operations, Logistics and Supply Chain Security*, Informa Law, New York, NY, 2007, 265-281, p. 271.

³¹ See US Department of Homeland Security, 2005b, *ibid*, p. 13, 20; US Department of Homeland Security, *ibid*, 2005c, p. B-1; US Department of Homeland Security, 2007, *ibid*, p. 10.

Table 1: Multi-Channel Approaches to the Maritime Supply Chain Security

OECD	Willis and Ortiz	DHS	Bichou; Bichou and Evans
Movement of goods	Logistics network	Secure cargo	Logistics channel (vessels) Trade Channel (cargo)
Movement of custody	Transition network	Secure transit	Supply channel
Movement of information	-	Accurate data and information sharing	*Note 1
-	Oversight system	Standards and regulations	Trade Channel

*Note 1: Information flows occur between all three channels.

Physical and payment flows only occur between logistics and supply channel.

In this study, Two Axes Multi-Sector (TAMS) approach is introduced to achieve the international supply chain security in horizontal and vertical manners simultaneously. TAMS model composes a number of sectors on the x-y plane.

Two different horizontal (throughout the x-axis) flows of security are introduced in the TAMS model against the y-axis, as ‘cargo flow security’ and ‘transit flow security’. These two flows run in the logistics channel throughout the supply chain (Figure 1).

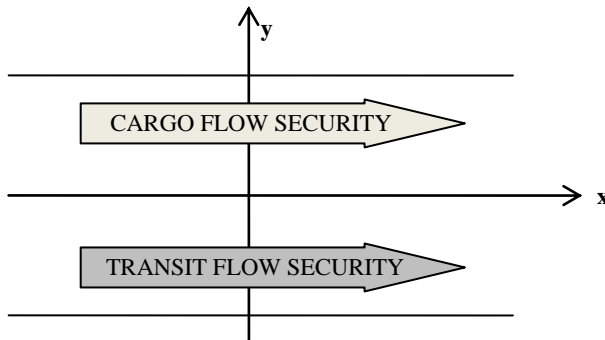

Figure 1: Horizontal Flows in TAMS Model

“Cargo flow security” includes the security of container, break bulk, or bulk cargo, and also, information about the cargo flowing before, after or at the same time with the cargo electronically or by hand (e.g., bill of lading, delivery order, warehouse receipt, customs documents, cargo manifest, etc).

“Transit flow security” includes the security of the dynamic assets (vessels), stationary assets, which host the vessels and cargo awhile (e.g., ports, warehouses, logistics centers, container freight stations, etc.), and the information flowing regarding these assets (e.g., Notice of Readiness (NOR), statement of facts and time sheet, warehouse management system data, etc). Custody is altered number of times along the flow and there are a lot of people contact with the dynamic and stationary assets and cargo in the flow.

TAMS model has a number of vertically separated layered parts (throughout the y-axis) against the x-axis, which are the mixture of physical and legal zones of jurisdiction, for enhancing the security (Figure 2).

114

Security
Strategies
Year: 12
Issue: 23

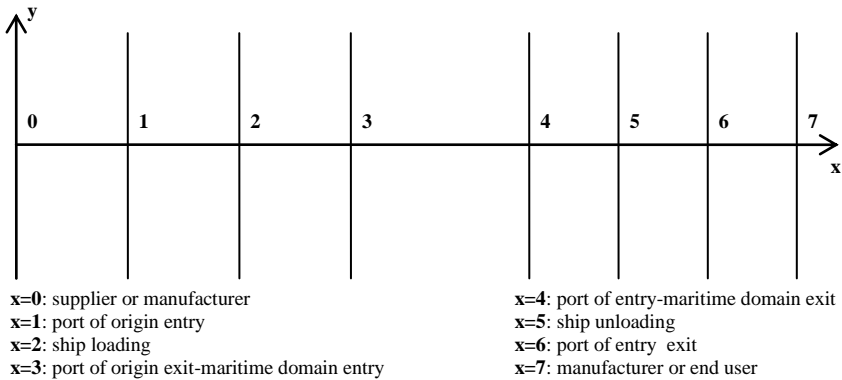

Figure 2: Vertical Layers of TAMS Model

As a result, TAMS model composes seven different sectors, each of which has two sub-sectors, on the x-y axes (Figure 3). Each sector has different jurisdiction and regulation on its own flow.

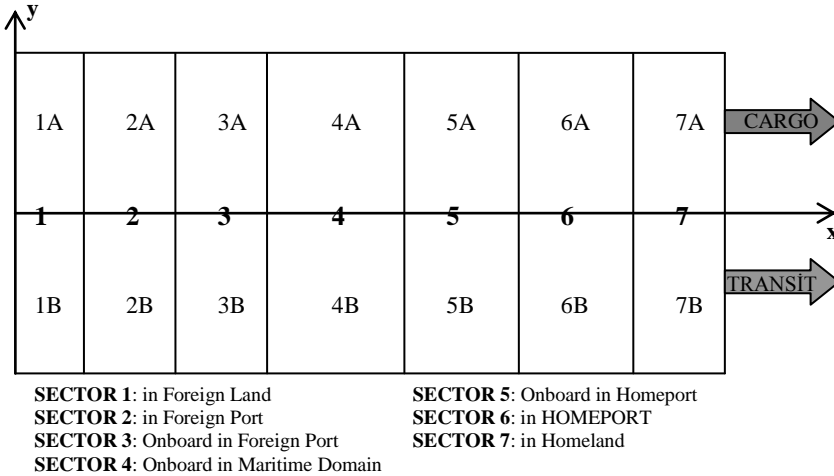

Figure 3: TAMS Model

Sector 1 and Sector 7 are subject to the sovereignty of the states. States have national jurisdiction to make security regulations related to the cargo, vessels, facilities, and information in these sectors.

States have the sovereignty in Sector 2 and Sector 6 that are the port zones. Cargo waits to be loaded to the ship in Sector 2, and waits for exiting from the port in Sector 6. Cargo security is provided by the regulations in the port. Port security is subject to the national regulations and the International Ship and Port Facility Security (ISPS) Code if the state is a participant of this Code.

Cargo is onboard in Sector 3 and Sector 5. Cargo security is provided by the vessel crew in accordance with the flag state and ISPS Code regulations. Vessel security is subject to the flag state's sovereignty and depends on its national laws and the ISPS Code if the

flag state is a participant of the ISPS Code. Port states may contribute the security of vessel by taking additional measures inside the port. Port states also have the Port State Control (PSC) authority to control the vessel security in accordance with the ISPS Code.

In the port zone, the coastal state can inspect a foreign ship as a PSC authority and it can prevent her from exiting its port in a non-seaworthiness condition.

Sector 4 is the maritime domain that consists of the different sea zones. These zones are determined by the international law of the sea which assigns different national or international jurisdiction to them. United Nations Convention on the Law of the Sea of 1982 (UNCLOS) is the current agreement which codified the law of the sea in the world. Most of the rules of this agreement have also become a generally accepted rules and standards for the states other than contracting countries. Understanding the rights and jurisdiction in these zones is important for supply chain security, because the terrorists can benefit from the freedom of navigation in the maritime domain.

According to the 1982 UNCLOS, the sea zones related to the maritime transportation in a logistics channel are “internal waters”, “territorial sea”, “contiguous zone”, “Exclusive Economic Zone (EEZ)” and “high seas”. A country has sovereignty on its “internal waters” and “territorial sea” but its jurisdiction is restricted in such conditions like the innocent passage.³² A foreign ship has a freedom of navigation if compatible with the innocent passage regulations when she sails through the territorial sea and the internal waters of a coastal state for a port call. But a coastal state may exercise the control necessary related to its custom, fiscal, immigration, or sanitary laws and regulations within its contiguous zone. This zone may extend beyond 24 nautical miles from the baselines,³³ which means it also includes the territorial sea.

³² United Nations (UN), *UN Convention on the Law of the Sea of 1982 (UNCLOS)*, 1982, article 21.2.

³³ United Nations, *ibid.*, article 33.

The EEZ is an area beyond and adjacent to the territorial sea, subject to both the rights and jurisdiction of coastal state and the rights and freedoms of other states.³⁴ As related to maritime transportation, all states enjoy the freedom of navigation in the EEZ of a coastal state.³⁵ But the coastal state has the right to inspect and detain a ship in accordance with its law in case of a maritime pollution from the vessel.³⁶ The high seas, as another zone, are open to all states and they enjoy the freedom of navigation.³⁷

6. The US Maritime Supply Chain Security

6.1. The Cornerstones of the US Legal Structure

HSPD-3: Homeland Security Presidential Directive (HSPD)-3: Homeland Security Advisory System (HSAS) (replaced by the National Terrorism Advisory System (NTAS) in 2011).

HSPD-5: Management of Domestic Incidents, National Incident Management System (NIMS).

HSPD-7: National Infrastructure Protection Plan (NIPP), Transportation Systems Sector Specific Plan (TS SSP) (which is one of the Critical Infrastructure and Key Resources (CIKR) of the NIPP) and its Maritime Mode Annex.

HSPD-8: National Preparedness Goal.

National Security Presidential Directive (NSPD)-41/HSPD-13: National Strategy for Maritime Security (NSMS) and its eight plans.

Intelligence Reform and Terrorism Prevention Act of 2004 (amends the US code of Title 49): National Strategy for Transportation Security and transportation modal security plans.

Maritime Transportation Security Act (MTSA) of 2002: National Maritime Transportation Security Plan (NMTSP) (superseded due to

³⁴ United Nations, *ibid*, article 55.

³⁵ United Nations, *ibid*, article 58.

³⁶ United Nations, *ibid*, article 220.5.6.

³⁷ United Nations, *ibid*, article 87.

the maritime mode annex of TS SSP which serves concurrently as the NMTSP³⁸), Area Maritime Transportation Security Plans, Vessel and Facility Security Plans, and Automatic Identification System (AIS) requirements for vessels which are excluded by the “Regulation 3-Exceptions” of the “International Convention for the Safety of Life at Sea (SOLAS)”.

Security and Accountability for Every (SAFE) Port Act of 2006: Strategic Plan to Enhance International Supply Chain Security.

6.2. Main Elements of the US Organizational Structure

Organizational structure of the US maritime supply chain security was reconstituted after 9/11. Department of Homeland Security (DHS) was established to prevent terrorism and enhance security, manage the US borders, administer immigration laws, secure cyberspace, and ensure disaster resilience in March 2003. The US Customs Service, formerly under the direction of Department of the Treasury since its creation in 1789, was transferred to the DHS in March 2003 and renamed as the Bureau of Customs and Border Protection (CBP).³⁹ Transportation Security Administration (TSA) was established by the Aviation and Transportation Security Act of 2001, and the US Coast Guard (USCG) under the Department of Transportation (DOT) was moved under the DHS. Maritime Administration (MARAD) of DOT was responsible together with the DHS as the MTSA of 2002 was adopted. Also, Department of Energy (DOE) and National Nuclear Security Administration (NNSA) serve the supply chain security in accordance with the illicit traffic of nuclear and other radioactive materials.

6.3. Findings from the TAMS Model

The means regarding the US maritime supply chain security are presented in the Figure 4 by using the TAMS model.

³⁸ US Department of Homeland Security (DHS), *Transportation Systems Sector Specific Plan: An Annex to the National Infrastructure Protection Plan*, 2010, p. 169.

³⁹ Thomas A. Cook, *ibid*, p. 19.

6.3.1. Findings in the Overseas Side of the Maritime Supply Chain

Automated Targeting System (ATS) is used for screening the containers. It uses “manifest and entry declaration data” from Automated Commercial System and “enforcement data” from Treasury Enforcement Communications System to provide targeting functionality for cargo.⁴⁰

6.3.2. Findings in the Maritime Domain of the Maritime Supply Chain

The most important means for the maritime security are Long-Range Identification and Tracking (LRIT) and Automatic Identification System (AIS). These systems provide advanced Maritime Domain Awareness (MDA). As it was adopted by International Maritime Organization (IMO) in 2001, AIS was initially and specifically designed as an aid to safe navigation and collision avoidance. Then security quickly became its main role.⁴¹ So, AIS has some security gaps due to open broadcast, restricted range, and altering the settings or input information. To fill in the huge gap between areas of AIS coverage, LRIT regulation (proposed by the US in 2002 and adopted by IMO in 2006) came into force. LRIT is a satellite-based closed system designed solely for security, and ships’ crew cannot alter settings or input information.⁴² Only flag states, port states, and coastal states (within 1000 nautical miles of their coastlines) can receive LRIT information. The USCG also initiated the Nationwide AIS (NAIS) project in response to the “Maritime Transportation Security Act of 2002”. The system combines AIS data -such as vessel location, source, and speed- with other government information and sensor data to form a holistic view of maritime vessel traffic near the continental US and its territorial sea.

The United States Coast Guard (USCG) also published a proposed rule with “73 FR 78295” that would expand the applicability

⁴⁰ US Department of Homeland Security, *ibid.*, 2007, p. 70.

⁴¹ Martin N. Murphy, “Lifeline or Pipedream? Origins, Purposes, and Benefits of Automatic Identification System, Long-Range Identification and Tracking, and Maritime Domain Awareness”, Rupert Herbert-Burns, et. al., (ed.), *Lloyd’s MIU Handbook of Maritime Security*, CRC Press, London, 2008, 13-28, pp.14-24.

⁴² Martin N. Murphy, *ibid.*, pp. 17-18.

of AIS requirements beyond the USCG Vessel Traffic Service (VTS) areas to all US navigable waters in 2008 and require it for some of vessels which are excluded by the “Regulation 3-Exceptions” of the “International Convention for the Safety of Life at Sea (SOLAS)”. Department of Homeland Security (DHS) also deploys the ‘Small Vessel Security Strategy (SVSS)’ in order to enhance Maritime Domain Awareness (MDA) by leveraging a strong partnership with the small vessel community and public and private sectors.⁴³

The other means of maritime security in the maritime domain are the USCG operational security using the Maritime Security Risk Analysis Model (MSRAM) and Advanced Notice of Arrival (ANOA). According to the US code of “Title 33-Navigation and Navigable Water”, each ship whose voyage time is 96 hours or more submits an ANOA at least 96 hours before entering the port or place of destination. Also North Atlantic Treaty Organization (NATO), regional or other allied maritime security operations task forces contribute the MDA.⁴⁴

6.3.3. Findings in the Homeland Side of the Maritime Supply Chain

The Bureau of Customs and Border Protection (CBP) uses Non-Intrusive Inspection (NII) technology- that includes large-scale X-ray and Gamma-ray imaging systems, as well as a variety of portable and handheld technologies- and radiation scanning technology in the US ports. Also, “MTSA of 2002” is applied to all ships in the ports of the US. Another instrument for port security, in response of “Security and Accountability for Every (SAFE) Port Act of 2006”, is the “Transportation Worker Identification Credential (TWIC)” program. TWIC requires background security checks and biometric-based credentials for all those working in or around US ports and ensures that

⁴³ US Department of Homeland Security, *Small Vessel Security Strategy*, 2008, p. iv.

⁴⁴ Russell Pegg, “Maritime Forces and Security of Merchant Shipping in the Mediterranean Sea and Northern Indian Ocean”, Rupert Herbert-Burns, et. al., (ed.), *Lloyd’s MIU Handbook of Maritime Security*, CRC Press, London, 2008, 29-37, p. 29.

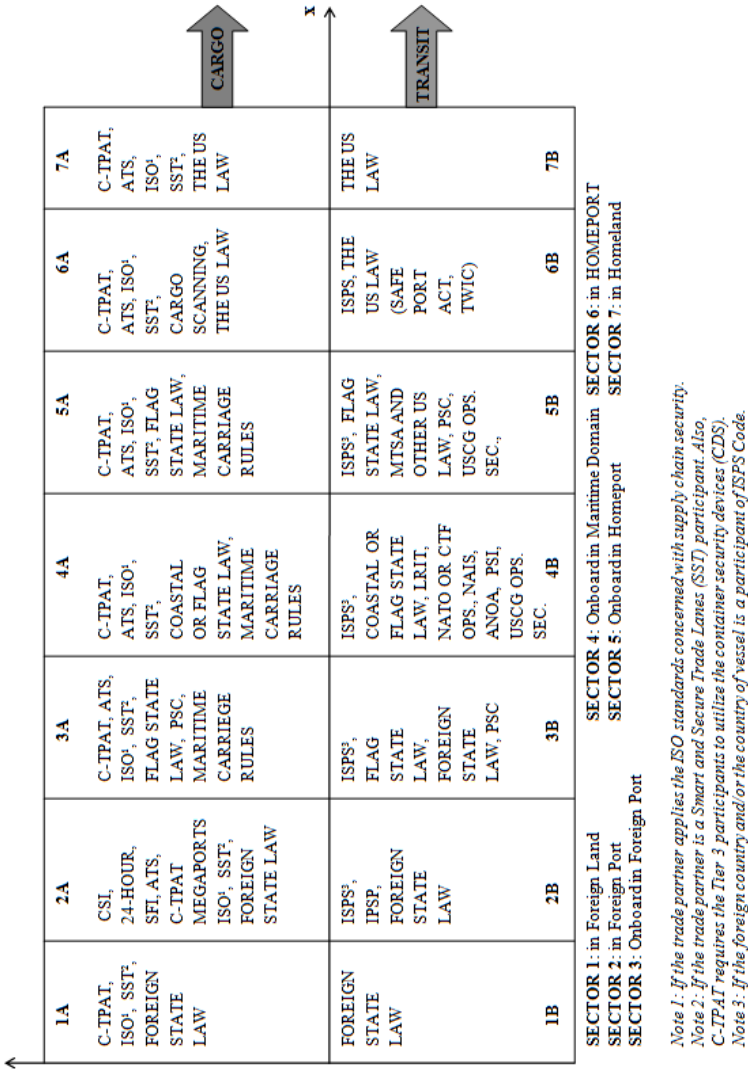

Figure 4: The US Maritime Supply Chain Security Means in the TAMS Model

only authorized persons have access to the US ports.⁴⁵ Also, from port of entry to the destination point, the USCG requires that vessels carrying certain dangerous cargo report their movements on the inland rivers,⁴⁶ and Transportation Security Administration (TSA) provides the highway, rail, and air cargo security with various security initiatives.

7. Maritime Supply Chain Security of Turkey

7.1. The Cornerstones of Turkey's Related Legal Structure

Organization and Duties of Disaster and Emergency Management Presidency Act of 2009 - No: 5902 (Revised in 2014) (5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun): This Act establishes the Disaster and Emergency Management Presidency under the Prime Ministry to manage the duties regarding disasters, emergency, and civil defense.

Regulations on Disaster and Emergency Response Duties (2013) (Afet ve Acil Durum Müdahale Hizmetleri Yönetmeliği): The Regulations rules the state and local (province) Disaster Response Plan to be formed and also rules the establishment of state and local Disaster and Emergency Management Centers.

Regulations on Duties regarding Chemical, Biological, Radiological, and Nuclear (CBRN) Hazards (2012) (Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik ve Nükleer Tehlikelere Dair Görev Yönetmeliği): The Regulations rules the prevention, preparedness, response, and recovery of CBRN hazards.

Customs Act of 1999 - No: 4458 (revised in 2014) (4458 sayılı Gümrük Kanunu): This law introduces the basic rules about Authorized Economic Operator (AEO), customs risk analysis, and summary declaration (24-hours rule).

Customs Regulations of 2009 (revised in 2015) (Gümrük

⁴⁵ C. Ariel Pinto, et. al., "US Port Security", Wayne K. Talley, (ed.), *Maritime Safety, Security and Piracy*, Informa, London, 2008, 217-233, p. 220.

⁴⁶ US Department of Homeland Security, 2007, *ibid*, p. 77.

Yönetmeliği): The Regulations introduces the detailed rules about risk analysis, summary declaration (24-hours rule), and radiation controls.

Regulations on Facilitation of Customs Procedures of 2014 (Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği): AEO procedures for exporters were formed by the Regulations.

Ports Act of 1923 - No: 618 (revised in 2008) and its Ports Regulations of 2012 (revised in 2015) (618 sayılı Limanlar Kanunu ve Limanlar Yönetmeliği): This Act and Regulations require the ships to submit an Advance Notice of Arrival (ANOVA) at least 24 hours before entering the Turkish ports.

Guidelines on Maritime Traffic Regulations for the Turkish Straits (1998) (Türk Boğazları Deniz Trafik Düzeni Tüzüğü): This Guidelines requires owners, masters, or agents of the vessels with dangerous cargo or the vessels of 500 GRT (gross register tonnage) and upwards to submit "Sailing Plan 1" in writing to the nearest Traffic Control Center in IMO standard format as defined by the Administration at least 24 hours before the vessel's arrival at İstanbul or Çanakkale Straits.

Regulations on Application of the International Ship and Port Facility Security (ISPS) Code (2007) (Uluslararası Gemi ve Liman Tesisi Güvenlik Kodu Uygulama Yönetmeliği): The Regulations translates the international security requirements arising from the ISPS code into the national legislation.

Regulations on the Declarations Arising from the Safety of Life at Sea (SOLAS) and the Prevention of Pollution from Ships (MARPOL) Agreements (2006) (SOLAS ve MARPOL Sözleşmelerine Göre Bildirimlere İlişkin Yönetmelik): The Regulations requires the stakeholders to submit the declarations arising from the ISPS Code (Chapter XI-2 of SOLAS), as well as the MARPOL 73/78 and the other chapters of SOLAS 74.

Communiqué on Installation and Specification of Automatic Identification System (AIS) Class-B CS (2007) (revised in 2009) (Otomatik Tanımlama Sistemi (AIS) Klas B CS Cihazının Gemilere Donatılmasına ve Özelliklerine Dair Tebliği): AIS Class-B CS is mandated for some

vessels which are excluded by the “Regulation 3-Exceptions” of the “International Convention for the Safety of Life at Sea (SOLAS)”.

7.2. Main Elements of Turkey’s Organizational Structure

Various ministries have the operational authority to provide the security of maritime supply chains in Turkey. Undersecretariat of Public Order and Security under Prime Ministry produces policies and strategies and facilities coordination between relevant institutions in the field of counterterrorism. It has no operational duties.

Directorate General of Customs and Directorate General of Customs Enforcement serve under the Customs and Trade Ministry. Another ministry responsible for maritime supply chain security is the Ministry of Transport, Maritime Affairs and Communications (MTMAC). Directorate General of Maritime and Inland Waters Regulation (DGMIWR) under this Ministry has a wide range of responsibility including authorizing and controlling the maritime partners, such as ports, port facilities, shipping agencies, freight forwarders etc., identifying the seafarers’ and marine workers’ vocational qualification and examining, identifying minimum safety, security, and environmental standards for vessels, and certifying and surveying, giving PSC and Flag State Control services, and registering ships. Second institution under the same Ministry is the Directorate General of Coastal Safety, which is responsible for operating the Vessels Traffic System (VTS), LRIT, and AIS.

Another agency is the Turkish Coast Guard Command (TCG), which is a naval force under the Ministry of Interior. TCG is to protect the Turkish coastal water and maritime domain by its law enforcement authority. TCG controls the vessels’ compliance with the ISPS Code and the other maritime security requirements outside the Port Administrative Border (PAB). Inside the PAB, DGMIWR under the MTMAC has this authority. The most important handicap for Turkey’s maritime security is that TCG is not authorized to collect intelligence, although it has the responsibility of sea area of 377.714 square kilometers.

Turkish National Police (TNP) under the Ministry of Interior is responsible for preventing the terrorist acts and performing the passport

control in the port zone. Also, Turkish Atomic Energy Authority under the Prime Ministry contributes the other authorities in case of a Chemical, Biological, Radiological and Nuclear (CBRN) threat.

7.3. Findings from the TAMS Model

The means regarding the maritime supply chain security of Turkey are presented in Figure 5 by using the TAMS model.

7.3.1. Findings in the Overseas Side of the Maritime Supply Chain

Turkey has not had an Authorized Economic Operator (AEO) regulation for the importers yet. AEO was only regulated for the exporters. On the other hand, cargo is screened via the BILGE (Bilgisayarlı Gümrük Etkinlikleri - Computerized Customs Activities) system and risk assessment is performed by the Customs. A ‘do not load’ message will be issued to the port of origin, if required.

7.3.2. Findings in the Maritime Domain of the Maritime Supply Chain

Turkey established the AIS in 2007 and LRIT in 2009 (tested by IMO in 2010). Turkey also requires some of the vessels, which are excluded by the “Regulation 3-Exceptions” of the “International Convention for the Safety of Life at Sea (SOLAS)” to install the AIS Class B-CS equipment with a Communiqué in 2007.

Also, Turkish Navy is the participant of NATO Operation Active Endeavour which aims to deter and disrupt terrorist activity in the Mediterranean Sea and the participant of Combined Task Force 150 (CTF-150) which is a purely voluntary multinational task force and which aims to promote maritime security in order to counter terrorist acts and related illegal activities, and also the participant of Combined Task Force 151 (CTF-151) which is a multinational force under the authority of United Nations Security Council Resolutions and which aims to disrupt piracy and armed robbery at sea.

7.3.3. Findings in the Homeland Side of the Maritime Supply Chain

Turkish Customs scans the cargo by using container scanning devices. The security of the maritime supply chain from the port to the destination point is provided by Turkish National Police (TNP) or the Turkish Gendarmerie in accordance with their area of responsibility.

8. Comparison of the Maritime Supply Chain Security of the US and Turkey by Using the TAMS Model

Sector 1: In Sector 1A, the US uses the Customs-Trade Partnership against Terrorism (C-TPAT) initiative to provide the security of cargo flow. Also, Tier 3 participants of C-TPAT are required to use the container security devices. This requirement will also be able to stimulate the Tier 3 participants to attend the Smart and Secure Trade Lanes (SST) initiative. Turkey does not have an Authorized Economic Operator (AEO) regulation for its importers. Therefore, a supply chain security gap occurs in just the beginning of its supply chain.

In Sector 1B, the US requires the C-TPAT participants to perform risk analysis by using appropriate systems or consulting firms in their supply chains. Although the foreign state has jurisdiction in the transit flow, risk analysis requirement makes the transit flow secure since the security of facilities, warehousing, transportation, etc. is analyzed by the participants. The transit flow security of Turkey depends on the foreign state security precision due to the lack of AEO regulation for its importers.

Sector 2: Ultimate aim of all maritime security strategies of the US is to push the border outward by preventing the threats at overseas. So, in Sector 2A, the US screens and scans the cargo in the foreign port via various means such as Container Security Initiative (CSI), Megaports, Secure Freight Initiative (SFI), 24-hour rule, and Automated Targeting System (ATS). On the other hand, Turkey has imposed the 24-hour rule and established the BILGE system to screen the cargo overseas, but it still scans the cargo after the cargo enters its homeland. Therefore, it has a greater risk of a terrorist attack in homeland or smuggling providing fund for terrorist.

In Sector 2B, the US officials visit the foreign ports via the International Port Security Program (IPSP) and control the compliance with the ISPS Code to provide the transit flow security. Unless the port complies with the ISPS Code, vessels departing from that port are not allowed to enter the US port, or they are required strict security

measures. Turkey does not have a foreign port visit policy, so a maritime security gap is arisen.

Sector 3: In Sector 3A, cargo flow security level of both the US and Turkey is protected like their security level provided in Sector 1A and 2A, but, of course, dependable seafarers are essential for this protection. If the flag state of vessel is a participant of International Labor Organization (ILO) Seafarers' Identity Document Convention, it will be helpful for the security. In Sector 3B, the maritime security of both countries depends on the precision of the port state and flag state of vessel on the maritime security.

Sector 4: In Sector 4A, the security level of cargo flow for both the US and Turkey is conserved like the security level in the previous Sectors. In Sector 4B, The US signed bilateral ship boarding agreements with more than a hundred countries via the Proliferation Security Initiative (PSI). The US also establishes the Long-Range Identification and Tracking (LRIT) and Nationwide Automated Identification System (NAIS). NAIS provide a Common Operational Picture (COP). The 96-hours Advance Notice of Arrival (ANOVA) rule was imposed to improve the operational security. The United States Coast Guard (USCG) uses the Maritime Security Risk Analysis Model (MSRAM) to identify the High Interest Vessels (HIVs) and suspected vessels. Deployable Operations Group (DOG) was established by the USCG to improve the operational security and the USCG deploys the Maritime Safety and Security Team (MSST) under the DOG as required.

On the other hand, Turkey integrates its LRIT, Vessel Traffic Service (VTS) and AIS, but this integration does not include the required maritime security intelligence from the other related governmental institutions. This is a handicap to be obtained an effective COP on behalf of the maritime security. The 24-hours ANOVA is perceived only as a maritime safety issue and declared to the Directorate General of Maritime and Inland Waters Regulation (DGMIWR). Turkish Coast Guard (TCG) know very little about the security level of the arriving vessels due to the lack of an effective nationwide COP. Probably, due to the inefficient COP and lack of intelligence, TCG has not needed to establish a maritime security risk

analysis model for vessels in the maritime domain. Also, the Operation Security Units (DAGOT) of the TCG does not have enough personnel proficiency and equipment technology compared with those of US. Nonintegrated information and intelligence, grey areas of responsibility between the agencies, and inefficient organization structure cause a very important security gap in Sector 4B for Turkey.

Both the US and Turkey require some of the vessels which are excluded by the “Regulation 3-Exceptions” of the “International Convention for the Safety of Life at Sea (SOLAS)”, especially engaged in commercial service, to install AIS Class B. But measures are still needed to be taken for non-commercial vessels. The US deployed the Small Vessel Security Strategy (SVSS) for small vessels as a measure, but Turkey does not have this kind of strategy and still has a security gap against a terrorist attack using a recreational boat.

Both countries declare dangerous zones and restricted areas for their gas terminals, and require waterborne escorts to the vessels carrying certain dangerous bulk cargo in their waterways to prevent a ramming attack using a Waterborne Improvised Explosive Device (WBIED).

Sector 5: In Sector 5A, the security level of cargo flow for both the US and Turkey is conserved like the security level in the previous Sectors. In sector 5B, the USCG controls the vessel for the ISPS Code compliance by its Port State Control (PSC) authority. Also, it has the authority to conduct boarding the vessel in case of a terrorist threat. In Turkey, DGMIWR has the PSC authority and Turkish National Police (TNP) is responsible for a terrorist threat arising from the vessel in Sector 5B.

Sector 6: According to the Department of Homeland Security (DHS), the measure of effectiveness for the Radiation Portal Monitors (RPM) and Non-Intrusive Inspection (NII) program is ‘to deploy RPM and NII devices to scan at least 98% of containers entering the US by sea’.⁴⁷ On the other hand, Turkey continues to obtain NII and RPM

⁴⁷ US Department of Homeland Security, 2007, *ibid*, p. 82.

devices, but it has a disadvantage due to its limited budget and inefficient technological capacity at producing this kind of devices. This issue causes a maritime security gap for Turkey in Sector 6A. In Sector 6B, both Turkey and the US comply with the ISPS Code for their ports. Moreover, the US requires background check and biometric based credential for transportation or port workers via Transportation Worker Identification Credential (TWIC) program. Turkey does not have a similar measure, and this is another security gap for Turkey.

Sector 7: In Sector 7A, high risk due to lack of AEO regulation and inefficient scanning performance causes a very important supply chain security gap for Turkey. In Sector 7B, the US integrates the security of highway, railway, and airway under TSA. C-TPAT also increases the transit flow security in homeland. For Turkey, TNP or the Turkish Gendarmerie is responsible for the railway and highway security. Lack of AEO program for importers also may cause a security gap in Sector 7B.

9. Conclusion

In this study, the maritime supply chain security gaps that Turkey, which is a middle power, encounters are examined by comparing with the maritime supply chain security of the US, which is the dominant power. The maritime supply chain security gaps of Turkey revealed by benchmarking in the TAMS model are as follows:

- Not to be able to scan cargo in overseas,
- Not to be able to visit foreign ports for controlling the ISPS Code compliance,
- Inefficient number of cargo scanning devices,
- Lack of AEO regulations for its importers,
- Non-integrated maritime security intelligence,
- Inefficient legal and organizational structure, gray areas of responsibility between the institutions, and therefore inter-institution power struggle,
- Lack of intelligence authority of the TCG, although it has the sea area of responsibility of 377.714 square kilometers, and therefore

the lack of sufficient Maritime Domain Awareness (MDA),

- Lack of non-commercial small vessels awareness in the maritime domain, and
- Lack of port and transportation workers identification system.

To overcome the first two gaps, an international effort is needed, because middle powers are usually developing countries and they have limited productivity and political capacity to influence the behavior of other nations. Unfortunately, the dominant power, the US, and international organizations have not sufficiently contributed to the maritime supply chain security of middle and small powers, although shutdown of the MTS of these nations affects the world trade entirely (e.g., Turkish Straits or Suez Canal). Therefore, Container Security Initiative (CSI) and International Port Security Program (IPSP) should be converted to the international level for the important world trade ports and an international institution should be established to operate and fund to the system.

The third security gap is related to the budget of a middle power. Middle powers have limited budget and they cannot allocate sufficient budget for maritime supply chain security needs. Therefore, the UN organizations or the dominant power and great powers should grant or fund the middle and small powers for their maritime supply chain security needs, especially expensive ones, such as NII and radiation scan devices by globally concerning with the maritime supply chain security.

The fourth security gap is resulted from the preference of trade facilitation rather than security, because middle powers are developing countries, and they need income to continue their development. As seen in Turkey's example; AEO program -which was originally developed for supply chain security in the world- was regulated for exporters only, whereas supply chain, trade of importers, security is mainly important for a country's security. AEO is a win-win program, in which the state improves its homeland security and in return importers facilitate their trade. In other words, Customs outsource certain security functions to its trusted industry partners. Unless AEO program regulations include the requirements regarding the self risk

assessment system on the supply chains of importers, it cannot be obtained anything in behalf of public from AEO program.

The other five security gaps are arisen from the inefficient political capacity of the middle powers. Middle powers usually cannot constitute its legal and organizational structure in accordance with its maritime supply chain security needs. This issue results in emergence of many institutions related to the maritime supply chain security with different vision, gray areas of responsibility, and therefore results in inter-institutional power struggle.

Özet

Günümüzün dominant gücü olan ABD, 11 Eylül sonrası retorik dönem olarak adlandırılan dönemde, gerek uluslararası toplumu uluslararası anlaşmaların ve uygulamaların yapılmasına zorlayarak gerekse kendi ulusal kanunlarını çıkararak deniz ulaştırma sisteminin güvenliği alanında paradigmayı değiştirmiş ve bu suretle güvenlik açıklarını kapatmayı hedeflemiştir. Küresel ticaretin hacim olarak %80'inin ve değer olarak %70'inin deniz yolu ile taşındığı ve limanlarda elleçlendiği göz önüne alındığında, lojistik kanalın temel elemanı olan deniz ulaştırma sisteminin ve güvenliğinin önemi ortaya çıkmaktadır. Oysaki orta güçlerin tek başına gerek ulusal gerekse uluslararası ölçekte deniz tedarik zincirleri için yeterli güvenlik önlemlerini alacak güçleri ve etkileri bulunmamakta; bu da gerek söz konusu ülke için gerekse küresel ticaret için güvenlik açıkları oluşturmaktadır.

Organski ve Kugler tarafından formüle edilen Güç Geçişi Kuramı'na (*Power Transition Theory*) göre, dominant güç, hegemon güç olmayıp üstünlüğü kabul edilen en güçlü uluslararası lider ülkedir. Çoğunlukla dominant ülke "*status quo*"yu oluşturur ve savunur. Orta güçler ise talepleri görmezden gelinemeyecek, fakat küresel hiyerarşiyi etkileme gücü olmayan ülkelerdir.

Bu makalenin amacı, orta güç Türkiye ve dominant güç ABD'nin deniz tedarik zincirlerini karşılaştırmak suretiyle dünyadaki orta güçteki ülkelerin karşılaşılabileceği deniz tedarik zinciri güvenlik açıklarını tespit etmektir. Bu karşılaştırma için tedarikçiden son kullanıcıya kadar

olan lojistik kanalda yük akışı ve transit akış olmak üzere iki akış boyunca çok sektörlü güvenlik analizine imkân sağlayan İki Eksenli Çok Sektörlü Model (TAMS) geliştirilmiştir.

TAMS modeli ile yapılan karşılaştırma neticesinde, bir orta güç ülkesi olan Türkiye'nin deniz tedarik zinciri güvenlik açıkları; yükün orijin limanında taranamaması, yabancı limanların ISPS Code uygunluğunun tespiti için ziyaret edilememesi, yük tarama cihaz miktarlarının yetersizliği, ithalatçılar için yetkilendirilmiş yükümlü düzenlemesinin olmayışı, deniz güvenliği için istihbarat yapısının bütünleşik olmayışı, yetersiz yasal ve örgütsel yapı, kurumlar arası yetki karmaşası ve bundan kaynaklı kurumlar arası güç mücadelesi bulunması, 377.714 km²'lik sorumluluk sahasına rağmen Sahil Güvenlik Komutanlığı'nın istihbarat toplama yetkisinin olmayışı ve bu sebeple denizde farkındalığın yetersizliği, ticari olmayan küçük tekneler için deniz güvenliği ile ilgili bir düzenlemenin olmayışı ile liman ve taşımacılık alanında çalışan işçilerle ilgili bir tanımlama sisteminin olmayışı olarak tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, orta güçlerin deniz tedarik zinciri güvenlik açıkları üç farklı grup altında toplanabilir. Birinci grup, uluslararası organizasyonların ve dominant gücün öncülüğünde iki taraflı ve çok taraflı güvenlik inisiyatiflerinin küresel olarak tanımlanmasıyla kapatılabilecek güvenlik açıkları; ikinci grup, kapatılması için uluslararası organizasyonların veya dominant gücün maddi yardımının gerektiği güvenlik açıkları; üçüncü grup ise, kapatılması için orta güçlerin deniz tedarik zinciri güvenliği ile ilgili bütünleşik bir vizyona sahip olmasını ve ticareti kolaylaştırma ile güvenlik ihtiyacı arasındaki dengeyi sağlamasını gerektiren güvenlik açıkları şeklindedir.

Bibliography

Books

BICHOU Khalid, “Review of Port Performance Approaches and a Supply Chain Framework to Port Performance Benchmarking”, Mary R. Brooks and Kevin Cullinane, (ed.), *Devolution, Port Governance and Port Performance, Research in Transportation Economics, Volume 17*, JAI Press, the Netherlands, 2007.

BICHOU Khalid and EVANS Andrew, “Maritime Security and Regulatory Risk-Based Models: Review and Critical Analysis”, Khalid Bichou, Michael G.H. Bell and Andrew Evans, (ed.), *Risk Management in Port Operations, Logistics and Supply Chain Security*, Informa Law, New York, NY, 2007.

COOK Thomas A., *Managing Global Supply Chains: Compliance, Security, and Dealing with Terrorism*, Auerbach Publications, Boca Raton, FL., 2008.

GREWAL Devinder, “International Ship Safety Regulations”, Wayne K. Talley, (ed.), *Maritime Safety, Security and Piracy*, Informa, London, 2008.

HANSEN Hans T., “Distinction in the Finer Shades of Gray: The ‘Four Circles Model’ for Maritime Security Threat Assessment”, Rupert Herbert-Burns, Sam.

KUGLER Jacek and TAMMEN Ronald L., “Regional Challenge: China’s Rise to Power”, Jim Rolfe, (ed.), *The Asia-Pacific: A Region in Transition*, Asia-Pacific Center for Security Studies, HI, 2004.

LEMKE Douglas and KUGLER Jacek, “The Evolution of the Power Transition Perspective”, Jacek Kugler and Douglas Lemke, (ed.), *Parity and War: Evolutions and Extensions of the War Ledger*, University of Michigan Press, Ann Arbor, MI, 1996.

MURPHY Martin N., “Lifeline or Pipedream? Origins, Purposes, and Benefits of Automatic Identification System, Long-Range Identification and Tracking, and Maritime Domain Awareness”, Rupert Herbert-Burns, Sam Bateman, Peter Lehr, (ed.), *Lloyd’s MIU Handbook of Maritime Security*, CRC Press, London, 2008.

ORGANSKI A.F. Kenneth, *World Politics*, Knopf, New York, NY, 1968.

ORGANSKI A.F. Kenneth and KUGLER Jacek, *The War Ledger*, University of Chicago Press, Chicago, IL. 1980.

PALLIS Athanasios A. and VAGGELAS George K., "EU Port and Shipping Security", Wayne K. Talley, (ed.), *Maritime Safety, Security and Piracy*, Informa, London, 2008.

PEGG Russell, "Maritime Forces and Security of Merchant Shipping in the Mediterranean Sea and Northern Indian Ocean", Rupert Herbert-Burns, Sam Bateman, Peter Lehr, (ed.), *Lloyd's MIU Handbook of Maritime Security*, CRC Press, London, 2008.

PINTO C. Ariel, et. al., "US Port Security", Wayne K. Talley, (ed.), *Maritime Safety, Security and Piracy*, Informa, London, 2008.

RAHMAN Chris, "Evolving U.S. Framework for Global Maritime Security from 9/11 to the 1000-ship Navy", Rupert Herbert-Burns, Sam Bateman, Peter Lehr, (ed.), *Lloyd's MIU Handbook of Maritime Security*, CRC Press, London, 2008.

TAMMEN Ronald L., LEMKE Douglas, ALSHARABATI Carole, EFIRD Brian, KUGLER Jacek, STAM III Allan C., ABDOLLAHIAN Mark A. and ORGANSKI, A.F. Kenneth, *Power Transitions: Strategies for The 21st Century*, Chatham House, New York, NY, 2000.

WILLIS Henry H. and ORTIZ David S., *Evaluating The Security Of The Global Containerized Supply Chain*, RAND Corporation, Santa Monica, CA., 2004.

Papers

BANOMYONG Ruth, "The Impact of Port and Trade Security Initiatives on Maritime Supply-Chain Management" *Maritime Policy and Management*, 2005, Vol. 32, No. 1.

BICHOU Khalid, "Security and Risk-Based Models in Shipping and Ports: Review and Critical Analysis" discussion paper no. 2008-20, *the OECD/ITF Round Table of 11-12 December 2008 on Security, Risk Perception and Cost-Benefit Analysis*, 2008.

MARLOW Peter B., "Maritime Security: An Update of Key Issues" *Maritime Policy and Management*, 2010, Vol. 37, No. 7.

METAPARTI Prakash, "Rhetoric, Rationality and Reality in Post-9/11 Maritime Security", *Maritime Policy and Management*, 2010, Vol. 37, No. 7.

THAI Vinh V., “Effective Maritime Security: Conceptual Model and Emprical Evidence” *Maritime Policy and Management*, Vol. 36, No. 2, 2009.

(Semi-)Official Contemporary Documents

OECD, *Security in Maritime Transport: Risk Factors and Economic Impact*, OECD, Paris, 2003.

UNITED Nations (UN), *UN Convention on the Law of The Sea of 1982 (UNCLOS)*, 1982.

US Department of Homeland Security, *International Outreach and Coordination Strategy*, 2005a.

US Department of Homeland Security, *The National Strategy for Maritime Security*, 2005b.

US Department of Homeland Security, *International Outreach and Coordination Strategy*, 2005c.

US Department of Homeland Security, *Strategy to Enhance International Supply Chain Security*, 2007

US Department of Homeland Security, *Small Vessel Security Strategy*, 2008.

US Department of Homeland Security, *Transportation Systems Sector Specific Plan: An Annex to the National Infrastructure Protection Plan*, 2010.

US Government Accountability Office, *Report to Congressional Requesters: Supply Chain Security- DHS Could Improve Cargo Security by Periodically Assessing Risks from Foreign Ports*, 2013.

Emerging Trade Partnership between the South Korea and Turkey: The Case of Defense Industry

Güney Kore ve Türkiye Arasında Gelişen
Ticaret Ortaklığı: Savunma Sanayi Örneği

Engin AKMAN*

Abstract

Defense is a crucial industry that nations invest for economic and strategic reasons. The world allocates 2.3% of gross domestic product for defense expenditure. Global trends show that developing countries increase their share in defense markets. Developing countries are expected to have more significant effect on the future of defense markets and therefore, understanding the cooperation between those countries is important in the realms of defense literature. The current study is focused on the issue of defense industry partnership between two emerging nations, the South Korea and Turkey, which hasn't been addressed adequately. Both countries have compatible bases and products that make defense collaboration easier. Joint development and production are on the rise between the two countries, which formerly greatly depended on direct procurement. The case of the South Korea and Turkey is a successful example of trade partnership that has strong prospects.

Keywords: *Defense Collaboration, Defense Procurement, Korea, Turkey, International Trade.*

137

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 12

Sayı: 23

* Yrd.Doç.Dr., Çankırı Karatekin Üniversitesi, Uluslararası Ticaret Bölümü,
e-posta: enginakman@karatekin.edu.tr.

Öz

Savunma sanayi, ülkelerin ekonomik ve stratejik nedenlerle yatırım yaptığı önemli bir sektördür. Tüm dünyada gayrisafi milli hâsılanın %2,3'ü savunma harcamalarına ayrılmaktadır. Küresel eğilimler göstermektedir ki, gelişmekte olan ülkeler savunma sektöründeki pazar paylarını artırmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin savunma endüstrisi pazarlarının geleceğinde daha etkin olacağı beklenmektedir. Bu nedenle, bu ülkeler arasındaki iş birliğinin anlaşılması, savunma literatürü açısından önemlidir. Bu makalede, daha önce yeteri kadar incelenmemiş olan Güney Kore ve Türkiye arasındaki savunma sanayi ortaklığı ele alınmaktadır. Her iki ülkenin uyumlu platformlara ve ürünlere sahip olması savunma alanındaki iş birliğini kolaylaştırmaktadır. Daha önce ağırlıklı olarak doğrudan satın almaya bağımlı olan iki ülkenin de ortak Ar-Ge ve üretim projeleri artış göstermektedir. Güney Kore ve Türkiye savunma sanayi ticaret ortaklığı başarılı bir örnektir ve gelecekte daha kazançlı işbirliklerinin yapılabileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: *Savunma Sanayi İş Birliği, Savunma Harcamaları, Kore, Türkiye, Uluslararası Ticaret.*

138

Security
Strategies
Year: 12
Issue: 23

1. Introduction

Participation of Turkish troops in the 1950-1953 Korean War led to establishing strong relations between Turkey and the South Korea. The cooperation between two countries deepens in various areas of commerce and industry. Defense industry collaboration has increased significantly since 2000s and the two countries have carried out several joint defense projects. Turkey and the South Korea are among the major defense spenders. Both countries have North Atlantic Treaty Organization (NATO) compatible bases and products that make defense partnership feasible. Korean defense industry has proven track of success in line with its overall industrial development. Turkey has also recorded accomplishments in domestic development and production of defense systems. Defense self-sufficiency and exports are on the rise in both countries.

Trends in defense procurement show that emerging economies have a greater impact in the future of the industry. Most of the nations

wish to depend on their own defense industries for security and economic concerns. Direct procurement prevents flourishing domestic defense industry and buyer countries take some measures like offsets. Traditional suppliers are usually reluctant in technology transfers and the measures are not sufficient in building a competitive defense technology. Thus, emerging countries invest in Research and Development (R&D) and engage in bilateral or multinational defense projects.

The purpose of this study is to analyze the trade partnership of Turkey and the South Korea in the defense industry, which has strong grounds and views. The first section provides an overview of global trends in defense spending. The following sections deal with the defense industries of Turkey and of the South Korea. Then, economic and diplomatic relationships between the two countries are explained. Last section covers the current collaboration in defense industry. The paper is concluded with the remarks made in the light of the findings.

2. Trends in Military Expenditure and Procurement

Defense is an important sector determining the significance of a nation along with economic and political strength. Defense expenditure, often used as a tool of foreign policy and monitored by international community, is based on the country's own threat assessment.¹ Global defense expenditure had an increasing trend after the end of World War II until the end of the Cold War. Trend in defense spending was negative due to decelerating arms competition between the two blocks. However, defense spending accelerated after 2001 affected by the United States (US) spending which increased due to 9/11.² This trend continued until 2012 when a 0.4% fall was observed followed by a 1.9% decrease in 2013.³

¹ Lawrence R. Jones and Jerry L. McCaffery, *Budgeting, Financial Management and Acquisition Reform in the US Department of Defense*, Information Age Publishing, 2008.

² Goksel Korkmaz, *An Analysis of Turkey's Defense Systems Acquisition Policy*, MBA Professional Report, Naval Postgraduate School, Monterey, California, 2009.

³ *SIPRI Fact Sheet, Trends in World Military Expenditure 2013*, SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute), April 2014.

Total military expenditure of the world recorded 1,776 billion USD in 2014. The top 15 countries account for 80.3% of the world military expenditure. The share of the USA is 34.3%, followed by China with 12.1% and Russia with 4.7%.⁴ Military expenditure decreases in developed markets, while it increases in emerging markets. Economic growth, escalating conflicts, and the need for modernization are major reasons behind the increase of military spending in emerging world. The trend of decrease in the developed markets, on the other hand, seems to be persistent when the US plans to cut defense budget by 10% (500 billion USD in 10 years) and the effects of economic crisis in Europe are considered.⁵ Contraction of defense expenses in developed countries is expected to lead to tightening competition in emerging markets. As seen in Table 1, the only developed country that increased its defense spending in 2014 compared to 2005 is Australia. The increases of defense expenditure are observed in developing nations.

Military strategies will be driven by economic conditions and forthcoming security concerns in the next decade. The countries need to adapt the new circumstances, collaborate with foreign partners, and sustain investments to strengthen defense industry.⁶ Existing partnerships, local presence, and past investments will play significant role in the structure of future procurement.⁷ The world's demographic and economic trends force companies to compete in developing markets. Despite the risks and complications, companies with global collaborations are expected to obtain larger shares in the global markets.⁸ This trend

⁴ *SIPRI Fact Sheet, Trends in World Military Expenditure 2014*, SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute), April 2015.

⁵ SIPRI, 2014, *ibid*.

⁶ *Global Defense Outlook 2014: Adapt. Collaborate and Invest*, Deloitte Research Report, 2014.

⁷ *Defense Mega Trends Helping Our Clients Accelerate Growth Through Best Practices in Growth. Innovation and Leadership 2013 and Beyond*, Frost and Sullivan Research Report, 2013.

⁸ *Industrial Products: Aerospace and Defense. Insights Accelerating Global Growth*, PricewaterhouseCoopers Research Report, 2010, 28.

will obviously increase the bargaining power of emerging countries and it is expected to accelerate technology transfers in defense industry.

**Table 1. The 15 Countries
with Highest Military Expenditure in 2014⁹**

Rank (2014)	Country	2014 Spending (billion USD)	Change (%) 2005-2014	Spending as a Share of GDP (%)	
				2014	2005
1	USA	610	-0,4	3,5	3,8
2	China	216*	167	2,1*	2,0*
3	Russia	84,5*	97	4,5*	3,6*
4	Saudi Arabia	80,8	112	10,4	7,7
5	France	62,3	-3,2	2,2	2,5
6	UK	60,5	-5,5	2,2	2,4
7	India	50	39	2,4	2,8
8	Germany	46,5*	-0,8	1,2*	1,4
9	Japan	45,8	-3,7	1,0	1,0
10	South Korea	36,7	34	2,6	2,5
11	Brazil	31,7	41	1,4	1,5
12	Italy	30,9	-27	1,5	1,9
13	Australia	25,4	27	1,8	1,8
14	UAE	22,8	135	5,1	3,7
15	Turkey	22,6	15	2,3	2,4
Total of top 15		1.427			
World total		1.776	21	2,3	2,4

* SIPRI Estimate

Developing defense systems is a long and costly process. Massive R&D efforts and many years are required to produce a commercial item. However, competition and the fast pace of technology shorten the lifecycle of an item. The increase in sales reduces the fixed costs, which is an important determinant of profitability in the limited lifecycle. Economies of scale contribute in the reduction of the cost of manufacturing weapon systems in major exporting countries. Number

⁹ Source: *SIPRI Fact Sheet, Trends in World Military Expenditure 2014*, SIPRI (Stockholm International Peace Research Institute), April 2015.

of tested, used, and produced items increases the reliability of the systems. Thus, the scale is not solely an economic concern in defense industry and can be considered as another important driver of partnership between countries.

The costs of developing new defense systems can be very high for a country. For example, F-35 fighter is among the most advanced and expensive projects and its deployment involve a broad consortium of countries. Collaboration between developing countries in defense industry is an emerging issue. This trend helps these countries in manufacturing and marketing of indigenous products, alleviating the dependency to traditional suppliers. India's collaboration with Russia, Egypt, Thailand, and the South Korea contributed in the development of domestic technology, manufacturing, and defense exports. Brazil and Russia agreed on a cooperation including unrestricted transfer of technologies in defense industry.¹⁰ Brazil has also entered defense industry partnership with Turkey to develop common projects in naval, aeronautics, space, command, and cyber matters.

Indigenous development is generally more expensive than direct purchases but direct purchases slow down the development of national defense industry. Many countries demand offsets with technology transfer in direct purchases to ameliorate this effect and boost domestic defense industry. Direct offsets require investment or partnerships with local defense firms. Offsets are practiced in 120 countries and contribute to self-sufficiency in developing countries.¹¹ Military offset revenues in top 20 countries in the period between 2012 and 2021 have been forecasted as 424,57 billion USD. There is a greater focus on high value technology transfer in emerging markets.¹² Notwithstanding austerity measures of the supplier countries, the value of military offset obligations increases.

¹⁰ Deloitte, *ibid*.

¹¹ "Guns and Sugar: More Governments are Insisting Weapons Sellers Invest Side Deals Help Them Develop," *Economist*, Nov. 30, 1999.

¹² Frost and Sullivan, *ibid*.

3. Defense Industry of Turkey

Turkey seeks to develop domestic defense industry for common reasons as other nations. But there are unique reasons such as its location being near to conflict zones, strained relationship with Greece, terror threats, and embargoes faced in the past.¹³

Turkish domestic defense industry started its manufacture and maintenance facilities in 1924 and continued until the World War II¹⁴. Between 1950 and 1960, defense requirements had been met by foreign military aid and procurement within the frame of NATO membership. Turkey's Peace Operation to Cyprus in 1974 was a milestone for the Turkish defense industry. The US arms embargo accelerated the foundation of new state-supported defense companies.¹⁵ Under-secretariat for Defense Industries (SSM) was established in 1985 as main procurement authority. Important defense industry projects started in the following years. In 1980s, private enterprises and companies with foreign partnership entered the defense market. Table 2 depicts the trends in the Turkish defense industry over the last decade. The exports of the industry were 1.647 million USD in 2014. Though the volume of defense turnover and exports increase progressively, the share of defense exports in total exports makes only a slight one percent. However, the exponential growth of R&D expenses of the industry represent a strong commitment to acquire new commercial items and there is a considerable growth potential of the industrial output and exports in the subsequent years.

¹³ Korkmaz, *ibid.*

¹⁴ Husnu Ozlu, *Turkish Defense Industry after Second World War*, PhD Dissertation, Dokuz Eylul University, 2006, 6.

¹⁵ *Savunma Sanayimiz* [Defense Industry], SSM, <http://www.ssm.gov.tr/EN/savunmasanayimiz/Pages/Tarihce.aspx> (Accessed: September 2014).

Table 2. Turkish Defense Industry in Numbers (million USD)¹⁶

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Defense Exports	337	487	615	784	832	853	1.090	1.262	1.388	1.647
Total Exports	73.476	85.534	107.271	132.027	102.135	113.883	134.906	151.860	151.626	157.622
Defense Turnover	N/A	1.855	2.438	3.087	2.900	3.707	4.381	4.756	5.076	N/A
Defense R&D Expenses	79	90	465	738	711	809	893	973	1.164	N/A

SSM strategy to prioritize developing innovative products has enabled growth of the sector by acquiring and exporting new products.¹⁷ The steady growth of defense industry turnover, R&D expenses, and exports show the increasing demand both in Turkish domestic and in export markets. Production of goods in NATO standards and inclusion of new products in the inventory of Turkish Armed Forces (TAF) provide fuel to growth of exports.¹⁸ 2012-2015 Sectoral Strategy Document of SSM emphasizes maturity in program management, development of technological competence, collaboration with global companies, and attaining international quality standards as an important element of sustainability.¹⁹ The value of the undersigned procurement projects by the end of 2013 is 49,809,374,778 Turkish Liras (about 26,2 billion USD).²⁰ Distribution of this contract values in terms of project models is given in Figure 1.

¹⁶ Source: Today's Turkish Defense Industry, SSM; İhracat Rakamları, TİM (Turkish Exporter's Assembly).

¹⁷ Huseyin Baysak, *2012 Sektörel Analiz Raporu* [Analysis of Defense Industry-2012], TOBB Savunma Sanayii Meclis Toplantısı, Ankara.

¹⁸ *Savunma ve Havacılık Sanayii Performans Raporu*, SASAD, Turkish Defense Industry Manufacturers Association, 2013.

¹⁹ Ozden Ozben, "Approaches to Depth in the Defense Industry," *Defense Turkey*, 2014, 8(53): 36.

²⁰ *Faaliyet Raporu* [Annual Report], SSM, 2013, Ankara.

Emerging Trade Partnership between the South Korea and Turkey:
The Case of Defense Industry

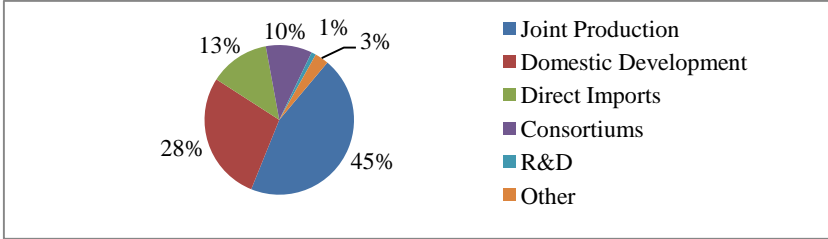

Figure 1. Distribution of Procurement Contract Values by the End of 2013.²¹

Turkey enters the next defense procurement cycle that will result in several major procurements for defense modernization. Some defense acquisition programs delayed due to global economic crisis are expected to be realized. As a result, Turkish capital expenditure of the total defense budget is projected to increase in the period between 2013 and 2017. Turkey is the most attractive market in Europe for military land vehicles in the period between 2012 and 2021, with about 20 billion USD budget and planned procurement programs.²² It is obvious from Figure 1 that joint production, research and development collaboration, and strategic alliances with domestic defense firms are among the best entry strategies for Turkish defense market.

4. Defense Industry of the South Korea

The war between the North Korea and the South Korea, which started in 1950, ended in 1953 with an armistice agreement, but the hostility, conflict, and the potential of military confrontation have continued so far. There has not been a peace treaty signed between two states.²³ The Korean Peninsula has been divided since the 1950s and

²¹ Source: *Yıllık Rapor* [SSM Annual Report], SSM, Ankara, 2013.

²² *Strategic Defense Intelligence. The Turkish Defense Industry -Market Opportunities and Entry Strategies. Analyses and Forecasts to 2017*, ICD Research, Research Report, 2013.

²³ Chung-in Moon; Sangkeun Lee, "Military spending and the arms race on the Korean

North Korea is a threat for the South Korea. The North Korea has attempted approximately 1640 infiltrations and over 1020 local provocations against the South Korea in the period between 1954 and 2010.²⁴ The continued threat of North Korea towards the South Korea in terms of national security and national defense forces the South Korea for a significant defense spending.

South Korea was depended completely upon military aid and equipment from the United States until the mid-1960s. The formation of South Korean defense industry has been started in 1970s. This was based on the Korean government's general policy of encouraging investment in the shipbuilding, steel, and electronics industries. The North Korea's defense spending and military power were superior to those of the South Korea until the beginning of the 1970s. North Korea's increasing military provocation and diminishing US defense support to the South Korea stimulated a new and self-dependent defense policy in the South Korea.²⁵ The paradigm of the South Korean economic structure has changed from the light industry to the heavy industry, with a strong emphasis on developing and manufacturing domestic defense products during the presidency of Park Chung Hee.²⁶ The establishment of the ADD (Agency for Defense Development) in 1970 for the self-reliable defense was an important milestone in implementing Park's plan.²⁷ The formation and empowerment of the ADD has contributed to strengthening the national defense, improving the capacity of weapons by the national R&D and fostering the domestic defense industry. Defense Acquisition Program Administration (DAPA) substituted DPA (Defense

peninsula", *Asian Perspective*, 2009, 69-99.

²⁴ *Defense White Paper*, Ministry of National Defense, Republic of Korea, 2010, 313-314.

²⁵ Moon, *ibid.*

²⁶ Moon, *ibid.*; and Stephan Haggard; Byung-kook Kim; Chung-in Moon. "The transition to export-led growth in South Korea: 1954-1966", *The Journal of Asian Studies*, 1991, 50.04: 850-873.

²⁷ Kaan Korkmaz and John Rydqvist, *The Republic of Korea: A Defense and Security Primer*, Swedish Defense Research Agency, FOI, Stockholm, April 2012.

Procurement Agency) within the frame of the reorganization of defense acquisition process in 2006.²⁸ DAPA also funds ADD, which is the South Korean national agency for R&D in defense technology.

Amidst the threats from the North Korea, the South Korea needs to secure sea trade lines, as its economy is heavily dependent on international trade. South Korea is the seventh exporter and ninth importer of the world according to World Trade Organization's (WTO) leading exporters and importers in world trade statistics in 2013.²⁹ Another motivation to have a more powerful army is to match its economic success with influential military power. The South Korea is bordered by countries like China, Russia, and Japan. Close cooperation with these countries seems difficult due to historical legacies, territorial disputes, and presence of nationalist sentiments in Northeast Asia.³⁰

The defense industry of the South Korea provided tanks, naval vessels, self-propelled and towed field guns, armored vehicles, and helicopters for the national army by 1990. The South Korea has had the capacity to supply all of the conventional weapons it needs by 2007 and aims to have larger shares in global arms markets. KAI's (Korea Aerospace Industries) deal with Turkey to supply KT-1 basic trainer jets was among the first major foreign sales. Some of the South Korean items that can be exported are K-9 155-mm self-propelled howitzers, T-50 supersonic trainer jet, advanced infantry fighting vehicle K-21, and various types of high-tech missiles.³¹ Fulfillment of basic weapons needs in relatively short time, development of innovative items, increase in defense exports, industrial, and technological upgrades show the success of the South Korean defense industry.³² The South

²⁸ Korkmaz and Rydqvist, *ibid*.

²⁹ *International Trade Statistics*, World Trade Organization, 2014.

³⁰ Soon Ho Lee, "Successful 'Wildcat' Bid in South Korea and Its Implications for the European Defense Industry", *Georgetown Journal of International Affairs*, 2013, July.

³¹ *Defense Industry*, Global Security, <http://www.globalsecurity.org/military/world/rok/industry.htm> (Accessed: July 2014).

³² Chung-in Moon and Jae-Ok Paek, *Defense Innovation and Industrialization in*

Korea pursued a strategy to focus on exports in products they have competitive advantage, while encouraging import substitution in others.³³ As a result of this strategy, the South Korea's conventional arms exports have grown rapidly as depicted in Figure 2. Defense exports of the South Korea, which was 253 million USD in 2006, recorded as 3.416 million USD in 2013. Exports have been doubled between 2010 and 2011 and the increase between 2012 and 2013 has been steep.

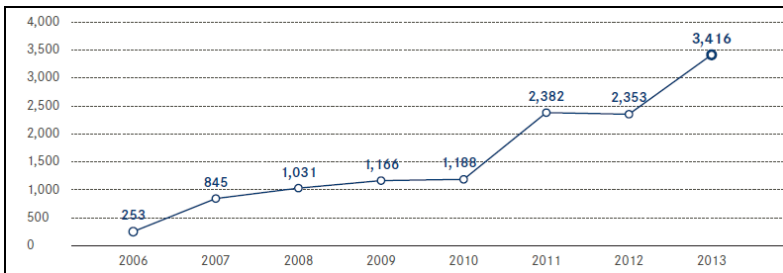

Figure 2. Defense Industry Exports of the South Korea (million US dollars).³⁴

148

Security
Strategies
Year: 12
Issue: 23

Although the South Korea is increasing the capacity of producing indigenous weapons, it was among the top 10 arms importers in the period between 2010 and 2014. The majority of the arms imports were realized from the US.³⁵ The US defense industry has had advantages in the South Korean defense market due to South Korea's familiarity with US weaponry and human network connecting the two countries. US products have advantage because of their interoperability as well.

South Korea, Policy Brief, Study of Technology and Innovation in China (SITC) Project, No.14, 2010.

³³ Kaya Yazgan, "Dialectic in Turkish Defense Industry," *Defense Turkey*, 2014, 8, no. 53:24.

³⁴ Source: *Defense White Paper 2014*, Ministry of Defense, Republic of Korea, Seoul, December 2014, p. 188.

³⁵ SIPRI 2014, *ibid.*

However, more competitive prices, higher quality, better technology transfer, and better maintenance packages make other countries preferable. For example, the South Korean Defense Acquisition Program Administration (DAPA) decided to choose European AgustaWestland AW-159 Wildcat helicopter instead of the Seahawk helicopter of American Sikorsky Aircraft Company as their new maritime operation helicopter. The Wildcat's proposal was superior except for its capability and won this deal of 567 million USD.³⁶ DAPA announced that they evaluated the proposals on four standards: cost, capability, operation suitability, and contract conditions.

5. Relations between the South Korea and Turkey

Turkish participation in the Korean War led to the formation of an alliance between the two countries. The presence of Turkish troops as part of a UN force continued until 1971, when Turkish honor guard was withdrawn. Turkish-Korean relationship can be analyzed in three stages:³⁷ 1950-1970 military based relations, 1970-1990 the process of founding cooperation, and 1990-2010 deepening and diversifying relations.

Diplomatic relations between two states started in 1957, but high-level visits were accelerated only after 2000s. Bilateral relations between Turkey and Korea have been upgraded to the strategic partnership level with "Joint Declaration on the Establishment of a Strategic Partnership" in February 2012. "Framework Agreement Establishing a Free Trade Area between the Republic of Turkey and the Republic of Korea" and "Agreement on Trade in Goods between the Republic of Turkey and the Republic of Korea" entered into force on 1 May 2013. There are mechanisms such as the Joint Economic Commission and the Business Council meetings where bilateral economic and trade relations are regularly discussed.³⁸ The South

³⁶ Ho Lee, *ibid.*

³⁷ Heechul Lee, "An Analysis of Korean-Turkish Relations: Rising Trade Partnership And Deepening Integration", *USAK Yearbook*, 2012, 5: 227-242.

³⁸ *Türkiye-Güney Kore Siyasi İlişkileri* [Political relations of Turkey- South Korea], Ministry of Foreign Affairs (2014), <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-guney-kore-siyasi->

Korea and Turkey agreed in May 2006 to hold regular military exchange meetings every year to enhance military exchanges and cooperation in the defense industry. These exchanges help to extend human networks and introduce arms on both sides.³⁹ Diplomatic relations of the two countries also involve the frameworks of Group of 20 (G20) and Organization of Economic and Cultural Development (OECD).

Cooperation between the South Korea and Turkey in trade and economics has not been sufficient, despite high-level political relations. Trade volume is below the potential and there is a considerable gap against Turkey. The South Korea is the second largest trade partner of Turkey in the Far East after China. More than 20 Korean companies were active in Turkey in 2012. Turkey attracted Foreign Direct Investment inflows worth of 436 million USD from the South Korea in the period between 2002 and 2012.⁴⁰ These investments were mainly in automotive, IT, mining, tourism, and manufacturing industries.

**Table 3. Trade Statistics of Turkey and South Korea
(million USD)⁴¹**

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Export	152	271	235	304	529	528	460
Import	4.370	4.092	3.118	4.764	6.298	5.660	6.088
Total	4.522	4.363	3.353	5.068	6.827	6.188	6.548
Balance	-4.218	-3.820	-2.883	-4.460	-5.770	-5.132	-5.628

iliskileri.tr.mfa (Accessed: July 2014).

³⁹ Lee, *ibid.*

⁴⁰ *Countries and Regions -Southeast Asia and Pacific- South Korea*, Ministry of Economy, <http://www.economy.gov.tr/index.cfm?sayfa=countriesandregionsand country=KRandregion=6> (Accessed: August 2014).

⁴¹ Source: Official site of Turkish Ministry of Foreign Affairs, <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-guney-kore-siyasi-iliskileri.tr.mfa>, (Accessed: July 2014).

6. Defense Partnerships between Turkey and the South Korea

The South Korea and Turkey are among the top 15 countries with highest military expenditure. Both countries are defense spenders that are actively involved in international markets. The South Korea has been playing an important role in Turkish military projects and has emerged as a key military technology partner. There are two main reasons for this trend: Turkey's need for a reliable industrial partner for military production and the South Korea's willingness to transfer technology and production.⁴² Turkey and the South Korea concluded a Defense Industrial Cooperation Agreement (Memorandum of Understanding) in November 1999. Other defense industry agreements between two countries are Agreement for Technological Cooperation, Agreement for Quality Assurance and Mutual Logistics Support Agreement.⁴³ The agreements between two friendly nations encourage and support the cooperation in different fields of defense.

The North Korean invasion of South Korea in 1950 changed the perceptions of NATO and the US towards the Soviet threat, which led transformation, and extension of the treaty. Turkey joined NATO in 1952 in line with this extension process.⁴⁴ Turkey and the US have a long-standing bilateral and NATO-based defense cooperation, which was established on similar threat perceptions since the Cold War era.⁴⁵ The United States and the South Korean cooperation in defense has been close since the end of Korean War in 1953 and the South Korea has been a major non-NATO ally of the United States since 1989.⁴⁶

⁴² "S. Korea Emerges as Key Military Tech Partner for Turkey," *World Tribune*, Jun. 06, 2012, 5.

⁴³ *Defense White Paper 2014*, Ministry of Defense, Republic of Korea, Seoul, December 2014.

⁴⁴ Anthony Forster and William Wallace, "What is NATO for?," *Survival*, (2001), 43 (4), 107-122.

⁴⁵ Jim Zanotti, *Turkey-US Defense Cooperation: Prospects and Challenges*, Congressional Research Service, Library of Congress, Washington DC, 2011.

⁴⁶ Bruno Tertrais, "The Changing Nature of Military Alliances," *Washington Quarterly*, (2004), 27(2), 133-150.

There is a strong bilateral military alliance between the United States and the South Korea and the two countries have “Combined Defense Systems” for military threats.⁴⁷ Defense projects such as improvement of the performance of weapons have always been discussed with the US before development by the Korean government. The close cooperation with the United States for more than half a century led both the South Korea and Turkey develop a defense industry base and inventory compatible with NATO. Korea and Turkey are among the major importers of weapons and the share of US weapons in procurement is very high; 89% and 58% respectively in the period between 2010 and 2014.⁴⁸ The defense industries of both countries are immensely influenced by the US. This is an important factor in making Turkish-Korean defense industry partnership feasible.

Determining the candidates, their technology and R&D capabilities for collaborations are as important as determining the technologies.⁴⁹ The South Korean weapon systems have cost advantage and require no additional adaptation costs and training as both countries have NATO compatible platforms.⁵⁰ Furthermore, high-speed economic development and government support to national companies in international collaborations provide the South Korea an obvious competitive advantage.

The collaboration in defense industry is important and offers advantages to both countries. The South Korea is an emerging defense industry producer and in the search of markets for its domestically developed new products. Turkish procurement will obviously contribute

⁴⁷ Ministry of Defense, *ibid*.

⁴⁸ SIPRI 2014, *ibid*, 4.

⁴⁹ İlhan Kaya, Mehmet Atilla Oner and Nuri Basoglu, “Critical Success Factors in R&D Project Management in Military Systems Acquisition and a Suggested Methodology for Turkish Armed Forces,” *PICMET’03. Portland International Conference on Management of Engineering and Technology*, 2003, July, Portland, USA.

⁵⁰ Ali Kulebi, Kore ile Stratejik Ortaklık [Strategic Partnership with Korea], TUSAM, Ankara, 2007.

Emerging Trade Partnership between the South Korea and Turkey:
The Case of Defense Industry

to introducing the South Korean products in the other markets. Turkish Armed Forces has strict quality and contractual requirements in inventory selection, which increases reputation of purchased goods and systems. The partnership will provide opportunities for introducing Turkish defense products in the South Korean market as well. Trade partnership with the South Korea in defense industry offers an alternative to traditional suppliers for Turkey. It is a reasonable assumption that this is to increase bargaining power of Turkey in procurement. Table 4 illustrates top five destinations for the South Korean defense industry exports. It is seen that Turkey and the US are traditional export markets for the South Korean defense industry. The South Korean exports to Turkey were 57 million, 383 million, 427 million, 43 million, 75 million, 56 million, and 135 million USD in 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, and 2012, respectively. Turkey is among the first export markets of the South Korea and fluctuating nature of exports depicts the contractual nature of defense exports.

Table 4. Top Five Countries of South Korean Defense Industry Exports (million US dollars).⁵¹

2006		2007		2008		2009		2010		2011		2012		2013	
U.S.	136	Turkey	383	Turkey	427	U.S.	398	U.S.	486	Indonesia	1,500	U.S.	737	Iraq	1,129
Turkey	57	U.S.	209	U.S.	331	Iraq	320	Malaysia	367	U.S.	640	UK	723	U.S.	1,053
Indonesia	11	Pakistan	100	Egypt	101	Indonesia	229	Turkey	75	Turkey	56	Peru	209	Thailand	485
UAE	10	Indonesia	31	Indonesia	50	Turkey	43	Indonesia	51	Israel	28	Turkey	135	Norway	230
Malaysia	7	Syria	26	Colombia	24	Philippines	27	Libya	50	Thailand	16	Colombia	91	Peru	170

Noteworthy trade agreements in defense industry between two countries started in 2001 with the Turkish procurement of howitzers. Though increasing significantly in the last decade and offering

⁵¹ Source: *Defense White Paper 2014*, Ministry of Defense, Republic of Korea, Seoul, December 2014, p. 188.

immense opportunities, trade in defense industry between two countries can be considered as not fully grown yet. Some of the major defense partnership projects of Turkey and the South Korea are explained in this section.

Turkey signed a contract for the acquisition of the T-155 self-propelled howitzer from the South Korea in 2001.⁵² This was the first major procurement agreement between two countries. The Turkish variant was designated as Fırtına or T-155 Obus. The first batch of eight T-155s were built in the South Korea under a license agreement, while the remaining batch of over 300 units were planned to be produced in Turkey.⁵³ This agreement was one of the first major international sales of the South Korean defense industry.

Turkish Havelsan's contract for providing CN-235 Level-D flight simulator in 2002 was marked as the first major export to the South Korea. Flight simulators have been developed in order to provide CN-235 aircraft pilots with flight training, weather radar education, and emergency cases training in realistic environment. The company continued the partnership by signing 36-month Electronic Warfare Training System (EWTS) with Korean Defense Acquisition Program Administration (DAPA) in 2009.⁵⁴

Korea Aerospace Industries (KAI) won a nearly 500 million USD contract for a batch of KT-1 basic trainer aircraft in 2007. Technology transfer, besides capability and cost advantages, enabled KAI to secure this deal. KAI's assistance to Turkish Aerospace Industries (TAI) in the aircraft production will help developing indigenous platforms.⁵⁵ The first five aircraft were built at KAI's plant

⁵² Burak Ege Bekdil, "Turkey Chases New Defense Deals in Asia," *Defense News*, 11 February, 2011.

⁵³ "K9 Thunder 155mm Self-Propelled Howitzer: South Korea", *Armytechnology*, <http://www.army-technology.com/projects/thunderselfpropelled> (Accessed: June 2014).

⁵⁴ *Annual Report*, Havelsan, Ankara, 2014, 14-15.

⁵⁵ Kulebi, *ibid*.

in the South Korea and the 50 more are planned to be built by TAI.⁵⁶

Korea has plans to participate in TFX, Turkey's indigenous fighter jet program.⁵⁷ Turkey has joined the global trend to have own combat aircraft with TFX program. TFX will be the most expensive Turkish development program, if Defense Industry Executive Committee approves the project worth of 50 billion USD. TFX planned to replace Turkey's fleet of F-16A/B/C/Ds. Three concept designs for a new Turkish multi-role combat aircraft (TFX) were presented in the International Defense Industry Fair in Istanbul held in May 2013.⁵⁸ Concurrently, DAPA announced that Turkey has intention to join South Korean KF-X program to develop a next generation fighter with an assumed 20% stake.⁵⁹ The two multi-billion USD fighter projects are offering opportunities for further collaboration between two countries in defense industry.

Another joint-program between Turkey and the South Korea is Altay Project. Altay is the third generation main battle tank (MBT) of Turkey and is being indigenously developed. The 500 million USD contract includes design, development, and integration of Altay and qualification of the tank through prototypes and testing. The project started in 2007 and the first prototype was publicly revealed in 2011. The South Korea will transfer manufacturing technology and assist Turkey with the development of the subsystems. The manufacturer of the engine hasn't been decided and the new South Korean engine that is currently under development is among the candidates. Turkey aims to manufacture about 1,000 MBTs in four separate lots of 250 units.⁶⁰

⁵⁶ "KT-1 Basic Trainer / Light Attack Aircraft", *Airforce Technology*, <http://www.airforce-technology.com/projects/kt1basictrainerorlig> (Accessed: June 2014).

⁵⁷ Bekdil, *ibid*.

⁵⁸ "Turkey Defense and Security Report Includes 5-Year Forecasts to 2018", *Business Monitor International*, 2014.

⁵⁹ Stephen Trimble, "Dubai: TAI launches study on Turkish-built next generation fighter", *Flight Global*, <http://www.flightglobal.com/news/articles/dubai-tai-launches-study-on-turkish-built-next-generation-364893> (Accessed: September 2014).

⁶⁰ Ali Unal, "National Tank Project Near Completion," *Daily Sabah*, Jul. 10, 2014.

Altay MBT is expected to have significant export markets.

Two countries' historical relations in military cooperation are evolving to cooperation in defense industry. Defense industry cooperation, which began with joint production of T-155 self-propelled howitzers, provided opportunities for new developments and projects. The cooperation between the two countries is expected to improve considering the South Korea's technical skills, Turkey's manufacturing base, and know-how and marketing capabilities of both countries. Collaborations of two countries in defense industry can also provide cooperation in non-defense sectors.

7. Conclusion

Turkey and The South Korea have had more than 60 years of relationship and experienced a strategic partnership since 2012. Implementation of the signed agreements, including negotiations over free trade agreement, is expected to strengthen the ties and promote development in both military and civil areas. Strategic partnership will contribute to improve welfare and value of both countries. The South Korea and Turkey have similarities from the defense standpoint. Both countries are among the major defense spenders and they both experience security threats that force them invest in the defense industry. Regional collaboration seems hard for both of them when the neighboring countries are considered. This fact makes both Turkey and the South Korea search reliable overseas partnerships. Historical relations, friendship between countries' people, Western style democracy, steady economic growth, capable workforce, NATO compatible bases, and products are common grounds that can lead to cooperation between two countries.

The South Korea's better technology transfer packages at competitive prices may be useful to overcome competitors and to enhance its position in the profitable Turkish market. Turkish defense products that exported to the South Korea contribute in closing huge trade gap against Turkey. Collaboration of joint production in defense industry is a key issue between the two countries. Turkey has a unique geographical and strategic location, linking Europe and Asia.

Promising domestic and export markets make joint production with Turkish companies advantageous. The cooperation between the South Korea and Turkey in defense sector has strong grounds and prospects and it offers many opportunities for both countries.

Özet

Bu makalede, özellikle son 10 yılda önemli bir ivme kazanan Güney Kore-Türkiye savunma sanayi ortaklığı ve ticaretinin gelişimi analiz edilmektedir. İki ülke arasındaki dostluk ilişkileri, savunma sanayi harcamaları konusunda dünyanın önde gelen ülkelerinden olmaları ve savunma sanayinde önemli atılımlar yapmış olmaları gibi nedenlerle, Güney Kore ve Türkiye arasındaki savunma sanayi iş birliği akademik açıdan incelenmesi gereken önemli konulardan biridir. Bu makalenin Kore-Türkiye ticari ilişkileriyle ilgili literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Makalede öncelikle dünyada savunma sanayi harcamaları ile ilgili gelişmeler hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonraki bölümlerde Türkiye ve Güney Kore savunma sanayileri incelenmiş ve iki ülke arasındaki ekonomik ve diplomatik ilişkiler ele alınmıştır. Sonuç bölümünden önce ise iki ülke arasındaki savunma sanayi ticareti ve ortak yürütülen bazı projeler açıklanmaya çalışılmıştır.

Savunma sanayi harcamaları ülkelerin ekonomik gücü, karşı karşıya olduğu tehditler ve güvenlik konusundaki algıları gibi faktörlere göre şekillenmektedir. Bir ülkenin savunma sanayinin gelişmişliği sadece askerî değil, ekonomik ve politik alanlardaki etkinliğine de katkı sağlamaktadır. Dünyada savunma harcamaları II. Dünya Savaşı'ndan Soğuk Savaş'ın bitimine kadar sürekli artan bir trend izlemiş, daha sonra azalmaya başlamıştır. 2001 yılından sonra özellikle 11 Eylül saldırıları yüzünden ABD'nin savunma harcamalarını artırması nedeniyle, yükselişe geçen bu trend, 2012 yılında düşmeye başlamıştır. 2014 yılında dünyadaki savunma harcamaları 1.776 milyar dolar olarak ve bu harcamaların tüm dünya gayri safi milli hâsılasındaki oranı %2,3 olarak gerçekleşmiştir. Dünya savunma harcamalarının son 10 yıldaki gelişimi incelendiğinde,

gelişmiş ülkelerin savunma harcamalarını azalttığı; gelişmekte ülkelerin ise harcamalarını artırdığı görülmektedir. Bu trend, savunma sanayinin geleceğinin belirlenmesinde gelişmekte olan ülkelerin etkili olacağını göstermektedir. Geleneksel savunma sanayi tedarikçileri teknoloji transferi ve Ar-Ge desteği gibi konularda genellikle isteksiz davranmaktadır. Bu nedenle gelişmekte ülkelerin askerî alanda yapacakları iş birliği önem arz etmektedir. Türkiye ile Güney Kore arasında savunma sanayi iş birliği, gelişmekte olan ülkelerin savunma ortaklığı açısından oldukça başarılı bir örnektir.

Gerek Türkiye'nin gerekse Güney Kore'nin savunma sanayi 1950'li yıllarda ABD'ye ve NATO'ya bağımlı olarak gelişme göstermiştir. Ancak, iki ülke de savunma sanayinde yerli üretim ve Ar-Ge'ye ağırlık vermek suretiyle önemli başarılar kaydetmiştir. Türk savunma sanayinde yerli üretim gerekliliği, özellikle 1974 yılında Kıbrıs Barış Harekâtı nedeniyle uygulanan ambargo sonrasında önem kazanmış ve 1974 ambargosu Türk savunma sanayinde bir dönüm noktası olmuştur. 1985 yılında Savunma Sanayi Müsteşarlığı'nın (SSM) kurulmasıyla önemli savunma projeleri hayata geçirilmiştir. 2013 yılı itibarıyla Türk savunma sanayinin toplam cirosu 5.076 milyon dolara, savunma sanayi Ar-Ge harcamaları 1.164 milyon dolara ve savunma sanayi ihracatı 1.338 milyon dolara ulaşmıştır. Güney Kore'nin savunma alanında yerli üretim çabaları ise, gerek Kuzey Kore'den askerî alanda daha zayıf olmasından gerekse ABD'nin savunma desteğinde azalma nedeniyle 1970'li yıllarda başlamıştır. Dönemin Güney Kore Başkanı Park Chung Hee savunma, kimya ve ağır sanayi sektörlerinde yerli üretimi desteklemek amacıyla önemli projeler geliştirmiştir. Bunların büyük oranda hayata geçirilmesiyle Güney Kore'nin askerî ve ekonomik alanda bugün yakaladığı başarıların temelini atılmıştır. 1970 yılında kurulan “*Agency for Defense Development*” (ADD) savunma projelerini yürütmüş ve 2006 yılındaki yeniden organizasyonla bu görev “*Defense Acquisition Program Administration*” (DAPA) kurumuna devredilmiştir. Günümüzde, Güney Kore, özellikle konvansiyonel silah sistemlerinin üretimi ve ihracatında önemli bir konuma yükselmiştir. 2013 yılı itibarıyla Güney Kore'nin savunma sanayi ihracatı 3.416 milyon dolara ulaşmıştır.

İki ülke arasındaki dostluk ilişkileri, Türk askerî birliklerinin 1950 ile 1953 yılları arasında yaşanan Kuzey Kore ve Güney Kore arasındaki savaşa katılmasıyla başlamıştır. Askerî alanda 1950'lerde başlayan ilişkiler, 2000'li yıllarda savunma sanayinde ortaklıkla devam etmektedir. İki ülke askerî ve ekonomik alanlarda iş birliği amacıyla pek çok anlaşma imzalamış ve dostluk ilişkileri üst düzey ziyaretlerle geliştirilmiştir. 2012 yılında imzalanan anlaşma ile iki ülke arasındaki ilişkiler "stratejik ortaklık" düzeyine yükseltilmiştir. 2013 yılı itibariyle toplam ticaret hacmi 6.548 milyon dolara ulaşmıştır; ancak ticaret dengesinde Türkiye aleyhine 5.628 milyon dolar açık gözlenmektedir. Güney Kore'nin Türkiye'ye savunma sanayii ihracatları 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011 ve 2012 yılları için sırasıyla 57 milyon, 383 milyon, 427 milyon, 43 milyon, 75 milyon, 56 milyon ve 135 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Türkiye, Güney Kore'nin geliştirdiği özgün savunma ürünleri için ilk ihracat pazarlarından olmuştur. Türkiye de aynı dönemde Güney Kore'ye önemli miktarda ihracat gerçekleştirmiştir. İki ülke arasında gerçekleşen bazı önemli savuma projeleri arasında Türkiye'nin T-155 obüs tedariki ve üretimi (2001), CN-235 uçuş simülatörü satışı (2002), KT-1 eğitim uçağı tedariki ve üretimi (2007) ve Altay ana muhabere tankı üretimi iş birliği sayılabilir.

Güney Kore ve Türkiye arasındaki dostluk ilişkileri, ekonomi alanında ortaklığa dönüşmektedir. Mevcut ilişkilerin geliştirilmesi, askerî ve sivil alanda yapılan anlaşmaların uygulanmasıyla iş birliği ve ticaret potansiyelinin değerlendirilmesi iki ülkenin kalkınmasına önemli katkılar sağlayacaktır. İki ülkenin askerî altyapılarının NATO uyumlu olması, özellikle askerî alanda ortak projelerin ve ticaretin gelişmesine olanak sağlamaktadır. Son on yılda gözlenen başarılı iş birliği, gelecekte daha önemli ortak projelerin yürütülebileceğini göstermektedir.

References

Books

KORKMAZ, Goksel. *An Analysis of Turkey's Defense Systems Acquisition Policy*, MBA Professional Report, Naval Postgraduate School, Monterey, California, 2009.

KORKMAZ, Kaan and RYDQVIST, John. *The Republic of Korea: A Defense and Security Primer*, Swedish Defense Research Agency, FOI, Stockholm, April 2012.

KULEBİ, Ali. *Kore ile Stratejik Ortaklık* [Strategic Partnership with Korea], TUSAM, Ankara, 2007.

LAWRENCE R. Jones and MCCAFFERY, Jerry L. *Budgeting, Financial Management and Acquisition Reform in the U.S. Department of Defense*, Information Age Publishing, 2008.

MOON, Chung-in and Paek, Jae-Ok. *Defense Innovation and Industrialization in South Korea*, Policy Brief, Study of Technology and Innovation in China (SITC) Project, No.14, 2010.

OZLU, Husnu. *Turkish Defense Industry after Second World War*, PhD Dissertation, Dokuz Eylul University, 2006, 6.

SIPRI Fact Sheet: Trends in World Military Expenditure 2013, April 2014.

SIPRI Fact Sheet: Trends in World Military Expenditure 2014, April 2015.

Türkiye-Güney Kore Siyasi İlişkileri [Political relations of Turkey-South Korea], Ministry of Foreign Affairs (2014). <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-guney-kore-siyasi-iliskileri.tr.mfa> (Accessed: July 2014).

ZANOTTI, Jim. *Turkey-US Defense Cooperation: Prospects and Challenges*, Congressional Research Service, Library of Congress, Washington DC.

Articles and Papers

BEKDİL, Burak Ege. "Turkey Chases New Defense Deals in Asia," *Defense News*, 11 February, 2011.

FORSTER, Anthony and WALLACE, William. "What is NATO for?," *Survival*, (2001), 43(4), 107-122.

"Guns and Sugar: More Governments are Insisting Weapons Sellers Invest Side Deals Help Them Develop", *Economist*, Nov. 30, 1999.

HAGGARD, Stephan, KIM, Byung-kook; MOON, Chung-in, "The Transition to Export-led Growth in South Korea: 1954–1966," *The Journal of Asian Studies*, 1991, 50.04: 850-873.

“K9 Thunder 155mm Self-Propelled Howitzer: South Korea,” *Armytechnology*, <http://www.army-technology.com/projects/thunder-selfpropelled> (Accessed: June 2014).

KAYA, İlhan, ONER, Mehmet Atilla, and BASOGLU, Nuri, “Critical Success Factors in R&D Project Management in Military Systems Acquisition and a Suggested Methodology for Turkish Armed Forces,” *PICMET’03. Portland International Conference on Management of Engineering and Technology*, 2003, July, Portland, USA.

“KT-1 Basic Trainer/Light Attack Aircraft,” *Airforce Technology*, <http://www.airforce-technology.com/projects/kt1basictrainerorlig>. (Accessed: June 2014).

LEE, Heechul. “An Analysis of Korean-Turkish Relations: Rising Trade Partnership and Deepening Integration”, *USAK Yearbook*, 2012, 5: 227-242.

LEE, Soon Ho. “Successful ‘Wildcat’ Bid in South Korea and Its Implications for the European Defense Industry,” *Georgetown Journal of International Affairs*, 2013, July.

MOON, Chung-in and LEE, Sangkeun. “Military spending and the arms race on the Korean peninsula,” *Asian Perspective*, 2009, 69-99.

OZBEN, Ozden. “Approaches to Depth in the Defense Industry,” *Defense Turkey*, 2014, 8 (53): 36.

“S. Korea Emerges as Key Military Tech Partner for Turkey,” *World Tribune*, Jun. 06, 2012, 5.

TERTRAIS, Bruno. “The Changing Nature of Military Alliances,” *Washington Quarterly*, (2004), 27(2), 133-150.

TRIMLE, Stephen. “Dubai: TAI launches study on Turkish-built next generation fighter,” *Flight Global*, <http://www.flightglobal.com/news/articles/dubai-tai-launches-study-on-turkish-built-next-generation-364893>, (Accessed: September 2014).

“Turkey Defense and Security Report Includes 5-Year Forecasts to 2018”, *Business Monitor International*, 2014.

UNAL, Ali. “National Tank Project Near Completion,” *Daily Sabah*, Jul. 10, 2014, 7.

YAZGAN, Kaya. “Dialectic in Turkish Defense Industry,” *Defense Turkey*, 2014, 8, no. 53:24.

Reports and Plans

2012-2016 Stratejik Planı [Strategic Plan], SSM, Ankara, 2011, 33.
2013 Figures of Turkish Defense Industry,” *Defense Turkey*, 2014, 8 (53): 12-16.

Annual Report, Havelsan, Ankara, 2014, 14-15.

BAYSAK, Huseyin. *2012 Sektörel Analiz Raporu* [Analysis of Defense Industry-2012], TOBB Savunma Sanayii Meclis Toplantısı, Ankara.

Defense Mega Trends Helping Our Clients Accelerate Growth Through Best Practices in Growth. Innovation and Leadership 2013 and Beyond, Frost and Sullivan Research Report, 2013.

Faaliyet Raporu [Annual Report], SSM, 2013, Ankara.

Global Defense Outlook 2014: Adapt. Collaborate and Invest, Deloitte Research Report, 2014.

Industrial Products: Aerospace and Defense, Insights Accelerating Global Growth, PricewaterhouseCoopers, Research Report, 2010, 28.

International Trade Statistics, World Trade Organization, 2014.

Savunma ve Havacılık Sanayii Performans Raporu, SASAD, Turkish Defense Industry Manufacturers Association, 2013.

Strategic Defense Intelligence. The Turkish Defense Industry - Market Opportunities and Entry Strategies. Analyses and Forecasts to 2017, ICD Research, Research Report, 2013.

Internet Sources

Countries and Regions -Southeast Asia and Pacific- South Korea, Ministry of Economy, <http://www.economy.gov.tr/index.cfm?sayfa=countriesandregionsandcountry=KRandregion=6>. (Accessed: August 2014).

Defense Industry, Global Security, <http://www.globalsecurity.org/military/world/rok/industry.htm>. (Accessed: July 2014)

Defense White Paper 2010, Ministry of National Defense, Republic of Korea, 2010, 313-314.

Defense White Paper 2014, Ministry of Defense, Republic of Korea, Seoul, December 2014.

Savunma Sanayimiz [Defense Industry], <http://www.ssm.gov.tr/EN/savunmasanayimiz/Pages/Tarihce.aspx> (Accessed: September 2014).

İktisadi, Politik ve Mekânsal Dinamikleri Dâhilinde Küreselleşen Terörizm

Globalizing Terrorism within the Economic, Politic, and Regional Dynamics

Necmettin ÇELİK*

Öz

Dramatik bir şekilde artış gösteren ve uluslararası sistemin önemli bir sorunu hâline gelen terörizmin potansiyel dinamiklerinin irdelenmesi oldukça önemlidir. Çalışmada, terörizmin literatürde ön plana çıkan muhtemel iktisadi, politik, psikolojik ve mekânsal dinamiklerinin saptanması amacıyla, 2002-2011 dönemi ve 156 ülke Vaka-Kontrol Metodolojisine dayalı nitel analizin yanı sıra, Rassal Etkiler Panel Modeli üzerinden ekonometrik analiz kullanılmıştır. Elde edilen bulgular, terörizmin demokratikleşme ve politik istikrarsızlık düzeyi gibi politik dinamiklerinin olduğunu; buna karşın, gelir düzeyi gibi iktisadi dinamiklerle sistematik bir bağ taşımadığını göstermektedir. Ülkelerin demokratikleşme düzeyleri arttıkça ve politik istikrarsızlık boyutları azaldıkça terörün şiddet boyutunun azalmakta olduğu görülmektedir. Ayrıca terör olayları neticesinde yaralanan ve yaşamını yitirenlerin sayısının terörün daha da şiddetlenmesi noktasında ciddi bir psikolojik faktör olduğu ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte, güvenlik sorunlarının yaşandığı coğrafyalarda yer alan ülkelerin şiddetli terör olaylarıyla karşılaşma olasılıklarının daha yüksek olduğu; dolayısıyla terörizmin mekânsal boyutlarının da olduğu öne çıkan bulgular arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Terörizm, Küresel Terörizm Endeksi, Polity IV, Politik İstikrarsızlık.

163

Güvenlik
Stratejileri

Yıl: 12

Sayı: 23

* Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Doktora Öğrencisi, e-posta: necmettinccelik@gmail.com.

Abstract

The determining potential dynamics of terrorism, which have increased dramatically and became a vital problem in international system, must be investigated. In order to determine the potential economic, political, psychological and regional dynamics which stand out in the literature on terrorism, the study has used an econometric analysis by using Random Effects Panel Model, as well as qualitative analysis which depends on the period of 2002-2011 and 156 countries Case-Control Methodology. The findings show that terrorism has political dynamics such as levels of democratization and political instability but that it has not any systematic relationship with economic dynamics such as income level. As countries' democratization level increases and political instability level decreases, the violence of terrorism decreases. Also, the number of casualties caused by terrorist acts and responses is a vital psychological factor increasing impact of the terrorism. On the other hand, countries within the regions in which there are problems of security have higher terrorism risk probability and, therefore, terrorism has also regional dynamics.

Keywords: *Terrorism, Global Terrorism Index, Polity IV, Political Instability.*

164

Security
Strategies

Year: 12

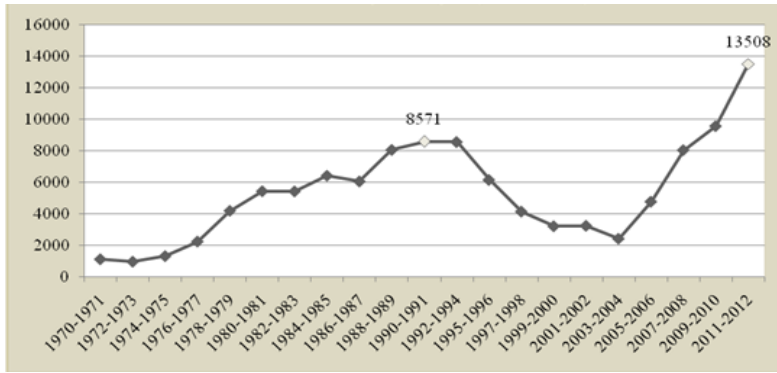
Issue: 23

1. Giriş

Küresel boyutta dramatik bir şekilde artış gösteren terör olayları uluslararası sistemin güvenliğini her geçen gün daha çok tehdit etmektedir. Soğuk Savaş'ın bitimiyle birlikte tek kutuplu bir yapının hâkim olduğu 1990'lı yıllarda, uluslararası sistemin terörist faaliyetler açısından göreceli olarak daha istikrarlı olduğu; fakat özellikle 2001 sonrası dönemde, terörün dramatik bir şekilde artış gösterdiği Grafik 1'de¹ net bir şekilde görülmektedir. Bununla birlikte, yalnızca 2012 yılında dünya genelinde gerçekleşen 13.508 terörist saldırının son 10 yılda gerçekleşen olayların %25'inin üzerinde olması ve terörün

¹ Küresel Terörizm Veritabanı (GTD), Erişim Tarihi: 29 Mayıs 2014.

şiddet boyutunun küresel bir nitelik kazanması, ilerleyen süreçte uluslararası sistemin daha güvensiz bir ortama dönüşeceğini göstermektedir. Bu durum, mekân ve zaman boyutundan sıyrılarak tüm ülkelerin sorunu hâline gelen terörizmle topyekûn mücadele edilmesinin zorunluluğunu ortaya koymaktadır. Bu sebeple, terörizmi tetikleyen ya da şiddetlenmesi noktasında elverişli zemin oluşturan muhtemel dinamiklerin saptanması gerekmektedir.

Grafik 1: Terör Olayları Sayısı (1970-2012)

Terörün yıkıcı boyutlara ulaştığı bölgelerde yoksulluk, demokratik olmayan uygulamalar ve politik istikrarsızlık gibi iktisadi ve siyasi sorunların da ön planda olması, terörizmin iktisadi ve politik dinamikleri olabileceğini gündeme getirmektedir. Ancak terörün dehşet verici boyutlara ulaştığı örnekler belirgin karakteristik özellikler sergileseler de, aynı iktisadi ve politik koşulların terör olaylarıyla karşı karşıya olan tüm ülkeler için geçerli olmaması terörist faaliyetlerin tek düze indirgenemeyeceğinin de sinyallerini vermektedir. Başka bir ifadeyle, uluslararası sistemin önemli bir sorunu olan terörizmin iktisadi ve politik dinamiklere sahip olup olmadığı tartışmalıdır. Nitekim ampirik

literatürdeki zıt bulguların varlığı da bu durumu desteklemektedir. Örneğin, Boswell ve Dixon², Alesina ve Perotti,³ Walsh ve Piazza,⁴ Piazza⁵ gibi çalışmalar terörist saldırılar ile iktisadi dinamikler arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptarken; Abadie,⁶ Piazza,⁷ Cederman vd.,⁸ Richardson,⁹ Dreher ve Fischer¹⁰ gibi çalışmalar, terörizmin iktisadi dinamikleri bünyesinde barındırdığına dair istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir bulguya rastlayamamıştır. Bununla birlikte; Li,¹¹ Walsh ve Piazza,¹² Dreher ve Fischer,¹³ Sunde ve Cervellati¹⁴ gibi çalışmalar demokratikleşme süreci ile terörizm arasında ters yönlü ilişkinin varlığına yönelik bulgular tespit etmiş de; Walter,¹⁵ Cederman

² Terry Boswell and J. William Dixon, “Dependency and Rebellion: A Cross-National Analysis”, *American Sociological Review*, 1990, Vol: 55, 540 - 559, p. 551.

³ Alberto Alesina and Roberto Perotti, “Income Distribution, Political Instability and Investment”, *European Economic Review*, 1996, Vol: 40, 1203 - 1228, p. 1216.

⁴ James I. Walsh and James A. Piazza, “Why Respecting Physical Integrity Rights Reduces Terrorism”, *Comparative Political Studies*, 2010, Vol: 43, 551 - 577, p. 570.

⁵ James A. Piazza, “Poverty, Minority Economic Discrimination, and Domestic Terrorism”, *Journal of Peace Research*, 2011, Vol: 48, 339 - 353, p. 348.

⁶ Alberto Abadie, “Poverty, Political Freedom, and the Roots of Terrorism”, *American Economic Review*, 2005, Vol: 96, 50 - 56, p. 50.

⁷ James A. Piazza, “Rooted in Poverty?: Terrorism, Poor Economic Development, and Social Cleavages”, *Terrorism and Political Violence*, 2006, Vol: 18, 159 - 177, p. 170.

⁸ Lars-Erik Cederman et. al., “Democratization and Civil War: Empirical Evidence”, *Journal of Conflict Resolution*, 2010, Vol: 47, 377 - 394, p. 386.

⁹ Clare Richardson, “Relative Deprivation Theory in Terrorism: A Study of Higher Education and Unemployment as Predictors of Terrorism”, *Politics Department New York University*, 2011, 1-36, p. 34.

¹⁰ Axel Dreher and Justina A. V. Fischer, “Does Government Decentralization Reduce Domestic Terror? An Empirical Test”, *Economics Letters*, Vol: 111, 223 - 225, p.225.

¹¹ Quan Li, “Does Democracy Promote or Reduce Transnational Terrorist Incidents?”, *Journal of Conflict Resolution*, 2005, Vol: 49, 278 - 297, p. 287.

¹² James I. Walsh and James A. Piazza, a.g.m., p. 564.

¹³ Axel Dreher and Justina A. V. Fischer, a.g.m., p. 225.

¹⁴ Uwe Sunde and Matteo Cervellati, “Democratizing for Peace? The Effect of Democratization on Civil Conflicts”, *Oxford Economic Papers*, 2013, Vol: 66, 1 - 24, p. 10.

¹⁵ Barbara F. Walter, “Does Conflict Beget Conflict? Explaining Recurring Civil War”, *Journal of Peace Research*, 2004, Vol: 41, 371-388, p. 384.

vd.,¹⁶ Fjelde,¹⁷ Richardson¹⁸ gibi çalışmalar bu ilişkiyi destekleyici bulgular saptayamamıştır. Tüm bunlardan daha da dikkat çekici olansa; Boswell ve Dixon,¹⁹ Abadie²⁰ gibi çalışmaların demokratikleşme düzeyi gibi politik dinamikler ile iç çatışma unsurları arasında “ters U” şeklinde doğrusal olmayan bir ilişkinin olduğuna dair bulgular elde etmiş olmasıdır. Tüm bu farklı bulgular terörün ne derece karmaşık bir unsur olduğunu ve tek düze açıklanmasının pek de mümkün olmadığını göstermektedir.

Terörist faaliyetlerin iktisadi ve politik dinamiklerini inceleyen ampirik çalışmaların zıt bulgularının dikkat çekici düzeyde olması, terörizmin muhtemel dinamiklerinin saptanmasını gerektirmiştir. Bu doğrultuda çalışmada, kısmen ampirik literatürde ön plana çıkan, kısmense özgün iktisadi, siyasi, psikolojik ve mekânsal dinamikler ile terörün şiddet boyutu arasındaki nedensellik ilişkisinin analiz edilmesi; başka bir ifadeyle, terörizmin muhtemel dinamiklerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu dinamikler gelir düzeyi, nüfus büyüklüğü, demokratikleşme düzeyi, politik istikrarsızlık, terör olayları ve bunlara yönelik karşılıklar neticesinde yaralanan ve hayatını kaybedenlerin sayısı, ülkelerin buldukları coğrafya ve sağladıkları petrol arzıdır. 2002-2011 dönemi ve 156 ülke kapsamında Rassal Etkiler Panel Modeli'nin tahminlendiği çalışmanın örneklem ve izlenen metodoloji bakımından literatürdeki diğer çalışmalardan farklı olduğu söylenebilir.

2. Terörizmin Muhtemel Dinamikleri

Terörist faaliyetleri tetikleyen ya da şiddetlenmesi noktasında elverişli zemin oluşturan muhtemel dinamiklerin saptanmasına yönelik ampirik literatürde; gelir düzeyi, insani kalkınma düzeyi ve gelir dağılımı adaletsizliği gibi iktisadi faktörler; demokratikleşme düzeyi, yönetim biçimi, politik statü ve politik istikrarsızlık gibi siyasi faktörler

¹⁶ Lars-Erik Cederman et. al., a.g.m., p.386.

¹⁷ Hanne Fjelde, “Generals, Dictators, and Kings: Authoritarian Regimes and Civil Conflict, 1973-2004”, *Conflict Management and Peace Science*, 2010, Vol: 27, 195 - 218, p. 208.

¹⁸ Clare Richardson, a.g.m., p. 34.

¹⁹ Terry Boswell and J. William Dixon, a.g.m., p. 552.

²⁰ Alberto Abadie, a.g.m., p. 56.

ve coğrafya gibi mekânsal faktörler ön plana çıkmaktadır. Bununla birlikte, ülkelerin nüfus dinamikleri ile terörün insani ve maddi maliyetleri gibi unsurlar da kontrol değişkenler olarak irdelenmektedir.

Bu inceleme alanında geniş bir uluslararası literatür olmasına karşın; bu çalışmaların birbirine zıt bulguları da dikkat çekici düzeydedir. Örneğin, Krieger ve Meierrieks,²¹ 1980-2003 dönemi ve 15 Batı Avrupa ülkesini dikkate alarak oluşturdukları çalışmalarında işsizlik, yoksulluk ve gelir dağılımı adaletsizliği gibi iktisadi sorunların çözümüne yönelik devreye sokulan refah politikalarının terörist saldırılar üzerinde azaltıcı etkilerinin olduğuna yönelik bulgulara ulaşmıştır. Muller ve Seligson²² ise, 1973-1977 dönemi ve çeşitli ülke örneklemi dâhilinde kurguladıkları çalışmalarında baskıcı rejim türü ve gelir dağılımı adaletsizliği gibi politik ve iktisadi faktörlerin iç çatışmalar neticesinde yaşamını yitirenler üzerinden tasnif ettikleri politik şiddet unsuru üzerinde arttırıcı etkilerinin olduğunu saptamıştır. Benzer bir şekilde, Boswell ve Dixon,²³ 1973-1977 dönemi ve 63 ülkeyi dikkate alarak kurguladıkları çalışmalarında gelir dağılımı adaletsizliğinin şiddete dayalı ayaklanmalar üzerinde arttırıcı; gelir düzeyindeki artışların ise azaltıcı etkilerinin olduğunu saptamışlardır. Bununla birlikte, karesel formda modele dâhil ettikleri siyasi rejim baskısı ile şiddete dayalı ayaklanmalar arasında “ters U” şeklinde bir ilişkinin varlığını tespit etmişlerdir.

Siyasal hak ve özgürlükler ile terörizmin şiddet boyutu arasında “ters U” şeklinde bir ilişkinin varlığını tespit eden çalışmalardan bir diğerinde, Abadie,²⁴ 2003-2004 dönemi ve 186 ülkenin Küresel Terörizm Endeksi değerlerini dikkate almıştır ve gelir dağılımı adaletsizliği, gelir düzeyi, insani kalkınma endeksi gibi iktisadi faktörler

²¹ Tim Krieger and Daniel Meierrieks, “Terrorism in the Worlds of Welfare Capitalism”, *The Journal of Conflict Resolution*, 2010, Vol:54, 902 - 939, p. 917.

²² Edward N. Muller and Mitchell A. Seligson, “Inequality and Insurgency”, *The American Political Science Review*, 1987, Vol: 81, 425 - 452, p. 437.

²³ Terry Boswell and J. William Dixon, a.g.m., p. 551.

²⁴ Alberto Abadie, a.g.m., p. 56.

ile terörizmin şiddet boyutu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bulguya rastlayamamıştır. Benzer şekilde, Piazza,²⁵ 1986-2002 dönemi ve 96 ülkeyi dikkate alarak oluşturduğu çalışmada işsizlik, gelir dağılımı adaletsizliği ve yoksulluk gibi iktisadi değişkenler ile terörist saldırı sayıları ve terör saldırıları neticesinde verilen zayıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir bulgu saptayamamıştır. Boylan²⁶ ise, 2005-2007 dönemi ve 195 ülkeyi incelediği çalışmada iktisadi gelişmişlik düzeyi ve politik haklar ile terör olayları arasında istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir sistematik bağını olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Richardson²⁷ ise, 1980-2008 dönemi ve 56 ülke kapsamında oluşturduğu çalışmada, iktisadi bir sorun olan işsizlik olgusunun terör saldırıları üzerinde arttırıcı etkilerini saptamış; ancak gelir düzeyi, politik haklar ve sivil özgürlüklerin terör saldırıları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir etkisine ulaşamamıştır. Dreher ve Fischer²⁸ ise, 1998-2004 dönemi ve 110 ülkeyi dikkate alarak oluşturdukları çalışmalarında gelir düzeyi ile terör saldırıları arasında istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir ilişki saptayamazken, politik özgürlüklerin terör saldırıları üzerinde azaltıcı etkilerinin olduğuna yönelik bulgulara ulaşmıştır.

Ampirik literatürdeki kimi çalışmalarına terör saldırılarını ulusal, uluslararası, etnik veya parçalanmaya yönelik saldırılar ekseninde tasnif ederek analiz ettiği görülmektedir. Nitekim terör saldırılarını niteliklerine göre ayrıştıran bu çalışmaların bulguları terörün iktisadi ve politik dinamiklerine yönelik zıt bulguların nedenlerine ışık tutacak niteliktedir. Örneğin Li,²⁹ 1975-1997 dönemi ve 119 ülkeyi incelediği çalışmada gelir dağılımı adaletsizliği ile

²⁵ James A. Piazza, 2006, a.g.m., p. 169.

²⁶ Brandon M. Boylan, "Economic Development, Religion, and the Conditions for Domestic Terrorism", *Josef Korbel Journal of Advanced International Studies*, 2010, Vol: 2, 28 - 44, p. 36.

²⁷ Clare Richardson, a.g.m., p. 34.

²⁸ Axel Dreher and Justina A. V. Fischer, a.g.m., p. 225.

²⁹ Quan Li, a.g.m., p. 288.

uluslararası nitelikteki terör olayları arasında istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir etki saptayamamakla birlikte; gelir düzeyi, demokratik katılım ve siyasi rejim dayanıklılığı gibi iktisadi ve politik dinamiklerin terör olayları üzerinde azaltıcı etkilerinin olduğunu saptamıştır. Derin-Güre,³⁰ 1972-2006 dönemi ve 138 ülkeyi dikkate alarak oluşturdukları çalışmalarında gelir düzeyinin ulusal nitelikteki terör saldırıları üzerinde herhangi bir rolü olmadığını tespit etmiştir. Öte yandan, ayrılıkçı mahiyetteki terör saldırılarını baz alarak tahminlediği alternatif model neticesinde gelir dağılımı adaletsizliğinin terör saldırıları üzerinde arttırıcı etkilerinin olduğunu; başka bir ifadeyle, uluslararası nitelikteki terör saldırılarından ziyade; ayrılıkçı mahiyetteki terör saldırılarının iktisadi dinamikler taşıdığını saptamıştır.

Piazza ve Walsh³¹ ise, 1998-2004 dönemi ve farklı ülke gruplarını dikkate aldıkları çalışmalarında gelir düzeyinin ulusal nitelikteki terör saldırılarından ziyade uluslararası nitelikteki terör saldırıları üzerinde arttırıcı etkilerine yönelik bulgulara ulaşmıştır. Ayrıca, rejimsel dayanıklılık ve karar alma mekanizmalarına katılım gibi politik dinamikler ile terör saldırıları arasında istatistiksel olarak anlamlı herhangi bir bulguya ulaşamamışlardır. Ancak hükümetlerin insan haklarına yönelik saygı düzeylerinin gerek ulusal, gerekse de uluslararası terör saldırıları üzerinde azaltıcı etkileri olduğunu saptamışlardır. Öte yandan, Sunde ve Cervellati,³² 1963-2003 dönemi ve 165 ülkeyi dikkate aldıkları çalışmalarında demokratikleşme sürecinin hükümetlere yönelik patlak veren çatışmalar üzerinde azaltıcı olduğu, ancak toprak parçasına yönelik ayrılıkçı mahiyetteki çatışmalar üzerinde herhangi bir etki yaratmadığı yönünde bulgulara ulaşmıştır. Çalışmanın devamında, kesitler arasında mekânsal bağımlılık olasılığının varlığını sınınamışlar ve kümelenme niteliği taşıyan pozitif yönlü mekân etkisinin varlığını Mekânsal Gecikmeli Regresyon Modeli üzerinden tespit etmişlerdir.

³⁰ Pınar Derin-Güre, "Seperatist Terrorism and The Economic Conditions in Southeastern Turkey", *Defence and Peace Economics*, 2011, Vol: 22, No:4, 393 - 407, p. 401.

³¹ James I. Walsh and James A. Piazza, a.g.m., p. 565.

³² Uwe Sunde and Matteo Cervellati, a.g.m., p. 10.

Ampirik literatürde yer alan bu gibi çalışmalar terörizm unsurunun daha ziyade demokratikleşme düzeyi, politik istikrarsızlık, yönetim biçimi, temel hak ve özgürlükler gibi politik dinamiklerinin olduğuna yönelik bulgulara belirgin bir şekilde işaret etmektedir. Ancak benzer bir değerlendirmenin gelir düzeyi, gelir dağılımı adaletsizliği ve işsizlik gibi iktisadi dinamikler için yapılması pek mümkün görülmemektedir, çünkü terör olaylarının bu tür iktisadi dinamiklerinin olduğunu saptayan çalışmalar kadar herhangi bir sistematik ilişki saptayamayan çalışmaların sayısı da oldukça yüksektir.

2.1. Terörizmin Politik Dinamikleri

Terörizmin muhtemel politik dinamikleri arasında politik istikrarsızlık, temel hak ve özgürlükler ile ülkelerin rejim türleri; başka bir ifadeyle, demokratikleşme düzeyleri gibi unsurların ön plana çıktığı görülmektedir.

Uluslararası politikada demokratikleşmenin barış getireceğine yönelik yaygın bir görüş söz konusudur.³³ “Demokratik Barış” temelinde şekillenen bu görüş, genel itibarıyla demokratik değerlere sahip ülkelerin birbirleriyle olan sorunlarını barışçıl ve diplomatik yollarla çözme eğiliminde olmalarına dayanmaktadır. Demokratik kültürün gelişmiş olduğu ülkelerin böylesi bir devlet politikası sergileyeceğine yönelik beklentilerse; yasal ve kurumsal kısıtlamalar, yeniden seçilebilme kaygısı ve çatışma temelli politikaların taşıdığı yüksek maliyetler gibi eksenler etrafında şekillenmektedir. Vatandaşlarının çıkarlarını ve güvenliklerini ön planda tutan denetleyici mahiyetteki kurumlar ile bunların dayanağı olan anayasal normlar, demokratik rejimlerdeki devlet yöneticilerinin şiddet unsurunu bir tür politika aracı olarak kullanmalarına engel olmaktadır. Başka bir ifadeyle, demokratik ülkelerdeki devlet yöneticilerinin faaliyetleri birtakım yasal düzenlemelerle kısıt altına alınmaktadır. Bununla birlikte, halk adına yönetime gelen politika yapıcılarının yeniden seçilebilme kaygısı ve savaş gibi bir politika aracının taşıdığı insani ve mali nitelikli maliyetler,

³³ Uwe Sunde and Matteo Cervellati, a.g.m., p. 1.

demokratik yönetimlerin şiddet yanlısı politikalardan ziyade diplomatik ve barışçıl yollara başvurma eğiliminde olmalarının temel dinamiğini oluşturmaktadır. Daha ziyade devletlerin birbirleriyle olan ilişkilerinin temel alındığı ve demokratik değerlerin barış ortamına katkı sağlayacağı yönündeki bu gibi teorik görüşlerin terör vb. şiddet unsurları temelinde de geçerli olacağı düşünülebilir. Nasıl ki demokratik kurumların varlığı, yeniden seçilebilme kaygısı ve yasal kısıtlamalar politika yapıcılarının savaş gibi şiddet içeren politika araçlarını ivedilikle devreye sokabilmesinin önüne geçebiliyorsa; benzer kriterlerin iç şiddet olayları noktasında da geçerli olabileceği söylenilebilir. Nitekim çeşitli çalışmalar “demokratik barış” düşüncesiyle paralel bir şekilde, demokratik devletlerin iç çatışmalara daha az sıklıkla maruz kaldıklarını ortaya koymaktadır.³⁴ Bu açıdan bakılacak olursa, demokratikleşme süreci içerisinde barışçıl ve sağduyulu yolların tercih edilmesi, şiddet olaylarının frenlenmesinde önemli bir etki yaratabilecektir. Öte yandan; muhalif görüşler, demokratik sistem içerisinde çoğunluk oyları ya da uzlaşmaya dayalı bir şekilde çözüme kavuşturulabilecektir,³⁵ çünkü politik özgürlüğün sağlandığı, siyasi yönetime katılım önündeki engellerin kaldırıldığı demokrasilerde, hak ve taleplerin illegal yollara başvurarak aranması bir anlamda yüksek fırsat maliyeti yaratacaktır.

172

Security
Strategies

Year: 12

Issue: 23

³⁴ Havard Hegre, “Democracy and Armed Conflict”, *Journal of Peace Research*, 2014, Vol:51, 1 - 14, p. 1.

³⁵ Havard Hegre, a.g.m., p. 4

Tablo 1. Terörden En Çok Etkilenen Ülkeler ve Politik Dinamikleri (2011)

Ülke	Rejim Türü ^a	Özgürlük Statüsü ^b
Irak	Otoriter	Özgür Değil [NF]
Pakistan	Kısmi Demokrasi	Kısmen Özgür [PF]
Afganistan	-66	Özgür Değil [NF]
Hindistan	Tam Demokrasi	Özgür [F]
Yemen	Otoriter	Özgür Değil [NF]
Somali	-66	Özgür Değil [NF]
Nijerya	Kısmi Demokrasi	Kısmen Özgür [NF]
Tayland	Kısmi Demokrasi	Kısmen Özgür [PF]
Rusya	Kısmi Demokrasi	Kısmen Özgür [PF]
Filipinler	Tam Demokrasi	Kısmen Özgür [PF]
Sudan	Otoriter	Özgür Değil [PF]
Kongo (DRC)	Kısmi Demokrasi	Özgür Değil [PF]
Kolombiya	Kısmi Demokrasi	Kısmen Özgür [PF]

^a Otoriter : “polityIV” değerleri, -10 - 0 arasındaki ülkeler
Kısmi Demokrasi : “polityIV” değerleri, 1 - 7 arasındaki ülkeler
Tam Demokrasi : “polityIV” değerleri, 8 - 10 arasındaki ülkeler
-66 : Yabancı Kesinti Olgusu

^b Ülkelerin “FreedomHouse” veritabanındaki karşılıkları
[NF] : Özgür Değil, [PF] : Kısmen Özgür, [F] : Özgür

Nitekim ülkelerin 2011 yılına ilişkin politik statülerini gösteren Tablo 1’e³⁶ göre, terörden ileri düzeyde etkilenen ülkelerin, Hindistan haricinde, otoriter ya da kısmi demokrasi ve kısmen özgür statüsünde olması demokratik değerlerin taşıdığı önemi sergilemektedir. Bu durum, terörizmin politik dinamikleri olduğuna yönelik bir izlenim yaratmaktadır.

Ancak terörün şiddet boyutunun yüksek olduğu ülkeler benzer karakteristik özellikler sergilese de, tüm ülkeler dikkate alındığında,

³⁶ “Freedom House”, “PolityIV” ve “Vision of Humanity” veritabanlarından derlenmiştir (Erişim Tarihi: 12 Haziran 2014).

terörün politik dinamiklerine yönelik genelleme yapmak güçleşmektedir. Küresel Terörizm Veritabanı'nda kayıtlı 156 ülkenin 2011 yılına ilişkin politik özgürlük statüleri³⁷ ile şiddetli terör olayları arasındaki ilişkiyi yansıtan Vaka-Kontrol Araştırması'nın³⁸ bulguları terörün hissedilir düzeyde olduğu³⁹ 32 ülkeden yalnızca altısının özgür statüsünde ve diğer 26 ülkenin ya özgür değil ya da kısmen özgür statüsünde olduğunu göstermektedir. Bu durum özgürlük, insan haklarına saygı ve demokratik değerlerin hayata geçirilmesi ile terörist eylemlerin varlığı arasındaki ters yönlü ilişkinin varlığını belirginleştirmektedir.

**Tablo 2. Vaka-Kontrol Araştırması⁴⁰
(Politik Dinamikler) (2011)**

	<i>VAKA</i> (<i>GTI</i> ≥ 4,00)	<i>KONTROL</i> (<i>GTI</i> < 4,00)	<i>Toplam</i> <i>Ülke Sayısı</i>
<i>Etken Var (NF; PF)</i>	26 ülke	83 ülke	109
<i>Etken Yok (F)</i>	6 ülke	41 ülke	47
<i>Toplam Ülke Sayısı</i>	32	124	156

NF : Özgür Değil

PF : Kısmen Özgür

F : Özgür

GTI : Global Terrorism Index

174

Security
Strategies

Year: 12

Issue: 23

³⁷ Freedom House Veritabanı'nda ülkelerin politik statüleri aldıkları endeks değerlerine göre, Özgür Değil (NF), Kısmen Özgür (PF) ve Özgür (F) olarak tasnif edilmektedir. Çalışmada, Vaka-Kontrol çalışmasıyla tutarlı olması amacıyla Özgür Değil ve Kısmen Özgür statüsündeki ülkeler etken faktörü taşıyanlar; Özgür statüsündeki ülkeler ise etken faktörü taşımayanlar olarak iki alt eksende tasnif edilmiştir.

³⁸ Genel olarak epidemiyoloji bilim dalında ve sosyal bilimlerde kullanılan Vaka-Kontrol Araştırması, sonuçtan hareket edilerek nedenin bulunmaya çalışıldığı analitik bir araştırma yöntemidir.

³⁹ Küresel Terörizm Endeksi (GTI) değerleri 0-10 arasında değişen değerler olarak çeşitli ölçütler dâhilinde terörizmin şiddet boyutunu yansıtmaktadır. 8,00 ve üzeri GTI değerleri terörün şiddet boyutunun hat safhada olduğunu; 4,00 ve üzeri GTI değerleriyse terörün şiddet boyutunun hissedilir olduğunu göstermektedir.

⁴⁰ "Freedom House" ve "Vision of Humanity" veritabanlarından derlenmiştir (Erişim Tarihi: 12 Haziran 2014).

Fakat özgür statüsünde olmayan 190 ülkeden 83 ülkenin terör deneyimine sahip olmaması ya da bu ülkelerde terörün şiddetinin yüksek düzeylerde olmaması terörizmin politik dinamikleri noktasında bir genellemeye gidilmesini güçleştirmektedir. Nitekim özgür statüsünde olmayıp terörün yüksek düzeyde hissedildiği ülkelerle özgür statüsünde olup terörün yaşanmadığı ya da şiddetinin düşük düzeylerde olduğu ülkelerin toplam içindeki oranı yaklaşık %43'tür. Zıt örneklerin payının göz ardı edilemeyecek boyutlarda olması terörün politik dinamikleri olduğuna yönelik niteliksel bir genellemeye gidilmesini güçleştirmektedir.

Öte yandan; demokratikleşme düzeyi ile şiddet olayları arasında ters yönlü ilişkinin olabileceği fikri, rasyonel dinamikleri bünyesinde barındırmaktadır. Fakat terör vb. şiddet olaylarının temelindeki amaç bu rasyonalitenin geçerliliğini etkileyecektir. Örneğin, demokratik hakların kazanımı, fırsat eşitsizliği ve dışlayıcılık yaratan politikalara karşı konulması ekseninde ortaya çıkan şiddet olaylarının demokratikleşmeye dayalı kamusal politikalara azalma eğilimi göstermesi muhtemeldir. Fakat şiddet olayları belli bir toprak parçasının ele geçirilmesi adına yapılıyorsa, bu durum ya dilsel-etnik bölünmeden ya da ayrılıkçı baskılardan kaynaklanmaktadır ve böylesi bir durumda sözkonusu gerginliğin kamu politikaları aracılığıyla düşürülmesi pek mümkün olmayacaktır.⁴¹ Bu sebeple, demokratikleşme süreçlerinin ya da demokratik rejimlerin terör vb. şiddet olayları üzerindeki etkilerine yönelik niteliksel bir genellemede bulunulması yanlıya düşmemize sebep olabilecektir. Nitekim terör örgütlerinin temel hak ve özgürlükler ile demokratik norm ve değerleri kendi çıkarları doğrultusunda kullanabilecekleri, dolayısıyla demokratik değerlerin ön planda olduğu ülkelerde eylem yapabilme kabiliyetlerinin daha yüksek olmasına bağlı olarak terörün şiddet boyutunun da yüksek olabileceği ihtimaller arasındadır. Çünkü demokratik toplumun geniş çaplı özgürlükleri terör örgütlerinin propaganda, örgüte eleman sağlama, örgütlenme gibi faaliyetleri ile operasyonlarını sürdürmelerini

⁴¹ Uwe Sunde and Matteo Cervellati, a.g.m., p. 777.

kolaylaştırmaktadır.⁴² Bu durum, demokratik değerlerin terörist faaliyetlerin artması noktasında uygun koşulları sağlayabileceğine yönelik görüşlerin göz ardı edilmemesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Son olarak, bir ülkede demokratik değerlerin benimsenmesinin yanı sıra, bu değerlerin kurumsal düzeyde içselleştirilmesi; başka bir ifadeyle politik istikrar olgusu da terörizmin şiddet düzeyi üzerinde belirleyici bir faktör olarak değerlendirilebilir, çünkü terör unsurları politik istikrarsızlıklar altında daha kolay ortaya çıkabilmektedir.⁴³ Bu durum, politik istikrarsızlığın ön planda olduğu ülkelerde, terör örgütlerinin hareket ve eylem yapabilme kabiliyetlerinin, buna bağlı olarak da terörün şiddet düzeyinin de daha yüksek olması sonucunu doğurmaktadır. Dolayısıyla, demokratikleşme düzeyinin yanı sıra, politik istikrarsızlık olgusu da terörizmin muhtemel politik dinamikleri arasında düşünülebilir.

2.2. Terörizmin İktisadi Dinamikleri

Terörizmin muhtemel iktisadi dinamikleri arasında gelişmişlik düzeyi, gelir dağılımı adaletsizliği ve işsizlik gibi unsurların ön plana çıktığı görülmektedir.

Her ne kadar politika yapıcılar arasında yoksulluğun terörizme sebep olduğuna ilişkin popüler bir tez söz konusu olsa da, sosyo-iktisadi unsurlarla terörizm arasındaki ilişkiye yönelik literatürdeki ampirik verilerin yetersiz olduğu görülmektedir.⁴⁴ Gerek teorik, gerekse de ampirik yönden göreceli olarak yetersiz kalan terörizm ve sosyo-iktisadi dinamikleri hususunun daha ziyade rasyonalite varsayımına dayalı Fırsat Maliyeti Teorisi dâhilinde analiz edildiği görülmektedir. Bu doğrultuda, iş bulma imkânı ve buna bağlı olarak da gelir düzeyi artan bireylerin toplumsallaşabilmeleri sonucunda gerek şiddete dayalı

⁴² Paul Wilkinson, *Terrorism versus Democracy: The Liberal State Response*, Third Edition, Routledge, New York, 2011, p. 22.

⁴³ Nauro F. Campos and Martin Gassebner, "International Terrorism, Political Insatibility and Escalation Effect", *IZA Discussion Paper Series*, No: 4061, 1 - 40, p. 10.

⁴⁴ James A. Piazza, 2011, a.g.m., p. 339.

terör gibi siyasi dinamikleri olan suçlara, gerekse de hırsızlık ve gasp gibi mülkiyete dayalı suçlara karışma eğilimlerinin fırsat maliyetinin artacağı; buna bağlı olarak da rasyonel davranışlara sahip olan bireylerin bu eğilimlerinin azalacağı öngörülmektedir. Diğer bir açıdan, terörizm sosyo-iktisadi hoşnutsuzluğun ve çaresizliğin bir ifadesi olarak görülmekte ve düşük sosyal ve iktisadi gelişmişlik düzeyinin politik şiddeti ve istikrarsızlığı teşvik ettiği vurgusu ön plana çıkmaktadır.⁴⁵

Bu açıdan bakıldığında, düşük eğitim düzeyi ve yoksulluk gibi unsurların ön planda olduğu özellikle geri kalmış ülkelerde, terör örgütlerinin kolayca taraftar toplayabilmelerine bağlı olarak terörün şiddet düzeyinin daha yüksek olacağı öngörülebilir. Nitekim 2011 yılında terörün şiddet boyutunun en yüksek seviyede olduğu ülkelerin iktisadi durumunu gösteren Tablo 3⁴⁶ incelendiğinde, birçoğunun düşük ya da alt-orta gelir grubunda ve 2011 yılı orta düzey insani kalkınma endeksi değerinin (0,636) altında olması bu öngörüğü destekler niteliktedir.

⁴⁵ James A. Piazza, 2006, a.g.m., p. 160.

⁴⁶ World Bank, Erişim Tarihi: 12 Haziran 2014.

Tablo 3. Terörden En Çok Etkilenen Ülkeler ve İktisadi Dinamikleri (2011)

ÜLKE	Gelir Grubu ^a	HDI ^b
Irak	UMI	0,583
Pakistan	LMI	0,513
Afganistan	LI	0,371
Hindistan	LMI	0,551
Yemen	LMI	0,459
Somali	LI	//
Nijerya	LI	0,467
Tayland	UMI	0,686
Rusya	HI	0,784
Filipinler	LMI	0,426
Sudan	LMI	0,419
Kongo (DRC)	LI	0,299
Kolombiya	UMI	0,717

^a LI : Düşük Gelir Grubu (KBDG ≤ \$1,025)

LMI : Alt - Orta Gelir Grubu (\$1,026 ≤ KBDG ≤ \$4,035)

UMI : Üst - Orta Gelir Grubu (\$4,036 ≤ KBDG ≤ \$12,475)

HI : Yüksek Gelir Grubu (KBDG ≥ \$12,476)

^b HDI : İnsani Kalkınma Endeksi

// : Veri yok

KBDG : Kişi Başına Düşen Gelir

Ancak ortalama insani kalkınma endeksi değeri ve gelir grubu ile şiddetli terör olaylarına dayalı olarak oluşturulan Vaka-Kontrol Araştırması'na ait ayrıntılı değerlerin yer aldığı Tablo 4,⁴⁷ böylesi bir genellemeyi güçleştirmektedir. 2011 yılı verileri üzerinden elde edilen bu istatistiklere göre; orta düzey insani kalkınma endeksi değerinin (0,636) altında kalan 62 ülkeden yalnızca 15 ülke şiddetli terör

⁴⁷ World Bank ve Vision of Humanity veritabanlarından derlenmiştir (Erişim Tarihi: 12 Haziran 2014).

olaylarıyla karşı karşıya iken; diğer 47 ülke herhangi bir terör olayına maruz kalmamakta ya da bu ülkelerde yaşanan terör olaylarının şiddeti düşük seviyelerde seyretmektedir. Ayrıca 2011 yılı orta düzey insani kalkınma endeks değerinin üzerinde olan 94 ülkeden yalnızca 17 ülke şiddetli terör olaylarıyla karşı karşıyadır. Benzer bir şekilde, düşük ve alt-orta gelir grubunda olan 69 ülkeden 18 ülkede şiddetli terör olayları gözlemlenmekte; yüksek ve üst-orta gelir grubunda olan 87 ülkeden 73 ülkede terör olayları gözlemlenmemekte ya da şiddet düzeyi düşük seyretmektedir. Bu durum, terörizmin iktisadi dinamikler taşıdığına yönelik bir genellemeye gidilmesinin sakıncalı olduğunu göstermektedir. Çünkü gerek ortalama insani kalkınma endeks değeri; gerekse de düşük gelir grubu açısından terörün iktisadi dinamikler taşıyabileceği izlenimi veren yani etkeni taşıyıp vaka grubunda olanlar ile etkeni taşımayıp kontrol grubunda olan ülkelerin toplam içindeki payı yaklaşık %58'dir. Ancak zıt örneklerin göz ardı edilemeyecek boyuttaki varlığı terörün iktisadi dinamikleri olabileceğine yönelik niteliksel bir genellemeye gidilmesine engel olmaktadır.

**Tablo 4. Vaka-Kontrol Araştırması
(İktisadi Dinamikler) (2011)**

	VAKA (<i>GTI</i> ≥ 4,00)	KONTROL (<i>GTI</i> < 4,00)	Toplam Ülke Sayısı
Etken Var (<i>HDI</i> ≤ 0.636)	15 ülke	47 ülke	62
Etken Yok (<i>HDI</i> > 0.636)	17 ülke	77 ülke	94
Etken Var (LI; LMI)	18 ülke	51 ülke	69
Etken Yok (UMI; HI)	14 ülke	73 ülke	87
Toplam Ülke Sayısı	32	124	156

LI : Düşük Gelir Grubu (KBDG ≤ \$1,025)
LMI : Alt - Orta Gelir Grubu (\$1,026 ≤ KBDG ≤ \$4,035)
UMI : Üst - Orta Gelir Grubu (\$4,036 ≤ KBDG ≤ \$12,475)
HI : Yüksek Gelir Grubu (KBDG ≥ \$12,476)
KBDG : Kişi Başına Düşen Gelir

Bununla birlikte, yoksulluk ve eğitim gibi sosyo-iktisadi temelli faktörlerle terörizm arasındaki ilişki dolaylı, karmaşık ve oldukça zayıf bir ilişkiyi yansıtmaktadır. Bu sebeple, terörizmi yetersiz iş fırsatları ya da eğitim imkânlarına doğrudan bir tepki olarak görmek yerine; politik koşullara yönelik bir tepki olarak görmek daha doğru olacaktır.⁴⁸ Özellikle toplumun en fakir kesiminin ve/veya sayıca azınlık konumunda olan bireylerin yeterli, kaliteli ve insan onuruna yaraşır düzeyde eğitim, sağlık, altyapı ve sosyal hizmetlerden adil bir şekilde yararlanabilmeleri sayesinde toplumun genelinde sağlanacak refah artışının terörist faaliyetlere katılma ya da destekleme noktasında önemli bir fırsat maliyeti sunacağı kesindir. Nitekim terör örgütlerinin varlığını sürdürebilmeleri ve terörist eylemelerini arttırabilmeleri için üye sayılarını ve halk desteğini arttırmalarının önemli bir unsur olduğu göz önünde bulundurulursa, ikinci plana atılan iktisadi koşulların terörizmle mücadeledeki önemi daha net görülebilecektir. Elbette ki; yüksek gelir ve eğitim düzeyi ile toplumun en yoksul kesiminin durumunu iyileştirmeye yönelik uygulanacak politikaların terörist faaliyetlerin azaltılması ya da ortadan kaldırılması noktasında kesin etkilerinin olacağı garanti edilemez.

180

Security
Strategies
Year: 12
Issue: 23

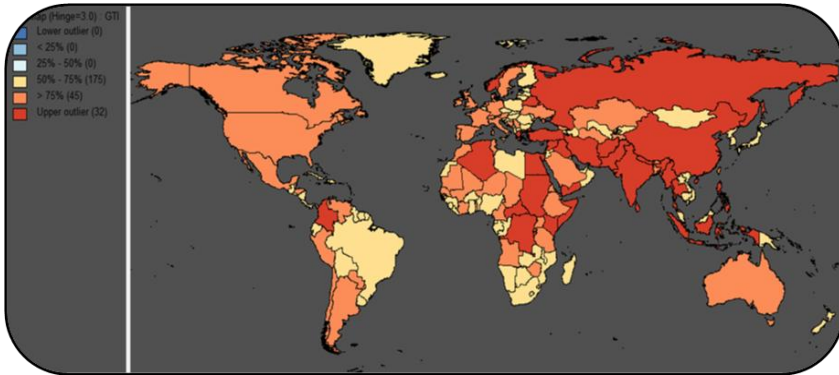
2.3. Terörizmin Muhtemel Diğer Dinamikleri

Uluslararası ampirik literatür incelendiğinde, terörizmin muhtemel diğer dinamikleri olarak ülkelerin coğrafi konumları (mekânsal boyutları), sahip oldukları petrol arzı dinamikleri, maruz kaldıkları terör olaylarının süresi ve terör olaylarının sebep olduğu can ve mal kayıpları ile ülkelerin nüfus dinamikleri gibi unsurların ön plana çıktığı görülmektedir. Çeşitli çalışmalarda öne çıkan bulgular bu gibi unsurların da dikkate alınmasını gerektirmektedir.

Nitekim 2011 yılı küresel terörizm endeks değerleri üzerinden oluşturulan Şekil 1, terörizmin iktisadi ve politik dinamiklerin yanı sıra; mekânsal dinamikler de taşıyabileceğini göstermektedir.

⁴⁸ Alan B. Krueger and Jitka Maleckova, "Education, Poverty and Terrorism: Is There a Causal Connection?", *Journal of Economic Perspectives*, 2003, Vol: 17, 119 - 144, p. 119.

Şekil 1’de⁴⁹ terörün şiddet düzeyinin batı-doğu ekseninde arttığı, Avrupa ülkelerinin nispeten daha güvenli bölgeler olduğu görülmektedir.⁵⁰ Bununla birlikte Tablo 5’te,⁵¹ 2011 yılı Küresel Terörizm Endeksi değerine göre terörün şiddet boyutunun en üst seviyede olduğu ülkelerden çoğunun güvenlik açısından sorunlu bölgelerde yer aldığı görülmektedir. Bu durum, ülkelerin güvenlik açısından sorunlu bir coğrafyada yer almalarının şiddetli terör olaylarına maruz kalma olasılıklarını arttırabileceğini, yani terörizmin muhtemel dinamikleri arasında mekân (bölge) faktörünün de olabileceğini gündeme getirmektedir. Fearon ve Laitin’in⁵² bir ülkenin Kuzey Afrika ve Yakın Doğu’da yer almasının yaşadığı çatışmalar üzerinde arttırıcı etkileri olduğuna; buna karşın Avrupa’da yer alması ile çatışmalar arasında sistematik bir bağın olmadığına yönelik bulguları bu durumu destekler niteliktedir.

Şekil 1. Terörizmin Şiddet Boyutunun Mekânsal Örüntüsü (2011)

⁴⁹ GTI verileri üzerinden GeoDa Programı yardımıyla oluşturulmuştur.

⁵⁰ Şiddetli terör olayları Yakın Doğu ile Güney ve Orta Asya’da yoğunlaşmaktadır.

⁵¹ www.state.gov.tr, Erişim Tarihi: 9 Haziran 2014.

⁵² James D. Fearon and David D. Laitin, “Additional Tables for Ethnicity, Insurgency, and Civil War”, *American Political Science Review*, 2003, Vol: 97, 75 -90, p. 26.

Ayrıca, bir ülkenin çatışma ve terör gibi sorunları olan komşularının olması, terörün o ülkeye de sirayet edebileceği ihtimalini arttırmaktadır. Nitekim Goldstone vd.'nin yapmış olduğu nicel araştırmanın bulguları, bir ülkenin sınır komşularında dört yılın üzerinde süren sivil ve etnik çatışma ortamının kendisini etkilediğini göstermektedir.⁵³

Tablo 5. Terörden En Çok Etkilenen Ülkeler ve Bölgeleri

ÜLKE	BÖLGESİ
Irak	Kuzey Afrika ve Orta Doğu
Pakistan	Güney ve Orta Asya
Afganistan	Güney ve Orta Asya
Hindistan	Güney ve Orta Asya
Yemen	Kuzey Afrika ve Orta Doğu
Somali	Afrika (Sahra Altı)
Nijerya	Afrika (Sahra Altı)
Tayland	Doğu Asya ve Pasifik
Rusya	Avrupa ve Avrasya
Filipinler	Doğu Asya ve Pasifik
Sudan	Afrika (Sahra Altı)
Kongo (DRC)	Afrika (Sahra Altı)
Kolombiya	Batı Yarımküre

Öte yandan Tablo 6'da⁵⁴, terörün şiddet düzeyinin hissedilir olduğu 32 ülkeden 25'inin güvenlik sorunlarının yüksek olduğu bölgelerde yer aldığı görülmektedir. Bu durum, terörizmin mekânsal dinamikleri olduğuna yönelik görüşleri desteklese de güvenlik açısından sorunlu bölgelerde yer alan 89 ülkeden 64'ünün terörün olmadığı ya da

⁵³ Goldstone et. al., State Failure Task Force Report: Phase III Findings, *Science Applications International Corporation*, 2000, p. 91.

⁵⁴ World Bank; Vision of Humanity; www.state.gov.tr gibi kaynaklardan derlenmiştir. Erişim Tarihi: 1 Haziran 2014.

şiddet düzeyinin düşük olduğu (kontrol grubu) ülkeler olması terörün yalnızca mekânsal dinamiklerle açıklanamayacağını da izlenimini vermektedir. Nitekim etkeni taşıyıp vaka grubunda olan ve etkeni taşımayıp kontrol grubunda olan yani terörizmin mekânsal dinamikler taşıyabileceğine yönelik örnek olabilecek ülkelerin toplam içindeki payı yalnızca %55'tir. Bu durum, terörizmin politik ve iktisadi dinamiklerinde olduğu gibi olası mekânsal dinamiklerine de kuşkuyla yaklaşılmasını gerektirmektedir.⁵⁵

**Tablo 6. Vaka - Kontrol Araştırması
(Muhtemel Diğer Dinamikler) (2011)**

	<i>VAKA (GTI ≥ 4,00)</i>	<i>KONTROL (GTI < 4,00)</i>	<i>Toplam Ülke Sayısı</i>
<i>Etken Var (İhracat Payı Petrol ≥ 0.33)</i>	14	17	31
<i>Etken Yok (İhracat Payı Petrol < 0.33)</i>	18	107	125
<i>Etken Var (Sorunlu Bölgelerde)</i>	25	64	89
<i>Etken Yok (Sorunsuz Bölgelerde)</i>	7	60	67
<i>Toplam Ülke Sayısı</i>	32	124	156

Sorunlu Bölgeler : Yakın Doğu, Güney, Orta ve Doğu Asya, Afrika
Sorunsuz Bölgeler : Batı Yarımküre, Avrupa ve Avrasya

Şekil 1'de öne çıkan bir diğer husus, terörün şiddet boyutunun yüksek olduğu bölgelerin petrol gibi doğal kaynak rezervlerinin bol miktarda bulunduğu ya da petrol arzının ön planda olduğu bölgeler

⁵⁵ Terörün mekânsal dinamiklerine yönelik yapılan bölgesel tasnif Amerika Birleşik Devletleri Dışişleri Bakanlığı'nın yapmış olduğu bölgesel tasnifi içermektedir. Detaylı bilgi için: <http://www.state.gov/p/>

olmasıdır. Bu durum, bir bölgenin petrol arzı dinamikleriyle ön planda olmasının maruz kaldığı terörün şiddet boyutu üzerinde bir tür nedensellik etkisi yaratabileceği ihtimalini gündeme getirmektedir. Dolayısıyla, bir ülkenin petrol gibi doğal kaynaklara sahip olmasının ya da petrol arzında kendi iç dinamikleri açısından önemli bir konumda olmasının da o ülkede yaşanan terörün şiddet boyutu üzerinde belirleyici olabileceği; başka bir ifadeyle terörizmin muhtemel dinamikleri arasında petrol arzının da olabileceği ihtimali ön plana çıkmaktadır. Nitekim finansman sağlamak ya da hedeflerindeki ülkelere ciddi zararlar vermek amacıyla terörist grupların faaliyetlerini petrol rezervlerinin zengin olduğu ya da stratejik önemi olan enerji nakil yollarına yakın bölgelerde yoğunlaştırdıkları görülmektedir. Ancak nitel çalışmaların aksine nicel çalışmalar kaynak-sivil savaş korelasyonu üzerinde çok küçük bir uzlaşma sergilemektedir. Bu durum, doğal kaynak-sivil savaş korelasyonunun yapay olabileceğini göstermektedir.⁵⁶ Dolayısıyla, terörün doğal kaynaklarla olan sistematik ilişkisine yönelik özellikle nicel araştırmaların birbirine olan zıt bulguları ve Tablo 6'da⁵⁷ öne çıkan bulgular, bölge ve doğal kaynak (petrol) gibi unsurların da terörizmin muhtemel dinamikleri arasında analiz edilmesini gerektirmektedir.

Literatür örneklerine bakıldığında, terörün potansiyel dinamikleri arasında terör olaylarının bir bölgede uzunca yıllar varlık göstermesi ve terör olayları sonucunda yaralanan ve yaşamını yitirenlerin sayının çok yüksek olması gibi unsurların da ön plana çıktığı görülmektedir. Terörün sebep olduğu can ve mal kayıplarının yüksek boyutlarda olması ve bir ülkede terörün uzunca yıllar varlığını sürdürmesi bir tür istikrarsızlık ve devlet zayıflığı olarak nitelendirilebilir.

⁵⁶ Michael L. Ross, "What Do We Know about Natural Resources and Civil War?", *The Journal of Peace Research*, 2004, Vol: 41, p. 338.

⁵⁷ Terörün şiddet boyutu ile ülkelerin petrol ihracatı paylarına ilişkin verilerin yorumlanmamasının sebebi, etken grubundaki ülkelerin payının çok düşük olmasıdır. Etken faktör olarak ülkelerin petrol arzı boyutunu yansıtmaması adına, literatürle de paralel bir şekilde, ülkelerin petrol ihracatının toplam ihracat değerleri içindeki payının %33 ve üzerinde olması kriteri dikkate alınmıştır.

Nitekim zayıf devlet olgusu merkezi hükûmetin kendi sınırları dâhilinde düzeni kontrol edebilecek yeterli kapasiteye sahip olmaması, sınır kontrolünün sürekliliğini sağlayamaması ve kamu kurum ve hizmetlerini güvenli bir şekilde tesis edememesi olarak ifade edilmektedir.⁵⁸ Bu açıdan bakıldığında önemli bir istikrarsızlık göstergesi olarak yorumlanabilecek olan bu gibi unsurların terörün daha da şiddetlenmesi noktasında potansiyel faktörler olabilecekleri göz önünde bulundurulmalıdır. Öte yandan, terör vb. çatışmalar sebebiyle verilen kayıplar şiddetin insani maliyetini yansıtmaktadır. Bu maliyetler ne derece yüksekse, barışın tesis edilmesi önündeki sosyo-psikolojik engeller de o derece derinleşmektedir.⁵⁹ Başka bir ifadeyle, süregelen terör olayları sebebiyle yaşamını yitiren ya da yaralananların sayısı arttıkça terörün şiddetinin artarak devam etmesi ve terörün sonlandırılmaması olasılığı da artmaktadır. Çatışmalar neticesinde yaşamını yitirenlerin sayısı ile çatışmaların yeniden patlak vermesi arasında pozitif yönlü bir ilişkiye vurgu yapan Walter,⁶⁰ Hartzel vd.⁶¹ gibi çalışmalar ile geçmiş yıllarda çatışmalara maruz kalmış olan ülkelerin yeniden şiddet olaylarına maruz kalma olasılıklarının daha yüksek olduğuna işaret eden Sunde ve Cervellati,⁶² Quan,⁶³ Krieger ve Meierrieks⁶⁴ gibi çalışmalar bu olasılığı destekler niteliktedir. Bu gibi bulgular, terörün muhtemel dinamikleri arasında terörün sebep olduğu can ve mal kayıpları gibi unsurların da dikkate alınmasını gerektirmektedir.

⁵⁸ Edward Newman, “Weak States, State Failure and Terrorism”, *Terrorism and Political Violence*, 2007, Vol: 19, p. 465.

⁵⁹ Michael W. Doyle and Nicholas Sambanis, “International Peacebuilding: A Theoretical and Quantitative Analysis”, *The American Political Science Review*, 2000, Vol: 94, p. 784.

⁶⁰ Barbara F. Walter, a.g.m., p. 381.

⁶¹ Caroline Hartzell, Matthew Hoddie and Donald Rothchild, “Stabilizing the Peace After Civil War: An Investigation of Some Keys Variables”, *International Organization*, 2001, Vol: 55, p. 197.

⁶² Uwe Sunde and Matteo Cervellati, a.g.m., p.13.

⁶³ Quan Li, a.g.m., p.290.

⁶⁴ Tim Krieger and Daniel Meierrieks, a.g.m., p. 910.

Son olarak terörizm çalışmalarında önemli bir kontrol değişkeni olarak dikkate alınan ülkelerin nüfus büyüklükleri de terörizm unsurunun muhtemel dinamikleri arasında değerlendirilmektedir. Nüfus büyüklüğünün bünyesinde barındırdığı gerek iktisadi ve politik, gerekse de idare ve güvenlik eksenindeki sorunlar nispeten daha yüksek nüfusa sahip ülkelerin daha şiddetli terör olaylarına maruz kalma olasılığını ön plana çıkarmaktadır. Çünkü teröristler saldırılarını, kaçış güzergâhlarını, finansal faaliyetlerini ve örgüt üyelerini gizlemek amacıyla bölgedeki geniş nüfusu kullanabilmektedir.⁶⁵ Bu durum, terörle mücadeleyi zorlaştırıcı etkilere sahip olan yüksek nüfusun terör olaylarının şiddet boyutu üzerinde arttırıcı bir faktör olarak değerlendirilmesine sebep olmaktadır. Nitekim Piazza,⁶⁶ Fearon ve Laitin,⁶⁷ Walsh ve Piazza,⁶⁸ Fjelde⁶⁹ ve Piazza⁷⁰ gibi literatürdeki birçok çalışmanın bulguları bu durumu desteklemektedir.

Sonuç olarak terörizmin şiddet düzeyinin hat safhada olduğu ülkelerde politik istikrarsızlık, anti-demokratik uygulamalar ve yoksulluk gibi politik ve iktisadi temelli bozuklukların ön planda olduğu ve bu ülkelerin nispeten sorunlu coğrafyalarda yer aldığı görülmektedir. Ancak tüm ülke örneklemeleri dikkate alındığında, terörizmin politik, iktisadi ve mekânsal dinamiklerine ilişkin nitel bir genellemeye gidilmesi güçleşmektedir. Bu durum, oldukça karmaşık bir unsur olan terörizmin tek düze indirgenmesinin pek de mümkün olmadığını göstermekte ve terörizmin muhtemel dinamiklerinin ekonometrik olarak da analiz edilmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır.

⁶⁵ James A. Piazza, 2006, a.g.m., p. 166.

⁶⁶ James A. Piazza, "Types of Minority Discrimination and Terrorism", Conflict Management and Peace Science, 2012, Vol: 29, p. 536.

⁶⁷ James D. Fearon and David D. Laitin, a.g.m., p. 39.

⁶⁸ James I. Walsh and James A. Piazza, a.g.m., p. 564.

⁶⁹ Hanne Fjelde, a.g.m., p. 211.

⁷⁰ James A. Piazza, 2006, a.g.m., p. 170.

3. Yöntem ve Analiz

3.1. Veri Seti ve Değişkenler

Küresel Terörizm Veritabanı'nda kayıtlı 156⁷¹ ülkede meydana gelen terör olaylarının tetikleyici dinamiklerinin saptanmak istendiği bu çalışmada, terörizm unsurunun iktisadi dinamikleri olarak bahsi geçen ülkelerin gelir düzeyleri; politik dinamikleri olarak da ülkelerin rejim türleri ve politik istikrar boyutlarının sayısallaştırılmış formları dikkate alınmıştır. Bununla birlikte, terörizmin psikolojik ve mekânsal boyutlarının olup olmadığının tespiti için gölge değişkenlerden yararlanılmıştır. Değişkenlere ilişkin verilerin elde edildiği kaynaklar ve bu değişkenlere yönelik açıklamalar Tablo 7'de yer almaktadır. Modelde bağımlı değişken olarak yer alan Küresel Terörizm Endeksi (GTI), terörizmin etki düzeyini ifade etmek amacıyla beşer yıllık azalan ortalamalar ve olay sayısı, ölü sayısı, yaralı sayısı, maddi zarar gibi çeşitli ölçütler doğrultusunda ağırlıklandırılmış 0-10 arasında değişen değerleri ifade etmektedir.⁷² Bu ölçütler aşağıdaki gibidir:

⁷¹ Küresel Terörizm Veritabanında kayıtlı 158 ülke olmasına karşın çeşitli değişkenlere ilişkin veri eksikliği sebebiyle İzlanda ve Tayvan analiz dışında tutulmuştur.

⁷² *Global Terrorism Index Capturing the Impact of Terrorism from 2002-2011*, Institute for Economics and Peace, New York, 2012, p. 9.

**Küresel Terörizm Endeksinin Elde Edilmesinde
Baz Alınan Ölçütler⁷³**

Birincil Ölçüt	Ağırlık	İkincil Ölçüt	Ağırlık
Olay sayısı toplamı	1	Cari yıl	16
Ölü sayısı toplamı	3	Önceki yıl	8
Yaralı sayısı toplamı	0.5	İki yıl öncesi	4
Maddi zarar toplamı	2	Üç yıl öncesi	2
		Dört yıl öncesi	1
Küresel Terörizm Endeksi (GTI)		Terörizmin Şiddet Boyutu	
8.01 – 10			
6.01 – 8			
4.01 – 6			
2.01 – 4			
0.01 – 2			
0			

Açıklayıcı değişkenlerin özelliklerine geçmeden önce hemen belirtilmelidir ki; bağımlı değişkenle tutarlı olmaları amacıyla tüm açıklayıcı değişkenler beşer yıllık ortalamaları ve birer yıllık gecikmeli değerleri alınarak modele eklenmiştir.

188

Security
Strategies
Year: 12
Issue: 23

⁷³ START (Study of Terrorism and Responses for Terrorism), (Erişim Tarihi: 30 Mayıs 2014).

Tablo 7. Değişkenlerin Karakteristik Özellikleri

<i>Değişkenler (2002-2011)</i>	<i>Kısaltma</i>	<i>Açıklama</i>	<i>Öngörülen Etki</i>	<i>Kaynak</i>
Küresel Terörizm Endeksi	GTI	Terörizmin şiddet boyutunu gösteren endeks değerleri		Vision of Humanity
Açıklayıcı Değişkenler	ln (KBDG)	Kişi başına düşen gelir düzeyi	+/-	UNDATA
	ln (NFS)	Toplam nüfus değerleri	+	World Bank
	“polityIV”	-10 ile +10 değerleri arasında değişen ve ülkelerin politik statüsünü gösteren değerler		PolityIV www.sytemic.peace.org
	<i>Otokrasi</i>	“polityIV” değerleri -10 ile 0 arasında olan ülkeler 1; diğerleri 0	+	
	<i>Kısmi Demokrasi</i>	“polityIV” değerleri 1 ile 7 arasında olan ülkeler 1; diğerleri 0	+/-	
	<i>Tam Demokrasi</i>	“polityIV” değerleri 8 ile 10 arasında olan ülkeler 1; diğerleri 0	-	
	Politik İstikrarsızlık	“polityIV” değerleri kötüleşen ülkeler 1; diğerleri 0	+	
	Petrol Arzı	Petrol ihracatının dış ticaret hacmindeki payının 1/3 ve üzerinde olduğu ülkeler 1; diğerleri 0	+	World Bank
	Psikolojik Faktör	Terör saldırıları neticesinde ölen ve yaralananların sayısının 1000 ve üzerinde olduğu ülkeler 1; diğerleri 0	+	Global Terrorism Database
	Afrika	Bölgesel Gölge Değişkenler		www.state.gov.tr
	Yakın Doğu			
	Güney ve Orta Asya			
Avrupa ve Avrasya				
Batı Yarımküre				

Terörizmin sosyo-iktisadi dinamikleri olarak 156 ülkeye ait kişi başına düşen milli gelir değerleri dikkate alınmıştır.⁷⁴ İş imkânı bulan bireylerin harcanabilir gelirlerinin artması ve toplumsal yapı içerisinde bir statüye sahip olmalarıyla birlikte terör gibi illegal yapılanmalara dâhil olma vb. girişimlerinin fırsat maliyeti artacağından, rasyonalite varsayımı altında, gelir düzeyi ile terör faaliyetleri arasında ters yönlü bir ilişkinin olacağı ve dolayısıyla gelir değişkeninin negatif bir katsayıya sahip olacağı öngörülebilir.

Terörizmin politik dinamiklerini yansıtmaya adına dikkate alınan “polityIV” değerleri, -10 ile +10 arasında değerler alan ve ülkeleri çeşitli aralıklarla rejim türleri boyutunda tasnif eden bir tür sıralama ölçütüdür.⁷⁵ “PolityIV” değerleri -10 ile 0 arasında olanlar “Otokrasi”, 1 ile 7 arasında olanlar “Kısmi Demokrasi” ve 8 ile 10 arasında olanlar “Tam Demokrasi” statüsünde değerlendirilmiş ve bu doğrultuda üç farklı gölge değişken oluşturulmuştur. Gerek teorik düzlemde, gerekse de ampirik literatürde geniş yer bulması sebebiyle, özellikle “Tam Demokrasi” değişkeninin negatif, “Otokrasi” değişkenininse pozitif bir katsayı alacağı öngörülmektedir. Nitekim bireylerin taleplerini demokratik platformlarda ve demokrasi kültürünü benimsemiş kamu kurumları aracılığıyla dile getirmeleri ve sonuç almaları terör vb. girişimlerde bulunmaları önünde ciddi bir fırsat maliyeti yaratacaktır.

Terörizmin potansiyel politik dinamiklerden biri olarak modele dâhil edilen “Politik İstikrarsızlık” değişkeni, üç farklı siyasi rejim

⁷⁴ İşsizlik, Gelir Dağılımı Adaletsizliği ve İnsani Kalkınma Endeksi gibi iktisadi temelli değişkenlerin modele dahil edilmemesinin sebebi bu değişkenlere ilişkin verilerin dengeli panel model uygulamasına imkan tanımayacak boyutta eksik gözleme sahip olmasıdır. Veri yetersizliği sebebiyle bu değişkenler ampirik olarak analiz edilememiştir.

⁷⁵ Çalışmada, “polityIV” değerlerinin alternatifi olarak görülen ve siyasi haklar ile bireysel özgürlükler üzerinden oluşturulan “Freedom House Politik Özgürlük Endeksi” yerine “polityIV” verilerinin tercih edilmesinin temel sebebi, bireysel özgürlüklerin terörizm endeksi ile içsellik sorunu oluşturmasına yönelik olasılıktır. Bu sebeple ekonometrik analiz yapılırken terörün muhtemel politik dinamikleri olarak yalnızca demokratikleşme düzeyi ve politik istikrarsızlık olgusu dikkate alınmış; temel hak ve özgürlüklere ilişkin “Freedom House Politik Özgürlük Endeksi” değerlerinin kullanımından kaçınılmıştır.

türünde tasnif edilen ülkelerden analiz döneminde siyasi statüsü kötüleşen ülkeler ile askeri müdahale altındaki ülkelere 1, diğerlerine 0 değerinin verilmesiyle oluşturulmuş gölge değişkeni ifade etmektedir.⁷⁶ Siyasi istikrarsızlık sürecinde olan ülkelerde terör örgütlerinin hareket ve eylem yapabilme kabiliyetlerinin artacağı, dolayısıyla terörün şiddet boyutunun artacağı söylenebilir. Bu sebeple, değişkenin pozitif bir katsayıya sahip olacağı öngörülmektedir.

Belli bir bölgede terörün uzun süreler varlığını sürdürmesi ve özellikle yüksek can kayıplarına sebep olması, terörün kısır döngü şeklinde açmaza dönüşmesini gündeme getirebilmektedir. Barışın tesisi ve terörün sonlandırılması noktasında bir tür “psikolojik duvar” olarak nitelendirilebilecek olan bu olası sürecin terör faaliyetlerini daha da şiddetlendirmesi muhtemeldir. Bu ihtimalin analiz edilebilmesi adına modele eklenen “Psikolojik Faktör” değişkeni, Küresel Terörizm Veri Tabanı⁷⁷ kayıtlarına göre, terör olayları ve bunlara yönelik karşılıklar neticesinde yaşamını yitiren ve yaralananların sayısının bin ve üzerinde olduğu ülkelere 1; diğerlerine 0 değerinin verilmesiyle oluşturulmuş bir gölge değişkendir.⁷⁸ Değişkenin pozitif bir katsayıya sahip olacağı öngörülmektedir.

Finansman sağlamak ya da hedeflerindeki ülkelere ciddi zararlar vermek maksadıyla terörist grupların faaliyetlerini petrol rezervlerinin zengin olduğu ya da stratejik önemi olan enerji nakil yollarına yakın bölgelerde yoğunlaştırdıkları görülmektedir. Bu durum, petrol gibi yer altı kaynakları ile terörün şiddet boyutu arasında gözlemlenen niteliksel ilişkinin nedensellik bağı taşıyabileceği olasılığını gündeme

⁷⁶ Bir ülkenin siyasi statüsünün kötüleşmesinden kasıt demokrasi statüsünde yer alan bir ülkenin kısmi demokrasi ya da otokrasi statüsüne gerilemesi; kısmi demokrasi statüsünde yer alan bir ülkeninse otokrasi statüsüne gerilemesidir.

⁷⁷ <http://www.start.umd.edu/data-tools/global-terrorism-database-gtd>, 14 Şubat 2014.

⁷⁸ Küresel Terörizm Veri Tabanı kayıtlarına göre, örnekleme oluşturan 156 ülkenin her birinde terörün patlak verdiği tarihten Aralık 2011 tarihine kadar geçen sürede, terör olayları sebebiyle yaralanan ve ölenlerin aritmetik ortalaması yaklaşık 1000'dir. Bu sebeple 1000 sayısı ortalama değeri ifade etmesi adına eşik değer olarak kabul edilmiştir.

getirmektedir. Bu olasılığın analiz edilebilmesi amacıyla DeMerit ve Young⁷⁹ ve Fearon ve Laitin'in⁸⁰ çalışmalarında olduğu gibi petrol ihracatının dış ticaret hacmindeki payının 1/3 ve üzerinde olduğu ülkelere 1; diğerlerine 0 değeri verilmek üzere gölge değişken oluşturularak modele eklenmiştir. "Petrol Arzı" değişkenine ait katsayının DeMerit ve Young⁸¹, Ross⁸² gibi çalışmalarla da paralel olacak şekilde pozitif değerler alabileceği öngörülmektedir.

Terörist faaliyetlerin özellikle sorunlu ülkelerin sınır bölgelerinde yoğunlaştığı göz önüne alındığında, bir ülkede yaşanan terör olaylarının komşu ülkelere de sirayet etmesi oldukça muhtemeldir. Bu durum, şiddetli terörün dinamikleri arasında ülkelerin içinde buldukları coğrafyanın da önemli bir tetikleyici ya da dizginleyici unsur olabileceğini göstermektedir. Terör olaylarının şiddeti ile ülkelerin coğrafi konumları arasında bir ilişkinin olup olmadığının analiz edilebilmesi amacıyla ülkeler ABD Dışişleri Bakanlığı'nın yapmış olduğu tasnife dayanılarak Afrika (Sahra Altı), Yakın Doğu (Kuzey Afrika ve Orta Doğu), Güney ve Orta Asya, Avrupa ve Avrasya ile Batı Yarımküre olmak üzere daha ziyade politik bir ayrıma dayalı beş farklı bölgeye ayrılmış ve gölge değişkenler yardımıyla bölgesel etki ayrıştırılmak istenmiştir. Terörizmin küresel boyutları göz önüne alındığında, tüm bölgesel değişkenlerin pozitif katsayıya sahip olacağı; fakat bu katsayıların doğu-batı ekseninde azalan değerler alacağı öngörülmektedir.

Son olarak, terörizm çalışmalarında kontrol değişken olarak yer alan ülkelerin nüfus büyüklükleri logaritmik formda modele eklenmiştir. Nüfus artışının bünyesinde barındırdığı sorunlar dikkate alındığında değişkene ait katsayının pozitif değerler alacağı öngörülmektedir.

Değişkenlere ait betimsel istatistikler ve korelasyon katsayıları

⁷⁹ Jacqueline H. R. DeMeritt and Joseph K. Young, "A Political Economy of Human Rights: Oil, Natural Gas, and State Incentives to Repress", *Conflict Management and Peace Science*, 2013, Vol: 30, p. 103.

⁸⁰ James D. Fearon and David D. Laitin, a.g.m., p . 81.

⁸¹ Jacqueline H. R. DeMeritt and Joseph K. Young, a.g.m., p. 107.

⁸² Michael L. Ross, a.g.m., p. 339.

Tablo 8 ve Tablo 9’da yer almaktadır. Yüksek dereceden bir korelasyonel ilişkinin olmaması, açıklayıcı değişkenler arasında çoklu doğrusallık sorunu olma olasılığını ortadan kaldırmaktadır.

Tablo 8. Betimsel İstatistikler

<i>2002-2011</i>	<i>Ort.</i>	<i>Medyan</i>	<i>Maksimum</i>	<i>Min.</i>	<i>St. Sapma</i>
<i>GTI</i>	1.83	0.52	10.00	0.00	2.32
<i>ln (KBDG)</i>	7.78	7.67	11.32	4.49	1.63
<i>ln (NFS)</i>	16.2	16.11	21.00	13.12	1.46
<i>Otokrasi</i>	0.37	0.00	1.00	0.00	0.48
<i>Kısmi Demokrasi</i>	0.25	0.00	1.00	0.00	0.43
<i>Tam Demokrasi</i>	0.37	0.00	1.00	0.00	0.48
<i>Politik İstikrarsızlık</i>	0.05	0.00	1.00	0.00	0.21
<i>Petrol Arzı</i>	0.18	0.00	1.00	0.00	0.38
<i>Psikolojik Faktör</i>	0.21	0.00	1.00	0.00	0.48

Tablo 9. Korelasyon Katsayıları

	<i>lnKBDG</i>	<i>lnNFS</i>	<i>Otokrasi</i>	<i>Tam Dem.</i>	<i>Politik İstik.</i>	<i>Psikolojik Faktör</i>	<i>Petrol Arzı</i>
<i>ln KBDG</i>	1						
<i>ln NFS</i>	0.0002	1					
<i>Otokrasi</i>	0.0008	0.0007	1				
<i>Tam Demokrasi</i>	-0.0002	-0.0004	0.002	1			
<i>Politik İstikrarsızlık</i>	0.001	-0.003	0.001	0.001	1		
<i>Psikolojik Faktör</i>	0.0001	-0.0009	0.0002	5.53 E-06	-0.0008	1	
<i>Petrol Arzı</i>	-0.002	-0.009	-0.003	0.003	0.0004	0.0009	1

3.2. Ekonometrik Model ve Analiz

Analiz aşamasında ilk olarak, Küresel Terörizm Veritabanı'nda kayıtlı 156 ülkede 2002-2011 döneminde meydana gelen terör olaylarının şiddet boyutu ile bir takım politik, iktisadi, psikolojik ve mekânsal unsurlar arasındaki ilişkinin analiz edilmesi amacıyla yıllık veriler yardımıyla sırasıyla Havuzlanmış (Karma) Panel Modeli, Sabit Etkiler Panel Modeli ve Rastal Etkiler Panel Modeli tahminlenmiştir. Sonrasında, değişkenler arasındaki ilişkiyi en iyi hangi modelin yansıttığına karar verebilmek amacıyla Kısıtlandırılmış F Test ve Hausman Test istatistikleri uygulanmış ve geçerli modelin Havuzlanmış Panel Model olduğu sonucuna varılmıştır. Ancak Havuzlanmış Panel Model'de, her bir kesit için tek bir sabit terim belirlenmekte, böylece kesitler arası türdeşliğin olduğu varsayılmaktadır. Bu modelin asıl sorunu kesitler arası ayırım yapmaması ve değişkenler arası ilişkinin zaman içinde bütün kesitler için aynı olup olmadığını söyleyememesidir.⁸³ Ancak 156 ülkenin bünyesinde barındırdığı gözlemlenemeyen farklılıkların varlığı oldukça muhtemeldir. Bu tür farklılıklarının dikkate alındığı modellerde Sabit Etkiler Panel Modeli ve Rastal Etkiler Panel Modeli'dir. Her ne kadar test sınamalarına ilişkin sonuçlar Havuzlanmış Panel Modeli'nin geçerli olduğunu gösterse de analizdeki kesitlerin (ülkeler) belli karakteristik özelliklere sahip alt bölgeler olmadığı ve daha büyük bir ana küleden rastal bir şekilde çekildiğine kuvvetle inandığımızdan, geçerli modelin Rastal Etkiler Panel Model⁸⁴ olduğu varsayımıyla hareket edilmiştir. Nitekim doğru model karma (havuzlanmış) tahmin ediciler olsa bile rastal etkili model tutarlıdır.⁸⁵ Bu doğrultuda, modelin fonksiyonel formu aşağıdaki gibi gösterilebilir:

⁸³ Damodar N. Gujarati ve Dawn C. Porter, *Temel Ekonometri*, çev. Ümit Şenesen ve Gülay G. Şenesen, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 2012, s. 594.

⁸⁴ Havuzlanmış (Karma) Panel Modeli'nde, verilerimizin kesit ve zaman serisi özellikleri göz ardı edilerek büyük bir regresyon tahmin edilmektedir. Sabit Etkiler Panel Modeli'nde, her kesit birimine (çalışmada dikkate alınan 156 ülke) kendi sabit (yapay) değişkeni atanmaktadır. Rastal Etkiler Panel Modeli'nde ise, her bir kesitin sabit terim değerinin çok daha büyük bir ana küleden rastal çekildiği varsayılmaktadır.

⁸⁵ Damodar N. Gujarati ve Dawn C. Porter, a.g.m., s. 606.

$$GTI_{it} = \beta_0 + \beta_1 * \ln KBDG_{it-1} + \beta_2 * \ln NFS_{it-1} + \beta_3 * \text{Otokrasi}_{it-1} + \beta_4 * \text{Tam Demokrasi}_{it-1} + \beta_5 * \text{Politik İstikrarsızlık}_{it-1} + \beta_6 * \text{Petrol Arzı}_{it-1} + \beta_7 * \text{Psikolojik Faktör}_{it-1} + \beta_k * [\text{Bölgesel Gölge Değişkenler}]_{it-1} + u_{it}$$

i: 1, ... , 156 (Kesit Boyutu) t: 2002, ... , 2011 (Zaman Boyutu)

Klasik doğrusal regresyon modeli varsayımlarının geçerliliğini taşıyan⁸⁶ Rassal Etkiler Panel Modeli (Model 2) sonuçları politik, psikolojik ve mekânsal temelli değişkenlerin öngörülen etkileri taşıdıkları ve farklı anlamlılık düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı olduklarını göstermektedir. Buna karşın, kişi başına düşen gelir düzeyi değişkeninin ve petrol ihracatına ilişkin gölge değişkenin istatistiksel olarak anlamsız olduğu görülmektedir. Bu durum, terörün iktisadi dinamiklerden ziyade; politik, psikolojik ve mekânsal unsurlar etrafında şekillendiği ve petrol gibi doğal kaynaklar ile sistematik bir bağ taşımadığı izlenimini vermektedir.

Terör olaylarının şiddetlenmesi üzerinde en büyük etkiye sebep olan faktörün politik istikrarsızlık olduğu görülmektedir. Politik istikrarsızlık olgusunun terör örgütlerinin eylem yapabilme kabiliyetlerini arttırabilmelerine olanak sağlayan; buna karşın terörle mücadelede etkin sonuçlar alınmasına engel olan süreçler olduğu anlaşılmaktadır. Elde edilen bulgulara göre, politik istikrarsızlık süreçlerinde yaşanacak 1 birimlik artışın terörün şiddet düzeyini ifade eden endeks değerinde 0,89 birimlik bir artışa sebep olduğu görülmektedir. Ayrıca, otokrasi değişkeninin pozitif; tam demokrasi değişkeninin ise negatif ve istatistiksel olarak anlamlı katsayılar alması terörün politik dinamikleri olduğuna yönelik görüşleri destekler niteliktedir. Öyle ki, terörün şiddet boyutunun kısmi demokrasi statüsündeki ülkelere nazaran otokrasi statüsündeki ülkelerde 0,40 endeks değeri daha yüksek

⁸⁶ Yapılan Jarque & Berra Normal Dağılım sınamasına göre hata terimlerinin normal dağılım sergilediği görülmektedir. Bununla birlikte, Tablo 10'da yer alan katsayıların standart hataları, değişen varyans ve otokorelasyon sorununun sebep olduğu etkinlik kaybını ortada kaldırmak adına dirençli var-cov matrisleri üzerinden hesaplanmıştır. Ayrıca, kesitler arası değişen varyans ve otokorelasyon sorunu tespit edildiğinden Period SUR (Görünürde İlişkisiz Regresyon) uygulanmıştır.

olduğu; buna karşın tam demokrasi statüsündeki ülkelerde 0,36 endeks değeri daha az olduğu görülmektedir.⁸⁷

Tablo 10. Regresyon Analizi Sonuçları

2002-2011 (156 ülke) B'lı Değişken: GTI	Rastsal Etkiler Panel Modeli (Panel EGLS) <i>Model 1</i>	Rastsal Etkiler Panel Modeli (Panel EGLS) <i>Model 2</i>
<i>Period SUR (Panel Corrected Standard Errors)</i>		
Sabit	-12.77*** (1.68)	-13.43*** (1.80)
lnNFS	0.83*** (0.09)	0.83*** (0.08)
lnKBDG	0.11 (0.09)	0.14 (0.10)
Otokrasi	0.53** (0.22)	0.40* (0.22)
Tam Demokrasi	-0.45* (0.25)	-0.36* (0.25)
Politik İstikrarsızlık	1.13** (0.56)	0.89* (0.54)
Petrol Arzı	0.40 (0.34)	0.14 (0.36)
Psikolojik Faktör	0.36*** (0.09)	0.34*** (0.08)
<i>Bölgesel Etkiler</i> <i>Benchmark: Avrupa ve Avrasya</i>		
Batı Yarımküre		-0.03 (0.37)
Afrika		0.61* (0.38)
Yakın Doğu		1.19** (0.49)
Güney ve Orta Asya		1.68** (0.53)

⁸⁷ Otokrasi ve Tam Demokrasi gölge değişkenlerinin etkisinin saptanabilmesi adına Kısmi Demokrasi gölge değişkeni gösterge (benchmark) değişken olarak alınmıştır.

<i>Sınama Testleri</i>		
F Kısıtlandırılmış	11.33 [0.2533]	14.28 [0.1125]
Hausman Test	110.59 [0.000]	104.42 [0.000]
<i>Diagnostik Testler ve Değerlendirme Kriterleri</i>		
Jarque&Berra	5.1050 [0.071]	5.4090 [0.066]
Durbin Watson d İstatistiği	0.650	0.6237
LM p*-stat	694.5026 [0.000]	693.5087 [0.000]
LM h-Rastsal	1697.320 [0.000]	1698.207 [0.000]
LM rho/μ-Rastsal	85.26363 [0.000]	81.05963 [0.000]
Adj. R ²	0.38	0.43

Not: *, **, *** simgeleri sırasıyla %10, %5 ve %1 olmak üzere anlamlılık düzeylerini, parantez içindeki değerler **değişen varyansa göre düzeltilmiş standart hataları**; köşeli parantez [] içindeki değerler p-olasılık değerlerini ifade etmektedir.

Öte yandan, terörün muhtemel iktisadi dinamiklerinin araştırılmasına yönelik modele eklenen kişi başına düşen gelir düzeyi değişkeninin istatistiksel olarak anlamsız olduğu görülmektedir. Bu durum, terör olayları ile iktisadi unsurlar arasında sistematik bir ilişkinin olmadığını göstermektedir. Benzer bir şekilde, ülkelerin petrol arzı dinamiklerinin daha şiddetli terör olaylarına maruz kalmalarına sebep olan bir unsur olup olmadığını analiz edilmesine yönelik modele eklenen petrol arzı gölge değişkeni de istatistiksel olarak anlamlı değildir.⁸⁸ Dolayısıyla, terör olaylarının petrol rezervlerinin olduğu ya da stratejik önemi olan enerji nakil hatlarının bulunduğu bölgelerde yoğunlaştığı görülse de bu duruma ilişkin istatistiksel olarak anlamlı sistematik bir nedensellik bağı tespit edilememiştir.

⁸⁸ Petrol Arzı değişkenine alternatif olarak günlük petrol arzı 500 milyon varilin üzerinde olan ülkelere 1; diğerlerine 0 verilerek oluşturulan kukla değişken de istatistiksel olarak anlamlı çıkmamıştır.

Ekonometrik modelin diğer bulguları terör olayları ve bunlara yönelik karşılıklar neticesinde yaralanan ve hayatını kaybedenlerin sayısına ilişkindir. Terör sebebiyle verilen zayıtların hat safhaya ulaşmasının terörün şiddet düzeyini 0,34 birim arttırdığı görülmektedir. Bu durum, bir bölgede süregelen terör olaylarının ve insan kayıplarının sayısı arttıkça terörün bir açmaza dönüştüğünün de sinyallerini vermektedir. Başka bir ifadeyle, insan kayıpları terörün sonlandırılmasında bir tür “psikolojik duvar” mahiyetindedir.

Son olarak, Batı Yarımküre dışındaki bölgesel gölge değişkenlerden her birinin Doğu-Batı ekseninde azalan bir şekilde pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. Elde edilen bulgular, özellikle Yakın Doğu ile Güney ve Orta Asya’daki ülkelerin şiddetli terör olaylarına maruz kalma olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Öyle ki, Yakın Doğu’da yer alan bir ülkenin karşılaştığı terörün şiddet boyutu bir Avrupa ülkesine nazaran 1,19 birim daha yüksektir. Bu değer Güney ve Orta Asya ülkeleri için 1,68; Afrika ülkeleri için 0,61’dir.⁸⁹ Buradan hareketle, güvenlik sorunlarının öne çıktığı bir coğrafyada yer alan ülkelerin şiddetli terör olaylarına maruz kalma olasılığının istikrarlı bir coğrafyada yer alan ülkelere nazaran daha yüksek olduğu söylenebilir.

Elde edilen bu bulgular terörizmin iktisadi dinamiklerden ziyade politik, psikolojik ve mekânsal dinamikleri olan bir unsur olduğunu göstermektedir. Terörizmin şiddet boyutu üzerindeki en önemli belirleyici faktörünse politik istikrarsızlık olgusu olduğu ön plana çıkmaktadır. Tanı testleri aracılığıyla yapılan sınamalar neticesinde istatistiksel olarak anlamlı ve güvenilir olan bulgular uluslararası literatürle de paralellik göstermektedir.

4. Sonuç

Özellikle 2000’li yılların başlarından itibaren çok kutuplu bir yapıya doğru evrilmekte olan dünya sistemi içerisinde terörün dramatik

⁸⁹ Bölgesel gölge değişkenlerinin etkisinin saptanabilmesi adına Avrupa ve Avrasya gölge değişkeni gösterge (benchmark) değişken olarak alınmıştır.

yükselişi uluslararası sistemin işlerliği ve kalıcı barışın tesisi için tehdit oluşturmaktadır. Büyük devletler başta olmak üzere Birleşmiş Milletler (BM) ve diğer uluslararası kuruluşları meşgul eden terörizm sorunsalının temelinde yatan muhtemel dinamiklerin doğru bir şekilde saptanması, her geçen gün daha da önemli bir hale gelmektedir. Bu doğrultuda, çalışmanın temel amacının uluslararası barışı tehdit eden ve her geçen gün çözüme kavuşturulması daha da güçleşen terörizm unsurunun muhtemel dinamiklerini belirlemek olduğu söylenebilir.

Bu açıdan bakıldığında, terörist faaliyetlerin sebep olduğu can ve mal kayıplarının hat safhaya ulaştığı ülkelerin yoksulluk, demokratik değerlerden uzak olma ve kalitesiz bir yaşam standardına sahip olma gibi belirgin karakteristik özellikler sergilemesi terörizm olgusunun iktisadi ve politik dinamikleri olabileceği fikrini gündeme getirmektedir. Nitekim 2002-2011 döneminde ve 156 ülkede meydana gelen terörist faaliyetlerin temel belirleyicilerinin saptanması amacıyla tahminlenen Rassal Etkiler Panel Modeli neticesinde elde edilen ve istatistiksel olarak anlamlı olan bulgular bu öngörülerini destekler niteliktedir. Elde edilen bu bulgular, terörizm unsurunun politik istikrarsızlık ve demokratikleşme düzeyi gibi politik dinamiklerinin ön planda olduğunu; buna karşın iktisadi unsurlarla sistematik bir bağ taşımadığını göstermektedir. Öte yandan, terörün psikolojik ve mekânsal dinamiklerinin olduğuna yönelik bulgular terörün olaylarının hat safhaya ulaştığı bölgelerde terörün bir açmazla dönüştüğüne ve yayılım gösterdiğine işaret etmektedir.

Bununla birlikte yapılan nitel analizler terörün şiddet boyutunun hat safhada olduğu ülkelerin benzer karakteristik özelliklere sahip olduğunu; fakat tüm ülke grupları baz alındığında genel bir değerlendirmenin kolaylıkla yapılamayacağını göstermektedir. Başka bir ifadeyle, dünya genelinde artış gösteren terörün tek düze indirgenerek açıklanması pek olası görülmemektedir. Bu durum, her bir bölgedeki terör olaylarının ve terörist grupların bölgenin kendi iç dinamikleri doğrultusunda analiz edilmesini ve konunun daha mikro düzeyde ele alınmasını gerektirmektedir.

Summary

The rising of terrorism around the world, especially since 2001, has threatened the international system and peace, because the impact and scope of the terrorist attacks has increased with technological advances. For this reason, globalizing terrorism is the one of the vital issues for the United Nations (UN) and other international organizations.

Governments must determine the potential dynamics of terrorism and implement proactive security measures in order to achieve success in fighting against terrorism. Therefore, policy makers must take into consideration and analyze the conditions and dynamics of the terrorist structures in details. The locations, which have high terrorist impacts, have exhibited similar characteristics features to each other such as poverty, political instability and anti-democratic events. It shows that terrorist structures may have similar economic, political, social and regional dynamics, but all countries, which have experienced the terrorism, have not similar characteristics features. Therefore, terrorism and its dynamics are extremely complicated issue. For this reason, the potential dynamics of terrorism must be investigated detailed.

In order to determine the potential economic, political, psychological and regional dynamics which stand out in the literature on terrorism, the study has used an econometric analysis by using Random Effects Panel Model, as well as qualitative analysis which depends on the period of 2002-2011 and 156 countries Case-Control Methodology. The findings show that terrorism has political dynamics such as levels of democratization and political instability but that it has not any systematic relationship with economic dynamics such as income level. It also shows that there is a statistically negative relationship between the impact size of the terrorism and anti-democratic events. In addition, there is a statistically positive relationship between the impact size of the terrorism and political instability. Other effective factor in rising of the impact size of the terrorism is “psychological wall” that means casualties caused by terrorist attacks and responses. Another finding of this study is that terrorist events have regional effects. The countries within the regions in which there are problems

of security have higher terrorism risk probability. All these show that terrorism is a multidimensional and complicated factor, which has politic, psychological and regional dynamics. Therefore, international organizations and policy makers must focus on these dynamics as well as militaristic factors to achieve success in the fight against terrorism in long run.

Kaynaklar

ABADIE Alberto, “Poverty, Political Freedom, and the Roots of Terrorism”, *American Economic Review*, Vol: 96, No:2, 2006.

ALESINA Alberto ve PEROTTI Roberto, “Income Distribution, Political Instability, and Investment”, *European Economic Review*, Vol: 40, No: 6, 1996.

BOSWELL Terry ve DIXON William J., “Dependency and Rebellion: A Cross - National Analysis”, *American Sociological Review*, Vol: 55, No: 4, 1990.

BOYLAN Brandon M., “Economic Development, Religion, and the Conditions for Domestic Terrorism”, *Josef Korbel Journal of Advanced International Studies*, No: 2, 2010.

CAROLINE Hartzell, MATTHEW Hoddie ve DONALD Rotchild, “Stabilizing the Peace After Civil War: An Investigation of Some Keys Variables”, *International Organization*, Vol: 55, No: 1, 2001.

CEDERMAN Lars-Erik, HUG Simon ve KREBS, Lutz F., “Democratization and Civil War: Empirical Evidence”, *Journal of Conflict Resolution*, Vol: 47, No: 4, 2010.

DeMERITT Jacqueline H . R. ve YOUNG Joseph K., “A Political Economy of Human Rights: Oil, Natural Gas, and State Incentives to Repress”, *Conflict Management and Peace Science*, Vol: 30, No: 2, 2013.

DERİN-GÜRE Pınar, “Seperatist Terrorism and The Economic Conditions in Southeastern Turkey”, *Defence and Peace Economics*, Vol: 22, No: 4, 2011.

DREHER Axel ve FISCHER Justina, “Decentralization as a Disincentive for Transnational Terror? System Stability Versus Government Efficiency: An Empirical Test”, *Research Paper Series*, No: 41, 2008.

DREHER Axel ve FISCHER Justina, “Does Government Decentralization Reduce Domestic Terror? An Empirical Test”, *Economics Letters*, Vol: 111, No: 3, 2011.

FEARON James D. ve LAITIN David D., “Additional Tables for Ethnicity, Insurgency, and Civil War”, *American Political Science Review*, Vol: 97, No: 1, 2003.

FJELDE Hanne, “Generals, Dictators, and Kings: Authoritarian Regimes and Civil Conflict, 1973 - 2004”, *Conflict Management and Peace Science*, Vol: 27, No: 3, 2010.

HEGRE Havard, “Democracy and Armed Conflict”, *Journal of Peace Research*, Vol: 51, No: 2, 2014.

HOGSTROM John, “Classification and Rating of Democracy A Comparison”, *Taiwan Journal of Democracy*, Vol: 9, No: 2, 2013.

GOLDSTONE Jack A., BATES Robert H., EPSTEIN David L., GURR Ted R., LUSTİK Michael B., MARSHALL Monty G., ULFELDER Jay ve WOODWARD Mark, “A Global Model for Forecasting Political Instability”, *American Journal of Political Science*, Vol:54, No: 1, 2010.

GUJARATI Damodar N. ve PORTER Dawn C., *Temel Ekonometri*, çev: ŞENESEN Ümit ve ŞENESEN Gülay Günlük, Beşinci Basımdan Çeviri, Literatür Yayıncılık, İstanbul, 2012.

KRIEGER Tim ve MEIERRIEKS Daniel, “Terrorism in the Worlds of Welfare Capitalism”, *The Journal of Conflict Resolution*, Vol:54, No: 6, 2010.

KRUEGER Alan B. ve MALECKOVA Jitka, “Does Poverty Cause Terrorism?”, *The New Republic*, 2002.

KRUEGER Alan B. ve MALECKOVA Jitka, “Education, Poverty, Political Violence and Terrorism: Is There a Causal Connection?”, *Journal of Economic Perspectives*, Vol: 17, No: 4, 2003.

LI Quan, “Does Democracy Promote or Reduce Transnational Terrorist Incidents?”, *Journal of Conflict Resolution*, Vol: 49, No: 2, 2005.

- MULLER Edward N. ve SELIGSON Mitchell A., “Inequality and Insurgency”, *The American Political Science Review*, Vol: 81, No: 2, 1987.
- MICHAEL W. Doyle ve NICHOLAS Sambanis, “International Peacebuilding: A Theoretical and Quantitative Analysis”, *The American Political Science Review*, Vol: 94, No: 4, 2000.
- NAURO F. Campos ve GASSEBNER Martin, “International Terrorism, Political Instability and the Escalation Effect”, *IZA Discussion Papers Series*, No: 4061, 2009.
- NEWMAN Edward, “Weak States, State Failure, and Terrorism”, *Terrorism and Political Violence*, Vol: 19, No: 4, 2007.
- PIAZZA James A., “Rooted in Poverty?: Terrorism, Poor Economic Development, and Social Cleavages”, *Terrorism and Political Violence*, Vol: 18, No: 1, 2006.
- PIAZZA James A., “Poverty, Minority Economic Discrimination, and Domestic Terrorism”, *Journal of Peace Research*, Vol: 48, No: 3, 2011.
- PIAZZA James A., “Types of Minority Discrimination and Terrorism”, *Conflict Management and Peace Science*, Vol: 29, No: 5, 2012.
- RICHARDSON Clare, “Relative Deprivation Theory in Terrorism: A Study of Higher Education and Unemployment as Predictors of Terrorism”, *Politics Department New York University*, 2011.
- ROSS Michael L., “What Do We Know About Natural Resources and Civil War?”, *Journal of Peace Research*, Vol: 41, No: 3, 2004.
- SUNDE Uwe ve CERVELLATI Matteo, “Democratizing for Peace? The Effect of Democratization on Civil Conflicts”, *Oxford Economic Papers*, Vol: 66, No: 3, 2013.
- WADE Sara Jackson ve REITER Dan, “Does Democracy Matter?: Regime Type and Suicide Terrorism”, *Journal of Conflict Resolution*, Vol: 51, No: 2, 2007.
- WALSH James I. ve PIAZZA James A., “Why Respecting Physical Integrity Rights Reduces Terrorism”, *Comparative Political Studies*, Vol: 43, No: 5, 2010.
- WALTER Barbara F., “Does Conflict Beget Conflict? Explaining Recurring Civil War”, *Journal of Peace Research*, Vol: 41, No: 3, 2004.

WILKINSON Paul, *Terrorism versus Democracy: The Liberal State Response*, Third Edition, Routledge, New York, 2011.

Annex of Statistical Information Country Reports on Terrorism 2012, The National Consortium for Study of Terrorism and Responses to Terrorism, START, 2013.

Global Terrorism Index Capturing the Impact of Terrorism from 2002 - 2011, Institute for Economics and Peace, IEP, 2012.

GOLDSTONE Jack A., GURR Ted Robert, HARFF Barbara, LEVY Marc A., MARSHALL Monty G., BATES Robert H., EPSTEIN, David L., KAHL, Colin H., SURKO Pamela T., ULFELDER John C. ve UNGER Alan N., *State Failure Task Force Report: Phase III Findings*, Science Applications International Corporation, 2000.

MARSHALL Monty G., GURR Ted Robert ve JAGGERS Keith, *Political Regime Characteristics and Transitions, 1800 - 2012 PolityTM IV Project*, Center for Systemic Peace, 2013.

Global Terrorism Database, GTD, <http://www.start.umd.edu/gtd/>.

204

Security
Strategies

Year: 12

Issue: 23

YAYIM ESASLARI

Güvenlik Stratejileri Dergisi'ne gönderilen yazıların başka bir yayın organında yayımlanmamış veya yayımlanması amacıyla iletilmemiş olması gereklidir. Daha önce bilimsel toplantılarda sunulmuş olan bildirimler, bildiri kitapçığında yayımlanmamış olması ve bu durumun belirtilmesi koşuluyla kabul edilebilir. Dergiye gönderilecek yazılar, araştırılan konuya yeni bir boyut katacak nitelikte ve özgün olmalıdır.

A. YAZIM KURALLARINA İLİŞKİN ESASLAR

1. Yazım dili Türkçedir. İngilizce, Fransızca ve Almanca yazılmış çalışmalar da yayımlanabilir. Dergiye gönderilen yazıların yazım düzeltmesini Yazı Kurulu yapar. Türkçe makalelerin yazım ve noktalamasında ve kısaltmalarda Türk Dil Kurumu internet sitesindeki Güncel Sözlük ve Yazım Kuralları esas alınır. Gönderilen yazılar dil ve anlatım açısından bilimsel ölçülere uygun, açık ve anlaşılır olmalıdır.
2. Gönderilen makale, öz (*abstract*), kaynakça, özet ve dipnotlar dâhil 7.000 ile 10.000 kelime arasında olmalıdır.
3. Türkçe veya İngilizce makaleler, makalenin başlangıç kısmına yazılmış, Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmış makale başlıklarını da içeren 150 kelimeyi aşmayan öz, Türkçe ve İngilizce beş anahtar kelime ile gönderilmelidir. Öz ve abstract, makalenin amacını, yöntemini, hipotezini/araştırma sorusunu ve bulgularını içermeli; makalenin ulaştığı sonucu kısaca belirtmelidir. Ayrıca makalenin sonunda 750 kelimeyi geçmeyecek şekilde geniş özete (Türkçe yazılmış makaleler için İngilizce özete *-summary-* ve İngilizce yazılmış makaleler için Türkçe özete) yer verilmelidir. Geniş özet, özde yer verilen hususlara ilave olarak vurgulanması gerekli görülen noktaları, tartışmaları ve makalenin genel akışını içermelidir.
4. Almanca ve Fransızca yazılmış makaleler için makalenin başına makalenin yazıldığı dilde (Almanca veya Fransızca), İngilizce ve Türkçe 150'şer kelime öz ile beşer anahtar kelime eklenmelidir. Ayrıca makalenin sonuna 750'şer İngilizce ve Türkçe özete yer verilmelidir.
5. Yazar adı, sağ köşeye, italik koyu, 11 punto olarak yazılmalı; unvanı, görev yeri ve elektronik posta adresi dipnotta (*) işareti ile 9 punto yazılarak belirtilmelidir. Diğer açıklamalar için yapılan dipnotlar metin içinde ve sayfa altında numaralandırılarak verilmelidir.
6. Yazı karakteri Times New Roman, 11 punto, satırlar bir buçuk aralıklı, dipnotlar 9 punto ve tek aralıklı yazılmalıdır.

B. SAYFA DÜZENİNE İLİŞKİN ESASLAR

1. Paragraf arası, ilk satır 1.25, paragraflar arası önceki 3 nk, sonra 3 nk, iki yana dayalı, satır aralığı bir buçuk olmalıdır.
2. Makalelerde en fazla üç düzeyli altbaşlık kullanılmalıdır. Altbaşlıklarda ilk altbaşlık koyu, ikinci altbaşlık koyu ve italik, üçüncü altbaşlık ise italik olmalıdır. Giriş ve sonuç dâhil olmak üzere altbaşlıklara rakam verilmelidir.
3. Sayfa numaraları alt sağda verilmelidir.

C. REFERANS VE GÖNDERMELERE İLİŞKİN ESASLAR

1. Yazıda kullanılacak kaynaklara yapılacak atıflarda dipnot usulü kullanılacaktır. Dipnotlar sayfa altına ve numaralandırılarak verilecektir. Atıflar, metin içinde

(Örn. Çetinkaya, 2006: 101.) şeklinde gösterilmeyecektir.

2. Atıfta bulunulan kaynağın tam kimliği verilecektir, atıfta bulunulmamış eserler kaynakçada gösterilmeyecektir.

3. Dipnotlarda yayın adları (Kitaplarda kitap adı, makalelerde dergi adı) italik ve koyu yazılacak, atıflarda alıntı yapılan sayfa numarası mutlaka belirtilecektir.

Kitaplar için

1. Aynı kaynağa yapılan atıflarda yazar adı ve soyadı, a.g.e. (adı geçen eser), a.g.m. (adı geçen makale) ve a.g.y. (adı geçen yayın) ifadesi ve sayfa numarası kullanılmalı, aynı sayfa için aynı yer kısaltmaları italik olarak yazılmalıdır.

2. Dipnotlar verilirken diğer dillerden kaynaklar için İngilizce yazım kuralları, Türkçe kaynaklar için ise Türkçe yazım kuralları temel alınmalıdır.

3. Aynı yazarın birden fazla eserinin olması durumunda yapılan atıflarda yazar adı ve soyadı, eserin yayım tarihi, a.g.e. ifadesi ve sayfa numarası yazılmalı, yazarın aynı tarihli birden fazla eserinin olması durumunda ise eserin tarihinin yayına A, B, C harfleri konularak atıf yapılmalı ve bu durum kaynakçada da belirtilmelidir.

(1) Tek yazarlı kitaplar:

Yazar adı ve soyadı, *eser adı*, (varsa cilt numarası), (varsa çeviren), yayınevi, yayımlandığı yer, yayımlandığı tarih, sayfa numarası. (varsa cilt numarası), (varsa çeviren), yayınevi, yayımlandığı yer, yayımlandığı tarih, sayfa numarası.

Hikmet Celkan, *Ziya Gökalp'in Eğitim Sosyolojisi*, MEB Basım Evi, İstanbul, 1990, ss. 14-25.

Hikmet Celkan, *Eğitim Bilimine Giriş 2.Baskı*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2011, ss. 14-25.

Hikmet CELKAN, 1990, a.g.e., s. 16.

Joseph Needham, *Science and Civilization in China*, Vol: 5, Cambridge Univ. Press, Cambridge, 1954, p. 7.

(2) İki yazarlı kitaplar:

Birinci yazarın adı ve soyadı ve ikinci yazarın adı ve soyadı, *eser adı*, (varsa cilt numarası), (varsa çeviren), yayınevi, yayımlandığı yer, yayımlandığı tarih, sayfa numarası. (varsa cilt numarası), (varsa çeviren), yayınevi, yayımlandığı yer, yayımlandığı tarih, sayfa numarası.

Ekrem Memiş ve Nuri Köstüklü, *Yeni ve Yakınçağda Türk Dünyası*, Çizgi Kitabevi, Konya, 2002, s. 114.

Arnold Gessell and Ilg L. Francis, *Child Development: An Introduction to the Study of Human Growth*, Harper and Row Publications, New York, 1949, p. 280.

(3) İkiyden fazla yazarlı kitaplar:

Yazarın adı ve soyadı vd., *eser adı*, (varsa cilt numarası), (varsa çeviren), yayınevi, yayımlandığı yer ve yayımlandığı tarih, sayfa numarası, (varsa cilt numarası), (varsa çeviren), yayınevi, yayımlandığı yer ve yayımlandığı tarih, sayfa numarası.

Durmuş Yalçın vd., *Türkiye Cumhuriyeti Tarihi II*, Atatürk Araştırma Merkezi, Ankara, 2002, ss. 9-14.

Luis Benton et. al., *Informal Economy*, The John Hopkins University Press, Baltimore, 1989, pp. 47-59.

(4) Çeviri Kitaplar:

Walter Isaacson, *Steve Jobs*, çev. Dost Körpe, Domingo Yayınevi, İstanbul, 2011, s. 540.

(5) Yazar veya Editör Adı Bulunmayan Kitap ve Makaleler:

“Türkiye ve Dünyada Yükseköğretim”, *Bilim ve Teknoloji*, TÜSİAD Yayınları, İstanbul, 1994, s. 81.

(6) Birden Fazla Ciltten Oluşan Kitaplar:

Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi* (çev. Halil Berktaş), Cilt: 1, Eren Yayını, İstanbul 2000, s. 100.

Makaleler için

Yazar adı ve soyadı, “makale adı” (varsa çeviren), *yayımlandığı süreli yayının adı*, yayımlandığı yıl, cilt no (Romen)/sayı:, dergide yer aldığı sayfa aralığı, alıntının yapıldığı sayfa numarası.

(1) Tek yazarlı makaleler:

R. Kutay Karaca, “Türkiye-Çin Halk Cumhuriyeti İlişkilerinde Doğu Türkistan Sorunu”, *Gazi Akademik Bakış*, 2008, Cilt: 1, 219-245, s. 220.

John C. Grene, “Reflections on the Progress of Darwin Studies”, *Journal of the History of Biology*, 1975, Vol: 8, 243-273, p. 270.

(2) İki yazarlı makaleler:

Mehmet Güven ve Derya Kürüm, “Öğrenme Stilleri ve Eleştirel Düşünme Arasındaki İlişkiye Genel Bir Bakış”, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2006, 75-90, s.78.

Tom D. Lewis and Gerald Graham, “Seven Tips for Effective Listening”, *British Journal of Social Work*, 2003, 13-35, p. 30.

(3) İkidenden fazla yazarlı makaleler:

Mehmet Demir vd., “Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine İlişkin Algıları”, *Anadolu Eğitim Dergisi*, 2005, 70 (1), 23-42, s. 24.

Michael Stowe et. al., “Required knowledge, skills and abilities from healthcare clinical managers’ perspectives”, *Academy of Health Care Management Journal*, 2011, 55-62, p. 60.

(4) Derleme Kitaplarda Kitap Bölümü/Makale:

Engin Avcı, “Türkiye’de Terörizm ve Terörizmle Mücadele”, Gökhan Sarı ve Cenker Korhan Demir, (ed.), *Güvenlik Bilimlerine Giriş*, Jandarma Basımevi, Ankara, 2015, 281-310, s. 305.

(5) Yazarı Belli Olmayan Makale:

“Balkanlarda Türk Varlığı”, *Toplumsal Tarih*, Ankara, 1990, cilt X, sayı 7, 8-10, s. 8.

(6) Günlük Gazetelerden Alınmış Makaleler:

Hasan Pulur, “Atatürk’ün Hayalleri”, *Milliyet*, 10 Kasım 2011, s. 3.

(7) İnternet Dergisinde Makale:

Alıntının tam adresi yazılmalıdır.

Hasan Kopkallı, “Does frequency of online support use have an effect on overall grades?”, *The Turkish Online Journal of Distance Education*, <http://tojde.adolu.edu.tr/> (Erişim tarihi: 18.11.2009)

Tezler için

Yayımlanmamış Tezlerin başlıkları için *italik* kullanılmayacaktır.

Yazar adı ve soyadı, tezin adı, tezin yapıldığı kurum ve enstitü, yapıldığı yer ve tarih, sayfa numarası, (Yayımlanıp yayınlanmadığı ve tezin akademik derecesi).

Kenan Sezer, Sanayi Atıklarında Bazı Organik Kirleticilerin Belirlenmesi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne, 2004, s. 53 (Yayımlanmamış Doktora Tezi).

Raporlar için**(1) Yazarı Belli Olan Rapor**

Fatma Gök, *Öğretmen Profili Araştırma Raporu*, Eğitim Bilim ve Kültür Emekçileri Sendikası Yayınları, Ankara, 1999, s. 25.

(2) Yazarı Belli Olmayan Rapor

Arnavutluk Ülke Raporu, TİKA Yayını, Ankara, 1995, s. 7.

(3) Bir Kurum, Firma ya da Enstitünün Yazarı Olduğu Rapor

Dış Politika Enstitüsü, *Uluslararası İlişkilerle İlgili Anayasaya Konabilecek Hükümler*, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Ankara, 1990, s. 33.

Ansiklopedi

Ömer C.Saraç, Kağıt, Millî gelir, Ak İktisat Ansiklopedisi, Cilt: II, Ak Yayınları, İstanbul, 1973, ss. 20-30.

İnternet için**(1) Kamu Kurumlarının İnternet Sayfaları**

T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmî İnternet Sayfası, “Türkiye Ukrayna Anlaşması”, <http://www.mfa.gov.tr/turkce/group/ ikili/11.htm>.

(2) E-Posta Yoluyla Tartışma Gruplarına, Forumlara vb. Gönderilen Mesajlar

Abdulvahap Kara, “Kazak Mitolojisinin Dildeki Yansımaları”, (Mesaj: 25), 10 Temmuz 2007, http://groups.google.com/group/turk-tarihciler/browse_thread/thread/f8cef971cca8fd7b.

Konferanslarda Sunulan Tebliğler için

Dritan Egro, “Arnavutluk’ta Osmanlı Çalışmaları”, *XIII. Türk Tarih Kongresi, Bildiriler, 4-8 Ekim 1999*, Cilt: I, TTK Yayını, Ankara, 2002, s. 14.

Broşür için

Alev Keskin, *1877-78 Osmanlı-Rus Harbi Harp Tarihi Broşürü*, Genelkurmay Başkanlığı Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2000, s. 7.

Resmî Yayınlar için

İsmet Binark, *Balkan Ülkelerinin Tarihi Kaynakları Bakımından Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinin Önemi*, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Yayını, Ankara, 1996, s. 9.

Haritalar ve Şemalar için

Şanlıurfa Turizm Haritası, Harita, Şanlıurfa Valiliği Yayını, Şanlıurfa, 1983.

Bülten için

Afyon Kocatepe Üniversitesi Haber Bülteni, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları, Afyon, 1999, s. 8.

D. BELGE, TABLO, ŞEKİL VE GRAFİKLERİN KULLANIMINDA UYULACAK ESASLAR

1. Ekler (belgeler), yazının sonunda verilecek ve altında belgenin içeriği hakkında kısa bir bilgi ile bilimsel kaynak gösterme ölçütlerine uygun bir Şekilde kaynak yer alacaktır.

2. Diğer ekler (Tablo, Şekil ve Grafik) normal yazı dışındaki göstergelerin çok olması durumunda Tablo, Şekil ve Grafik için başlıklar; Ek Tablo: 1, Ek Grafik: 3 ve Ek Şekil: 7 gibi yazılmalı, ekler, Kaynakça'dan sonra verilmelidir.

Bu eklere metin içerisinde yapılan atıflar mutlaka Ek Tablo:1, Ek Grafik: 3 veya Ek Şekil: 7 Şeklinde yapılmalıdır. Tablo, Şekil, grafik ve resim için Şayet alıntı yapılmıŐsa, mutlaka kaynak belirtilmelidir.

3. Metin içerisindeki Tablolar tablo üstünde isimlendirilecek alıntı yapıldığı kaynak türüne göre dipnot sistemine göre verilecektir.

4. Metin içerisinde yer alan Şekil, grafik ve haritalar hemen altında isimlendirilecek ve alıntı yapıldığı kaynak türüne göre dipnot sistemine göre verilecektir.

E. KAYNAKÇA YAZIMINDA UYULACAK ESASLAR

1. Kaynakçada yazar soyadı büyük ve başta; adı ise küçük harflerle yazılacaktır.

2. Kaynaklar alfabetik sıra ve alıntı türüne göre tasniflenerek verilecektir. (Kitaplar, makaleler, internet kaynakları vs.)

3. Makalelerde sayfa numaraları belirtilmeyecektir.

F. DEĞERLENDİRME

1. Dergi Yayın Kurulu, biçim ve alanlar açısından uygun bulduğu yazıları konunun uzmanı hakemlere (en az iki hakeme) gönderir, değerlendirmelerin ikisi de olumlu ise yayına kabul edilir. Biri olumlu, diğer olumsuz ise makale üçüncü bir hakeme gönderilir. Yayınlanması için düzeltilmesine karar verilen yazıların, yazarları tarafından en geç 20 gün içerisinde teslim edilmesi gereklidir. Düzeltilmiş metin, gerekli görüldüğu durumlarda, değişiklikleri isteyen hakemlerce tekrar incelenebilir.

2. Gönderilen yazılar iki alan uzmanının "yayımlanabilir" onayından sonra, Yayın Kurulu'nun son kararı ile yayımlanır. Yazarlar, hakem ve Yayın Kurulu'nun eleŐtiri, değerlendirme ve düzeltmelerini dikkate almak zorundadırlar. Katılmadığı hususlar olması durumunda, yazar bunları gerekçeleri ile ayrı bir sayfada bildirme hakkına sahiptir.

3. Hakem oluru alan makaleler, Yayın Kurulu tarafından derginin konu içeriği esas olmak üzere, hakem raporlarının tamamlanma tarihlerine göre sıraya konarak yayımlanır.

4. Dergiye gönderilen yazılar yayımlansın veya yayımlanmasın iade edilmez.

5. Güvenlik Stratejileri Dergisi'nde yayımlanan makalelerdeki görüşler, yazarlarının Őahsi görüşleri olup; hiçbir kurum ve kuruluşun resmî görüşü niteliğini taŐımaz.

KİTAP İNCELEME VE KİTAP TANITIMI ESASLARI

1. Uluslararası ilişkiler, strateji, güvenlik, tarih, istihbarat, savunma kaynakları alanlarında yurt içi ve yurt dışında yayımlanmış akademik eserlerin tanıtım ve incelemeleri yapılmalıdır.
2. Kitap tanıtımı metinleri, dipnotlar hariç, 500-1.000 kelime arasında, kitap inceleme metinleri ise 2.500-4.000 kelime arasında olmalıdır.
3. Başlık bilgilerinde tanıtım veya incelemesi yapılan eserin adı, yazarı, yayımlandığı şehir ve yayınevi, yayım yılı ve ISBN numarası yazılmalıdır.
4. Çalışmanın sonuna incelemeyi veya tanıtımı yapan yazarın unvanı, görev yeri ve elektronik posta adresi yazılmalıdır.
5. Kitap tanıtımı bir eserin sırf özeti değil, eleştirel olarak değerlendirmesi olmalıdır. Kitap tanıtımı yapan yazar kitapla aynı fikirde olabilir veya kitabın fikirlerine karşı çıkabilir veya kitabın sunduğu bilgilerde, yargılarda veya yapıda örnek teşkil eden veya eksik kalan yönleri belirtebilir. Kitap tanıtımı yapan yazar ayrıca kitapla ilgili düşüncelerini de açık bir şekilde ifade etmelidir.
6. Kitap incelemesi, bir kitaptan ortaya konulan en önemli noktalara ışık tutularak bunların eleştirel olarak tartışılmasıdır. Kitap incelemesi giriş, kitabın özeti, eleştirel tartışma ve sonuç gibi genel bir yapıyı takip etmelidir. Kitap incelemesi yazarı,
 - Giriş kısmında ana tez ve yaklaşımını ifade etmelidir.
 - Özet kısmında kitabın esas argüman ve iddiaları üzerine odaklanmalı ve çalıştığı disipline getirdiği katkı ve itirazları sıralamalıdır.
 - Eleştirel tartışma kısmında kitap yazarının alanında yaptığı katkıların önemini değerlendirmeli, argümanlarının dayandığı veriler ve bunların bağlama uygun kullanılıp kullanılmadığını incelemelidir.
 - Sonuç kısmında kitaba ilişkin ulaştığı sonuçları ifade etmelidir.

PUBLISHING PRINCIPLES

Works sent to the Journal of Security Strategies must not be published in any other publication or must not be sent to another publication in order to be published. Papers presented in symposiums are acceptable, if they have not been published in the book of symposium papers and if the author confirms this condition. The works sent to the journal must authentic and must have a quality of introducing new dimension to the subject.

A. PRINCIPLES AS TO THE EDITORIAL BOARD

1. Language of publication is Turkish. However, works written in English, German, and French may also be published. Reductions to papers submitted to the journal are made by Vice Editors and the Editorial Board. The online edition of the spelling guide of Turkish Language Institution is taken into account for language use, punctuation, and abbreviations. The texts submitted must be clear and understandable, and be in line with scientific criteria in terms of language and expression.
2. The texts submitted must be between 7,000 and 10,000 words including the abstract, references, summary, and footnotes.
3. For texts written in English, the texts must be submitted with the abstract no longer than 150 words and five keywords at the beginning of the paper and the summary of the paper no longer than 750 words at the end of the paper. The abstract must include purpose, method, hypothesis/question and findings of the article and present the conclusion reached in the article shortly. The summary must include the points and arguments which are considered to emphasize and the general outline of the article, in addition to the points pointed out in the abstract.
4. Texts written in German or French must be submitted with the abstract no longer than 150 words and five keywords written both in the language of the paper (German or French) and in English at the beginning of the paper and the summary of the paper no longer than 750 words written in English at the end of the paper.
5. Name of the author must be placed at the right corner in bold italics, in 1 type size; his/her title, place of duty and e-mail address must be indicated in the footnote with (*) in 9 type size. Footnotes for other explanations must be provided both in the text and down the page in numbers.
6. The type character must be Times New Roman, 11 type size, line spacing 1,5, footnotes in 9 type size and with single line spacing.

B. PRINCIPLES AS TO PAGE LAYOUT

1. Indentation must be, for the first line, 1, 25; spacing before must be 3 pt, after must be 3 pt, justified, and line spacing must be 1, 5.
2. Subheadings must be at most in three levels. In the subheadings, the first level of the subheading must be written in bold, the second level subheading must be written in bold and italic and the third level of subheading must be written in italic. The subheadings including the introduction and the conclusion must be given numbers.
3. Page numbers must be placed bottom right.

C. PRINCIPLES AS TO REFERENCES AND CITATIONS

1. The references to the sources used in the text shall be given in the style of footnotes. The footnotes shall be written at the bottom of the page by using footnote numbers.

References shall not be presented in the text (e.g. Çetinkaya, 2006: 101.).

2. Full identity of the resources cited shall be given; any un-cited resource shall not be presented in the references.

3. Name of publications (name of book for books, name of journal for papers) shall be indicated in italic and bold, page numbers cited should be absolutely specified.

For Books

1. References and citations for the same publication shall be made by using "Ibid", the same place for the same page. Techniques for citation are presented below.

2. In the footnotes, resources from other languages shall use the English principles, and Turkish references shall use the Turkish principles.

3. If more than one publication from the same author is cited, name, and surname of author, year of publication, "ibid" and page number shall be used. If more than one publication with same year of publication from the same author is cited, letters A, B, C shall be used after year of publication, and it also shall be stated in bibliography.

(1) Books with Single Author:

Name and surname of the author, *name of work* (volume No if available), (translator if any), publisher, place and date of publication, page number.

Joseph Needham, *Science and Civilization in China*, Vol: 5, Cambridge Univ. Pres, Cambridge, 1954, p. 7.

Joseph Needham, *Science in Traditional China*, Harvard Univ. Pres, 1981, p. 37.

Joseph Needham, 1954, *Ibid*, p. 48.

(2) Books with Two Authors:

Name and surname of the first author and name and surname of the second author, *name of work* (volume No if available), (translator if any), publisher, place and date of publication, page number.

Arnold Gessell and Ilg L. Francis, *Child Development: An Introduction to the Study of Human Growth*, Harper and Row Publication, New York, 1949, p. 280.

(3) Books with More Than Two Authors:

Name and surname of the author et. al., *name of work* (volume No if available), (translator if any), publisher, place and date of publication, page number.

Luis Benton et. al., *Informal Economy*, The John Hopkins University Press, Baltimore, 1989, pp. 47-59.

(4) Translated Books:

Walter Isaacson, *Steve Jobs*, trans. Dost Körpe, Domingo Publication, İstanbul, 2011, p. 540.

(5) Books with Name of Author or Editor Non-Specified:

"Türkiye ve Dünyada Yükseköğretim", *Bilim ve Teknoloji*, TÜSIAD Publication, İstanbul, 1994, p. 81.

(6) Publications with More Than One Volume:

Halil İnalçık, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi* (trans. Halil Berktaş), Vol: 1, Eren Publication, İstanbul, 2000, p. 100.

For Papers

Name and surname of the author, “name of paper” (translator if any), *name of periodical in which it is published*, publication year, volume No (Roman)/number: pages in journal, cited page number.

(1) *Papers with One Author:*

John C. Grene, “Reflections on the Progress of Darwin Studies”, *Journal of the History of Biology*, 1975, Vol: 8, 243-273, p. 270.

(2) *Papers with Two Authors:*

Tom D. Lewis and Gerald Graham, “Seven Tips for Effective Listening”, *British Journal of Social Work*, 2003, 13-35, p. 30.

(3) *Papers with more than Two Authors:*

Michael Stowe et al., “Required Knowledge, Skills and Abilities from Healthcare Clinical Managers’ Perspectives”, *Academy of Health Care Management Journal*, 2011, 55-62, p. 60.

(4) *Chapter/Article in Compilation Books:*

Engin Avcı, “Türkiye’de Terörizm ve Terörizmle Mücadele”, Gökhan Sarı ve Cenker Korhan Demir, (ed.), *Güvenlik Bilimlerine Giriş*, Jandarma Basımevi, Ankara, 2015, 281-310, s. 305.

(5) *Paper with Author Non-Specified in Journals:*

“Balkanlarda Türk Varlığı”, *Toplumsal Tarih*, Ankara, 1990, Vol: X, Issue: 7, 8-10, p. 8.

(6) *Papers from Daily Newspapers:*

Hasan Pulur, “Atatürk’ün Hayalleri”, *Milliyet*, 10 Kasım 2011, p. 3.

(7) *Paper from Internet Journal:*

Full address should be written.

Hasan Kopkallı, “Does frequency of online support use have an effect on overall grades?”, *The Turkish Online Journal of Distance Education*, <http://tojde.anadolu.edu.tr/> (Access date: 18.11.2009).

For Theses

No *italics* shall be used for headings of non-published theses.

Name and surname of the author, name of thesis, institution and institute of the thesis, place and date of the thesis, page number, (whether it has been published and academic degree of the thesis).

Kenan Sezer, Sanayi Atıklarında Bazı Organik Kirleticilerin Belirlenmesi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne, 2004, p. 53 (Unpublished Doctorate Thesis).

Report

(1) *Report with Author Specified*

Fatma Gök, *Öğretmen Profili Araştırma Raporu*, Eğitim Bilim ve Kültür Emekçileri Sendikası Publishing, Ankara, 1999, p. 25.

(2) *Report with Author Non-Specified*

Arnavutluk Ülke Raporu, TİKA Publishing, Ankara, 1995, p. 7.

(3) *Prepared by an Institution, Firm or Institute*

Dış Politika Enstitüsü, *Uluslararası İlişkilerle İlgili Anayasaya Konabilecek Hükümler*, Siyasal Bilgiler Fakültesi Publishing, Ankara, 1990, p. 33.

Encyclopedia

Ömer C.Saraç, Kâğıt, Millî gelir, Ak İktisat Ansiklopedisi, Vol: II, Ak Yayınları, İstanbul, 1973, pp. 20-30.

Internet

(1) *Web Pages of Public Institutions*

T.C. Dışişleri Bakanlığı Resmî İnternet Sayfası, “Türkiye Ukrayna Anlaşması”, <http://www.mfa.gov.tr/turkce/grouph/ikili/11.htm>.

(2) *Messages Sent to Discussion Boards, Forums etc by E-Mail*

Abdulvahap Kara, “Kazak Mitolojisinin Dildeki Yansımaları”, (Message: 25), 10 July 2007, http://groups.google.com/group/turk-tarihciler/browse_thread/thread/f8cef971cca8fd7b.

Declarations to Conferences

Dritan Egro, “Arnavutluk'ta Osmanlı Çalışmaları”, *XIII.Türk Tarih Kongresi Bildiriler 4-8 October 1999*, Vol: I, TTK Publishing, Ankara, 2002, p. 14.

Brochure

Alev Keskin, *1877-78 Osmanlı-Rus Harbi Harp Tarihi Broşürü*, Genelkurmay Başkanlığı Askerî Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Publishing, Ankara, 2000, p. 7.

Official Publications

İsmet Binark, *Balkan Ülkelerinin Tarihi Kaynakları Bakımından Başbakanlık Osmanlı Arşivlerinin Önemi*, Başbakanlık Osmanlı Arşivi Yayını, Ankara, 1996, p. 9.

Maps and Figures

Şanlıurfa Tourism Map, Map, Şanlıurfa Valiliği Publishing, Şanlıurfa, 1983.

Bulletins

Afyon Kocatepe Üniversitesi News Bulletin, Afyon Kocatepe Üniversitesi Publishing, Afyon, 1999, p. 8.

D. PRINCIPLES TO ABIDE BY IN USING OF DOCUMENTS, TABLES, FIGURES AND GRAPHICS

1. Attachments (documents) shall be presented at the end of the text and down below shall be brief information as to the content of the document and proper citation in line with the relevant criteria.

2. Other attachments (Table, Figure and Graphics) shall be presented as Additional Table: 1, Additional Graphic: 3 and Additional Figure: 7 if indicators other than the text are too many in number; attachments shall be presented after the References. References to these attachments in the text shall absolutely be made as Additional Table: 1, Additional Graphic: 3 or Additional Figure: 7. If citation has been made for table, figure, graphic or picture, resource shall absolutely be indicated.

3. The names of the tables within the text shall be written on the top of the table and these tables shall be cited in the footnote according the publication type from which it was cited.

4. The names of the figures, graphics and maps within the text shall be written at the

bottom of the figures, graphics and maps and these figures, graphics and maps shall be cited in the footnote according the publication type from which it was cited.

E. PRINCIPLES TO ABIDE BY IN PRESENTATION OF REFERENCES

1. Surname of the author shall be at the beginning with capital letters, name with small letters.
2. Resources shall be sorted alphabetically and according to their types (Books, articles, internet resources).
3. Page numbers shall not be indicated for papers.

F. ASSESSMENT

1. Publication Board of the Journal sends to referees of expertise in the field (at least two referees) the papers it has found relevant in terms of form and fields; the papers are accepted for publication with the approval of at least two referees out of the three. The papers, which have been decided to be reviewed, shall be submitted by the author(s) within no later than 20 days. The revised text may be re-examined by the demanding referees if found necessary.
2. The papers submitted shall be published with the final decision of the Publication Board, following the “can be published” approval of the three experts in the field. Authors shall take into account criticism, assessment and revisions of the referees and the Publication Board. If the author has any points, he/she does not agree with, he/she has the right to specify these issues in a separate page with the justifications thereof.
3. The papers, following the approval by the referees, are ordered by the Publication Board, based on dates of completion of referee reports and also based on the scope of the journal.
4. The papers submitted to the journal shall not be given back whether published or not.
5. The views in the papers published in The Journal of Security Strategies are the personal views of the authors, and are no way the official view of any institution or organization.

GUIDELINES FOR BOOK REVIEWS AND REVIEW ESSAYS

1. Book reviews and review essays shall be written on the academic works in the fields of international relations, strategy, security, history, intelligence, and defense resources, published in Turkey or abroad.
2. Book reviews shall be about 500-1,000 words, excluding the footnotes; and review essays shall be about 2,500-4,000 words.
3. Title information of the reviews shall include name of the book reviewed, author of the book, city of publication and publication house, publication year and ISBN number.
4. Name of the reviewer and his/her institution shall be written at the end of the review essay or book review.
5. Book reviews shall not be just the summary of the work but shall be the critical discussion of the work. Book Reviewer shall offer agreement or disagreement and identify where he/she find the work exemplary or deficient in its knowledge, judgments, or organization. Reviewer shall clearly state his/her opinion of the work in question.
6. Review essay shall offer insight into the most important points of the book and review these points within a critical approach. Review essays shall follow a general pattern of introduction, summary of the book, critical discussion and conclusion. Author of the review essay shall
 - express his/her thesis and approach in the introduction.
 - focus on main arguments and assertions of the book and list its contributions and objections in its field in the summary.
 - evaluate the contributions of the author of the book to his/her field and examine the data on which his/her arguments have been based and the way in which he/she has used these data within the context in the critical discussion.
 - express the conclusion reached about the book.